

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

ELS DRETS HUMANS A L'ESCOLA

Proposta didàctica anual
per a cycle superior
d'Educació Primària

Universitat de Barcelona

Facultat d'Educació

Grau de Mestre d'Educació Primària

Autor/a: Clara de las Heras Camino

Tutora: Dra. Ilaria Bellatti

Treball Final de Grau

Curs 2019-2020

Modalitat C

Soprèn que jo no hagi abandonat encara totes les meves esperances, ja que semblen absurdes i irrealitzables. No obstant això, m'aferro a elles, perquè segueixo creient en la bondat innata de l'home [...] Veig el món progressivament transformat en desert; sento cada vegada més fort el

brogit del tro que s'acosta i que anuncia potser la nostra mort; em compadeixo del dolor de milions de persones; i, no obstant això, quan miro al cel, penso que tot això canviarà i que tot tornarà a ser bo, que aquests dies despietats arribaran al seu fi, i que el món coneixerà de nou

l'ordre, el repòs i la pau

Diari d'Anna Frank. Ana Frank, 1944.

ÍNDEX

1. INTRODUCCIÓ TEMÀTICA	8
1.1 JUSTIFICACIÓ I PLANTEJAMENT DEL PROBLEMA	9
1.2 OBJECTIU GENERAL I ESPECÍFICS	14
2. MARC TEÒRIC: L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS	14
2.1 L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS: DEFINICIONS I ÀMBITS D'INTERÈS	15
2.2 EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS I DESENVOLUPAMENT PSICOMORAL	16
2.3 DIDÀCTICA DEL'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS	20
2.3.1 OBJECTIUS DE L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS	20
2.3.2 CONTINGUTS DE L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS	23
2.3.3 METODOLOGIA I ESTRATÈGIES DIDÀCTIQUES DE L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS	28
2.4 EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS I MEMÒRIA HISTÒRICA	30
2.4.1 DIDÀCTICA DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA	33
2.5 L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS AL CURRÍCULUM DE PRIMÀRIA	34
3. DISSENY DE LA PROPOSTA	36
3.1 CREACIÓ DEL MATERIAL	37
3.1.1 PRESENTACIÓ I JUSTIFICACIÓ DEL RECURS	37
3.1.2 DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA	40
3.1.1.1 Competències i continguts	40
3.1.1.2 Objectius i criteris d'avaluació	44
3.1.1.3 Orientacions didàctiques i metodològiques	45
3.1.1.4 Estructura de la proposta: Blocs	47
3.1.1.5 Activitats dels blocs	51
3.1.1.6 Quadre resum de competències, continguts, objectius i criteris d'avaluació	61
3.1.1.7 Temporalització de les activitats	64
3.1.1.8 Procediments i instruments d'avaluació	66
3.2 SUPERVISIÓ I AVALUACIÓ DE LA PROPOSTA	67
3.2.1 Avaluació de la proposta: DAFO	67
3.2.2 Avaluació de la posada en pràctica de la proposta	68
4. CONCLUSIONS	69
5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES	73
6. ANNEXOS	80
6.1 ÍNDEX DE MATERIALS	81
6.2 ÍNDEX DE FONTS	82

ÍNDEX DE TAULES

Taula 1. Estadis del desenvolupament moral segons Kohlberg	18
Taula 2: Objectius de l'educació en Drets Humans	21
Taula 3: Continguts de l'educació en Drets Humans.....	23
Taula 4: Disciplines relacionades amb l'educació en Drets Humans.....	25
Taula 5: Temàtiques relacionades amb l'Educació en Drets Humans	27
Taula 6: Competències curriculars de la proposta	41
Taula 7: Contingut de la proposta	43
Taula 8: Objectius i criteris d'avaluació de la proposta	44
Taula 9: Presentació del bloc 1.....	48
Taula 10: Presentació del bloc 2.....	49
Taula 11: Presentació del bloc 3.....	50
Taula 12: Activitats del bloc 1.....	51
Taula 13: Activitats del bloc 2.....	54
Taula 14 Activitats del bloc 3.....	58
Taula 15: Quadre resum del bloc 1.....	61
Taula 16: Quadre resum del bloc 2.....	62
Taula 17: Quadre resum del bloc 3.....	63
Taula 18: Temporalització de les activitats	64
Taula 19: Avaluació de la proposta	68

RESUM

El present Treball de Final de Grau gira entorn de l'Educació en Drets Humans, que és en si mateixa un dret de les persones. El treball vol ser una proposta didàctica dirigida a l'últim cicle de la Educació Primària i es fonamenta en una discussió teòrica, conceptual i didàctica, que justifica la importància i necessitat de la formació en Drets Humans en edats primerenques.

Així mateix s'evidencien els principals aspectes metodològics que la caracteritzen, i la relació que aquesta manté amb el desenvolupament moral, l'educació emocional i en valors i el treball de la memòria històrica a l'aula.

A partir d'aquesta aproximació es desenvolupa una proposta didàctica anual d'educació en Drets Humans, que es titula "Llums, càmera i acció" dividida en tres blocs de caràcter trimestral. Aquesta parteix d'una orientació competencial i d'una visió ampla entorn dels Drets Humans, abordant des de l'òptica dels mateixos continguts i temàtiques diverses com la violència, el treball, la immigració, l'ecologia, l'educació emocional, temes tractats des de la memòria històrica, utilitzant el mètode d'indagació de l'historiador, amb la finalitat de despertar en els nens i les nenes compromís i implicació social. Així, la finalitat seria contribuir en el desenvolupament integral dels infants i fomentar un conviure respectuós, responsable, reflexiu, sostenible, empàtic des de la defensa, vivència i promoció dels Drets Humans, i la denuncia de la seva manca. Per aquest fi es proposen diverses activitats i recursos.

Paraules clau: *Educació en Drets Humans, Participació Ciutadana, Educació Integral, Memòria Històrica, Educació Primària, Mètode del historiador.*

ABSTRACT

This final degree project offers an approach to the Human Rights Education which is, in itself, a human right. The project wants to be a didactic proposal for the last courses of primary education. The project is based in a theoretical, conceptual and didactic approach to Human Rights Education, justifying its importance and convenience for children. In this way the didactic and methodological principles of Human Rights education, as well as the relation that it has with the moral development, the emotional and values education, and the work of historical memory in the classroom, are shown and recognized.

Based on this approach, an annual didactic proposal for human rights education is developed for the last courses of primary education. The project, entitled Light, camera and action, is divided into three quarterly blocks. This didactic proposal is based on a competence orientation and maintains a broad vision around human rights, offering a Humans rights approach around different contents and topics such as the violence, the work, the immigration, the ecology, the emotional education and the social commitment and involvement, issues that are tackle from the historical memory and using the inquiry historian method. Thus, with the aim of contributing to the integral development of children and encouraging them to learn to live and coexist in the world in a respectful, responsible, reflective, sustainable, empathetic and committed to the defense, experience and promotion of human rights, various activities and resources are proposed that are valued as useful for this purpose.

Keywords: *Human Rights Education, Participation, Citizenship, Integral Education, Historical Memory, Primary Education, Historian Method.*

AGRAIMENTS

Aquest Treball de final de grau representa la culminació d'una etapa formativa i personal de gran importància, al llarg de la qual he anat formant-me com a mestra, tot comprnent el valor de l'educació i tot el que implica ser docent. Una tasca que entenc va més enllà de transmetre continguts preestablerts i que implica ser capaç d'incidir significativament en els infant, de procurar el seu ple desenvolupament i benestar i de contribuir a la millora de la societat.

Amb tot, la meva formació i desenvolupament com a docent no hauria estat possible sense els ensenyaments, la implicació, els consells, el suport, l'acompanyament i l'encoratjament de moltes persones que han estat fonamentals al llarg d'aquest procés. Així mateix, en el desenvolupament del present Treball de final de grau he tingut també la sort de comptar amb diverses persones que m'han aconsellat, enriquit i motivat i que, en definitiva, l'han fet possible.

Per tot això m'agradaria aprofitar aquest espai per expressar el meu agraïment.

A la meva tutora, la Doctora Ilaria Bellati, per haver-me orientat i acompanyat al llarg de tot aquest procés, pel temps que m'ha dedicat, per què ha sabut escoltar-me, motivar-me, aconsellar-me i orientar-me al llarg de tot aquest procés, ajudant-me a posar ordre a les meves idees, a reflexionar i a qüestionar-me i oferint-me grans possibilitats d'aprenentatge i creixement personal.

Al projecte Edumemòries, i molt especialment a la Doctora Isidora Sáez Rosenkranz, per haver-me fet pensar, per primera vegada, en la memòria històrica des d'un punt educatiu i didàctic, per haver-me donat la possibilitat de formar part del projecte, pel seu assessorament i consells i per haver compartir amb mi el seus coneixements.

Al senyor Lluís Ylla, per haver-me obert la porta a pensar entorn del concepte d'educació integral, per les estones parlant d'educació i compartint reflexions i pels consells i coneixements que m'ha regalat.

A la meva família, en especial als meus pares i germanes, pel seu suport incondicional, per que sempre han sabut encoratjar-me, per la seva paciència i comprensió, pels seus consells, pels valors que m'han transmès, per les seves ensenyances i pel seu amor.

Als meus amics que han sabut escoltar-me, aconsellar-me, fer-me costat i donar una paraula d'ànim en el moment oportú. Per tots els nostres debats que sempre em fan pensar i que m'han ajudat a construir aquest treball.

A tots aquells mestres i companys que al llarg del meu pas per la universitat han contribuït en la meva formació i desenvolupament com a mestra.

1. INTRODUCCIÓ TEMÀTICA

El present Treball de Final de Grau gira entorn la temàtica de l'Educació en Dret Humans, una temàtica que, malgrat la seva importància sigui reconeguda per la ONU i diversos organismes internacionals i especialistes de l'educació, té poca presència a les nostres escoles i no es treballa de forma explícita, planificada i seqüencial al llarg de tot el procés educatiu. Davant aquesta realitat, i convençuda de que treballar a l'escola des de la perspectiva dels Drets Humans pot ser una resposta efectiva a la diversitat, tot fomentant la inclusió; promovent una mentalitat oberta i no discriminatòria contra els prejudicis i estereotips; afavorint hàbit de diàleg i de pau, denunciant l'ús de la violència i de la passivitat ciutadana; orientant cap a la reflexió, el pensament crític, i la responsabilitat social. Per tots aquests motius, valoro la importància i interès en dedicar aquest treball a conèixer més a fons el que implica l'educació en Drets Humans i a posar el meu granet de sorra per a que aquesta pugui ser una realitat a les nostres escoles, tot creant una proposta didàctica basada en evidències científiques i recerca bibliogràfica, que pugui ser d'utilitat per a portar aquest tipus d'educació a l'aula.

Així doncs, el present Treball de Final de Grau es dedicarà a la creació d'una proposta d'intervenció docent en educació en Drets Humans destinada a cicle superior de primària, la qual un cop creada es publicarà a un blog online a fi de fer-la accessible a qualsevol altre mestre interessat. Amb aquest TFG es pretén, per tant, crear un projecte d'intervenció educativa propi que doni resposta a l'escassa atenció que, com es veurà més endavant, es dona a l'educació en Drets Humans en el context educatiu actual, de manera que el treball s'engloba en la modalitat C de les proposades per a la realització del mateix.

Per tal de desenvolupar el treball es durà a terme una recerca bibliogràfica inicial, que conformarà el marc teòric, a partir de la qual es cercarà informació entorn de l'educació en Drets Humans, la seva importància en el desenvolupament psicosocial de l'infant i els elements didàctics que la componen, aspectes que es tindran en compte a l'hora de desenvolupar la proposta didàctica. Així mateix, aquest TFG es vincula al projecte Edumemories (R-ICIP 2018-2019), finançat per a la Generalitat de Catalunya, liderat per el Dr. Joaquín Prats Cuevas i coordinat per a l Dra. Isidora Sáez Rosenkranz, que té com objectiu promoure un major treball de la memòria històrica a les aules com a via per a educar per a la ciutadania i la pau. Així doncs, la proposta didàctica desenvolupada al llarg d'aquest treball donarà gran importància a la memòria històrica com a via per a treballar els Drets Humans, tot construint ponts entre el passat, el present i el futur.

Val a dir que el treball es desenvoluparà partint d'una definició de Drets Humans que els considera com un conjunt d'atributs de naturalesa moral i de caràcter universal, inalienables, interdependents, indivisibles i no discriminatori que són inherents a la condició i la dignitat

humana i superiors a qualsevol altre dret, els quals són indispensable per a poder gaudir d'una vida plenament digna i lliure i han de ser respectats, garantits i satisfets i guiar la conducta social en favor d'aquesta dignitat humana (Bernal y de Paz, 2016; Fraguas, 2015; Gómez-Galán et al., 2013). Així mateix, s'assumirà una visió ampla entorn de l'educació en Drets Humans, tot acollint altres temàtiques amb les que aquesta manté una estreta relació i que es podrien definir com a subtemes de la mateixa. Parlem, per exemple, de l'educació per a la ciutadania, per a la democràcia, per a la pau o per a la igualtat, entenent que totes elles queden aixoplugades sota el paraigües de l'educació en Drets Humans, tal com s'explica en el desenvolupament del marc teòric.

1.1 JUSTIFICACIÓ I PLANTEJAMENT DEL PROBLEMA

El 24 d'octubre de 1945, un mes després de l'acabament de la segona guerra mundial, va tenir lloc el naixement de les Nacions Unides amb la voluntat, per part dels 50 estats fundadors, de promoure la pau universal, la convivència, el valor i la dignitat de tot ésser humà, la igualtat entre els homes i les dones i entre les nacions, la llibertat, la no discriminació, la tolerància, la seguretat internacional i el progrés social i econòmic de tots els pobles, tal com s'estableix a la carta fundacional d'aquesta organització. Partint d'aquesta voluntat, el 10 de desembre de 1948 les Nacions Unides proclamaren la carta internacional dels drets de l'home, més coneguda com a Declaració Universal dels Drets Humans, on s'establien els 30 Drets Humans fonamentals. S'inicià així un llarg camí envers la pau, la justícia, la igualtat, la llibertat i l'agermanament universal de tots els éssers humans, sense cap tipus de discriminació.

Tot i així, aquest camí està encara molt lluny d'arribar al seu final, i es que, si fem una mirada crítica al món actual podem adonar-nos fàcilment que una gran part de la població mundial no pot exercir plenament els seus Drets Humans Fonamentals, patint així situacions que els impedeixen gaudir d'una vida plenament digna. Y es que vivim en un món en el que 70,8 milions de persones han hagut de desplaçar-se forçosament dels seus països, en el que cada 2 segons hi ha una nova persona refugiada (ACNUR, 2019), en el que, segons dades de 2015, un 10% de la població mundial viu en situació de pobresa extrema (Banco Mundial, 2018), on la homosexualitat està penada amb presó o amb la mort a més de 60 països (Alfageme, 2019) i on l'índex de democràcia global es cada cop menor (The economist, 2020).

Si mirem al nostra entorn més proper, podem veure que a casa nostra també queda encara molt per fer, tal com ho testimonien els 577.907 casos de violència de gènere del 2019 (Ministerio del Interior, 2019), el 26,1% de la població espanyola que viu en risc de pobresa (Llano, 2019), els més de 69.000 desnonaments produïts a Espanya en el 2017 (Observatori DESC, 2017) o els 1.598 delictes d'odi comesos al nostre país al mateix any (Ministerio del Interior, 2019). Els infants no són aliens a aquests fets i molts d'ells viuen en carn pròpia situacions que representen

una manca de respecte als seus Drets Humans, com ho són l'assetjament escolar, que segons *Save the Children* pateixen 1 de cada 10 infants (Save the Children, 2016), o el maltractament infantil, que a Espanya té una prevalença del 15% (Gené, Correa, Quesada i Abril, 2016). Amb aquestes dades no es pretén dibuixar una imatge negativa i/o pessimista entorn de la realitat del nostre món, contràriament, es vol justificar la necessitat de l'Educació en Drets Humans com a via per a proporcionar a tots els ciutadans, especialment als nens, eines per a analitzar i comprendre el món que els envolta, per a lluitar pels seus drets, per a desenvolupar una ciutadania responsable amb els compliment dels seus deures i compromesa amb la defensa dels mateixos, unint-se així als milers de persones que lluiten dia a dia per a fer del nostre món un lloc millor per a tots, on el respecte a la dignitat inherent a cada ésser humà estigui per sobre de tot.

En aquest sentit, és interessant posar de relleu que la declaració universal dels Drets Humans subratlla la importància que tenen l'ensenyament i l'educació com a via per a promoure el respecte, el coneixement i l'aplicació d'aquests drets arreu del món. En aquest sentit, les Nacions Unides, en el Programa Mundial per a l'Educació en Drets Humans (2012) posen de relleu que l'educació en Drets Humans “contribueix a la prevenció a llarg termini dels abusos contra els Drets Humans i els conflictes violents, a la promoció de la igualtat i del desenvolupament sostenible i a la millora de la participació en els processos de presa de decisions dins d'un sistema democràtic” (p.19). I es que, tal i com indica Arasan (2009) “la difusió de l'ensenyament dels Drets Humans constitueix la millor i la més segura protecció contra els riscos de violació dels mateixos” (p. 346), de manera que educar en Drets Humans esdevé també una forma de garantir el seu compliment i de prevenir els abusos d'aquests, a l'hora que es contribueix a promoure una educació integral que fomenta que l'infant pugui desenvolupar-se en plenitud i promou la seva humanització i la formació de la seva dignitat i llibertat (Arasan, 2009).

Per tant, l'educació en Drets Humans no tracta únicament de promoure que els infants sàpiguen que aquests drets existeixen, educar en Drets Humans és molt més, ja que tracta de fomentar que els infants siguin capaços de comprendre'ls, d'interioritzar-los, d'estimar-los i de viure'ls, desenvolupant així valors i actituds acords a aquests que guïïn el propi pensament i comportament en el transcurs de la vida quotidiana i adquirint un desenvolupament cognitiu, social i moral progressivament major. Aquest desenvolupament és un arma essencial davant de la societat capitalista i consumista actual, la qual, segons Sanz i Mula (2013):

[...] està cada dia més preocupada pel tenir davant del ser; amb joves atrapats al consumisme desmesurat, amb un clima social d'egoisme personal, amb una clara manca d'identitat personal a la gent i amb carències importants en temes com la llibertat i la responsabilitat. (p. 162)

Es tracta d'una societat on davant dels Drets Humans “ha prevalgut una mena de dret al desig, entès, no com a encontre del subjecte amb les seves pròpies fantasies i realitats possibles, sinó com a compliment d'un decàleg programat per i des de l'imaginari de la cultura consumista”

(Santamarina-Vaccari,2015, p.57). Davant aquesta realitat, en la que el capital i el consum s'imposen, soterrant els Drets Humans de tantes persones i impactant negativament en el medi ambient i en les relacions i dinàmiques socials, cal demanar-se que pot fer l'escola per a fomentar el desenvolupament d'una ciutadania crítica, que deixi de seguir a cegués i de forma irreflexiva la corrent social dominant i que sigui capaç d'obrir els ulls, de mirar al seu entorn de forma reflexiva, de desenvolupar una identitat social activa, de valorar les conseqüències properes i llunyanes dels seus actes i de triar amb plena llibertat. En aquest sentit, educar en Drets Humans es una via per contribuir a crear en els infants aquest tipus de ciutadania.

A l'actualitat, a l'Estat Espanyol no existeix cap assignatura obligatòria que tingui com a eix central l'Educació en Drets Humans. El reial Decret 1105/2014 del 26 de desembre de 2014 , la llei educativa vigent a dia d'avui, inclou al currículum l'assignatura de Valors socials i cívics, que aborda temes com la dignitat de la persona, el respecte i els valors democràtics, tot i així es tracta d'una àrea no troncal i de caràcter optatiu i reemplaçable per l'àrea de religió (Ministerio de Educació, cultura y deporte, 2014). Al currículum català ens trobem amb la mateixa situació.

Cal dir, que el nou Projecte de Llei Educativa LOMLOE (2020), aprovat el passat 2 de març, inclou entre les mesures a adoptar fomentar una llei educativa basada en els Drets de la Infància i fer de l'àrea de Valors socials i cívics una assignatura obligatòria per a tot l'alumnat en algun dels cursos del tercer cicle d'educació primària. Aquesta inclusió resulta esperançador en tant que implica reconèixer la importància d'aquesta àrea i dels seus continguts, entre els que ressalten els Drets Humans i de la infància, el desenvolupament sostenible i la ciutadania global (Ministerio de educación y formación profesional, 2020). Així doncs, el pronòstic d'obligatorietat d'aquesta àrea en algun curs de primària implica reconèixer el dret dels infants a formar-se en Drets Humans en igualtat, tot i que el fet de restringir la obligatorietat de l'àrea només a cicle superior implica també que la formació en ciutadania continuarà estant, com fins ara, en un segon pla. El darrer temps en el que una assignatura semblant, l'Educació per a la Ciutadania, va ser obligatòria a Espanya fou entre els anys 2006 i 2013 amb la llei educativa de la LOE (2006), que al igual que es pretén fer ara, la establí com a matèria obligatòria per al tercer cicle de l'educació primària (Ministerio de educación y deporte, 2006).

En un estudi sobre els primers resultats d'aquesta assignatura Arbues, Reparaz i Naval (2012) conclouen que l'assignatura produïa "una millora significativa en coneixements teòrics, tal com es pot esperar rere impartir i cursar una assignatura, però la millora no és (era) significativa en valors i actituds" (p.436), expressant que els alumnes rere cursar-la tenien carències significatives entorn de coneixements bàsic per a desenvolupar una ciutadania responsable, com ho són els estereotips, la justícia social, la inclusió, etc. Aquests resultats coincideixen amb Sánchez (2017) qui senyala la necessitat d'abordar l'educació en Drets Humans des d'una perspectiva pràctica i

complexa basada en les relacions i accions personals, en la vida quotidiana, en l'aportació de mirades diverses i no doctrinàries i en el reconeixement de les lluites passades i presents, individuals i socials, que es relacionen amb l'avenç dels Drets Humans i amb l'exercici efectiu d'aquests. Així doncs, en educar en Drets Humans cal disminuir la distància que separa els continguts teòrics i pràctics, atès que la prioritització del saber teòric que s'ha adoptat fins al moment té com a resultat "un imaginari que pensa en els Drets Humans només des de la seva teorització per savis [...] (tenint com a conseqüència) una cultura passiva, conformista, indolent i dèbil" (Sánchez, 2017, p.76).

En aquest sentit, cal posar de relleu el treball de López (2004) qui, en una revisió a un informe de la ONU de l'any 2003, que declara que Espanya no complia amb les recomanacions de la UNESCO en relació a l'educació en Drets Humans, fent un abordatge deficient d'aquesta, conclou que algunes de les causes d'això eren la manca de formació inicial del professorat en relació a aquest àmbit i el desconeixement del professorat entorn d'aquesta temàtica. Tot i que han passat alguns anys d'aquest informe l'Educació en Drets Humans sembla que encara, segons la meua experiència a les pràctiques i en altres contactes recents amb l'escola, no ocupa un paper central, ni es planifica de forma concreta i acurada als centres educatius. De fet, el mateix Lopez valorava, fa tant sols alguns mesos, la necessitat d'una major presència dels Drets Humans al sistema educatiu, tot afirmant que a aquest:

La formació del ciutadà ha quedat arraconada en favor de la formació del productor-emprenedor i del consumidor [...] (i) si continuem acceptant l'arraconament de la UNESCO com a agència de les Nacions Unides per a l'educació, i deixant que les polítiques educatives sorgeixin de la Organització Mundial del Comerç, del Banc Mundial, de la CEOE, o de les multinacionals, el pensament farà cada cop més nosa a les universitats i la democràcia passarà de ser imperfecta a inexistent. (López, 2019, p.1).

Aquestes reflexions sobre la necessitat de que el sistema educatiu posi en valor la importància de la formació en ciutadania, juntament amb tot l'expressat anteriorment, ens mostren la rellevància del problema plantejat en aquest treball: la necessitat de fer de l'educació en Drets Humans, entesa com una formació en valors i per a la ciutadania, una realitat quotidiana en els centres educatius, a l'hora que un contingut planificat, estructurat i de caràcter pràctic i reflexiu que tingui com a objectiu el desenvolupament d'una ciutadania activa, crítica, democràtica i, sobretot, lliure. I es que, tal com indica Martínez Martí (2011):

Formar ciutadans actius és necessari i no s'improvisa. Ignorar-ho o no ocupar-se de promocionar-ho és propi de societats terminals que obliden, que s'obliden fins i tot del gaudi de béns particulars; perquè ser feliç exigeix un clima de convivència i pau difícil de mantenir si oblidem fomentar i consolidar aquest bé comú. (p.16)

Val a dir, que l'educació per a la pau va ser un avenç en favor d'una formació integral de la persona, tot esforçant-se en la promoció d'una cultura de pau i per a la no violència, així com dels valors de respecte, justícia, igualtat, tolerància... Així mateix, l'educació per a la pau va esdevenir un pas endavant en la promoció de la democràcia i la ciutadania global, tot contribuint a al

desenvolupament de l'infant en els plans ètic-moral, emocional i social, elements que haurien de tenir una gran importància a l'escola.

Així doncs l'escola pot ser, i de fet ha de ser, un espai per al desenvolupament integral de l'infant, tant des d'una perspectiva cognitiva, cultural, física i emocional, com des d'una perspectiva social i ciutadana, tot contribuint a trencar amb la reproducció social i a fer dels infants ciutadans actius, reflexius, crítics i compromesos amb la defensa de la llibertat, de la pau, de la democràcia i de la justícia tant a nivell local com a nivell global. No es tracta en cap cas d'adoctrinar sinó d'educar als infants en i per a la llibertat, tot dotant-los d'eines per a fer ús de la seva llibertat de manera responsable, de forma que "les decisions lliures siguin conformes a la dignitat i contribueixin al desenvolupament i creixement personal ple [...] enriquiment que té com a conseqüència la millora social" (Arrasanz i Àlferez, 2013, p.131). En aquest sentit, educar en Drets Humans implica educar en valors humanistes i contribuir al desenvolupament ètic i moral de l'infant, tot ensenyant-lo a reconèixer, a valorar i a respectar la dignitat pròpia i aliena, que és inherent a qualsevol ésser humà, i a fer ús de la seva llibertat de manera raonada i a partir d'un criteri personal que tingui en compte aquests valors i aquesta dignitat.

Es tracta per tant de construir en els infants, que decidiran l'esdevenir de la societat del demà, una ciutadania apoderada, per tal que davant de la injustícia i la violació dels drets fonamentals propis o aliens no es mantinguin com a mers espectadors sinó que assumeixin la seva coresponsabilitat en el devanir de la societat i tinguin competències per a ser actors de canvi i transformació social. En aquest sentit, cal reconèixer l'important paper que l'escola i els mestres podem tenir en la construcció d'una societat i d'un món progressivament més just, igualitari, democràtic i pacífic on el respecte universal als Drets Humans no sigui només una aspiració sinó que sigui una realitat.

Queda justificada, per tant, la necessitat d'una major atenció escolar als Drets Humans com resposta educativa i social a moltes de les problemàtiques anteriorment exposades (la pobresa, les injustícies, la violència de gènere, l'assetjament escolar...), a l'hora que com a via per al ple desenvolupament de l'alumnat i de la seva ciutadania, així com d'una societat cada cop més pacífica, justa i democràtica. A nivell personal, abordar aquesta temàtica des del meu TFG implica dedicar un espai important de la meva formació com a futura mestra de primària a aprendre com portar a l'aula, de manera pràctica i efectiva, uns valors i uns principis en els que crec profundament i que considero que han de ser referents fonamentals tant personals com socials. En aquest sentit, valoro que l'escola, en especial l'escola inclusiva, ha de ser un espai compromès amb els Drets Humans i amb la seva vivència i transmissió, perquè de que serviria formar grans metges, però que no creguessin en la igualtat entre els éssers humans? O grans físics que no es posicionessin en contra de la guerra i de la violència? En definitiva, de què serviria educar sense valors?

1.2 OBJECTIU GENERAL I ESPECÍFICS

Per tot el comentat anteriorment, amb la realització d'aquest Treball de final de grau es pretenen copsar els següents objectius:

Objectiu general del TFG

Dissenyar una proposta didàctica anual per a treballar els Drets Humans a cicle superior d'educació primària des de l'aplicació del mètode del historiador.

Objectius específics:

1. Definir els pilars i els elements didàctics bàsics en els que es fonamenta l'educació en Drets Humans.
2. Crear activitats i recursos d'educació en Drets Humans que fomentin el desenvolupament integral de l'alumnat, posant una especial atenció al foment de la reflexió, la cooperació, el diàleg, el respecte, l'empatia i l'autonomia i fent ús de fonts històriques i materials diversos que permetin conèixer-se més a un mateix i el passat que ens precedeix i comprendre els conflictes presents a partir de l'anàlisi del passat.
3. Tractar temes relacionats amb els Drets Humans com el treball, les migracions, la violència, l'ecologia i la ciutadania des de la perspectiva de la memòria històrica
4. Desenvolupar una guia d'orientació destinada als i les professors del cicle superior que inclogui recomanacions didàctiques, orientacions per a la seqüenciació i l'avaluació i materials didàctics.

2. MARC TEÒRIC: L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS

Al present apartat s'exposaran els referents teòrics en els que es fonamenta el treball, així com l'estat actual de la temàtica treballada. Tanmateix, s'abordaran en profunditat els diversos elements que es tindran en compte a l'hora de desenvolupar la proposta d'intervenció docent que es objecte del present treball. Així doncs, al llarg del marc teòric es definirà i s'analitzarà l'educació en Drets Humans, les disciplines associades a aquesta, els elements didàctics que la componen, la seva relació amb la memòria històrica, l'educació integral i el desenvolupament psicomoral i la seva presència a l'actual currículum d'educació primària de Catalunya.

Val a dir, que al llarg de tot l'apartat s'abordarà el tema l'Educació en Drets Humans com a via primordial per a promoure els drets, els deures i les llibertats fonamental. I es que, tal com s'indica a la Declaració Universal dels Drets Humans (1948) i a la Convenció per als Drets dels Infants (1989) rebre una educació que "inculqui al nen el respecte als Drets Humans i les llibertats fonamental i als principis consagrats a la Carta de les Nacions Unides" (Assemblea general de la ONU, 1989. Article 29, p.1) i que tingui per objecte "afavorir la comprensió, la tolerància i l'amistat de totes les nacions" (Assemblea General de la ONU, 1948. Article 26, p.8) és un dret universal que cal garantir a tots els humans i, específicament, a tot els infants.

2.1 L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS: DEFINICIONS I ÀMBITS D'INTERÈS

Si revisem les definicions que diversos autors i organismes internacionals fan entorn de l'educació en Drets Humans trobem un ampli ventall d'aproximacions que ens mostren els diversos aspectes que caracteritzen aquesta disciplina i les diverses temàtiques amb les que es relaciona. Tot i així, la majoria d'autors parteixen d'una definició centrada en els propòsits que rauen darrere de l'educació en Drets Humans, els quals es podrien resumir com la promoció d'una cultura universal fonamentada en els principis de respecte, igualtat, compassió, tolerància, dignitat humana, llibertat, democràcia, pau, amistat i justícia social (Nacions Unides, 2012); el foment "d'habilitats i motivació per a vetllar pel respecte dels drets"(Covell, 2013, p.36); l'aprenentatge "del significat i l'abast moral de la igualtat intrínseca de tots els éssers humans"(Mata,2016, p.181); i l'empoderament de l'alumnat "per a contribuir en la construcció i la defensa universal de la cultura dels Drets Humans a la societat"(COE, 2015. P.18); tot fomentant el desenvolupament de "ciudadans actius en els ideals dels Drets Humans així com en els valors democràtics, [...] implicant als alumnes en la seva lluita, difusió i respecte"(Mestre, 2005, p. 3); i esdevenint "una vacuna en contra de la impaciència, l'enemistat i els conflictes domèstics" (Mousavi,Jalalian,Ghazian i Khoravi, 2015, p.1146).

A aquesta definició caldria sumar la d'altres autors que posen l'accent en altres aspectes, com Monisha Bajaj (2011) que es centra en els elements que l'educació en Drets Humans ha d'incloure, tot afirmant que aquest implica una triple vessants que defineix com: "educació sobre Drets Humans (cognitiva), a través dels Drets Humans (partint de metodologies participatives que creïn habilitats per a una ciutadania activa), i per als Drets Humans (fomentant habilitats per a parlar i actuar davant de les injustícies)" (p.483).

En aquesta mateixa línia Beltran (2003) afirma que trobem tres enfoc per a l'educació en Drets Humans: 1) l'educació en valors universals que es facin patents en la vida quotidiana; 2) la formació principalment jurídica; 3) l'aprenentatge de coneixements i la posada en marxa de pràctiques que permetin la construcció d'una ciutadania activa, crítica i democràtica en un context social i polític concret.

També hi ha autors que relacionen l'educació en Drets Humans amb el desenvolupament sostenible (Mousavi,Jalalian,Ghazian i Khoravi, 2015), amb la inclusió i l'equitat social, en tant que "l'enfoc dels Drets Humans és el més inclusiu possible i dona a l'abast totes les persones, sense importar les seves diferències ni fer distincions a partir d'aquestes diferències" (Rodino, 2015, p.202), i amb el desenvolupament de valors (Tibbitts, 2002).

En aquesta línia Jares (1999) defineix l'educació en Drets Humans com un aprenentatge continu i permanent, que es dona al llarg de tota la vida, associat al desenvolupament individual y social d'una cultura dels Drets Humans y d'un determinat codi de valors.

En quant a la relació entre Educació en Drets Humans i desenvolupament de valors em sembla interessant la visió que Parra Ortiz (2003) aporta entorn de l'educació en valors com una via per mitjà de la qual la societat transmet virtuts cíviqes i deures fonamentals als ciutadans. En aquesta mateixa línia Ramos (2000) afirma que:

els individus necessiten un grup de valors que orientin el seu comportament social en un món canviant, per enfrontar els problemes amb sentit ciutadà, amb autonomia personal, consciència dels seus deures i drets i sentiments positius de vincle amb tot ésser humà, compromès amb la recerca d'una societat més justa i solidària. (p.122).

Aquesta relació entre educació en drets i deures fonamentals i educació en valors també es desprèn de la definició que Garcia Moriyón (2003) fa dels Drets Humans com “un conjunt de valors universalment acceptats que poden constituir el substrat moral sobre el que es construeixi un món més just” (p. 131). Així doncs, a l'hora d'educar en Drets Humans cal apel·lar al desenvolupament universal de valors coherents amb aquests drets i deures, valors que contribuiran a desenvolupar una societat que s'orienti a la construcció d'un món més just, sostenible i igualitari, a l'hora que incidiran positivament en un desenvolupament personal integral de l'alumnat, incidint especialment en el seu desenvolupament psicomoral i en la comprensió, construcció i fiançament de la seva dignitat humana.

2.2 EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS I DESENVOLUPAMENT PSICOMORAL

Així doncs, l'educació en Drets Humans està dirigida al desenvolupament de valors i d'un sistema moral basat en aquests drets, el qual cerca incidir en el desenvolupament de conductes, actituds i processos atribucionals coherents amb aquests. L'educació en Drets Humans és, per tant, essencialment “una educació moral i cívica que es refereix a les relacions dels individus amb la societat i de les societats entre si” (Altarejos i Naval, 1998, p.524). De fet, Aransanz i Alferez (2013) valoren que “l'educació moral és el marc en el que s'enquadra l'educació en Drets Humans” (p.126).

En aquest sentit em sembla interessant abordar el desenvolupament moral, que ha estat definit com “l'aprenentatge de la conducta socialment acceptable i l'adquisició i la internalització de les normes i valors tramesos per les persones que envolten al nen en el seu ambient familiar, escolar i social”. (Gallardo,2008, p.112).

Per Kohlberg, creador de la teoria del desenvolupament moral, és un procés universal, dividit en etapes i seqüencial, que va des d'una moral heterònoma a una moral autònoma i que gira entorn del desenvolupament del sentit de la justícia i del judici moral. Per a Kohlberg el principal fi

d'aquest desenvolupament és “copsar el darrer estadi, que es regeix per principis morals i està relacionat amb l'obligació moral” (Aguirre, 2009, p.1277). Aquest darrer estadi, que s'anomena estadi dels principis ètics universals consisteix en el desenvolupament d'un sentit moral autònom regit pel ple convenciment racional de que “els principis universals de justícia: la igualtat dels Drets Humans i el respecte per la dignitat de tots els éssers humans com a individus” (Barra, 1987, p.14) han de regir la pròpia vida i la de la societat. Podríem equiparar, per tant, la finalitat del desenvolupament moral i el contingut d'aquest darrer estadi amb la finalitat mateixa de l'Educació en Drets Humans.

No tothom arriba a aquesta darrera fase, abans de copsar-la les persones transiten per cinc etapes prèvies de caràcter jeràrquic, progressiu i irreversible. D'aquesta manera s'avança en el desenvolupament moral, progressant a partir d'aprenentatges i experiències. Així, “quan els infants adquireixen una nova perspectiva sobre una situació canvien les bases sobre els seus propis judicis morals”(Kohlberg, 1969, p.420).

Aquests estadis, es troben dividits en 3 nivells en funció del tipus de resposta que donen els individus quan es troben en aquests. Al nivell primer nivell, el preconvencional, la resposta es caracteritza ser egocèntrica, aquest estadi és el propi dels infants fins als 10 anys. Al segon nivell, el convencional, l'individu dona una resposta social, es tracta d'una etapa on es sol arribar a l'adolescència i és on es troben la majoria dels adults. Finalment, el nivell post-convencional es caracteritza per una resposta moral, a aquest només hi arriben algunes persones. Amb tot, els estadis de desenvolupament moral establerts per Kohlberg es resumeixen en la taula 1 per tal de tenir-los ben present a l'hora de crear les activitats.

Taula 1. Estadis del desenvolupament moral segons Kohlberg

Nivell	Estadi	Característiques	Les normes es segueixen ...	Robar...
Precon- vencional	1.Moralitat Heteronoma	Etapa pròpia de la primera infància, està marcada per l'egocentrisme. Els actes són inherentment bons o dolents, aquesta valoració és definida per la autoritat i el càstig és conseqüència directa a la transgressió.	Perquè l'individu cerca evitar el càstig.	Està malament perquè els grans ho diuen
	2.Moralitat individualista i instrumental	Les normes es segueixen amb una motivació egoista. Es desenvolupa una relativitat moral, allò just és el que afavoreix l'acompliment dels desitjos i necessitats de l'individu i redueix les conseqüències negatives.	Només si tenen algun benefici per l'individu	Pot estar bé si es fa per necessitat
Conven- cional	3.Moralitat de la normativa interpersonal	La persona actua amb la voluntat de complir les expectatives de bon comportament que la societat, la família, els amics... esperen d'ell. Hi ha una voluntat per ser bo.. Es segueix el principi de tractar als altres com voldries que els altres es tractessin.	Perquè és el que s'espera d'una bona persona.	No és el que s'espera d'un bon ciutadà, però pot estar bé si es fa per un bé superior, com donar-ho a qui no té menjar.
	4. Moralitat del sistema social	Es comença a desenvolupar autonomia moral. L'individu es considera dins d'un sistema social i comprèn la necessitat i pertinença de complir les regles que el regeixen des d'un punt de vista utilitarista. Es considera just contribuir a la societat i seguir les normes, excepte en casos extrems	Perquè és necessari pel manteniment de l'ordre social i el bé comú.	No està bé, representa una pertorbació de l'ordre social. Es podria fer una excepció a la llei en alguna ocasió.
Postcon- vencional	5. Moralitat dels Drets Humans i el benestar social	Es valora la dignitat de tot ésser humà i la necessitat de que el sistema social i les lleis respectin aquesta dignitat i els drets fonamentals. Es defineix, una jerarquia de drets, estant el respecte als drets fonamentals per sobre de tots els altres drets. Es valora que només són legítimes les lleis establertes per pacte social (democràcia) i en igualtat, sempre i quan aquestes no atemptin contra els drets fonamentals previs Les lleis es valoren en funció del benestar social que generen a llarg termini.	Per respecte a la dignitat pròpia i aliena i han de ser rebutjades quan atempten contra aquesta.	Representa una manca de respecte a la dignitat de l'altre, per tant, és rebutjable. Tot i així caldria escoltar també al lladre i garantir que el robatori no és resposta a una necessitat bàsica que la societat no ha cobert.
	6. Moralitat dels principis ètics generals, universals, reversibles i prescriptius	Es pren consciència dels principis ètics universals i es valoren superiors a qualsevol altre mandat. Es considera a l'altre com un fi en ell mateix. La persona adopta una moral plenament autònoma i racional, reconeix el principis ètics fonamentals i es compromet en el seu seguiment i la seva defensa. Als principis propis de l'estadi anterior s'hi suma, el de maximització del benestar de tothom, l'actitud de tenir cura de l'altre i de considerar a aquells que tenen més desavantatge.	Per decisió personal, de manera conscient i racional i com a forma de tenir cura de l'altre i de maximitzar el benestar comú.	És una acció que afecta negativament al benestar i als drets de l'altre i que, per tant, cal evitar. Però aquell que roba es considera com un ser humà amb dignitat i drets que també s'han de respectar.

Font: Elaboració pròpia a partir de Kohlberg (1992)

Hi ha autors que ens parlen de la relació entre el desenvolupament moral i el desenvolupament emocional, en tant que relacionats i interdependents. En aquest sentit Iriarte, Alonso-Garcedo i Sobrino (2006) afirma que les emocions “conscients, educades i ben gestionades ajuden a convertir-se en un agent moral madur i responsable i promouen el reconeixement dels propis valors, el compromís, la confiança, l'honestedat, la integritat, la coherència, l'assumpció de responsabilitats i les conductes de cooperació” (p186.).

En aquesta mateixa línia Zerpa i Ramírez (2013), com a conclusió a un estudi correlacional-causal, expressen que “l'empatia sembla ser una condició necessària per a que una persona mostri major desenvolupament moral, sustentat en principis de caràcter universal, i aconsegueixi un major desenvolupament de la seva intel·ligència emocional”(p.123). En aquest sentit, una bona consciència i gestió emocional i una empatia desenvolupada facilitarà el desenvolupament moral, fet que ens assenyala la importància de tenir en compte les emocions en les propostes d'Educació en Drets Humans.

En quant a l'**educació moral** Bolivar (1987) la descriu com “un procés d'ajuda a l'alumnat, que fa ús conjuntament de pensament racional i factors afectius per a l'examen dels seus patrons de conducta personal, clarificant i autoactualitzant els seus valors” (p.403). Per la seva part, Puig (1996) afirma que la “construcció moral pretén treballar amb els petits i grans problemes morals que ens planteja l'experiència i vol fer-ho entrant en ells per mitjà dels procediments de deliberació i direcció moral que cada individu va adquirint al llarg del seu desenvolupament” (p.70-71). Així doncs podríem definir l'educació moral com un procés d'acompanyament al desenvolupament moral de l'alumnat que es duu a terme treballant a partir de problemes morals, que posa en joc valors i factors cognitius, afectius i conductuals i que cerca cultivar:

Una empatia de tercer ordre que permeti captar racio-afectivament el que els altres senten, els seus rols, expectatives, anhels, etc. per tal d'assolir des d'allà una valoració intel·ligent i una apreciació meditada i dialogant al voltant del que és legítim esperar i voler per part de tots els implicats en una situació moralment conflictiva” (González i Jover, 2016, p.323).

Cal dir també que l'educació moral no pot tractar-se com una assignatura més, contràriament ha de partir de l'experiència, ha de ser una realitat a viure, ja que d'altra manera, “si impartim l'educació moral amb el mateix model de transmissió cognitiva, estem imposant idees, és a dir, dient a les persones, que és el que han de creure, fet que és incompatible amb la creació de ciutadans democràtics.” (Hers, Reimer i Paolitto, 1979. Citats a Ramos Perez, 2003, p.136).

Finalment, per acabar aquest apartat voldria fer esment de la importància, ja esbossada anteriorment, que tenen els factors cognitius i perceptius en el desenvolupament moral i en la construcció d'un marc de pensament de referència a partir del que jutjar i comprendre la realitat

que ens envolta. A aquest respecte, Garcia-Rincón (2006) ens parla de la importància d'educar la mirada, a fi de crear esquemes mentals basats en el pensament prosocial, els quals contribuiran a que jutgem la realitat des d'una perspectiva crítica, empàtica, optimista, constructiva, dinàmica, en tant que oberta i capaç d'adaptar-se i comprendre situacions diverses; i sistèmica i eclèctica, en relació a la capacitat de comprendre i valorar diferents postures i opinions i d'evitar posicionaments radicals que no reconeguin l'altre. Des d'aquesta perspectiva, el pensament prosocial es valora com una alternativa a formes de pensament centrades en la passivitat, agressivitat, l'egocentrisme, el negativisme, el conformisme o la polarització. Cal per tant, que la intervenció educativa contribueixi a desenvolupar en l'alumnat un pensament prosocial, el qual guii els seus processos atribucionals, la seva percepció i judici de la realitat i les seves conductes i actituds des de la perspectiva anteriorment descrita.

2.3 DIDÀCTICA DEL'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS

A aquest apartat s'abordaran breument els principis didàctics en els que es fonamenta l'educació en Drets Humans, tot especificant aquells objectius i continguts que, segons la bibliografia especialitzada, són objecte de l'educació en Drets Humans, a alguns dels quals ja m'he referit en les anteriors pàgines. Així mateix, s'abordaran les estratègies metodològiques i els principis didàctics recomanats per diversos autors en relació a l'educació en Drets Humans, aspectes, tots ells, que es tindran en compte a l'hora de desenvolupar la proposta didàctica que és objecte d'aquest treball.

2.3.1 OBJECTIUS DE L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS

Per a Arasánz i Alférez (2013) la finalitat última de l'educació en Drets Humans és “fomentar que les decisions lliures de cada persona s'adeqüin als requeriments de la dignitat i llibertat constitutives de la condició personal humana, fomentant la realització de la persona en plenitud” (p.147).

Per la seva banda Tibbitts (2017) valora que els objectius de l'educació en Drets Humans poden resumir-se en dues orientacions bàsiques: prevenir la violació dels Drets Humans i apel·lar a les mans, el cap i el cor de cada persona per a que es comprometi amb la defensa dels Drets Humans, tot convertint-se en activistes d'aquests. Aquests tres objectius bàsics, sumats a “el foment del coneixement, la comprensió i l'acceptació de les normes i els principis universals dels Drets Humans” (Padilla, 2016, p.35) , podrien definir-se com els objectius generals de l'educació en Drets Humans, els quals es concreten en altres objectius didàctics més específics com els definits pel programa COMPASS del COE del 2005, un manual d'educació en Drets humans per a joves que proporciona informació, tant teòrica com pràctica, per a l'educació en Drets Humans. Les

Nacions Unides, 2012; el Danish Institutes for Humans Rights, 2017; Jares, 1999; Flowers, 2000; Bajaj, 2011; Fritzsche, 2007; Padilla, 2016; i Zankar i Pandya, 2017, aborden també el tema dels objectius didàctic de l'educació en Drets Humans. Una revisió a tots aquests autors ha permès desenvolupar una definició dels objectius didàctics dels Drets Humans que queda recollida a la següent taula número 2.

Taula 2: Objectius de l'educació en Drets Humans

Objectiu general	Objectius específics
Fomentar el coneixement, la comprensió i l'acceptació de les normes i els principis universals de Drets Humans	<ul style="list-style-type: none"> -Conèixer la declaració universal dels Drets Humans i la seva importància com a patrimoni comú de la humanitat i com un dels més grans avenços d'aquesta. (Jares, 1999 i Flowers, 2000) -Comprendre i distingir com els Drets Humans es fan patents a la realitat quotidiana (COMPASS, 2005) - Proporcionar coneixements sobre els Drets Humans, els valors i principis en els que es basen i el tipus de comportaments als que aquests s'associen. (Danish Institutes for Humans Rights, 2017 i Padilla, 2016) -Conèixer els mecanismes existents per a la protecció dels Drets Humans, tot prenent consciència de la labor que desenvolupen persones, ONG'S, institucions... en la defensa d'aquests drets (Danish Institutes for Humans Rights, 2017; Nacions Unides, 2012 i Jares, 1999). - Desenvolupar una cultura basada en els Drets Humans, en la que els individus siguin conscients dels seus drets i dels seus deures, entenguin que els drets estan associats a responsabilitat, apreïn els drets dels altres i compreguin la relació entre els drets individuals, grupals i nacionals. (Zankar i Pandya, 2017; Jares, 1999; Padilla, 2016; COMPASS,2005; Naciones Unidas, 2012 i Flowers, 2000) -Enfortir el respecte pels Drets Humans (Bajaj,2011; COMPASS, 2005) -Conèixer la història de lluita pels drets i les llibertats fonamentals i els personatges vinculats a aquesta lluita (Jares, 1999). -Reconèixer la relació entre els Drets Humans, la pau, la democràcia, la justícia, la igualtat i el desenvolupament (Jares,1999)
Fomentar un ús responsable i reflexiu de la llibertat	<ul style="list-style-type: none"> - “Apreciar el valor de la llibertat” (Padilla, 2016, p.37) -Empoderar a les persones per a gaudir dels seus drets i exercir-los i per prendre el control de la pròpia vida i de les decisions que els afecten (Danish Institutes for Humans Rights, 2017 i Flowers, 2000.) -Promoure la comprensió, la tolerància, la igualtat, la no discriminació, l'amistat entre totes les persones, nacions i pobles, el valor de la diversitat i el respecte a la dignitat dels altres. (Bajaj, 2011; Padilla, 2016, COMPASS, 2005 i Zankar i Pandya, 2017) -Ser conscient dels propis prejudicis i combatre'ls (Flowers, 2000) -“Sensibilitzar sobre la necessitat d'unes relacions interpersonals i d'una convivència assentades en els principis dels Drets Humans” (Jares, 1999,p.81)
Fomentar la realització de la persona en plenitud	<ul style="list-style-type: none"> - Desenvolupar plenament la personalitat i la dignitat humana i capacitar per una vida digna i segura (Zankar i Pandya, 2017;COMPASS,2005 i Bajaj, 2011). -Contribuir al desenvolupament de coneixements i habilitats coherents amb els Drets Humans (Zankar i Pandya, 2017) -Desenvolupar capacitats per reconèixer i acceptar la diversitat i el valoro dels altres i cooperar (Padilla, 2016)

	<ul style="list-style-type: none"> - Fomentar el desenvolupament de la solidaritat i la igualtat i contribuir al canvi d'actituds i la clarificació de valors (Padilla, 2016, p.37) - Desenvolupar habilitats intel·lectual, per a cercar i analitzar informació i d'acció, per a actuar conforme als Drets Humans, desenvolupant, especialment, habilitats per a assumir responsabilitats i planificar i participar en la presa de decisions tenint en compte tant el present com el futur. (Flowers, 2000 i Padilla, 2016.) -”Desenvolupar el judici moral i crític sobre situacions quotidianes” (Arasanz, 2009, p.338)
<p>Prevenir la violació dels Drets Humans</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Conèixer algunes violacions i infraccions dels Drets Humans, analitzar-les, cercar possibles causes i buscar alternatives per donar-les resposta (Flowers, 2000 i Jares,1999) -“Identificar les causes que generen violència” (Jares, 1999) - “Establir relacions personals positives i no opressives” (Flowers, 2000) i fomentar el respecte als drets dels altres (COMPASS, 2005) -Fomentar en els alumnes una actitud positiva i compromesa davant la construcció i el manteniment de la pau, tot sent crítics amb tota forma de violència i aprenent estratègies de resolució de conflictes basades en la no-violència (Bajaj, 2011; Flowers, 2000; Jares, 1999 i Padilla, 2016) -Combatre qualsevol forma de discriminació i racisme i lluitar contra els prejudicis i els estereotips (Padilla, 2016) -Capacitar als alumnes per a analitzar els problemes presents en matèria de Drets Humans, per tal de poder trobar solucions a aquests (Nacions Unides, 2012) -Desenvolupar simpatia per aquells als qui se'ls neguen els Drets Humans (Flowers, 2000)
<p>Educar per una ciutadania compromesa amb la defensa dels Drets Humans</p>	<ul style="list-style-type: none"> -Fomentar el respecte i la defensa dels drets propis i dels altres (Danish Institutes for Humans Rights, 2017) -Fomentar el compromís individual i col·lectiu en l'acompliment universal dels Drets Humans i lluitar contra la violació d'aquests (Jares, 1999) -Potenciar el desenvolupament d'una ciutadania activa i compromesa i que totes les persones puguin participar activament de la vida de la societat(COMPASS, 2005 i Bajaj, 2011) -Fomentar en l'alumnat el desenvolupament d'autonomia i responsabilitat en la construcció d'una societat més justa, pacífica, democràtica i sostenible per a tots (Bajaj, 2011 i Padilla, 2016) - Capacitar a les persones per a que coneguin i puguin fer efectius i defensar els seus drets , tot desenvolupant estratègies per a donar resposta, de manera pacífica, justa i democràtica a les injustícies. (COMPASS, 2005) -Desenvolupar una actitud compromesa en la defensa dels Drets Humans, tant els propis com el dels altres (Fritzsche,2007)

Font: Elaboració pròpia a partir de COMPASS, 2005, Nacions Unides, 2012; Danish Institutes for Humans Rights, 2017; Jares, 1999; Flowers, 2000; Bajaj, 2011; Fritzsche,2007; Padilla, 2016; i Zankar i Pandya, 2017

2.3.2 CONTINGUTS DE L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS

A aquest subapartat s'especificaran els continguts específics de l'educació en Drets Humans, així com les temàtiques i disciplines amb les que aquesta es relaciona i que incideixen, per tant, en els continguts a bordar des de l'educació en Drets Humans. Pel que fa als continguts específics, aquests es defineix a la següent taula, agrupats segons si son de naturalesa conceptual, procedimental o actitudinal, i han estat extrets d'una revisió de: la guia de The Danish Institute for Human Rights (2012), del Human Rights education Handbook de Flowers (2000) , del programa COMPASS (2005) i del programa COMPASS (2015):

Taula 3: Continguts de l'educació en Drets Humans

<p>Continguts conceptuals</p>	<p>-La declaració Universal dels Drets Humans: Contingut, influències d'aquesta i importància com a marc en el que arribar a acords i determinar comportaments. (Flowers, 2000 i COMPASS, 2005)</p> <p>-Distinció entre les tres generacions de Drets Humans (The Danish Institute for Human Rights, 2012 i COMPASS, 2005)</p> <p>-La història dels Drets Humans (The Danish Institute for Human Rights, 2012; Flowers, 2000 i COMPASS, 2005)</p> <p>-Coneixements de mecanismes, instruments i convencions internacionals per a la defensa dels Drets Humans i el paper dels diferents organismes governamentals i no governamentals per a aquest fi. (The Danish Institute for Human Rights, 2012; Flowers, 2000 i COMPASS, 2005)</p> <p>-Les diferents maneres d'entendre i exercir els Drets Humans per part de diferents grups i societats (COMPASS, 2005)</p> <p>-El principis en els que es basen els Drets Humans: Universalitat, interdependència, inalienabilitat, indivisibilitat, igualtat, participació, empoderament, etc (The Danish Institute for Human Rights, 2012).</p> <p>-Conceptes fonamentals associats als Drets Humans: la llibertat, la igualtat, la justícia, la dignitat, la democràcia, la responsabilitat, la solidaritat, la interdependència, la pau, etc (COMPASS, 2005)</p> <p>-El paper dels Drets Humans a la legislació estatal (COMPASS, 2015)</p>
<p>Continguts procedimentals</p>	<p>-Identificació i exercici dels Drets Humans a la realitat quotidiana (The Danish Institute for Human Rights, 2012)</p> <p>-Identificació de les violacions de Drets Humans i a actuació per a promoure i protegir aquests drets (The Danish Institute for Human Rights, 2012; COMPASS, 2005 i Flowers, 2000)</p> <p>-Capacitat de pensament crític i analític, per distingir entre realitat i opinions, per reconèixer els intents de manipulació, per ser conscient dels estereotips i prejudicis propis i evitar que afectin al propi judici i per saber prendre decisions raonades. (The Danish Institute for Human Rights, 2012; COMPASS, 2005 i Flowers, 2000)</p> <p>-Capacitats d'escolta activa i de comunicació eficaç (The Danish Institute for Human Rights, 2012; COMPASS, 2005)</p> <p>-Respecte per la diferència de punts de vista, opinions i formes de vida i pels drets dels altres (The Danish Institute for Human Rights, 2012 i Flowers, 200)</p> <p>- Capacitat de treball cooperatiu i de resolució de conflictes de forma</p>

	<p>constructiva (The Danish Institute for Human Rights, 2012; COMPASS, 2005).</p> <p>-Capacitat per actuar per a promoure i protegir els Drets Humans arreu del món (COMPASS, 2005)</p> <p>-Capacitat de cercar informació relativa als Drets Humans (The Danish Institute for Human Rights, 2012)</p> <p>-Capacitat de pactar i prendre decisions per consens i per actuar de forma democràtica (The Danish Institute for Human Rights, 2012; Flowers, 2000)</p>
Continguts actitudinals	<p>-Responsabilitat entorn de les propies accions i sentit de responsabilitat social (The Danish Institute for Human Rights, 2012; COMPASS, 2005).</p> <p>-Valor de la diversitat (The Danish Institute for Human Rights, 2012; COMPASS, 2005).</p> <p>-Confiança en el propi valor i capacitat per a treballar en favor dels Drets Humans. (The Danish Institute for Human Rights, 2012)</p> <p>-Desenvolupament de l'autoconeixement, l'autoestima, l'estima als altres i el sentit de dignitat humana. (The Danish Institute for Human Rights, 2012 i COMPASS, 2005)</p> <p>-Curiositat i obertura de ment (The Danish Institute for Human Rights, 2012; COMPASS, 2005).</p> <p>-Empatia, solidaritat i compromís amb la defensa dels Drets Humans de tothom, especialment d'aquells a qui se'ls hi neguen (The Danish Institute for Human Rights, 2012 i COMPASS, 2005)</p> <p>-Sentit de justícia i compromís amb la defensa i promoció dels ideals en els que es basen els Drets Humans: dignitat, justícia, igualtat... (COMPASS, 2005)</p>

Font: Elaboració pròpia a partir The Danish Institute for Human Rights (2012), Flowers (2000), del programa COMPASS (2005) i del programa COMPASS (2015).

2.3.2.1 Temàtiques i disciplines relacionades amb l'educació en drets humans

Disciplines relacionades amb l'educació en Drets Humans

El manual COMPASS (2005) indica que qualsevol qüestió relacionada amb la violació dels Drets Humans, entesos aquests des d'una perspectiva àmplia que dona a l'abast les tres generacions de drets, està relacionada amb l'educació en Drets Humans, tot havent vincles entre aquesta i altres camps educatius. Des d'aquesta perspectiva el manual COMPASS (2015) estableix 16 temes relacionats amb els Drets Humans i 8 disciplines auxiliars que tenen forts vincles amb aquests i cadascuna de les quals es relacionen més profundament amb els drets de primera, segona o tercera generació, aquestes disciplines són:

Taula 4: Disciplines relacionades amb l'educació en Drets Humans

Disciplina	Definició
Disciplines relacionades amb els drets de primera generació i amb el concepte de llibertat	
Educació per a la ciutadania	Aquesta disciplina cerca fomentar en l'alumnat "el desenvolupament de competències necessàries per a relacionar-se adequadament al món que els envolta i posant en marxa accions col·lectives per a aconseguir una vida millor per a tots" (Uruñuela,2008, p.42). Es cerca el desenvolupament en els alumnes d'una ciutadania activa responsable i compromesa amb la defensa de les llibertats, de la participació, i de la qualitat de vida i la igualtat de tots.
Educació centrada en la llei	Aquest tipus d'educació consisteix en conèixer la llei, en aquest cas els Drets Humans, en assumir els principis i els valors subjacents a aquesta i en desenvolupar respecte per la mateixa. Aquest coneixement jurídic i dels instruments de protecció legal pot contribuir a prevenir violacions dels drets.
Educació per a la pau	L'educació per a la pau ha de partir, segons el programa COMPASS (2005), d'una visió àmplia entorn la pau, no únicament centrada en l'absència de guerra o violència sinó també en la recerca de la justícia i la lluita en contra de l'explotació i la manca d'equitat, que són sovint causes estructurals de la manca de pau. Es tracta de fomentar la construcció d'una cultura de pau que no accepti "aquelles conductes socials que enalteixen l'ús de la força i la violència o que valoren el menyspreu i el desinterès pels altres" (Labrador, 2000), que capaciti i doni eines que permetin prevenir els conflictes i abordar-los de manera pacífica, fomentant una alfabetització emocional, per mitjà d'un aprenentatge participatiu, racional i qüestionador, fugint de la imposició de valors morals (Ramos Pérez,2003).
Disciplines relacionades amb els drets de segona generació i amb el concepte d'igualtat	
Educació en valors personals i socials	L'Educació en Drets Humans té una forta relació amb l'educació en valors democràtics, de tolerància i respecte, en tant que el valors subjacents a la Declaració Universal dels Drets Humans són també universals. En aquest sentit, l'educació en valors ha de preparar per a afrontar els reptes personals, interpersonals i socials des d'aquesta perspectiva.
Educació per a la ciutadania global	Aquest tipus d'educació implica reconèixer que vivim en un món globalitzat i cada dia més interrelacionat. Educar per a la ciutadania global és, segons de Paz Abril (2007), fomentar el "compromís i l'acció en favor de la justícia i la solidaritat [...], la capacitat d'universalització, de posar-se al lloc de qualsevol altre [...] (així doncs) una ciutadania global es defineix com la pertinença a una comunitat mundial d'iguals en dignitat que aludeix a una ètica de l'espècie humana" (p.29-31). Es tracta de fomentar una identitat en la que l'individu es percebi com a membre d'una comunitat global i tingui consciència de l'impacte de les seves accions, desenvolupant responsabilitat ciutadana a nivell global.
Educació intercultural i antiracista	L'educació intercultural té com a objectiu "donar resposta a la diversitat cultural pròpia de les societats democràtiques desenvolupades des de premisses que respecten i valoren el pluralisme cultural com quelcom consubstancial a les societats actuals i que es contempla com a riquesa i valor educatiu" (Arroyo, 2013, p.152). Es tracta d'una educació que parla de la diversitat cultural, que la inclou i la valora, una educació inclusiva per a tots que contribueix a comprendre i a respectar altre formes de vida i de pensament i a trencar amb el racisme, la discriminació i la intolerància.

Disciplines relacionades amb els drets de tercera generació i amb el concepte solidaritat	
Educació per al desenvolupament	Aquesta disciplina té forts vincles amb l'educació per a la ciutadania global, en tant que igual que aquesta parteix de la visió de l'ésser humà com a ciutadà d'una comunitat mundial i interconnectada. L'educació per al desenvolupament és un procés d'aprenentatge continu que consisteix a establir vincles entre ciutadans de diferents països, tot prenent consciència del lligam entre la nostra vida i la de milions de persones arreu del món i desenvolupant habilitats, actituds i valors per a ser responsable i actuar en favor de la pau, el desenvolupament sostenible i la solidaritat entre les persones i els pobles (COMPASS, 2005).
Educació ambiental	L'educació ambiental consisteix a promoure “que les persones adoptin formes de vida que siguin compatibles amb la sostenibilitat adquirida, mitjançant l'adequada exploració, explotació, utilització i maneig dels recursos naturals” (Rengifo, Quitiaquez i Mora, 2012, p.1). En aquest sentit, l'objectiu de l'educació ambiental és fomentar que les persones “comprenguin la naturalesa complexa de l'ambient natural i del creat per l'ésser humà [...] i adquireixin els coneixements, valors, comportaments i habilitats pràctiques per a participar de manera responsable i eficaç en la prevenció i la solució dels problemes ambientals” (Martínez Castillo, 2010, p.101). Així doncs, l'educació ambiental és una eina per a promoure la pervivència d'un medi ambient saludable que possibiliti la supervivència, el desenvolupament i la qualitat de vida dels éssers humans.

Font: Elaboració pròpia a partir de COMPASS (2015) i els autors citats dins de la taula.

Temàtiques relacionades amb l'educació en Drets Humans

Tal com es comentava anteriorment el programa COMPASS (2015) estableix diversos temes que es relacionen globalment amb l'educació en Drets Humans i que són, per tant, susceptibles de ser abordats des de la perspectiva dels Drets Humans. Aquestes temàtiques es diferencien de les disciplines abordades al capítol anterior en que, mentre les disciplines fan referència a un camp educatiu concret amb unes característiques pedagògiques pròpies amb el que l'educació en Drets Humans pot establir relacions, les temàtiques a continuació presentades fan referència a elements i assumptes amplis que poden ser abordats com a contingut des de la perspectiva de l'educació en Drets Humans o des de la de qualsevol altra disciplina. A la següent taula es resumeixen aquestes temàtiques que poden ser abordades des dels Drets Humans:

Taula 5: Temàtiques relacionades amb l'Educació en Drets Humans

Temàtica	Relació amb l'educació en Drets Humans
La infància	Es poden treballar els drets de la infància i la violació d'aquests (explotació infantil, violència contra els infants...)
La ciutadania i la participació	Es poden abordar continguts com: el sentit de pertinença social, el dret a ser escoltat i l'exercici de la llibertat, la participació social i la democràcia.
La cultura i l'esport	Es tracta de donar a conèixer el dret a la cultura, al joc i a la salut, de valorar la cultura i qüestionar aquells aspectes culturals que violen els Drets Humans.
La democràcia	Es tracta d'educar per a la democràcia i en els principis en els que aquesta es sustenta (llibertat d'expressió, d'opinió, de pensament, igualtat...)
La discapacitat	Consistiria a prendre consciència de la diversitat funcional i educar per a la igualtat, el respecte, la inclusió i l'amistat entre totes les persones.
La discriminació i la intolerància	Es tracta de parlar de la discriminació, de com aquesta vulnera els Drets Humans i és injusta, fa mal i causa violència, posant de relleu i analitzant algunes situacions de discriminació que es produeixen al nostre entorn, Es tracta també de parlar dels estereotips i dels prejudicis.
L'educació	Es tracta de parlar de l'educació com un dret humà universal i del dret a una escola inclusiva i que garanteixi una educació de qualitat per a tots
El medi ambient	En aquest cas es tracta d'abordar el benestar mediambiental com a condició necessària per a que els Drets Humans puguin fer-se efectius, tot analitzant les causes dels problemes mediambientals, així com parlant de la manera en que aquests afecten desigualment als éssers humans arreu del món.
Les qüestions de gènere	En relació a aquesta temàtica poden abordar-se continguts relatius a la igualtat de gènere, els prejudicis que existeixen vers homes i dones, la violència de gènere i el respecte a la diversitat de gènere i la diversitat sexual.
La globalització	Tot abordant la globalització i les seves conseqüències des d'una perspectiva crítica, parlant d'allò positiu i d'allò negatiu, les violacions als Drets Humans que aquesta està generant, la diferència d'oportunitats entre nord (consumidors de recursos) i sud (productors de matèries i recursos)...
La salut	Respecte a aquesta temàtica podem parlar del dret a la salut, de la desigualtat d'accés a aquesta o de temes com el tabaquisme, els estupefaents, la salut sexual i la salut mental.
Els mitjans de comunicació	Podríem abordar el dret a la informació i el dret a la llibertat d'expressió, així com els límits d'aquest. Així mateix, podem abordar altres aspectes com la publicitat, els valors i estereotips transmesos pels mitjans de comunicació i les conductes que aquests fomenten (consumisme, violència...) o els riscos que podem trobar a internet (ciberbullying, grooming...)-
La immigració	En relació a aquesta temàtica podem parlar dels diferents tipus de migració i de les causes d'aquesta, de la relació entre globalització i migració, dels drets dels migrants i les violacions a aquests, dels refugiats, de la multiculturalitat...
La pau i la violència	Aquest tema ens pot dur a abordar la violència des d'una perspectiva ampla, entenent l'existència de diverses formes de violència (cultura, estructural i directa), a tractar el tema de la guerra, de les armes, de l'assetjament escolar, de la violència intrafamiliar i de la discriminació, entre altres. Així mateix, podem tractar el dret a la pau, la relació entre aquesta i la seguretat i qüestionar-nos si la violència pot ser legítima en algun cas.

La pobresa	Des d'aquesta temàtica podem parlar de la desigualtat d'oportunitats i de recursos, de la distinció entre pobresa absoluta i relativa, de la relació entre dignitat i pobresa, del dret al desenvolupament, a la vivenda i a una alimentació adequada, entre altres.
La religió i la violència	Aquest tema ens pot dur a tractar la relació entre religió i cultura, el dret a la llibertat religiosa, el respecte a les creences i les formes de vida dels altres, la discriminació per motius religiosos, l'islamofobia, la cristianofobia ,,
El treball	En relació al treball, podem parlar del dret al treball, de la relació entre aquest i la dignitat humana, dels drets socials i laborals, del treball infantil, de l'esclavitud, del treball forçat, etc.
La guerra i els conflictes	Aquesta temàtica es pot aborda des d'una perspectiva amplia relacionant la guerra amb la violència, la minusvaloració de l'altre i de la dignitat humana, la superposició dels fins sobre els mitjans, les causes i conseqüències de la guerra... Així mateix, podem parlar del terrorisme i qüestionar si en algun cas seria legítima la guerra.
La memòria històrica	Es tracta de posar de relleu la importància de recordar aquells moments i esdeveniments històrics en els que s'han violat els Drets Humans, a fi de reflexionar entorn de les seves conseqüències i de generar una consciència que ens dugui a reconèixer i a condemnar aquests crims i a comprometre'ns en la lluita per a que no es tornin a repetir. En relació a aquesta temàtica podríem parlar del colonialisme, l'holocaust Nazi o dels abusos comesos durant l'edat mitjana, entre d'altres, i relacionar aquests esdeveniments amb altres d'actuals com la desigualtat entre el nord i el sud, la mort de milers d'immigrants a la mediterrània o la desigualtat de drets i oportunitats per causa de diferències econòmiques i d'origen.

Font: Elaboració pròpia a partir de COMPASS (2015)

Per tant, tal com es mostra als quadres anteriors, l'Educació en Drets Humans va més enllà d'aquests i es relaciona amb continguts de diversa naturalesa que hi estan vinculats, Aquest fet ens ajuda a perfilar diversos aspectes que podem abordar des de l'òptica dels Drets Humans, tals com, l'educació democràtica, el Objectius de Desenvolupament Sostenible (ODS) o la promoció de la memòria històrica. L'educació en Drets Humans és, per tant, una qüestió ample que podem abordar a l'escola des de diversos àmbit curriculars i actuacions escolars, fomentant la memòria històrica des de les ciències social, l'educació ambiental des de ciències naturals o establint dinàmiques democràtiques a l'escola.

2.3.3 METODOLOGIA I ESTRATÈGIES DIDÀCTIQUES DE L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS

En quant a la metodologia pròpia de l'educació en Drets Humans, Arasanz i Alférez (2013) afirmen que “el coneixement sense més no és suficient per educar en Drets Humans, ja que tenir-ne informació no significa haver-los fet propis”(p.177), en aquesta mateixa línia Ocejo i Hernández (2016) conclouen que:

No es tracta de que els alumnes memoritzin els Drets Humans, sinó de que l'escola, de manera integral, propiciï la seva vivència [...] (tot promovent) principis de relacions interpersonals, fomentant vivències a les que tots puguin participar i desenvolupar-se personalment: opinar, discutir, sentir, creure i pensar per ells mateixos. (p. 38-39).

S'esbossen així alguns dels principis metodològics que segons Jares (1999) caracteritzen l'educació en Drets Humans, aquests són: la vivenciació dels Drets Humans, l'organització democràtica de l'escola i la relació entre la vida quotidiana i allò que s'ensenya al centre. A més d'aquests principis didàctics, l'educació en Drets Humans es basa en altres aspectes metodològics fonamentals, els quals, segons la guia d'educació en Drets Humans de The Danish Institute for Human Rights (2012), Flowers (2000), Herreño (2012), Arasanz i Alférez (2013) i Ocejo i Hernandez (2016), són els següents:

→ **Partir de la realitat propera de l'alumnat:** Cal partir del context proper i del coneixements previs dels alumnes, tot coneixent la realitat que envolta l'alumnat, el seus interessos i les seves necessitats. (Jares, 1999; Ocejo i Hernandez, 2016 i Herreño, 2012).

→ **Empoderar l'alumnat i fomentar la participació d'aquest** en l'organització escolar i en la planificació i el desenvolupament del procés d'ensenyament-aprenentatge, tot partint d'una perspectiva democràtica que tingui en compte l'opinió dels alumnes. (Jares, 1999; Flowers, 2000 i The Danish Institute for Human Rights, 2012.)

→ **Fomentar l'aprenentatge experiencial:** Cal educar des de l'acció i per a l'acció, tot fomentant que l'alumne sigui el centre de l'aprenentatge, que aprengui a partir de l'acció i d'una participació directa i activa, fomentant que aquests participin de "la direcció i organització d'activitats d'aprenentatge, de la prestació de serveis socials i suscitant l'interès de l'educand per qüestions cíviques" (Arasanz i Alférez, 2013, p.178). Així mateix, cal impulsar el desenvolupament de la competència d'aprendre a aprendre. (Arasanz i Alférez, 2013; Jares, 1999; Flowers, 2000 i Ocejo i Hernandez, 2016.)

→ **Fomentar el diàleg:** Tot fomentant la comunicació i l'escolta activa i partint de mètodes dialògics i discursius (The Danish Institute for Human Rights, 2012; Arasanz i Alférez, 2013 i Ocejo i Hernandez, 2016.)

→ **Fomentar l'anàlisi crític i la reflexió** personal i grupal (Arasanz i Alférez, 2013; Flower, 2000 i Ocejo i Hernandez, 2016.)

→ Partir d'un enfocament que tingui en compte tant els **aspectes emocionals com els cognitius** i que fomenti la revisió i el canvi d'opinions, actituds i comportaments (Jares, 1999; Flower, 2000)

- **Crear un ambient segur i de confiança** en el que l'alumne pugui expressar-se lliurement, sentir-se escoltat, valorat i comprés, fet que es clau per al desenvolupament emocionals i de valors (Ocejo i Hernandez, 2016).
- Crear un **ambient d'aprenentatge no jeràrquic, col·laboratiu i democràtic** (Flowers, 2000)
- **Partir d'un enfocament globalitzador i interdisciplinar** (Arasanz i Alférez, 2013; Jares, 1999)
- **Partir d'una visió canviant i transformadora** de la realitat, tot transmetent la idea de que és possible canviar la realitat (Jares, 1999)
- Partir d'una perspectiva que tingui en compte **la importància de la diversió, l'humor, la creativitat i el joc** en l'aprenentatge (Flowers, 2000)

2.4 EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS I MEMÒRIA HISTÒRICA

Tal com s'esmentava anteriorment la memòria històrica és una temàtica que podem relacionar amb l'educació en Drets Humans en tant que ens permet reflexionar entorn dels mateixos a partir del coneixement i l'anàlisi del passat, tot aprenent dels nostres avantpassats i comprenent la naturalesa humana. A la proposta didàctica d'educació en Drets Humans que és objecte d'aquest treball la memòria històrica tindrà una gran importància, per aquest motiu valoro adient analitzar la relació existent entre memòria històrica i educació en Drets Humans així com la manera en que podem treballar de forma conjunta ambdues temàtiques.

Quan parlem de memòria fem referència al record, a l'apropament a uns fets del passat, els quals ja no són una realitat al present i dels que només ens queden alguns vestigis, de diversa mena, que ens permeten transportar-nos a una realitat anterior però estant sempre lligats al nostre present. La memòria, definida des d'un punt de vista psicològic, és un magatzem en el que es guarda un ampli conjunt d'informació i és imprescindible en el desenvolupament de la pròpia identitat i en la capacitat d'aprendre, de comprendre el nostre entorn, de relacionar-nos i de desenvolupar-nos plenament. Així doncs "si un subjecte perdés tota la seva memòria deixaria de ser una persona i de ser un individu perquè hauria perdut la seva història personal, la seva biografia i els seus referents grupals" (Ruiz-Vargas, 2008, p.56).

Fent un paral·lelisme entre la memòria com a constructe psicològic personal i la memòria entesa com a fenomen social podem veure la necessitat de que les societats siguin capaces de recordar, ja que "sense la capacitat de recordar, de fer present el passat, no hi hauria manera d'arribar a construir una historització de l'experiència o una captació del present com a història, es a dir, no

hi hauria possibilitat de viure històricament” (Arostegui, 2004, p.19). Cal, per tant, que les societats siguin capaces de construir una memòria col·lectiva que vagi més enllà dels individus, la qual és definida com “el relat que els membres del grup comparteixen sobre el seu propi passat [...] (que) serveix per a configurar les identitats del grup, la seva ideologia i visió del món” (Erice, 2008, p.78). Les societats tenen, per tant, memòria del passat, una memòria subjectiva, parcial, múltiple i dinàmica que condiciona el caràcter, el funcionament i la identitat de les societats, i dels individus que les componen, així com el present i el futur de les mateixes (Viegas, 2017).

La memòria històrica, que representa “una especificació temporal de la memòria col·lectiva” (Arostegui, 2004, p.22), es defineix “a partir de les representacions del passat que fa el conjunt de la població, i aquestes representacions són, ahora, un producte cultural modelat per innumerables mecanismes del present (informacions, ideologies, mitjans de comunicació...)” (Noguera Fernández, 2013, p.251), les quals representen una interacció entre diverses generacions i serveix per a “configurar les identitats del grup, la seva ideologia o visió del món projectant-les en la pugna per la pròpia afirmació i per la hegemonia davant d’altres grups” (Erice, 2008, p.78). En aquest sentit, cal tenir present que la memòria històrica, entesa com la manera en que la història “recobra vida i prolonga la seva presència, continua viva i perpetua els seus continguts” (Arostegui, 2007, p.27), s’aborda, sovint, des d’una visió parcial i subjectiva, partint de l’òptica socialment dominant, posant de relleu determinats fets per sobre d’altres o fent-ne una valoració ideologitzada i polititzada, ja que “tota selecció de la memòria implica un oblit més o menys intencionat” (Delgado-Algarra i Estepa-Giménez, 2015, p.120).

Per tot l’esmenat, cal fugir de la ideologia que sovint impregna la memòria col·lectiva i pensar en la memòria històrica com un conjunt de memòries diverses no jerarquitzades, entenent que no hi ha una sola memòria, sinó que “existeixen memòries de dol, memòries hegemòniques, exemplars, així com usos i abusos de la memòria” (Bear, P.131). Així doncs, cal fomentar que la memòria esdevingui “una acció per a la reparació i per a pal·liar la invisibilització històrica i la discriminació de fets, col·lectius i/o persones, la qual ha de rebutjar discursos polítics que defensin una única veritat oficial” (Moreno, 2019, p.227). En aquest sentit Prats (2003) valora que la memòria històrica pot ser útil per a “combatre les manipulacions que es cometien en la escriptura d’històries oficials institucionalitzades [...] i pot tenir clares funcions de sanejament de les societats que han patit traumes històrics”(p.3).

És justament aquesta darrera perspectiva entorn de la memòria històrica, com un record del passat no oficial, ni ideologitzat, obert, plural i crític i que no substitueix a la història com a coneixement científic, la que hauria de guiar el treball de la memòria a l’escola. En aquest sentit, educar en i per a la memòria implica posar “al passat en diàleg permanent amb el present i el futur[...] i invitar als joves a reflexionar, debatre, obrir noves preguntes i buscar noves respostes per a poder

posicionar-se davant les seves realitats”(Rosemberg i Kovacic, 2010, p.8) , abordant així l’anàlisi del passat des de la realitat present, com a via per a la construcció d’un futur més just, lliure i igualitari per a tots. Donat que, tot i que sembli paradòjic “el coneixement de la violència del passat pot i ha de servir com a garantia per a la construcció d’un futur pacífic i democràtic”(Tribó, 2013, p.5), ja que, tal com indica Arostegui (2007) “ la memòria del dolor, del bé i del mal és el més fort antídoto contra l’oblit d’allò que mai no hauria de ser oblidat” (p.35).

Aquesta visió de determinats fets del passat com un record que hauria de mantenir-se sempre viu a la memòria col·lectiva fa referència al deure de memòria, “un deure amb les víctimes i amb la reparació i restitució del seu dret a la veritat pública”(Corredor et al., 2018, p.182), el qual es definit per Blanco (2002), citat per (Gaborit, 2006), com:

Un deure moral, ja que per la seva llera principal i pels seus afluents secundaris transcorren amb molta freqüència la defensa dels més elementals drets de la persona: el de la vida, el de la integritat, el del benestar físic, social y psicològic, el de pensar de manera diferent, el de ser dona en un món marcat pel domini de l’home [...], el de ser un infant indefens en un món dominat per la lluita per poder que mantenen els adults. (p.11)

La memòria del nostre passat representa, per tant, un deure amb aquells que ens van precedir i en favor de la construcció d’un present i d’un futur més justos i democràtics. Així mateix, aquesta memòria esdevé una necessitat i una eina en la construcció de la identitat dels individus i de la societat. En aquesta línia, Todorov (1999) afirma que “el passat constitueix veritablement el transfons de la nostra identitat, individual o col·lectiva, i sense un sentiment d’identitat, sense la confirmació que aquesta dona a la nostra existència ens sentiríem amenaçats i paralyzats”(p.18). Així mateix, Pérez i Sabogal (2016) parlen de l’existència “d’un entranyable vincle entre la memòria i la identitat, ja que ambdues s’interpel·len subjectiva i col·lectivament i estan reelaborant-se i afirmant-se contínuament”(p.17) i valoren que el treball de la memòria històrica a l’aula “és el treball per la pluralitat d’identitats que estan en joc” (p.17).

Així doncs, portar la memòria històrica a l’aula des de la perspectiva dels Drets Humans implica rellegir el passat partint d’eines i mirades diverses i profundes i sabent posar de relleu aquells que sovint han estat oblidats als relats històrics oficials, oferir als infants eines cognitives, emocionals i socials que els ajudin a comprendre el passat, a analitzar-lo de forma profunda i amb una mirada crítica, a desenvolupar empatia i sensibilitat per a saber escoltar i comprendre, a posar-se en el lloc de l’altre i a comprendre i valorar la diversitat de postures preses per diferents individus i col·lectius al llarg de la història; així com fomentar la presa de consciència i denuncia de les injustícies i les violacions als Drets Humans comeses al llarg de la història, per tal que esdevinguin el punt de partida en contra d’aquestes en el present, adquirint valors democràtics i desenvolupant coratge, esperança i compromís en la construcció d’una societat lliure, justa, pacífica i tolerant (Domínguez-Acevedo, 2019; Barreiro Mariño, 2017; Sacavino, 2015 i Tribó, 2013).

2.4.1 DIDÀCTICA DE LA MEMÒRIA HISTÒRICA

En quant als elements didàctics a tenir en compte a l'hora de treballar la memòria històrica des la perspectiva anteriorment exposada, Sacavino (2015) defineix quatre eixos a tenir en compte, aquest són: el vincle entre el passat i el present, el desenvolupament d'una memòria crítica, la construcció d'un pensament reflexiu i crític i la promoció d'una cultura dels Drets Humans. Així mateix, cal que “la memòria històrica no sigui manipulada ni emocionalment ni políticament i s'ha de tenir cura d'evitar el victimisme i la revenja” (Tribó,2013,p.4). En aquesta mateixa línia cal tenir en compte que, tal i com expliquen Pérez i Sabogal (2016), els alumnes

No són receptors d'informació, no busquen ser convertits en individus ideologitzats o polaritzats, pel contrari, són subjectes participants que reconstrueixen permanentment preguntes vitals sobre el seu rol com a transformadors de la societat [...] (i als que cal oferir) espais de diversitat epistèmica i experiencial. (p.16).

Per tal de treballar la memòria històrica d'aquesta manera podem fer ús de diferents recursos i estratègies, com el “role-playong, els jocs de simulació i les dramatitzacions” (Tribó, 2013, p.5) o el diàleg intergeneracional i intercultural, però entre tots ells cal posar de relleu el treball amb fonts històriques. Aquestes representen “una oportunitat per a ensenyar habilitats intel·lectuals associades al treball de l'historiador, entre elles el plantejament de problemes i interrogants sobre el passat [...] (i) l'obtenció de fonts a partir d'aquests problemes, obtenint evidències i creant inferències”(Sáiz, 2014, p.84).

L'ús de fonts és, per tant, un recurs de gran utilitat a l'hora d'apropar-nos al nostre passat, tot observant, coneixent i analitzant els vestigis que ens queden d'aquest i que ens poden ajudar a comprendre a les generacions passades, la seva forma de viure, de pensar, de comprendre la realitat i de relacionar-se amb el seu entorn, tot desenvolupant empatia amb els nostres avantpassats i coneixent la història despullada, sense l'embolcall ideològic que en ocasions recobreix els relats oficials, tot aprenent a adoptar una visió analítica i crítica entorn de les informacions, tant del passat com del present, que se'ns presenten.

Algunes de les fonts que podem utilitzar amb aquest fi són els testimonis, les narracions, els enregistraments de vídeo i àudio, les fotografies, les obres d'art, els monuments i edificis, els espais de memòria, les cartes, els llibres, diaris i revistes, etc. En definitiva, tot vestigi del passat és un element que, en major o menor mesura i amb més o menys claredat ens parla de la nostra història, l'important és aprendre a fer-los parlar i a comprendre'ls. Per tal de fer-los parlar és interessant portar a l'aula el mètode de l'investigador en una versió adaptada, per tal que els infants aprenguin a interrogar les font, a explorar-les, comparar-les, analitzar-les i a construir, a partir d'aquestes el relat històric.

Amb tot, podem concloure que el treball de la memòria històrica està àmpliament relacionat amb l'educació en Drets Humans, en tant que incideix en el desenvolupament de la identitat d'individus i grups, especialment dels més discriminats, tot “enfortint-los com a subjectes de dret i actors socials i ajudant a visibilitzar i reconèixer l'aportació de les seves lluites per a la construcció de la democràcia i la justícia”(Sacavino,2015,p.76). Així mateix, abordar la memòria històrica des d'una òptica crítica i reflexiva, fugint del victimisme i del simple record dels fets i centrant-se en els Drets Humans que es troben lligats a tota història, personal o social, contribueix en el desenvolupament emocional, social i ciutadà de l'alumnat.

Contribuint a l'aprenentatge de valors democràtics i oferint a l'alumnat eines i estratègies per analitzar i comprendre tant el passat, com el present, alhora que els ofereix la possibilitat de conèixer les seves arrels, de comprendre la societat on viuen i les bases en les que es fonamenta, de conèixer altres realitats i d'empatitzar amb aquestes, de trobar nous referents i de comprendre el valor de la lluita per la pau, la igualtat, la llibertat i la justícia de tots, especialment d'aquells que històricament han estat oblidats, dels més vulnerables. D'aquesta manera s'ofereixen a l'alumne nous marcs de referència per a la comprensió de la realitat, per a la definició lliure dels seus principis, per al desenvolupament de la seva identitat i personalitat i per a la construcció de la seva ciutadania, una ciutadania apoderada, activa, responsable i preocupada i ocupada en el benestar integral i el respecte als drets de totes les persones.

2.5 L'EDUCACIÓ EN DRETS HUMANS AL CURRÍCULUM DE PRIMÀRIA

Abans de concloure aquest marc teòric voldria parlar de la manera en que tot el dit anteriorment té cabuda a les nostres escoles, tot analitzant la presència de l'educació en Drets Humans a l'actual currículum d'educació primària, per tal d'així poder tenir una fotografia de la manera en la que aquests drets i les disciplines i temàtiques amb les que es relacionen, especialment la memòria històrica, s'impulsen i es promouen des de la principal llei educativa de Catalunya.

En aquest sentit, cal dir que l'actual Currículum d'Educació Primària de Catalunya es defineix com un currículum de caire competencial que cerca promoure el desenvolupament integral de l'infant, concepte entorn del que reflexionarem en el següent apartat. Així mateix, es tracta d'un currículum que destaca, com principis essencials en els que aquest es fonamenta:

La formació de ciutadans competents lliures, crítics, autònoms, solidaris i responsables [...] (i) l'educació en el compromís individual i col·lectiu amb l'entorn social, cultural i natural (que) afavoreix l'arrelament a la comunitat i contribueix a la construcció d'estils de vida més lliures, justos i saludables” (Generalitat de Catalunya, 2017, p.8).

Aquestes línies ens mostren la importància que a nivell curricular es dona a alguns dels objectius i continguts propis de l'educació en Drets Humans, que esdevenen els fonaments del currículum. Els objectius curriculars generals posen també en valor molts dels elements propis de l'educació en Drets Humans tot reafirmant la importància que aquests tenen per al desenvolupament integral dels infants. Aquests objectius relacionats amb els Drets Humans podrien resumir-se com la voluntat de fomentar en l'alumnat el desenvolupament d'una ciutadania lliure, compromesa, respectuosa amb els Drets Humans, la pluralitat social i els valors i normes de convivència, fonamentada en actituds i valors com la iniciativa personal, el sentit crític, el respecte a la diferència, l'oposició a la violència i als prejudicis, la resolució pacífica i efectiva de conflictes, el coneixement i la comprensió, l'estima, l'arrelament i el compromís amb l'entorn natural i social de referència i l'adquisició de competències emocionals i socials.

En quant a les àrees de coneixement, l'educació en Drets Humans es treballa principalment des de les àrees de coneixement del medi social i cultural i d'educació en valors. A l'àrea de coneixement del medi social i cultural es parla explícitament del coneixement i exercici dels drets i deures ciutadans, però també de valors, temàtiques i continguts relacionats amb aquests, com la superació dels estereotips sexistes, la valoració de la convivència i la diversitat i el respecte a aquesta, el compromís per a la resolució de problemàtiques socials, el desenvolupament d'actituds de consum responsables, el reconèixer la diversitat d'opinions, el rebuig als prejudicis, els estereotips i la discriminació, la prevenció de la violència, la protecció del medi ambient i "la participació activa a l'escola com a aprenentatge per a la vida en democràcia" (Generalitat de Catalunya, 2017, p.125).

En quant a la memòria històrica, tot i que el currículum no parla explícitament d'aquest terme, si que posa de relleu alguns aspectes relatius a aquesta, com l'anàlisi de de la història personal i social com a eina per a comprendre el passat i el present i per a construir el futur i el valor del patrimoni, del treball a partir de fonts històriques i de l'intercanvi intergeneracional com a via per a conèixer el propi entorn i societat i els canvis i transformacions succeïts a aquests.

Pel que fa a l'àmbit d'educació en valors, aquesta defineix com a objectius principals que els infants siguin responsables, arribin a copsar la felicitat i el benestar i es preocupin de la felicitat i el benestar dels altres, tot treballant per a una bona convivència, respectant els drets i la dignitat dels altres, desenvolupant un pensament crític, raonable, ètic i creatiu; un judici propi, un autoconcepte ajustat, una bona autoestima i empatia i assertivitat.

Aquest àmbit es concreta en 3 dimensions, la personal, la interpersonal i la social, cadascuna de les quals representa un pas que des d'allò més proper, específic, privat i íntim (el jo) cap a allò més llunyà, general, públic i col·lectiu (la societat), mostrant així la importància de conèixer-se i

comprendre's a un mateix per a poder arribar a comprendre a l'altre i a la societat en el seu conjunt. Amb tot, l'àmbit d'educació en valors mostra una forta connexió amb els Drets Humans i amb la didàctica d'aquests la qual es fa patent, especialment en els continguts i les orientacions metodològics proposats per a aquest àmbit.

Alguns d'aquests continguts són: el desenvolupament moral i ètic, de la identitat i de l'autoestima, la importància del diàleg, el rebuig a la injustícia i a les seves causes, el desenvolupament de la responsabilitat i la corresponsabilitat, l'actitud crítica, el desenvolupament d'estratègies de resolució de conflictes, el respecte i la valoració de la diversitat, l'identificació dels propis prejudicis, el desenvolupament del respecte, la tolerància, l'empatia, la confiança, la pau, la solidaritat i la cooperació, la igualtat, el benestar emocional, el consum responsable, la cura del medi ambient i el desenvolupament d'una ciutadania democràtica.

Les orientacions metodològiques curriculars remarquen la importància de que l'educació en valor es treballi de manera transversal i es visqui en el dia a dia de l'aula, de que es doni importància al llenguatge i al treball cooperatiu i de que es promogui la creació d'un ambient càlid i tranquil a l'aula a l'hora de treballar aquest àmbit, orientacions, totes elles que, tal com hem vist anteriorment, tenen també importància en la didàctica dels Drets Humans.

3.DISSENY DE LA PROPOSTA

A aquest apartat es presenta la proposta d'intervenció docent d'educació en Drets Humans que és objecte d'aquest treball. La proposta està destinada a cicle superior d'educació primària, parteix d'una orientació competencial i aborda els Drets Humans des d'una perspectiva ampla que acull en el seu si altres temàtiques, com l'educació emocionals, en valors, per a la ciutadania i per a la pau, l'ecologia i el medi ambient, la immigració i la interculturalitat, el treball i la memòria històrica.

La proposta ha estat desenvolupada a la llum del currículum d'educació primària de Catalunya (decret 119/2015) i, tot i que pretén ser un material de treball transversal, es connecta especialment amb l'àrea de coneixement del medi social i cultural i amb l'àrea d'educació en valors socials i cívics. Es tracta d'una proposta anual que es divideix en tres blocs al llarg dels quals es pretén que l'alumnat es conegui més a si mateix i es reconegui com a subjecte de drets i deures, tot desenvolupant empatia i realitzant aquest mateix procés de coneixement i reconeixement de l'altre com a un igual. Així mateix, es vol fomentar que l'infant descobreixi el passat proper (especialment el segle XX), l'analitzi, el compregui i li serveixi com a guia per a entendre i mirar de forma crítica el present i la realitat que l'envolta, tot aprenent a identificar els drets humans i la violació d'aquests en la realitat quotidiana i desenvolupant una ciutadania compromesa amb el respecte i la defensa dels mateixos.

La proposta, que vol ser una eina per a tots aquells educadors que volen treballar des de la perspectiva dels Drets Humans, queda recollida una guia docent d'elaboració pròpia, que s'adjunta al present treball, la primera part de la qual pretén ser una introducció temàtica als Drets Humans i a l'Educació en Drets Humans per al docent. A la segona part de la guia es presenta la proposta d'intervenció didàctica, que en cap cas vol ser un material tancat, rígid o estàtic, contràriament, pretén ser un exemple i un recull de recursos, eines i activitats que l'educador pugui seleccionar i adaptar a la seva realitat educativa i als seus objectius didàctics. Així mateix, tot i que es tracta d'una proposta anual, els tres blocs que la componen, especialment el primer i el segon, poden treballar-se de forma independent quan el mestre ho consideri adient.

Val a dir que, a fi que la guia sigui més accessible a totes aquelles persones interessades, s'ha creat una pàgina web on s'han publicat tant la proposta d'intervenció docent com tots els materials i recursos que componen la guia anteriorment esmentada, els quals també poden consultar-se als annexos del present treball. Aquesta pàgina web pot ser consultada al següent enllaç: <https://educarendretshumans.wordpress.com/>

3.1 CREACIÓ DEL MATERIAL

A aquest apartat es presenten els diversos elements en els que es fonamenta la proposta d'intervenció docent, la qual s'ha desenvolupat atenent a la recerca teòrica anteriorment realitzada i recollida al marc teòric.

3.1.1 PRESENTACIÓ I JUSTIFICACIÓ DEL RECURS

La proposta d'intervenció docent, titulada Llums, càmera i acció, està destinada a infants de cicle superior d'educació primària i cerca promoure que aquests coneguin i comprenguin els Drets Humans, reconeguin la seva importància i el seu valor, els interioritzin, els visquin, els identifiquin a la vida quotidiana i al seu entorn i es comprometin amb la seva defensa i promoció. Per fer això es proposa una intervenció de caràcter anual al llarg de la qual els alumnes progressin des del coneixement d'ells mateixos, dels altres i dels Drets Humans cap a la identificació, el reconeixement i la valoració d'aquests drets en fets concrets del passat i del present, per acabar comproment-se amb la promoció i la defensa d'aquests drets en l'entorn proper i amb accions concretes.

Així doncs, la proposta iniciarà amb un seguit d'activitats d'autoconeixement, d'educació emocional i de reflexió entorn dels Drets Humans, a continuació es proposarà que, a partir de diversos materials i fonts històriques i fent ús del mètode de l'historiador adaptat, els alumnes reflexionin entorn de quatre aspectes concrets que, com es va justificar al marc teòric, es troben

relacionats amb els Drets Humans, aquests són el treball, la violència, la immigració i l'ecologia. Finalment, es promourà que els alumnes apliquin tot el coneixement adquirit, reflexionant entorn del seu entorn proper, detectant vulneracions o aspectes a millorar en relació als Drets Humans i comproment-se en la millora d'aquest a partir d'activitats d'acció i compromís social.

D'aquesta manera es vol contribuir al desenvolupament integral dels alumnes, tot promovent que aquests es coneguin a ells mateixos, desenvolupin un autoconcepte ajustat i una autoestima positiva, aprenguin a fer-se preguntes i a cercar respostes, a ser crítics, a escoltar a tothom traient les seves pròpies conclusions de forma raonada, a qüestionar les pròpies creences i conductes, a estar atents al que passa al seu voltant, a analitzar la realitat que els envolta i a formar-se, de manera fonamentada, les pròpies idees i opinions entorn de la mateixa. En aquest sentit, es tracta d'una proposta que vol apel·lar tant al cap com al cor i a les mans dels alumnes, al cap per què vol fomentar que els infants raonin, reflexionin, es qüestionin i desenvolupin consciència moral; al cor per què pretén emocionar als infants, fer-los reflexionar entorn de les pròpies emocions, sensacions i sentiments i contribuir al canvi de valors i al desenvolupament de l'empatia i la consciència emocional; i a les mans ja que vol que els aprenentatges tinguin un caràcter aplicat, que incideixin en les actituds i en les formes d'actuar i de viure dels alumnes. Es vol, per tant, que els aprenentatges que derivin de la realització d'aquesta proposta didàctica transcendeixin les parets de l'aula i de l'escola, s'interioritzin fermament en els alumnes i incideixin en la transformació de la societat, tant a nivell micro com a nivell macro.

Partint de tots aquests objectius s'ha desenvolupat la present proposta d'educació en Drets Humans que es concreta en un conjunt d'activitats seqüenciades en tres blocs al llarg dels quals es vol que els infants vagin progressivament prenent contacte amb els Drets Humans, comprenent-los, interioritzant-los i vivint-los. La proposta, de caràcter anual, transversal i competencial, es connecta especialment amb les àrees de coneixement del medi social i cultural i d'educació en valors socials i cívics i aborda temàtiques diverses relacionades amb els Drets Humans, com l'ecologia, el treball, la violència, la migració i la memòria històrica.

La memòria històrica té, de fet un important paper al llarg del desenvolupament de la proposta, en tant que esdevé l'eix central a partir del que es volen connectar els Drets Humans amb la realitat, tant passada com present. El coneixement i la reflexió entorn del passat, en especial de la història recent, esdevenen eines importants a partir de les quals es vol que els infants coneguin d'on venim, compreguin el passat sobre el que s'ha construït la realitat actual, vegin la continuïtat i les similituds entre passat i present, així com les ruptures i canvis produïts, identifiquin els Drets Humans posats en qüestió en diferents episodis històrics i aprenguin a veure i a analitzar la realitat, tant passada com present, amb una mirada crítica i compromesa amb la transformació i la millora personal i social. Amb aquesta intenció es proposa fer us del mètode de

l'historiador adaptat i partir de fonts històriques, articles periodístics, dades estadístiques i testimonis personals per tal d'avançar en la comprensió dels Drets Humans i de la història que ens precedeix i ens condiciona.

Pel que fa a l'estructura de la proposta, aquesta es divideix, com es comentava anteriorment, en tres blocs, cadascun dels quals es correspon a un trimestre, es relaciona amb un dels mots que componen el títol de la proposta i treballa especialment una de les tres dimensions de l'àmbit d'educació en valors del currículum de primària. Així mateix la proposta procura fer una progressió en quant a complexitat, de manera que inicia partint d'allò més concret i proper, la dimensió personal, i progressivament avança cap al treball d'allò més ample, general i abstracte, la dimensió social.

D'aquesta manera el bloc 1, titulat Llums, es relaciona amb la dimensió personal i pretén ser una llum que il·lumini l'interior de l'alumne, tot fomentant el seu autoconeixement i desenvolupament emocional, així com una llum entorn dels Drets Humans, iniciant l'aproximació al coneixement i al treball d'aquests des d'una perspectiva propera, partint de la pròpia realitat, experiències i emocions i, amb empatia, començant a comprendre la realitat dels altres.

En quant al bloc 2, titulat Càmera, aquest representa l'eix central de la proposta i es connecta especialment amb la dimensions interpersonal, tot i que també aborda la social. Aquest segon bloc pretén apropar als alumnes realitats, del present i del passat, a les que es posen en qüestió els Drets Humans, tot analitzant aquestes realitats, valorant-les lliurement i de forma crítica, cercant possibles solucions per als conflictes que es presenten a les mateixes i establint relacions fermes entre elles que els permetin comprendre profundament el món que els envolta. Es tracta, per tant, d'un bloc on, com amb una càmera, es pretén enfocar, fer zoom i capturar de manera nítida diverses instantànies que donin testimoni de la realitat dels Drets Humans en diferents contextos temporals i espacials, establint nexes d'unió entre totes les fotografies i entenent-les com un relat que ens parla de la naturalesa humana, de la història que ens precedeix i ens condiciona i de la vida i la història pròpia i de milers d'individus, coneguts o anònims, que es troba marcada per la vida en societat i el grau en que aquesta ha sabut respectar els drets que corresponen inherentment a cada persona.

Pel que fa al bloc 3, que es titula Acció aquest és, justament, una crida a l'acció i a la posada en pràctica dels coneixement desenvolupats i interioritzats en els blocs anteriors. Aquest bloc, que es connecta especialment amb la dimensió social de l'àmbit d'educació en valors, cerca que els alumnes incorporin la perspectiva dels Drets Humans en la mirada i l'anàlisi de la realitat que els envolta (l'escola, la família, el barri, el poble...), siguin capaços de reflexionar de forma crítica entorn d'aquests contextos, tot identificant aspectes a millorar en els mateixos a fi de que aquests

avancin cap a una realitat més propera als valors i principis que deriven dels Drets Humans i cap al ple respecte i reconeixement dels mateixos. Amb aquesta voluntat a aquest bloc es proposen als alumnes tres accions de reflexió-acció entorn del context proper, tot animant-los a convertir-se en agents d'impacte i transformació social, en activistes dels Drets Humans.

Finalment, la proposta parteix d'una metodologia activa, participativa, centrada en l'alumne i que vol partir dels seus coneixements i experiències prèvies. Així mateix, la proposta té un enfocament inclusiu que vol donar cabuda a tot l'alumnat i acollir la diversitat com a font de riquesa i d'aprenentatge. Es fomenta també el treball en grups interactius i cooperatius, com a via per a l'atenció a la diversitat i la vivència dels valors que deriven dels Drets Humans i es promou la capacitat de fer preguntes, la reflexió, el diàleg, la discussió i l'anàlisi grupal dels alumnes entorn de propostes concretes com a forma de construir coneixement de forma conjunta. Així mateix, la proposta vol fomentar la pluralitat i transcendir les parets de l'escola, tot incidint en la societat propera, en aquest sentit es proposen diverses accions per a connectar l'escola i la comunitat, entre elles es troba obrir l'aula a la participació i ajuda de familiar, veïns i voluntaris, convidar persones amb experiències i realitats diverses a explicar el seu testimoni en relació als Drets Humans i fomentar la implicació i acció social dels alumnes en el context proper.

3.1.2 DESENVOLUPAMENT DE LA PROPOSTA

S'aborden a continuació els diferents elements que componen la proposta, tot definint les competències i continguts que es treballen al llarg d'aquesta, els objectius didàctics que es pretén assolir, el criteris i instruments d'avaluació dels que fa ús per a valorar si aquests s'han acomplert, els aspectes metodològics i didàctics que guien la proposta, l'estructura en la que aquesta es concreta i tot el conjunt d'activitats que la componen.

3.1.1.1 Competències i continguts

Tal com es comentava a la presentació de la proposta, aquesta s'emmarca dins del currículum d'educació primària de Catalunya (decret 119/2015), en aquest sentit, cerca abordar diverses competències curriculars relatives a diferents àrees. A continuació s'especifiquen i justifiquen tant les competències curriculars com els continguts entorn dels quals es desenvolupa la proposta. Aquests es presenten partint d'una relació numèrica que serà emprada posteriorment per a referir-se als mateixos en la presentació i el desenvolupament de les activitats.

Competències curriculars

Taula 6: Competències curriculars de la proposta

1	Competències bàsiques	1.1	Competència comunicativa lingüística i audiovisual
		1.2	Competència en el coneixement i la interacció amb el món físic
		1.3	Competència social i ciutadana
		1.4	Competència d'aprendre a aprendre
		1.5	Competència d'autonomia, iniciativa personal i emprenedoria
2	Competències de l'àrea de llengua i literatura	Dimensió comunicació oral	
		2.1	Comprendre textos orals de la vida quotidiana, dels mitjans de comunicació i escolars
		2.2	Interactuar oralment d'acord amb la situació comunicativa utilitzant estratègies conversacionals
		Dimensió comprensió lectora	
		2.3	Aplicar estratègies de comprensió per obtenir informació, interpretar i valorar el contingut d'acord amb la tipologia i la complexitat del text i el propòsit de la lectura
		2.4	Aplicar estratègies de cerca i gestió de la informació per adquirir coneixement propi.
3	Competències de les àrees de coneixement del medi social i cultural i de coneixement dels medi natural	Dimensió món actual	
		3.1	Plantejar-se preguntes sobre el medi, utilitzar estratègies de cerca de dades i analitzar resultats per trobar respostes.
		3.2	Interpretar el present a partir de l'anàlisi dels canvis i continuïtats al llarg del temps, per comprendre la societat en què vivim.
		3.3	Valorar problemes socials rellevants interpretant-ne les causes i les conseqüències per plantejar propostes de futur.
		Dimensió salut i equilibri personal	
		3.4	Prendre consciència del propi cos, de les emocions i sentiments propis i aliens, per aconseguir l'equilibri emocional i afavorir la convivència.
		Dimensió ciutadania	
3.5	Participar en la vida col·lectiva a partir de valors democràtics, per millorar la convivència i per afavorir un entorn més just i solidari.		
4	Competències de l'àrea d'educació en valors socials i cívics	Dimensió personal	
		4.1	Actuar amb autonomia en la presa de decisions i assumir la responsabilitat dels propis actes.
		4.2	Desenvolupar habilitats per fer front als canvis i a les dificultats i per assolir un benestar personal.
		4.3	Qüestionar-se i usar l'argumentació per superar prejudicis i consolidar el pensament propi.
		Dimensió interpersonal	
		4.4	Mostrar actituds de respecte actiu envers les persones, les seves idees, opcions, creences i les cultures que les conformen.
		4.5	Aplicar el diàleg com a eina d'entesa i participació en les relacions entre les persones.
		4.6	Adoptar hàbits d'aprenentatge cooperatiu que promoguin el compromís personal i les actituds de convivència.
		Dimensió social	
		4.7	Analitzar l'entorn amb criteris ètics per cercar solucions alternatives als problemes
4.8	Mostrar actituds de servei i de compromís social, especialment davant de les situacions d'injustícia.		

Les competències anteriorment esmentades es desenvolupen al llarg de la proposta didàctica de la següent manera:

- ➔ La competència bàsica referent a l'àmbit lingüístic (1.1) es treballa al llarg de tota la proposta de forma aplicada, tot proposant activitats que posen en joc diferents competències comunicatives lingüístiques i audiovisual, especialment aquelles referides a la dimensió de comunicació oral i de comprensió lectora de l'àrea de llengua i literatura (2.1, 2.2, 2.3 i 2.4). En aquest sentit, la comprensió lectora i la comunicació oral esdevenen claus en l'accés a les fonts d'informació, l'anàlisi, comprensió, reflexió i debat entorn de les mateixes i en la construcció del coneixement, que es dona, entre d'altres, a partir del diàleg i l'intercanvi d'opinions, idees i experiències entre els alumnes.
- ➔ Pel que fa a les competències bàsiques centrades en aprendre a conviure i a habitar al món, la competència de coneixement i interacció amb el món físic (1.2) i la competència social i ciutadana (1.3) ocupen un lloc central a la proposta en tant que l'objectiu principal de la mateixa, entorn del que es desenvolupen les activitats, és, precisament, que l'alumnat estigui atent al món on viu, el conegui i el compregui i aprengui a viure a aquest estimant els Drets Humans, tenint-los presents en la vida quotidiana i respectant-los i promovent-los, és a dir que aprengui a viure i a conviure al món de forma sostenible i respectuosa amb la dignitat i el benestar propi i dels altres. En aquest sentit, les competències de les àrees de coneixement del medi social i cultural i de coneixement del medi natural, en relació a les dimensions de món actual (3.1, 3.2 i 3.3) i de ciutadania (3.5) són les més treballades al llarg de les activitats, en tant que contribueixen a l'assoliment dels principals objectius de la proposta, essent claus a l'hora de treballar continguts concrets, com per exemple la relació entre el treball i els Drets Humans. De la mateixa manera, les competències de l'àrea d'educació en valors socials i cívics relacionades amb les dimensions interpersonal (4.1, 4.2, 4.3) i social (4.7 i 4.8) tenen també un paper de gran rellevància i són cabdals par a l'assoliment d'aquests objectius i coneixements, especialment d'aquells referits a actituds i valors.
- ➔ La competència bàsica d'autonomia i iniciativa personal (1.4), especialment relacionada amb el desenvolupament d'un mateix, té un lloc important a la proposta on es pretén que al llarg del procés d'aprenentatge, gràcies a la metodologia proposada i la seqüenciació d'activitats feta, l'alumne adquireixi autonomia i aprengui a actuar amb iniciativa, alhora que es coneix, es compren i s'estima més a si mateix i es transforma personalment a partir dels aprenentatges realitzats, de la reflexió personal i de la interacció amb els companys. En aquesta línia, es treballa la dimensió personal de l'àrea d'educació en valors (4.1, 4.2 i 4.3) i la dimensió de salut i equilibri personal de l'àrea de coneixement del medi (3.4).

- Finalment, pel que fa a la competència bàsica d'aprendre a aprendre (1.5), aquesta es relaciona, com en el cas anterior, principalment amb els aspectes metodològics de la proposta, a la qual es fomenta que els alumnes aprenguin progressivament a autogestionar el propi procés d'aprenentatge.

Continguts

A continuació s'exposa tot el conjunt de continguts, tant de caire conceptual, com procedimental i actitudinal, que es volen abordar al llarg de la proposta didàctica, aquests han estat desenvolupant tenint en compte els continguts propis de l'educació en Drets Humans exposats al marc teòric i els continguts del currículum d'educació primària de les àrees d'educació en valors socials i cívics i de coneixement del medi social i cultural, amb les que està especialment relacionada, tot i que també s'incorporen, de forma puntual, mirades, maneres de fer i continguts d'altres àrees com la llengua catalana i castellana, les ciències natural, la plàstica i la música. Amb tot, els principals continguts treballats al llarg de la proposta són els següents:

Taula 7: Contingut de la proposta

Continguts conceptuals	<p>1.Els Drets Humans, la declaració universal dels Drets humans (DUDH)</p> <p>2. Principis i valors morals i ètics que deriven de la DUDH: igualtat, pau, participació, llibertat, responsabilitat, justícia, dignitat..</p> <p>3.Coneixement de les causes que provoquen situacions d'injustícia, violència i desigualtat</p> <p>4.Coneixement i comprensió del temps cronològic i dels canvis i continuïtats entre passat i present.</p> <p>5. Coneixement dels trets socials, econòmics i culturals de l'entorn proper i de la societat catalana i espanyola.</p>
Continguts procedimentals	<p>6.Identificació i exercici dels Drets Humans en la vida quotidiana.</p> <p>7.Capacitat de pensament crític i analític.</p> <p>8.Capacitats de diàleg, d'escolta activa, d'argumentació i de comunicació eficaç</p> <p>9.Capacitat de treball en grup i de resolució de conflictes de forma constructiva.</p> <p>10.Capacitat de cercar informació, de forma crítica, tot aprenent a destriar les fonts fiables i a identificar la informació esbiaixada.</p> <p>11.Capacitat de fer ús de diferents fonts històriques (orals, documentals i materials) per a conèixer i interpretar el passat i establir vincles entre aquest i el present</p> <p>12 .Consciència emocional i capacitat d'empatia i d'autoregular la conducta</p>
Continguts actitudinals	<p>13. Desenvolupament d'autonomia, resiliència, coherència personal i sensibilitat.</p> <p>14.Conductes i actituds cíviques, que facilitin la convivència i contribueixin al benestar integral propi i aliè.</p>

	<p>15. Actitud de tolerància i rebuig entorn d'estereotips i qualsevol tipus d'injustícia, discriminació i forma de violència.</p> <p>16. Desenvolupament de l'autoconeixement, l'autoestima, l'estima als altres i el sentit de dignitat humana.</p> <p>17. Empatia, solidaritat i compromís amb la defensa dels Drets Humans de tothom, especialment d'aquells a qui se'ls hi neguen</p>
--	--

3.1.1.2 Objectius i criteris d'avaluació

A continuació es presenten els objectius didàctics, generals i específics, que volen assolir-se amb la present proposta d'intervenció docent. Així mateix, s'especifiquen els criteris d'avaluació que deriven d'aquests objectius. Com en l'apartat anterior, per la concreció d'objectius s'ha tingut en compte tant la recerca prèvia com el currículum d'educació primària

Taula 8: Objectius i criteris d'avaluació de la proposta

Objectius generals	Objectius específics	Criteris d'avaluació
1. Fomentar el coneixement, la comprensió i l'acceptació de les normes i els principis universals de Drets Humans	1.1 Identificar i comprendre com els Drets Humans es fan patents a la vida quotidiana.	1.1 Identificar els Drets Humans en situacions de la vida quotidiana
	1.2 Reconèixer la relació entre els Drets Humans, la pau, la democràcia, la justícia, la igualtat i el desenvolupament	
	1.3 Ser conscient dels propis drets i dels drets dels altres, valorar-los positivament i actuar en favor del respecte dels mateixos	1.2 Mostrar respecte pels altres 1.3 Saber defensar els propis drets
2. Fomentar un ús responsable i reflexiu de la llibertat	2.1 Comprendre que tots els éssers humans són iguals en dignitat i tenen els mateixos drets fonamentals.	2.1 Mostrar una actitud tolerant, comprensiva i respectuosa amb tothom, valorant-los com a iguals.
	2.2 Aprendre a exercir i defensar els propis drets i deures de forma conscient, actuant amb autonomia, tot prenent decisions que afecten la pròpia vida.	2.2 Ser capaç d'actuar amb autonomia i iniciativa personal, exercint i defensant els propis drets.
3- Fomentar la realització de la persona en plenitud	3.1 Desenvolupar consciència emocional, estratègies de gestió emocional, resiliència i empatia.	3.1 Ser conscient de les pròpies emocions, saber verbalitzar-les i gestionar-les adequadament.
	3.2 Desenvolupar judici moral i crític	3.2 Saber jutjar valors, situacions i accions pròpies o alienes com a adequades o no en funció d'un criteri moral propi i construït sobre els principis dels Drets Humans
	3.3 Desenvolupar una actitud inclusiva i tolerant, oberta a la diversitat, a la cooperació i a la solidaritat.	3.3 Mostrar-se obert a la diversitat, valorar-la i comprendre-la. 3.4 Ser capaç de treballar de forma cooperativa
	3.4 Aprendre a prendre decisions de forma raona i reflexiva, tenint en compte diversos condicionants i la incidència d'aquestes en el present i el futur.	3.5 Ser capaç de prendre decisions per un mateix de forma raonada .

4. Prevenir la violació dels Drets Humans	4.1 Aprendre a identificar situacions quotidianes de vulneració dels Drets Humans, a comprendre les seves causes i a cercar estratègies per lluitar contra aquestes	4.1 Ser capaç de mirar l'entorn proper i llunyà des de la perspectiva dels Drets Humans, posicionant-se en contra de la vulneració d'aquests.
	4.2 Lluitar contra els prejudicis i estereotips	4.2 Saber identificar els propis prejudicis i cercar vies per a lluitar contra aquests.
	4.3 Posicionar-se en contra de tota forma de violència i establir relacions personals positives i igualaries	4.3 Mostrar una actitud cordial, respectuosa, tolerant, dialogant i empàtica amb tothom, tant aquells que són amics com els que no ho són.
		4.4 Saber resoldre els conflictes de forma pacífica i dialogant
5. Promoure el desenvolupament d'una ciutadania compromesa amb la defensa dels Drets Humans	5.1 Assumir els propis drets i deures i respectar els dels altres	5.1 Comprometre's amb la millora social.
	5.2 Desenvolupar una ciutadania crítica, activa, participativa i compromesa	5.2 Mostrar coneixements bàsics sobre la realitat social que l'envolta
		5.3 Ser conscient de la pròpia responsabilitat ciutadana
6. Aprendre a relacionar el passat amb la realitat present	6.1 Aprendre a utilitzar fonts històriques per a analitzar i comprendre el passat	6.1 Saber fer us de fonts històriques diverses per a conèixer el passat
	6.2 Prendre consciència de que la realitat, tant present com passada, pot abordar-se des de diversos punts de vista	6.2 Ser conscient de que la realitat és viscuda i percebuda de forma subjectiva.
	6.3 Entendre la història com una eina que ens ajuda a comprendre el present i les bases en les que aquest es fonamenta.	6.3 Saber establir vincles entre el present i el passat

3.1.1.3 Orientacions didàctiques i metodològiques

A nivell metodològic, la proposta vol tenir en compte els coneixements i les experiències prèvies dels infants, tot partint d'aquestes per a reflexionar entorn dels Drets Humans i comprendre'ls, així com per a afavorir la comprensió d'altres situacions, alienes, tot desenvolupant empatia i comprenent les vivències dels altres a partir d'experiències personals similar o relacionades en algun punt amb aquestes.

L'experiència i la veu dels infants, esdevenen, per tant dos elements claus de la proposta d'intervenció, on la vivència, la reflexió, el diàleg, el debat, l'anàlisi crític, el compartir d'experiències i opinions i la participació activa esdevenen les principals estratègies d'ensenyament aprenentatge. L'alumne tindrà, per tant, un rol actiu i central en la proposta essent ell mateix, conjuntament amb els seus companys, qui haurà de construir el propi coneixement partint dels materials, els recursos i les orientacions donades pel mestre i comptant, sempre que ho necessiti, amb l'ajuda i l'acompanyament d'aquest. En aquesta línia, un element metodològic d'importància al llarg del bloc 2 és el mètode de l'historiador, adaptat al nivell dels infants, el qual consisteix a que, a partir de diferents fonts i materials, els alumnes es facin preguntes, hipnotitzin, cerquin respostes, estableixin relacions i extreguin les seves pròpies conclusions.

Un element a ressaltar de la proposta és la progressió d'aquesta en relació al grau d'autonomia i iniciativa personal requerits a l'alumne al llarg de la realització la mateixa, el qual augmenta progressivament, de manera que, mentre les primeres activitats són molt guiades pel mestre, les darreres fomenten que els infants actuïn autònomament, organitzin el propi procés d'aprenentatge i s'autogestionin. En aquest sentit, el mestre va cedint progressivament el protagonisme a l'alumne en el seu propi procés d'aprenentatge, passant de ser el docent el principal responsable de l'organització i el desenvolupament de les activitats a l'inici del projecte a ser-hi co-responsable, juntament amb els alumnes, al final del mateix. Val a dir, però, que aquest canvi en el paper del mestre al llarg de la proposta, que perd protagonisme per a deixar espai als alumnes, no implica, en cap cas, la desaparició del rol del mestre, que en tot moment esdevé mediador entre els alumnes i els continguts, facilitador del procés d'aprenentatge i acompanyant al llarg d'aquest.

En relació als agrupaments, aquests també van evolucionant al llarg de la proposta, si bé al primer bloc el treball individual o en gran grup dirigit pel mestre té un gran pes, en el bloc 2 es promou el treball en petits grups interactius, mentre que al bloc tres es parteix d'una metodologia de grups cooperatius de mida mitja autogestionats pels alumnes. Amb tot, al llarg de la proposta s'espera que l'alumnat vagi adquirint coneixements i desenvolupant competències d'autonomia i iniciativa personal, d'aprendre a aprendre i de treball en grup que facin possible la progressió de complexitat proposada.

Pel que fa a la temporalització, la proposta didàctica és de caràcter anual i es desplega en tres blocs trimestrals. El primer bloc té una durada estimada de 12 hores i els blocs 2 i 3 de 30 i de 20 hores respectivament. Es recomana portar a terme la proposta de forma seqüenciada durant una hora a la setmana al llarg del primer bloc, i durant dues hores a la setmana al llarg del segon i el tercer. Es considera oportú treballar-la principalment des de l'àrea d'educació en valors durant el primer bloc i també des de l'àrea de ciències socials durant el segon i el tercer bloc. Tot i així es planteja la possibilitat de poder treballar de forma conjunta amb altres àrees en alguna ocasió puntual, com per exemple la llengua catalana, ciències naturals o la plàstica.

Finalment, cal posar de relleu que aquesta proposta vol partir de la visió dels Drets Humans com quelcom global i que acull aportacions de diverses àrees. Aquesta visió es tindrà també en compte en relació als agents educatius implicats en la proposta, on es fomentarà la diversitat de veus i de referents a l'aula, tot promovent, sempre que sigui possible, la docència compartida, la implicació de diversos mestres del centre i la participació a l'aula de familiars, veïns i voluntaris, tant en activitats puntuals, aportant algun testimoni i/o experiència, com de forma habitual, esdevenint acompanyants en l'aprenentatge dels infants, especialment al llarg dels blocs 2 i 3.

Les persones que col·laborin a l'aula de forma habitual tindran la funció d'ajudar al mestre i als diferents grups interactius en el desenvolupament de les activitats proposades. Amb aquesta

implicació de familiars, veïns i voluntaris en el desenvolupament de la proposta es pretén oferir als infants referents diversos, mostrar que tothom té alguna cosa a aportar i que hi han moltes persones interessades en contribuir a la seva educació i en ajudar-los a progressar en el seu aprenentatge. Així mateix, es vol fomentar la relació entre família, escola i societat, promovent que els participants en el projecte també aprenguin sobre Drets Humans, a l'hora que ho fan els infants, convertint-se en agents de canvi al seu entorn. No es pretén només obrir les aules a la societat sinó també que l'escola surti i vagi a la realitat social. En aquest sentit, el bloc 3 proposa als infants comprometre's socialment amb tres projectes diferents, tot promovent els Drets Humans i els valors que deriven d'aquests a la societat propera.

3.1.1.4 Estructura de la proposta: Blocs

La proposta està composta per tres blocs que consten d'entre 10 i 12 activitats cadascun. Cada bloc correspon a un trimestre i està destinat a treballar els Drets Humans des de diverses perspectives. La seqüenciació, tant interna de cada bloc com entre blocs s'ha dut a terme de forma progressiva, tot fomentant que la proposta avanci des d'un nivell més simple, concret i centrat en un mateix, en el propi autoconeixement i autoestima, elements que es treballen a l'inici del bloc 1, cap a un nivell més complex que posa la mirada en el coneixement d'un mateix, però també dels altres i de la societat en el seu conjunt, tot desenvolupant un compromís amb la transformació individual i social. En aquest sentit, l'estructura de la proposta ha tingut en compte el supòsit de que abans de conèixer i comprendre els altres cal que ens coneguem i ens compreguem a nosaltres mateixos, abans de ser capaços d'identificar allò que està malament a la societat cal ser capaç d'identificar aquells elements que a nosaltres mateixos ens produeixen malestar. Així doncs, la proposta intenta promoure l'autoconeixement i l'autoestima, de forma explícita al primer bloc i de manera més implícita a la resta d'activitats, i des d'aquest autoconeixement avança cap al coneixement i l'estima dels altres, partint de l'entorn proper i progressivament ampliant la visió en l'espai i el temps. Aquesta progressió també es dona en el grau d'autonomia, d'autogestió, de treball en equip i de compromís demanat a l'alumnat al llarg de la proposta. D'aquesta manera, la proposta vol ser en si mateixa una via per a l'avenç progressiu de l'alumnat en els aspectes anteriorment esmentats.

A continuació es presenten els trets bàsics que caracteritzen cadascun dels blocs:

Taula 9: Presentació del bloc 1

Bloc 1: Llums		
Competències	Continguts	Objectius
1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	1,2,3,4,5,6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,14, 15, 16,17	1.1, 1.2,1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.2
Criteris d'avaluació	Instruments d'avaluació	Durada
1.1, 1.2, 1.3,2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.2	Avaluació inicial (veure annex 1.2.1), avaluació Ipsativa (veure annex 1.2.2) i avaluació formativa (veure annex 1.2.3)	12 sessions
Metodologia i dinàmica d'aula		
<p>Es tracta d'un bloc que inicialment pretén reflexionar sobre un mateix, conèixer-se en profunditat i comprendre els propis sentiments, emocions i pensaments. En aquest sentit es proposa una forma de treball tranquil·la, calmada, de forma individual o en petit grup i generant un ambient de seguretat i tranquil·litat que promogui la introspecció, la obertura i la reflexió personal.</p> <p>A mesura que el bloc avança s'introdueixen els Drets Humans i es camina vers una forma de treball més col·lectiva, en petit i gran grup, tot i que donant també espai a la reflexió personal. Així mateix, les activitats proposades són més dinàmiques, actives i participatives que les anteriors.</p>		
Breu proposta de desenvolupament		
<p>Aquest primer bloc és de caire introductor i, tal i com el seu nom indica, pretén posar llum sobre els Drets Humans. Però abans d'introduir els Drets Humans es valora adient fomentar el desenvolupament de l'autoestima i la consciència emocional, de manera que els infants parteixin del propi jo, d'allò que els agrada i d'allò que els provoca malestar, a l'hora de, amb empatia, comprendre els altres. Així mateix, al llarg del bloc es vol despertar en els infants totes aquelles actituds que facilitaran que siguin capaços de comprendre en plenitud els Drets Humans i de ser permeables a aquests, tot deixant que aquests incideixin en els seus pensaments, actituds i comportaments. Es pretén, per tant, que al llarg d'aquest bloc l'infant miri endins i es conegui a si mateix, tot parant-se a pensar i a reflexionar sobre la seva identitat, els seus desitjos, les seves pors, els seus pensaments, els seus sentiments i les seves emocions. Aquesta dinàmica de reflexió entorn d'un mateix que s'iniciarà a aquest bloc es mantindrà als subsegüents d'una forma menys explícita però constant i es generalitzarà progressivament cap a la reflexió entorn dels altres, en tant que iguals a un mateix.</p> <p>El bloc inicia amb tres activitats destinades a que l'alumnat reflexioni sobre la seva identitat i sentiments. A continuació es desenvolupa una activitat que vol fer reflexionar als infants sobre el valor dels altres i de la cooperació. I tot seguit es proposen diverses activitats destinades a conèixer els Drets Humans, a promoure la seva estima i valoració i a veure com aquest es fan patents a la vida quotidiana, en el dia a dia i en l'entorn proper, per tal d'avançar progressivament, amb empatia, cap al reconeixement dels drets dels altres, dels propis deures i dels límits de la llibertat.</p> <p>A aquest bloc, i al llarg de tota la proposta, es confereix una gran importància a l'educació emocional i a la reflexió personal i grupal, de manera que es proposen diverses activitats destinades a treballar, de forma implícita o explícita, aquests elements. En quant a l'educació emocional, aquesta es considera de gran importància per a crear un clima d'aula de tranquil·litat, confiança, benestar, empatia i seguretat personal que faciliti el treball d'aula i l'obertura emocional i mental de l'alumnat a l'hora que proporciona a aquest estratègies de gestió emocional.</p>		

Taula 10: Presentació del bloc 2

Bloc 2: Càmera		
Competències	Continguts	Objectius
1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3
Criteris d'avaluació	Instruments d'avaluació	Durada
1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2, 6.3	Avaluació inicial (veure annex 1.2.1), avaluació Ipsativa (veure annex 1.2.2), avaluació formativa (veure annex 1.2.3), autoavaluació(veure annex 1.2.4) i coavaluació (veure annex 1.2.6)	30 sessions
Metodologia i dinàmica d'aula		
<p>El bloc parteix, majoritàriament, d'una dinàmica activa, participativa i de treball en grups interactius d'entre 5 i 6 persones formats pel mestre atenent a criteris d'heterogeneïtat i equilibri. Els grups treballaran, a partir de diversos materials i fonts històriques, tot fent ús del mètode de l'historiador adaptat: interrogant les font, fent-se preguntes, fent hipòtesis, establint relacions, cercant informació reflexionant, debatent i extraient les pròpies conclusions. D'aquesta manera s'abordaran quatre temàtiques concretes relacionades amb els Drets Humans: el treball, la immigració, la violència i l'ecologia. Tots els grups treballaran totes les temàtiques, tot i que no simultàniament, sinó de forma rotativa, es a dir uns començaran amb el tema de la violència, uns altres amb el del treball... i aniran canviant de temàtica a mesura que acabin.</p> <p>Al llarg del bloc es pretén que els infants aprenguin a treballar en grup amb autonomia, seguretat i iniciativa personal, de manera que es proposarà que cada grup autogestioni la pròpia investigació, feina i resolució de conflictes amb l'ajuda de les fitxes i materials donats pel mestre i comptant sempre que sigui necessari amb el docent i els altres agents educatius implicats a l'aula.</p> <p>Malgrat la majoria del bloc es desenvolupa a partir d'una dinàmica de treball en grups interactius, també es preveuen petits espais de treball individual, de reflexió personal i de compartir i reflexionar en gran grup.</p>		
Breu proposta de desenvolupament		
<p>El bloc inicia amb l'elaboració d'una línia de temps per part de cada alumne, la qual vol ajudar-los a situar-se en l'espai i el temps i servir de preparació per al treball de la memòria històrica, que en aquest bloc tindrà una gran importància. Així mateix, per començar i com a part de l'avaluació inicial es durà a terme una conversa entorn de la imatge que els infants tenen entorn del món actual i del passat.</p> <p>Rere les activitats inicials es començarà el treball en petits grups interactius i, a partir de diversos materials, especialment fonts històriques, s'abordaran diferents temàtiques relacionades amb els Drets Humans: treball, migració, ecologia i violència. A partir d'aquestes temàtiques es treballaran la memòria històrica, els Drets Humans i altres aspectes relatius als Drets Humans, com la llibertat, la igualtat-desigualtat, la relació violència-pau... . Per tal de treballar cada tema es donarà a cada grup una carpeta d'aprenentatge on trobaran tot un conjunt de materials i fonts i de fitxes per a acompanyar l'aprenentatge i la reflexió. Cada carpeta consta d'una estructura similar de 4 fitxes, la primera pretén servir d'introducció temàtica, la segona vol fomentar una aproximació al passat, la tercera una mirada al present i la quarta l'aprofundiment en algun aspecte concret relacionat amb la temàtica treballada (es poden consultar les carpetes d'aprenentatge a l'annex 2.1)</p> <p>Al llarg de les diverses sessions es vol afavorir la reflexió i l'aprenentatge autònom tant individual com grupal. Així mateix, es pretén que els infants coneguin el passat recent d'on venim i, a partir d'aquest compreguin la realitat i les problemàtiques actuals. Aquest bloc també vol servir com a via per a fomentar la reflexió individual i el qüestionament personal entorn dels propis valors i creences, així com per a desenvolupar una actitud positiva envers el treball en grup, per a desenvolupar empatia amb els altres i per a prendre consciència de la manera en que els Drets Humans es fan patents a la realitat quotidiana.</p>		

Taula 11: Presentació del bloc 3

Bloc 3: Acció		
Competències	Continguts	Objectius
1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7 i 4.8	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13, 14, 15, 16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.5 5.1, 5.2, 6.2, 6.3
criteris d'avaluació	Instruments d'avaluació	Durada
1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.6, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.2, 6.3	Avaluació inicial (veure annex 1.2.1), avaluació Ipsativa (veure annex 1.2.2), avaluació formativa (veure annex 1.2.3), autoavaluació(veure annex 1.2.5) i coavaluació (veure annex 1.2.6	20 hores aproximadament
Metodologia i dinàmica d'aula		
<p>En aquest bloc es proposa als alumnes posar a la pràctica tot l'après als blocs anteriors, tot desenvolupant una de les tres tasques de compromís social proposades: fer un reportatge social, implicar-se en la millora d'algun aspecte concret de l'escola o iniciar una tasca d'acció directa a l'entorn proper en relació a una problemàtica concreta. Cada alumne triarà individualment i de forma raonada a quin grup vol pertànyer en funció del seu interès en les propostes donades i dels objectius d'aprenentatge i de compromís que vol assolir al llarg del bloc.</p> <p>La dinàmica de treball proposada per a aquest bloc és la de treball en grups cooperatius. Es proposa que cada grup s'organitzi i s'autogestioni de forma autònoma, tot decidint, a partir d'uns requisits mínims i d'unes indicacions bàsiques donades pel docent a una carpeta d'aprenentatge que és pot consultar a l'annex 2.2, l'acció de compromís concreta que volen desenvolupar i com fer-ho. D'aquesta manera es vol fomentar l'autonomia, la iniciativa personal, l'aprenentatge de bones pràctiques de treball en grup i d'autogestió de la feina, apel·lant especialment a la competència bàsica d'aprendre a aprendre.</p> <p>La participació al bloc, tant dins com fora de l'aula, d'agents educatius i persones externes al propi centre serà un element de gran importància en aquest bloc, on es fomentarà el treball conjunt d'escola, família i societat.</p>		
Breu proposta de desenvolupament		
<p>Aquest bloc és, tal com el seu nom indica, una crida a l'acció i al compromís social, en el que es pretén que els infants reflexionin entorn de la societat on viuen i els aspectes a millorar dins d'aquesta i exerceixin una ciutadania responsable i compromesa. Així mateix, es vol mostrar als infants que existeixen diverses formes d'implicació i organització social i que totes elles són vàlides i poden aportar alguna cosa. Els valors de la democràcia, la cooperació, el compromís, l'empatia i la solidaritat seran, per tant, l'eix central del desenvolupament del bloc.</p> <p>A l'inici del bloc es proposarà als infant que de forma conjunta, reflexiva i crítica mirin el context proper (escola, barri, ciutat...) i identifiquin aquells aspectes que valoren que caldria millorar a fi que els Drets Humans tinguessin un major acompliment, tot fomentant el benestar de totes les persones. A continuació es proposarà als alumnes tres formes diferents d'implicació social: l'acció directa (a partir de la implicació en una iniciativa pròpia o aliena destinada a donar resposta a un necessitat social), la promoció de la democràcia i els Drets Humans a un context real, l'escola (promovent l'anàlisi del centre i la proposta i posada a la pràctica d'accions concretes per a la millora del mateix) i la realització d'un reportatge sobre Drets Humans, de forma general o en relació a alguna temàtica concreta, per a fomentar la conscienciació social. Després de presentar aquestes formes d'implicació es demanarà als alumnes que triïn una de les tres opcions d'implicació entorn de la que volen treballar, creant així tres grups que treballaran entorn d'una acció social concreta, i diferent de la dels altres grups.</p> <p>A continuació, a partir de la carpeta d'aprenentatge (annex 2.2) es proposarà a cada grup que, de forma conjunta, estableixin els objectius grupals d'aprenentatge i compromís i les normes de grup, que planifiquin com duran a terme la feina al llarg del bloc i els recursos humans i materials que necessitaran i que portin a pràctica la seva proposta, l'avaluïn, la difonguin i reflexionin entorn de la mateixa. En aquest sentit, les activitats d'acció aniran acompanyades d'un component de reflexió individual i grupal que vol ajudar a donar sentit a aquestes accions en el marc de la proposta, dels objectius personals i grupals plantejats i de la pròpia vida.</p>		

Amb aquesta forma de treball plantejada es pretén que els infants posin en pràctica els valors treballats al llarg de la proposta per iniciativa pròpia, tot adoptant estils de treball inclusius, democràtics i pacífics i aprenguin a gestionar els propis problemes de forma efectiva i a partir del diàleg i l'acord de totes les parts.

3.1.1.5 Activitats dels blocs

A continuació es desenvolupen les diferents activitats que componen la proposta didàctica:

Taula 12: Activitats del bloc 1

BLOC 1: LLUMS	
<p>Consell: Es important que els grups per al treball en petit grup que es formin a l'activitat 5, que poden ser creats pels propis alumnes, es mantinguin al llarg de tot el bloc. Aquests grups seran només per al bloc 1, al bloc 2 i al bloc 3 es proposa desfer aquests grups i crear-ne de nous atenent en cada cas a diferents criteris.</p>	
Títol	Descripció de l'activitat
1	<p>Aquest soc jo!</p> <p>Es tracta d'una activitat introductòria i de reflexió personal que pretén que els infants, reflexionin sobre ells mateixos, sobre els elements que componen la seva persona, les emocions que senten...</p> <p>L'activitat consistirà en donar a l'infant una fulla amb el dibuix d'una silueta humana i demanar-li que escrigui dins d'aquesta paraules i frases que el descriguin. L'activitat es durà terme amb l'ajuda de diferents preguntes de reflexió que el mestre formularà en veu alta. Es recomana dur a terme l'activitat en un ambient tranquil i amb música ambiental de relaxació de fons. (consultar annex 1.1.1).</p>
2	<p>Em representa</p> <p>L'activitat vol fomentar la reflexió personal entorn d'un mateix, l'autoconeixement i l'autoestima.</p> <p>Per començar es presentaran diferents imatges (fotografies, pintures, il·lustracions...) i es demanarà als infants que triïn entre 2 o 3 imatges que els representin. A continuació se'ls demanarà que escriguin perquè han triat aquelles imatges i que senten que tenen ells en comú amb el que la imatge representa. Quan tots hagin acabat es pot proposar que aquells que ho desitgin comparteixin la seva tria i els motius d'aquesta amb la resta de la classe. (Veure imatges a l'annex 1.1.2)</p>
3	<p>Com em sento?</p> <p>L'activitat té com a propòsit introduir vocabulari emocional, aprendre a descriure el propi estat d'ànim, fomentar la empatia, i veure com aquest canvia en veure certes imatges o escoltar poemes.</p> <p>L'activitat iniciarà en un ambient tranquil i calmat, es pot tancar el llum i posar música ambiental de relaxació. A continuació es presentaran algunes imatges i el mestre llegirà alguns textos que evoquin emocions diverses, tot demanant que els infants escriguin en un paper com els ha fet sentir cada element presentat amb una o dues paraules. Finalitzada la presentació es proposarà que els alumnes es distribueixin formant una rotllana i, a partir de diferents preguntes realitzades per la mestra, posin en comú les emocions que els ha produït cada estímul i reflexionin conjuntament entorn d'altres situacions i moments en que també s'han sentit així (veure materials a l'annex 1.1.3).</p>
4	<p>Junts</p> <p>Aquesta activitat consisteix en una dinàmica en la que es pretén que els infants reconeixin i reflexionin entorn del valor de l'altre i de la importància del treball en grup. L'activitat podria realitzar-se conjuntament amb l'àrea d'educació física.</p> <p>A l'inici de l'activitat els infants es dividiran en dos grups, els infants pertanyents a un dels grups treballaran individualment una tasca proposada, mentre que els de l'altre treballaran grupalment, en petits grups, la mateixa tasca. Es pot deixar que els infants triïn a quin dels dos grups volen pertànyer. Aquesta tasca consistirà en un repte lògic-matemàtic, 3 problemes que donaran accés a la següent prova i un repte físic que, malgrat poder-se dur a terme individualment, sigui més fàcil dur-la a terme en grup. Els alumnes tindran 30 minuts per dur a terme els dos reptes, transcorregut aquest temps, sempre i quan un mínim de 3 persones o grups hagin finalitzat la tasca, es passarà a la segona part de l'activitat: la reflexió grupal. Aquesta es desenvoluparà en gran grup i serà guiada pel mestre, qui a partir de diverses preguntes entorn de com els infants s'han sentit fent l'activitat, amb quines dificultats s'han trobat, si valoren que</p>

		<p>el treball en grup ha facilitat el rendiment... s'intentarà que els nens reflexionin entorn de la importància i conveniència que en moltes ocasions té treballar en grup, veure que l'altre té coses a aportar i que la cooperació ens enriqueix. (Veure reptes i preguntes de reflexió a l'annex 1.1.4)</p>
5	Els Drets Humans	<p>Aquesta activitat consistirà en una presentació als infants per part del mestre de la declaració universal dels Drets humans i dels 30 drets. Es recomanable que abans d'iniciar l'explicació el mestre preguntin als infants si saben o es poden imaginar que són els Drets Humans o si en coneixen algun d'ells, d'aquesta manera realitzarà una petita avaluació inicial i podrà partir dels coneixements previs de l'alumne per a desenvolupar la seva explicació.</p> <p>Finalitzada la introducció de continguts per part del mestre es proposarà als alumnes una activitat de reflexió en petit grup, la qual té com a objectiu aprofundir en els Drets Humans i explorar els coneixements previs dels infants. Aquesta activitat consisteix en que, en grups de 4 o 5 components els estudiants tirin un dau a cadascuna de les cares s'hi trobarà un dret humà (veure dau a l'annex 1.1.5). L'infant que tiri el dau haurà d'explicar als altres en que pensa que consisteix aquell dret i com a grup hauran de buscar algun exemple de situacions que es produeixen quan aquest dret no s'acompleix. Es recomana enregistrar les converses que es produeixen en petit grups a fi de posteriorment poder fer l'avaluació inicial. Així mateix, cal dir que previsiblement l'activitat representarà un repte per als infants i els serà difícil de desenvolupar però és interessant que això es produeixi per tal que tant mestre com alumnes se n'adonin del punt del que parteixen.</p>
6	On són els drets?	<p>Seguint amb la mateixa dinàmica de l'activitat anterior aquesta activitat pretén que els infants aprenguin a identificar els Drets Humans en la realitat quotidiana. L'activitat es durà a terme en petit grup. I constarà de dues parts.</p> <p>A la primera part cada petit grup tindrà un seguit de dues situacions quotidianes que hauran de llegir i analitzar per tal d'identificar en quines situacions els Drets Humans no són plenament respectats i perquè. (Es pot consultar el material a l'annex 1.1.6).</p> <p>A la segona part de l'activitat, i tenint en compte tot el dut a terme anteriorment, es demanarà als petits grups que pensin com podem viure respectant els Drets humans a les diferents àrees de la nostra vida (família, escola, temps de lleure, barri i amics) tot proposant a cada grup que pensin tres maneres (exemples) per mitjà dels quals els Drets Humans es poden fer realitat a la vida quotidiana. Alguns exemples que es podrien proposar als infants per a que els hi servissin de guia són els següents: "no deixar a ningú de costat", "no fer ús de la violència per a solucionar els conflictes", "escoltar i respectar les opinions de tothom", "tenir en compte tots els implicats a l'hora de prendre decisions"...</p> <p>Quan els grups ja hagin identificat tres accions positives a dur a terme en la vida quotidiana en favor dels Drets Humans s'iniciarà el desenvolupament d'un mural conjunt en el que s'escriuran les accions quotidianes de promoció dels Drets Humans i s'enganxaran algunes imatges cercades pels propis alumnes que serveixin d'exemple per a comprendre els Drets Humans. Es recomana que, un cop acabat, el mural es posi a l'aula, de manera que sempre tinguem a la vista i presents els Drets Humans i les accions favorables a aquests.</p>
7	La història dels Drets en joc	<p>Aquesta activitat vol afavorir que els infants aprofundeixin en els Drets humans i la manera en que aquests es fan patents en la vida quotidiana. Així mateix, pretén donar a conèixer breument la història dels Drets Humans i el treball d'alguns personatges històrics que han sigut activistes dels Drets Humans. L'activitat es durà a terme en petits grups d'unes quatre persones i es dividirà en dues parts.</p> <p>A la primera part es mostrarà als infants un petit vídeo sobre la història dels Drets Humans, aquest pot consultar-se al següent enllaç: https://www.youtube.com/watch?v=fiQmq8NO4zg (del minut 2 al 5:50)</p> <p>A continuació s'oferirà a cada grup una làmina on es resumirà molt breument la història dels Drets Humans i es presentarà la història d'un activista dels Drets Humans per a cada grup. Els alumnes hauran de llegir la informació i intentar recordar-la (es poden consultar les fitxes a l'annex 1.1.7).</p> <p>A la següent part de l'activitat es desfaran els grups inicials i es formaran nous grups d'experts, cadascun dels quals estarà compost per un dels membres que composaven els anteriors grups. Quan aquests grups estiguin formats es demanarà als infants que</p>

		<p>comparteixin, breument, amb els altres qui eren i que van fer les figures històriques que cada grup ha estudiat. Quan aquest moment de compartir hagi acabat s'iniciarà un petit concurs de preguntes entorn dels coneixements apresos a la present i a les anteriors sessions que es desenvoluparà a partir de l'aplicació kahoot. Pot consultar-se el Kahoot per a la realització de l'activitat al següent enllaç: https://create.kahoot.it/share/drets-humans/517032ae-7d77-4513-946c-e36de7f4c91d</p> <p>Un cop finalitzat el Kahoot podrien comentar-se en veu alta les preguntes amb les que els alumnes han tingut més dificultats a fi d'aclarir els dubtes que puguin existir.</p>
8	Testimoni s	<p>Aquesta activitat es repetirà als tres blocs i formarà part de l'avaluació ipsativa del projecte. L'activitat es durà a terme en petits grups d'unes 4 o 5 persones.</p> <p>L'activitat consistirà en presentar a cada grup la història d'una persona que ha patit la violació o els menysteniment dels seus Drets Humans i es demanarà als infants que analitzin en grup la història, opinin entorn de la mateixa i pensin en possibles actuacions que la persona de la història podria haver dut a terme per lluitar contra aquesta violació dels Drets Humans. Aquest anàlisi es durà a terme partint d'unes preguntes que volen servir com a guia a l'alumnat. Les històries i les preguntes guia poden consultar-se a l'annex 1.1.8. Val a dir que les històries seran les mateixes en tots els casos en que es realitzi l'activitat, tot i que es recomana que cada grup treballi una història diferent en cada ocasió.</p>
9	A la seva pell	<p>Aquesta activitat es durà a terme en petit grup i consistirà en la creació d'una petita obra de teatre entorn dels Drets Humans. A cada grup se li assignarà un tema relacionat amb els drets humans (discriminació, violència escolar, pobresa, no poder prendre les pròpies decisions i ser acusat injustament) . A banda del tema, a cada grup se li oferirà un petit fragment de la història a representar. Els alumnes hauran d'acabar la història conjuntament, de manera que quedi clar el tema assignat al grup, i hauran de representar-la davant els companys. La representació de cada grup no hauria de durar més de 2 o 3 minuts. El fragment que es donarà a cada grup es pot trobar a l'annex 1.1.9.</p>
10	Cançons amb missatge	<p>Aquesta activitat es proposa que es dugui a terme conjuntament amb l'àrea de música. L'activitat consisteix en l'escolta i anàlisi en gran grup d'algunes cançons relacionades amb els Drets Humans. L'anàlisi es farà oralment entre tots els alumnes i estarà guiat per les qüestions plantejades pel mestre. Així mateix, en cas de treballar conjuntament amb l'àrea de música, a més de la lletra de les cançons, es podrien treballar també altres aspectes musicals, com el ritme, la melodia o el gènere al qual pertany cada cançó.</p> <p>A continuació es presenten 5 cançons que es valoren interessants per a treballar la temàtica dels Drets Humans, la lletra d'aquestes es pot consultar a l'annex 1.1.10. Val a dir que es poden utilitzar altres cançons i que no cal que es faci ús de totes 5 cançons proposades, que són les següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tal vez, de Nil Moliner - Imagine de Jonh Lennon - Hogar de Pedro Guerra -Stop Bullying de Subze -Te guste o no de Joan Manuel Serrat
11	Una passa endavant	<p>Es tracta d'una activitat grupal que es durà a terme en gran grup. L'activitat consisteix en un rol playing en el que cada infant assumirà la personalitat i la història d'un personatge fictici que se li assignarà. Així doncs, a l'inici de l'activitat es donarà a cada alumne un petit paper amb les principals característiques del seu personatge i se'ls demanarà que les recordin i que s'imaginin com pot ser la vida de la persona que els ha tocat.</p> <p>A continuació, es sortirà al patí, es demanarà a tots els infants que es situïn un al costat de l'altre sobre una línia traçada al terra. Tot seguit se'ls demanarà que es tapin els ulls amb una vena, que recordin el seu personatge i que, en endavant, es fiquin a la seva pell, tot imaginant que són ells. L'activitat consistirà en que el mestre o dinamitzador de l'activitat llegeixi en veu alta condicions per a poder donar una passa endavant, els infants hauran de pensar com si fossin el seu personatge a l'hora de decidir si donar o no la passa endavant. Un exemple de frases que podria llegir el mestre són les següents: "que donin una passa endavant aquells que sempre han tingut per menjar", "que donin</p>

		<p>una passa endavant aquells que han pogut anar a l'escola". Es poden consultar les fitxes dels personatges i les frases per a guiar l'activitat a l'annex 1.1.11.</p> <p>Acabada la lectura de les frases es demanarà als infants que es treguin la vena dels ulls, que mirin al seu voltant i que se n'adonin d'on s'han quedat respecte dels seus companys.</p> <p>A continuació tornarem a l'aula i asseguts en rotllana iniciarem una conversa grupal a la que demanarem als infants com s'han sentit amb la realització de l'activitat, perquè pensin que han quedat més o menys enrere i demanarem si hi ha algú que sempre hagi pogut donar una passa endavant i algú que no n'hagi pogut donar-ne cap o gairebé cap.</p>
12	Punt i seguit	<p>Aquesta darrera activitat vol servir de tancament per al bloc 1, es tracta d'una activitat que vol fomentar la interiorització i valoració dels aprenentatges realitzats, tot reflexionant entorn de la utilitat d'aquests i la seva aplicació a la vida quotidiana.</p> <p>L'activitat es durà a terme individualment, en un ambient tranquil i relaxat, es pot reduir la lluminositat de l'aula, donar a cada infant un espai individual a l'aula i posar una mica de música ambiental. A continuació es donarà als infants una fulla en blanc i el mestre explicarà als infants que durant una estona es vol que pensin i reflexionin entorn de tot el que han après a partir d'unes preguntes que ella anirà fent en veu alta. En acabar se'ls dirà que a la fulla en blanc expressin breument les conclusions que treuen de la seva reflexió, bé amb una petita redacció, un poema, un dibuix, un collage...Es important que la mestra aclareixi que no es tracta d'una activitat d'avaluació sinó d'una activitat de reflexió personal que vol que es qüestionin què han après i de que els ha servit. Aquesta activitat es durà a terme al final de cadascun dels blocs. Es poden consultar les preguntes per a la reflexió a l'annex 1.1.12</p>

Taula 13: Activitats del bloc 2

BLOC 2: CÀMERA	
<p>Al llarg d'aquest bloc els infants treballaran en petits grups interactius a partir de diversos materials i fonts històriques, fent ús del mètode de l'historiador adaptat, per a plantejar-se preguntes, fer hipòtesis, buscar respostes i reflexionar. D'aquesta manera, i amb l'ajuda d'unes fitxes proporcionades pel mestre, els alumnes treballaran de forma cooperativa entorn de 4 temàtiques concretes relacionades amb els Drets Humans: El treball, la migració, l'ecologia i la violència. D'aquesta manera, cada grup treballarà al llarg d'unes 6 sessions cadascuna de les temàtiques, a partir de tots els materials i fitxes proporcionats pel mestre i recollits en diferents carpetes d'aprenentatge temàtiques que poden consultar-se a l'annex 2.1. Cadascuna de les carpetes es compon de quatre sobre. I cada sobre inclou una fitxa i un conjunt de materials destinats a treballar un aspecte concret de la temàtica proposada.</p> <p>Es proposa que els alumnes recullin el treball fet i les conclusions extretes a cada sessió de treball. Aquest recull es podrà fer de forma escrita, en àudio o en vídeo, o en qualsevol altre format que els alumnes decideixin. L'important es que el recull final inclogui els diversos punts treballats a través de les fitxes a cadascuna de les sessions.</p>	
Títol	Breu descripció
1 On som?	<p>Aquesta és una activitat d'introducció temàtica i a l'hora d'exploració de coneixements previs. L'activitat es compon de dues parts. La primera part consisteix en l'elaboració d'una línia cronològica que ha de servir com a referència temporal per als infants. Aquesta línia, un exemple de la qual es pot trobar a l'annex 1.1.13, anirà des del 1900 fins a la data actual, prenent com a punt de referència temporal el propi naixement i el dels familiars (germans, pares, avis i besavis). El propòsit de la línia temporal és que els infants sàpiguen situar temporalment els esdeveniments històrics que es treballaran més endavant.</p> <p>Pel que fa a la segona part, aquesta consistirà en una conversa en gran grup a partir de la qual es preguntarà als infants com veuen el món actual i com creuen que era viure en el passat. En aquest sentit el mestre proposarà algunes preguntes per a fomentar el diàleg i la reflexió grupal. Algunes d'aquestes preguntes poden ser: Com veieu el món</p>

		<p>actual? Quins penseu que són els grans problemes que té el nostre món avui en dia? Penseu que vivim igual que els nostres avis quan eren joves? Com us imagineu que seria viure fa 100 anys? Quines coses han canviat? Quines coses no podríem fer?</p>
2	Testimoni s	<p>Aquesta activitat, que ja s'haurà dut a terme al bloc 1 i que es repetirà també al bloc 3, forma part de l'avaluació ipsativa.</p> <p>L'activitat es durà a terme en petits grups. Aquests petits grups seran formats pel mestre tenint en compte que aquests siguin equilibrats i heterogenis i es mantindran al llarg de tot el bloc.</p> <p>L'activitat consistirà en presentar a cada grup la història d'una persona que ha patit la violació o els menysteniment dels seus Drets Humans i es demanarà als infants que analitzin en grup la història, opinin entorn de la mateixa i pensin en possibles actuacions que es podrien fer per a lluitar contra aquesta violació dels Drets Humans. Aquest anàlisi es durà a terme partint d'unes preguntes que volen servir de guia a l'alumnat. Les històries i les preguntes guia poden consultar-se a l'annex 1.1.8.</p>
<p>Iniciem el treball en grups interactius i a partir de les carpetes d'aprenentatge, cada carpeta té una estructura similar i es compon de quatre fitxes, la primera de les quals va dirigida fer una introducció de la temàtica, la segona a reflexionar entorn d'esdeveniments del passat relacionats amb la temàtica, la tercera a conèixer que passa avui en dia, establint relacions entre passat i present, i la darrera fitxa a aprofundir en un aspecte concret relacionat amb la temàtica treballada. A continuació s'especifica la manera en que cada fitxa es concreta en el cas de cada temàtica.</p> <p>Els materials per a treballar les diferents activitats pot consultar-se a les carpetes d'aprenentatge dels annexos 2.1.1 (treball), 2.1.2 (migració), 2.1.3 (ecologia) i 2.1.4 (violència)</p>		
3	Fitxa 1: Comencem	<p>Amb aquesta fitxa es pretén fer una introducció entorn de la temàtica treballada a cadascuna de les carpetes. Es tracta d'una activitat a la que s'introdueixen continguts i en la que s'ofereixen materials, més que no pas fonts, que volen contribuir a que els infants comprenguin el tema conceptualment, s'interessin per aquest i comencin a connectar-lo amb experiències de la vida quotidiana. Aquesta fitxa es desenvolupa de la següent en el cas de cada temàtica:</p> <p>Migració -> A aquest sobre es presenta una definició sobre migració, una imatge que mostra la diferència entre migració interna i externa, un vídeo en el que s'explica que és la migració, així com les causes d'aquesta i algunes paraules i conceptes relacionats amb la mateixa. Finalment, s'inclou també el poema Podries, de Joana Raspall.</p> <p>Treball -> Es presenta una definició del treball, un quadre sobre els drets laborals adaptat, el poema de l'Elionor i un vídeo sobre l'esclavisme. A partir d'aquests materials vol donar una visió ampla del treball, del valor d'aquest i de la relació que aquest manté amb els Drets Humans.</p> <p>Ecologia -> S'inclou la definició de medi ambient, ecologia i contaminació, una infografia sobre contaminació, un vídeo que parla del canvi climàtic i una cançó de Macaco de parla de la necessitat de tenir cura de la terra.</p> <p>Violència-> S'explica què és la violència i la cadena de violència i s'ofereixen materials que permetin conèixer diferents tipus i graus de violència, tot fomentant la comprensió de la violència com quelcom ampli i detectant situacions de violència en la vida quotidiana.</p> <p>En acabar l'activitat caldrà que els alumnes, com a grup, recullin les conclusions d'aquesta.</p>
4	Fitxa 2: Que va passar ahir?	<p>Aquesta activitat vol que els alumnes prenguin contacte amb diverses fonts històriques de diversa mena que parlin de com es vivia en el passat en relació a la temàtica treballada. S'inicia aquí el treball de la memòria històrica i l'ús del mètode de l'historiador. A continuació s'especifica la manera en que l'activitat es concreta en el cas de cada temàtica:</p>

		<p>Migració -> En aquest cas s'ofereixen diferents fonts que parlen de la migració interna produïda a Espanya durant la primera meitat del segle XX. S'ofereixen dades estadístiques, fragments d'articles periodístics de l'època, que parlen de les condicions de vida dels immigrants a Catalunya i que mostren la visió que alguns catalans tenien vers els immigrants provinents de la resta d'Espanya. També s'ofereix un petit documental que recull el testimoni d'algunes de les persones que van immigrar a Catalunya en l'època estudiada.</p> <p>Treball -> S'ofereixen un conjunt de fonts històriques, estadístiques i fragments de diaris, que mostren quines eren les condicions laborals de moltes persones al nostre país a l'any 1900.</p> <p>Ecologia -> En relació a aquesta temàtica, es recullen diferents fragments de diaris que parlen de la primera manifestació pel medi ambient que es va fer a Espanya fa més de 100 anys, dels problemes ecològics dels que es feien ressò els diaris dels anys 70 i de com es va viure el primer dia de la terra.</p> <p>Violència-> En aquest cas es proposa treballar la guerra com a forma extrema de violència. S'ofereixen fonts i materials que parlen sobre la segona guerra mundial, l'holocaust i les conseqüències d'aquesta, així mateix, es recullen fragments del diari d'Anna Frank. Tanmateix, es presenta un mapa de les guerres actuals i, a partir de dades estadístiques, notícies i testimonis de diferents infants, s'aborda la temàtica de la guerra de Síria.</p>
5	<p>Fitxa 3: Què passa avui?</p>	<p>Aquesta fitxa es centrarà en el present i en veure establir connexions entre el passat treballat a les fitxes anteriors i el present.. El materials donats en el cas de cada bloc són:</p> <p>Migració -> Es proporcionen dades sobre l'evolució de la immigració externa al llarg dels darrers 100 anys en relació a la quantitat de migrants i a l'origen d'aquests. Així mateix, s'ofereixen dades estadístiques actuals en relació a el salari anual mig i el risc de pobresa de la població en funció del seu origen, dades que mostren una certa desigualtat en detriment del immigrants d'origen no europeu. Així mateix, s'incorporen notícies sobre racisme, dades sobre la percepció que la població autòctona té de la immigració i la història de diferents nens i adolescents d'origen estranger.</p> <p>Treball -> A aquesta fitxa es recullen des estadístiques sobre els sectors econòmics als que treballa la població, la taxa d'atur, la quantitat de treballadors a temps parcial, el salari mig més comú i el preu d'un lloguer. Així mateix, es recullen diferents titulars, notícies i testimonis que posen veu a alguns dels problemes, en relació a condicions laborals, que té el nostre país.</p> <p>Ecologia -> S'ofereixen diferents fotografies, dades estadístiques i gràfiques que volen fer reflexionar entorn de l'augment de la contaminació al llarg dels anys. Així mateix, es recull sobre la contaminació de l'aire, un parell de notícies sobre el problema dels plàstics al mar i de la relació entre contaminació i problemes de salut i una infografia a la que s'exposen algunes de les problemàtiques ecològiques actuals i una altra que parla del reciclatge.</p> <p>Violència-> A aquesta fitxa es parla de la violència domèstica i familiar i s'ofereixen diferents recursos per a treballar-la: vídeos, fragments de diari, dades estadístiques i testimonis que parlen de la violència familiar de forma ampla, tot i que posant especial atenció en el maltractament i l'abús infantil.</p>
6	<p>Fitxa 4: Aprofundim</p>	<p>Aquesta darrera activitat està destinada a profunditzar especialment en un tema concret relacionat amb tot el treballat anteriorment. Els temes en els que es profunditza són els següents:</p>

		<p>Migració -> A aquesta fitxa s'aprofundeix entorn del tema dels refugiats, en tant que migració especialment característica per les causes d'aquesta i per la relació d'aquesta amb els Drets Humans fonamentals. Per a aprofundir en aquesta temàtica s'ofereix un vídeo de l'InfoK que explica que significa ser refugiat, dades estadístiques sobre refugiats, una notícia que parla de les condicions de vida a un camp de refugiats i un parell de vídeos que recullen els testimonis i històries de diferents infants refugiats. En aquest cas es profunditza entorn de la temàtica del treball infantil, per fer-ho</p> <p>Treball -> s'ofereixen dades estadístiques sobre la quantitat de menors de 12 anys que treballaven a Espanya a l'any 1900, testimonis d'infants treballadors de fa un segle, un vídeo sobre el treball infantil, l'actual llei europea en contra del treball infantil i tot un conjunt de dades, notícies i testimonis que mostren la realitat del treball infantil al món actual</p> <p>Ecologia -> A aquesta darrera fitxa s'aprofundeix en les reivindicacions ecològiques actuals, en aquest sentit, es presenten diverses fotografies d'algunes de les darreres manifestacions per clima, s'ofereixen notícies de diari entorn d'aquest tema i s'ofereixen vídeos sobre diferents joves activistes que lluiten en favor del clima.</p> <p>Violència-> Finalment, en aquest cas s'aprofundeix entorn de l'assetjament escolar, s'ofereixen notícies de diari, dades sobre el tipus d'assetjament escolar i la incidència d'aquest i diversos vídeo en el que un assetjador i diferents víctimes de bullying expliquen la seva experiència en relació a aquesta temàtica</p>
7	Escoltem!	<p>Es proposa que quan tots els grups hagin acabat de treballar entorn de les temàtiques proposades es realitzi aquesta activitat, que consistirà en la preparació i realització per part de cada grup d'una o dues entrevistes a algunes persones que ens puguin parlar d'experiències personals viscudes en relació als temes treballats. És important gravar aquestes entrevistes ja que serviran com a material de treball per al proper bloc. En cas de no poder trobar persones adients a qui entrevistar es podria fer ús de testimonis escrits o en vídeo sobre aquests temes que trobéssim per les xarxes i valoréssim adients per als infants. La guia per a preparar l'entrevista pot consultar-se a l'annex 2.1.5</p>
8	Compartim la nostra experiència	<p>Aquesta activitat consisteix a que cada grup, esculli una de les temàtiques treballades i, prenent en consideració les conclusions recollides al final de cada activitat, prepari una presentació per explicar el tema treballat i les conclusions extretes entorn d'aquest a la resta de companys. Es deixarà un temps a l'aula per a preparar l'exposició i es proporcionaran unes pautes que puguin ser d'utilitat als infants a l'hora de preparar l'exposició. Un cop desenvolupada l'exposició es proposarà que els infants es divideixin en grups per a que reflexionin sobre tot l'exposat anteriorment i demanin possibles dubtes als seus companys.</p>
9	Punt seguit	<p>Aquesta activitat que ja es va dur a terme al bloc 1 té per objecte servir de tancament per al bloc 2. Es tracta d'una activitat que vol fomentar la interiorització i valoració dels aprenentatges realitzats, tot reflexionant entorn de la utilitat d'aquests i la seva aplicació a la vida quotidiana.</p> <p>L'activitat es durà a terme individualment, en un ambient tranquil i relaxat. Per a realitzar-la es donarà als infants una fulla en blanc i el mestre els explicarà que durant una estona es vol que pensin i reflexionin entorn de tot el que han après a partir d'unes preguntes que l'educador formularà en veu alta. Se'ls dirà que a la fulla en blanc expressin breument les conclusions que treuen de la seva reflexió, bé amb una petita redacció, un poema, un dibuix, un collage... És important que la mestra aclareixi que no es tracta d'una activitat d'avaluació sinó d'una activitat de reflexió personal que vol que es qüestionin què han après i de que els ha servit. Es poden consultar les preguntes per a la reflexió a l'annex 1.1.12</p>
10	Com ha anat?	<p>Per a la realització d'aquesta activitat es donarà a cada alumne una rúbrica d'autoavaluació i de coavaluació, se'ls explicarà el funcionament d'aquestes i se'ls demanarà que realitzin l'avaluació amb sinceritat i honestedat. Les rúbriques poden consultar-se als annexos 1.2.4 i 1.2.6</p>

Taula 14 Activitats del bloc 3

BLOC 3		
<p>Aquest bloc consistirà en passar a l'acció, tot implicant-se en la promoció dels Drets Humans i adquirint algun tipus de compromís social i ciutadà concret d'entre els proposats. Al llarg dels bloc es pretén que els alumnes facin una mirada del seu entorn proper, siguin capaços de detectar les necessitats de millora d'aquest i es comprometin amb alguna acció dirigida a impulsar aquesta millora. Es tracta d'un bloc on l'exercici de la ciutadania, el compromís social, l'autonomia i iniciativa personal i el treball cooperatiu són els protagonistes. En quant a la dinàmica de treball, predominarà el treball en grups cooperatius autogestionats, els quals seran creats pels propis infants en funció de la forma d'implicació amb la que es volen comprometre.</p>		
Títol	Breu descripció	
1	Testimonis	<p>Novament realitzarem l'activitat testimonis que ja ha estat treballada als dos blocs anteriors i que forma part de l'avaluació ipsativa de la proposta. Al igual que en les ocasions anteriors aquesta activitat consistirà a que en petits grups els alumnes reflexionin i analitzin, amb l'ajuda d'un guió, un testimoni sobre la història d'una persona que ha patit la violació o els menysteniment dels seus Drets Humans.</p> <p>Les històries i les preguntes guia a emprar per al desenvolupament de l'activitat poden consultar-se a l'annex 1.1.8.</p>
2	Mirem al nostre voltant	<p>Aquesta activitat que es durà a terme en petits grups té per objecte que els infants reflexionin, a partir de tot el treballat als blocs anteriors i de la pròpia experiència personal, entorn de la realitat actual del seu entorn proper, tenint en compte la perspectiva dels Drets Humans i sent crítics. Aquesta reflexió estarà acompanyada per un guió que vol ajudar a centrar la reflexió en alguns aspectes i situacions específiques. Aquest guió pot consultar-se a l'annex 2.2.1</p>
3	Que podem fer?	<p>Aquesta consisteix en una conversa grupal en la que es posarà en comú l'anàlisi fet a l'activitat anterior i es promourà una reflexió conjunta entorn dels aspectes a millorar en aquesta realitat i la manera en que això podria fer-se. La conversa estarà dinamitzada pel mestre a partir d'un petit guió que pot consultar-se a l'annex 1.1.14.</p> <p>En acabar la conversa grupal el mestre presentarà als infants la dinàmica del bloc, tot explicant-los que l'objectiu d'aquest és que ells esdevinguin activistes en la transformació d'alguna de les problemàtiques detectades. Els explicarà que es proposen 3 formes d'implicació i d'impacte i que n'han de triar una entorn de la que treballar al llarg del bloc. A continuació es repartirà una petita fitxa a cada infant on s'explicarà la dinàmica de cadascuna de les propostes, aquesta pot consultar-se a l'annex 2.2.2. Les propostes ofertes als alumnes són les següents:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➔ L'acció directa: Aquesta consistirà en detectar una o més problemàtiques de l'entorn i actuar sobre aquestes de forma directa, en col·laboració o no amb alguna entitat local, aquest aspecte seria decidit pels alumnes. Es podria concretar com una proposta d'ApS. ➔ La millora dels Drets Humans a l'escola: Aquesta consistirà en l'anàlisi del context escolar, la detecció d'aspectes a millorar tenint present la veu de totes les persones implicades a l'escola i la creació i implementació d'algunes accions per a promoure aquesta millora. ➔ La realització d'un documental sobre Drets Humans: per a fomentar la conscienciació social. Per a desenvolupar-lo els infants hauran de seleccionar les coses de les que volen parlar al documental, fer un guió, cercar a persones que col·laborin i que puguin aportar alguna cosa al documental, muntar el vídeo, publicar-lo i promocionar-lo. Per a la

		<p>realització del documental podrien incloure's els aspectes treballats al llarg de la proposta així com les entrevistes realitzades a l'activitat 7 del bloc 2.</p> <p>Es demanarà als infants que s'emportin la fitxa de presentació dels projectes a casa i que segons els propis interessos triïn la proposta que més els agrada i entorn de la que volen treballar al llarg del bloc.</p>
4	Comencem	<p>Aquesta activitat consistirà, en primer lloc, a que els infants comuniquin la seva tria en relació les propostes d'acció, tot determinant entorn de quina volen treballar. A continuació se'ls hi oferirà una fitxa en la que hauran d'especificar els seus interessos, inquietuds i objectius personals entorn del projecte triat, la fitxa es pot consultar a l'annex 2.2.3</p> <p>A continuació es formaran els nous grups de treball cooperatiu, en funció del projecte triat per cada infant, i es proporcionarà a cada grup una fitxa similar a l'anterior però per a la definició dels objectius i les motivacions grupals, que hauran de definir-se a partir del diàleg i el debat per part de tots els membres del grup.</p>
5	Planificació	<p>A aquesta part del bloc es pretén que els infants, en grup, concretin l'acció que realitzaran i que planifiquin com la duran a terme, tenint en compte els recursos que necessitaran i les tasques que farà cadascú. Per a desenvolupar aquesta part s'oferirà a cada grup una carpeta amb diversos materials que els serviran per a desenvolupar la proposta.</p> <p>Les carpetes, que poden consultar-se als apartats 2.2.4, 2.2.5 i 2.2.6, constaran d'una presentació de la proposta, d'exemples de projectes que puguin servir d'inspiració als alumnes per a crear el propi, de diversos consells i recomanacions, d'una checklist de tasques a fer, d'una fitxa per desenvolupar les tasques de grup i d'altres per a concretar els objectius del projecte, per planificar i concretar les tasques a fer, per definir els rols dels diferents participants i per planificar els recursos que seran necessaris per a dur a terme el projecte.</p> <p>Es proposa que cada grup d'alumnes, fent us dels materials de la carpeta i comptant amb l'ajuda de mestres i voluntaris sempre que calgui, funcioni de forma autònoma i s'autogestioni com a grup, planificant, organitzant, prenent acords i superant dificultats de la forma més autònoma possible.</p>
6	Acció	<p>Aquesta part del bloc consisteix en la realització de les diverses activitats, tasques i accions definides pels diferents grups en la planificació. L'activitat d'acció no es troba prèviament definida, en tant que seran els propis alumnes qui, amb l'ajuda dels materials, del mestre i d'altres agents educatius, definiran les tasques, les desenvoluparan i les aniran ajustant a les necessitats i problemes amb els que es trobin.</p> <p>Els materials que es proporcionaran a cada grup poden consultar-se als annexos 2.2.4, 2.2.5 i 2.2.6</p> <p>Es recomana que cada grup reculli diàriament els avenços fets en relació a la tasca que realitzen. En aquest sentit es podria proposar als alumnes fer un petit diari de grup.</p>
7	Reflexió	<p>Les activitats de reflexió s'intercalaran amb les activitats d'acció, tot i que seran molt més breus que aquestes. Es considera important que al llarg del desenvolupament de cadascun dels projectes els alumnes s'aturin a reflexionar, tant personalment com grupalment, sobre el que estan fent, sobre el valor de la seva tasca, sobre el funcionament de la dinàmica de grup...</p> <p>A fi de reflexionar sobre aquests aspectes es proposa que per cada quatre hores d'acció es dediqui una sessió curta, d'uns trenta minuts, a la reflexió personal i grupal. Aquest procés reflexiu anirà avançant sessió a sessió. En aquest sentit es proposen un seguit de preguntes de reflexió que poden ser d'utilitat. Aquestes poden consultar-se a l'annex 2.2.7.</p>
8	Compartim	<p>Aquesta activitat consistirà en una posta en comú, per part dels tres grups, del treball fet al llarg del bloc i dels resultats obtinguts. Cada grup haurà de preparar-se una petita exposició per a explicar la seva feina a la resta de companys.</p>

9	Connectats	<p>Aquesta activitat consistirà en una posta en comú de les experiències individuals viscudes al llarg del bloc amb la resta de companys.</p> <p>Per a realitzar aquesta activitat es demanarà als infants que se situïn formant una rotllana. A continuació el mestre els explicarà que l'activitat consistirà en que cadascú expliqui allò que li ha agradat del treball realitzat al llarg del bloc. Es dirà també que no cal que es faci una exposició molt extensa, que es poden expressar només amb un parell de paraules o amb una exposició més llarga.</p> <p>Per a iniciar l'activitat el mestre, amb un cabdell de llana a la mà, explicarà la seva experiència al llarg del bloc i el que li ha agradat. A continuació tirarà el cabdell de llana a un dels alumnes que també haurà d'explicar l'experiència i passar el cabdell a un altre company i així successivament fins que es creï una xarxa que connecti tots els participants, així com les seves experiències.</p> <p>En cas de que al llarg del bloc hagin participat voluntaris seria interessant que també formessin part d'aquesta dinàmica, tot explicant la seva experiència.</p>
10	Punt i final?	<p>Finalment, al igual que al final dels dos blocs previs es realitzarà una activitat per a fomentar la interiorització i valoració personal dels aprenentatges realitzats, tot reflexionant entorn de la utilitat d'aquests, la seva aplicació a la vida quotidiana i la continuïtat d'aquests un cop finalitzada la proposta.</p> <p>L'activitat es durà a terme individualment, en un ambient tranquil i relaxat. Per a realitzar-la es donarà als infants una fulla en blanc i el mestre els explicarà que durant una estona es vol que pensin i reflexionin entorn de tot el que han après a partir d'unes preguntes que l'educador formularà en veu alta. Se'ls dirà que a la fulla en blanc expressin breument les conclusions que treuen de la seva reflexió, bé amb una petita redacció, un poema, un dibuix, un collage...Es important que la mestra aclareixi que no es tracta d'una activitat d'avaluació sinó d'una activitat de reflexió personal que vol que es qüestionin què han après i de que els ha servit. Es poden consultar les preguntes per a la reflexió a l'annex 1.1.12</p>
11	Avaluació final	<p>Aquesta és la darrera activitat de la proposta i consisteix en una avaluació final dels aprenentatges que pren forma com a autoavaluació i coavaluació. Per a realitzar-la es donarà a cada alumne una rúbrica de d'autoavaluació i de coavaluació, se'ls explicarà el funcionament d'aquestes i se'ls demanarà que realitzin l'avaluació amb sinceritat i honestedat.. Les rúbriques poden consultar-se als annexos 1.2.5 i 1.2.6</p>

3.1.1.6 Quadre resum de competències, continguts, objectius i criteris d'avaluació

Taula 15: Quadre resum del bloc 1

Bloc 1: Llums						
Títol	Competències	Continguts	Objectius	Criteris d'avaluació	Avaluació	
1	Aquest soc jo!	1.1, 1.5, 2.1, 3.4, 4.3,	12, 23 i 16	3.1	3.1, 3.2	Avaluació formativa
2	Em representa	1.1, 1.4, 2.1, 2.2, 3.4, 4.3	12,23 i 16	3.1	3.1	Formativa
3	Com em sento?	1.1, 1.5, 2.1, 2.2, 3.4, 4.3	12, 13, 16	3.1	3.1	Avaluació inicial a partir de conversa grupal (annex 1.2.1).
4	Junts	1.1, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.4, 3.4, 4.1, 4.3, 4.4,4.5	8, 9, 12, 14, 16	3.3, 4.4	3.3, 3.4, 4.2	Avaluació formativa
5	Els Drets Humans	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 3.1, 3.3, 3.4, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5.	1, 2, 6, 8, 9, 17	1.1,1.2, 1.3, 2.1, , 4.1, 5.1.	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 4.1 i 5.1	Avaluació inicial a partir de conversa en petits grups (annex 1.2.1).
6	On són els drets?	1.1, 1.2,1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 4.2, 4.4, 4.5, 4.6	1, 2, 6,8, 9, 12,17	1.1, 1.2, 1.3, 3.2, 3.3, 4.1, 5.1	1.1, 1.2, 1.3, 3.2, 3.3, 5.1	Formativa
7	La història dels Drets en joc	1.1, 1.2, 1.4, 1.5, 1.6, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5.	1,2,6, 8, 9	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 5.1	1.1, 1.2, 2.1, 5.1	Avaluació formativa
8	Testimonis	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	1, 2, 3,6, 7, 8, 9, 13, 15, 16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.3, 3.3, 4.1, 4.4, 5.2, 6.2	1.1, 1.2, 2.1, 3.3, 4.1, 4.3, 5.2, 5.3, 6.2	Avaluació ipsativa. Rúbrica 1.2.2.
9	A la seva pell	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.3, 3.4, 3.5, 4.2, 4.5, 4.6, 4.7	2,3,5, 6, 7, 8, 12, 13, 16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.3, 5.2, 6.2	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.3, 4.4, 5.2, 5.3, 6.2	Formativa
10	Cançons amb missatge	1.1, 1.2, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 3.3, 3.4, 4.3, 4.4	2,6, 7, 8, 10, 12, 16.	2.1, 3.1, 4.2, 5.2	2.1, 3.1, 4.2, 5.1, 5.2, 5.3	Formativa
11	Una passa endavant	1.1, 1.3, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3, 3.4, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.7	2,3,5, 6, 7,8, 12, 13,16,17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 4.1, 4.3, 5.2	1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.2, 4.1, 4.3, 4.4	Formativa
12	Punt i seguit	1.4, 1.5, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4	6, 8, 12, 13, 16	1.1, 1.3, 3.1, 3.2, 4.2, 5.1.	1.1, 1.2, 3.1, 3.2, 4.2, 5.1	Formativa

Taula 16: Quadre resum del bloc 2

Bloc 2: Càmera						
Títol	Competències	Continguts	Objectius	Críteris d'avaluació	Avaluació	
1	On som?	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 3.2, 3.3, 3.4, 4.3, 4.5, 4.7	4, 5, 8, 16	1.1, 1.2, 1.3, 4.1, 4.3, 5.2, 6.3	1.1, 1.2, 1.3, 4.1, 4.3, 4.4, 5.2, 6.2	Avaluació inicial. Veure rúbrica 1.2.1
2	Testimonis	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 13, 16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 4.1, 4.3, 5.2, 6.2	1.1, 1.2, 2.1, 3.2, 4.1, 4.3, 4.4, 5.2, 6.2	Avaluació ipsativa. Rúbrica 1.2.2.
3	Fitxa 1: Comencem	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	2,3,4,5,7, 8, 9, 10, 11, 12,13	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.1, 6.2,6.3	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2, 6.3	Avaluació formativa
4	Fitxa 2: Que va passar ahir?	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	2, 3, 4, 5,7, 8, 9, 10, 11, 12, 13	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2, 6.3	Avaluació formativa
5	Fitxa 3: Què passa avui	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	2, 3,4,5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12,13	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3,, 5.1, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2, 6.3	Avaluació formativa
6	Fitxa 4: Aprofundim	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 2.4, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	2, 3,4,5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2, 6.3	Avaluació formativa
7	Escoltem!	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 3.2, 3.3, 3.4, 4.2, 4.4, 4.5, 4.6.	4, 6, 7, 8, 11, 12, 17	1.1, 1.3, 2.1, 3.3, 4.1, 4.3, 5.2, 6.1, 6.2, 6.3	1.1, 1.2, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.3, 4.4, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2, 6.3	Avaluació formativa
8	Compartim la nostra experiència	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 3.2, 3.3, 3.4, 4.2, 4.4, 4.5, 4.6.	3,4,5, 9	1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.4, 4.1, 4.3, 5.1, 5.2, 6.2, 6.3	1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.4, 4.1, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.2, 6.3	Avaluació formativa.
9	Punt i seguit	1.4, 1.5, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4	6,8,12, 13, 16	1.1, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 4.2, 5.1.	1.1, 1.2, 2.1, 3.1, 3.2, 4.2, 5.1	Avaluació formativa
10	Com ha anat?	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.7.	Continguts treballats al llarg del bloc	Avaluar tots els objectius del bloc	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2, 6.3	Autoavaluació (annex 1.2.4) i coavaluació (annex 1.2.6)

Taula 17: Quadre resum del bloc 3

Bloc 3: Acció						
Títol		Competències	Continguts	Objectius	Criteris d'avaluació	Avaluació
1	Testimonis	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.1, 2.2, 2.3, 3.1, 3.3, 3.4, 3.5, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7	1, 2, 3, 6,7, 8, 9, 13, 15, 16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 4.1, 4.4, 5.2, 6.2	1.1, 1.2, 2.1, 3.2, 4.1, 4.3, 4.4, 5.2, 6.2	Avaluació ipsativa. Rúbrica 1.2.2.
2	Mirem al nostre voltant	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 3.1, 3.3, 3.4, 4.3, 4.4, 4.5, 4.7 i 4.8	2,5,6, 7, 8, 16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.2, 6.3	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.2, 6.3	Avaluació inicial. Veure rúbrica 1.2.1
3	Que podem fer?	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 3.1, 3.3, 3.4, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.7 i 4.8	2, 3, 5, 6, 7, 8, 12, 13, 14, 15, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.2, 6.3	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.2, 6.3	Avaluació formativa
4	Comencem	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7 i 4.8	2, 3,5, 6,7,8, 9,10, 12, 13, 14, 15, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.2, 6.3	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.2, 6.3	Avaluació formativa
5	Planificació	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7 i 4.8	2, 3,5, 6,7,8, 9,10, 12, 13, 14, 15, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.2, 6.3	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.2, 6.3	Avaluació formativa
6	Acció	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.3, 4.4, 4.5, 4.6, 4.7 i 4.8	2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14,16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.2, 6.3	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3 6.2, 6.3	Avaluació formativa
7	Reflexió	1.1, 1.2, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 2.3, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 3.5, 3.8, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.7 i 4.8	2, 5, 6, 7, 12, 13, 16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 4.2, 4.3, 5.1, 5.2	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.2, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3.	Avaluació formativa
8	Compartim	1.1, 1.3, 1.4, 1.5, 2.2, 3.2, 3.3, 3.4, 4.2, 4.4, 4.5, 4.6.	2, 3, 5, 7, 8, 9	1.1, 1.2, 1.3,2.1, 3.1, 3.2, 3.3, 4.3, 5.1, 5.2	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3	Avaluació formativa
9	Connectats	1.1, 1.3, 1.4, 1.6, 2.2, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.4, 4.5, 4.6.	2, 3, 5, 6, 7, 12, 13, 14, 16, 17	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 2.1, 3.1, 3.2, 4.3, 5.1, 5.2, 6.2	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.2	Avaluació formativa
10	Punt i final?	1.4, 1.5, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4	6,8,12,13, 16, 17	1.1, 1.3, 3.1, 3.2, 4.2, 5.1	1.1, 1.2, 3.1, 3.2, 4.2, 5.1	Avaluació formativa
11	Avaluació final	4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 4.7.	Contingut treballats al llarg del bloc.	Avaluar tots els objectius del bloc	1.1, 1.2, 1.3, 2.1, 3.1, 3.2, 3.3, 3.4, 4.1, 4.2, 4.3, 4.4, 5.1, 5.2, 5.3, 6.1, 6.2	Autoavaluació (1.2.5) i coavaluació (1.2.6) final

3.1.1.7 Temporalització de les activitats

Taula 18: Temporalització de les activitats

Bloc 1: Llums								
Setembre				Octubre				
Setmana 1	Setmana 2	Setmana 3	Setmana 4 30 minuts	Setmana 1 30 minuts	Setmana 2 1 hora	Setmana 3 1 hora	Setmana 4 1 hora	Setmana 5 1 hora i 30 minuts
-	-	-	Activitat 1: Aquest soc jo	Activitat 2: Em representa	Activitat 3: Com em sento	Activitat 4: Junts	Activitat 5: Els Drets Humans	Activitat 6: On són els Drets?
Bloc 1: Llums								
Novembre				Desembre				
Setmana 1 1 hora	Setmana 2 30 minuts	Setmana 3 2 hores i mitja	Setmana 4 1 hora	Setmana 1 1 hora	Setmana 2 30 minuts	Setmana 3	Setmana 4	Setmana 5
Activitat 7: La història dels Drets en Joc	Activitat 8: Testimonis	Activitat 9: A la seva pell	Activitat 10: Cançons amb missatges	Activitat 11: Una passa endavant	Activitat 12: Punt i seguit	-	-	-
Bloc 2: Càmera								
Gener				Febrer				
Setmana 1	Setmana 2 2 hores	Setmana 3 3 hores	Setmana 4 3 hores	Setmana 1 3 hores	Setmana 2 3 hores	Setmana 3 3 hores	Setmana 4 3 hores	
-	Activitat 1: On som?	Carpeta 1: Treball		Carpeta 2: Migració		Carpeta 3: Ecologia		
		Fitxa 1: Comencem	Fitxa 3: Què va passar ahir?	Fitxa 1: Comencem	Fitxa 3: Què va passar ahir?	Fitxa 1: Comencem	Fitxa 3: Què va passar ahir?	
	Activitat 2: Testimonis	Fitxa 2: Què va passar ahir?	Fitxa 4: Aprofundim	Fitxa 2: Què va passar ahir?	Fitxa 4: Aprofundim	Fitxa 2: Què va passar ahir?	Fitxa 4: Aprofundim	

Bloc 2: Càmera				Bloc 3: Acció				
Març				Abril				
Setmana 1 3 hores	Setmana 2 3 hores	Setmana 3 3 hores	Setmana 4 3 hores	Setmana 1	Setmana 2 2 hores	Setmana 3 2 hores	Setmana 4 2 hores	Setmana 5 2 hores
Carpeta 4: Violència		Activitat 7: Escoltem	Activitat 8: Compartim la nostra experiència	-	Activitat 1: Testimoni	Activitat 3: Què podem fer?	Activitat 4: Comencem	Activitat 5: Planificació
Fitxa 1: Comencem	Fitxa 3: Què va passar ahir?		Activitat 9: Punt i seguit		Activitat 2: Mirem el nostre voltant		Activitat 5: Planificació	
Fitxa 2: Què va passar ahir?	Fitxa 4: Aprofundim		Activitat 10: Com ha anat?					
Bloc 3: Acció								
Maig				Juny				
Setmana 1 2 hores	Setmana 2 2-3 hores	Setmana 3 2 -3hores	Setmana 4 2-3 hores	Setmana 1 2 hores	Setmana 2 2 hores	Setmana 3 2 hores	Setmana 4	Setmana 5
Activitat 5: Planificació	Activitat 6: Acció	Activitat 6: Acció	Activitat 6: Acció	Activitat 8: Compartim	Activitat 9: Connectats	Activitat 10: Punt i final?	-	-
Activitat 7: Reflexió			Activitat 7: Reflexió			Activitat 11: Avaluació final		

3.1.1.8 Procediments i instruments d'avaluació

En relació a l'avaluació del aprenentatges, aquesta serà principalment de caire continu i formatiu, tot i que també es recolliran evidències a partir d'una petita avaluació inicial i final i d'una avaluació ipsativa. Pel que fa a l'agent avaluador, la majoria de l'avaluació serà desenvolupada per part dels mestres responsables de la proposta, tot i que també hi haurà moments d'autoavaluació i coavaluació per part de l'alumnat. Així mateix, es proposa que tots els agents educatius implicats en el projecte desenvolupin una heteroavaluació final entorn de la posada en pràctica del projecte, a partir d'un grup de discussió, tal com s'explicarà amb major profunditat a l'apartat 3.2.2.

En quant a l'avaluació inicial, aquesta es durà a terme a partir d'algunes activitats concretes que es desenvoluparan a l'inici de cada bloc i que ens permetran explorar els coneixements i les experiències prèvies de l'alumnat i partir d'aquests a l'hora d'ensenyar nous continguts. Aquestes activitats, que seran a l'hora avaluatives i formatives, i que majoritàriament consistiran en una conversa o activitat grupal, es proposa que siguin enregistrades en audio o vídeo per tal de ser posteriorment analitzades per part del mestre a partir d'un guió d'avaluació (el guió pot consultar-se a l'annex 1.2.1)

En quant a l'avaluació ipsativa, aquesta es durà a terme a partir d'una mateixa activitat repetida a llarg dels tres blocs. Aquesta es presentarà a la meitat del primer bloc i a l'inici del segon i el tercer i consistirà en un fragment d'una història o testimoni que posi en qüestió els Drets Humans i que els infants hauran de llegir, analitzar i discutir en petits grups seguint unes pautes específiques. Igual que en el cas anterior es proposa que aquesta discussió grupal sigui enregistrada i posteriorment analitzada pel mestre fent ús d'una rúbrica destinada a aquest fi (pot consultar-se la rúbrica a l'annex 1.2.2). L'objectiu d'aquesta avaluació és comprovar si es produeixen canvis en el tipus d'interacció produïda dins del grup, el grau de participació, l'anàlisi de les situacions, els valors i principis explicats, el grau d'elaboració de l'argumentació dels alumnes i la manera en que aquests acullen la crítica i les opinions dels altres.

Pel que fa a l'avaluació formativa, estarà destinada millorar la intervenció a l'hora que aquesta es realitza, tot ajustant-la a les necessitats que es detectin. A l'hora, aquesta avaluació servirà per a conèixer com avança cada alumne i quines dinàmiques de grup es produeixen al llarg de la realització de la proposta. Per tal de desenvolupar aquesta avaluació es proposa que el mestre reculli, a un petit diari d'observacions, informació entorn del desenvolupament de cada sessió, tant a nivell general com a nivell específic, centrant-se a cada sessió, a banda d'en els elements a ressaltar de la mateixa, en un grup d'estudiants en concret (es pot trobar un exemple d'estructura de diari a l'annex 1.2.3). Es proposa que les observacions fetes es revisin amb freqüència i

serveixin d'indicador per a ajustar la intervenció a la realitat de l'aula i a les necessitats de cada infant.

En relació a l'avaluació final dels aprenentatges, aquesta es durà a terme al final del bloc 2 i del bloc 3 i serà desenvolupada pels propis alumnes a partir d'una rúbrica d'autoavaluació on aquests valoraran el seu procés d'aprenentatge, els resultats d'aquest i, en el cas de la rúbrica del bloc 3, el grau en el que la intervenció docent els ha semblat útil, interessant i enriquidora, aspecte entorn dels que se'ls demanarà que escriguin una petita opinió al final de la rúbrica (es poden consultar les rúbriques d'autoavaluació als annexos 1.2.4 i 1.2.5). Així mateix, els alumnes també faran ús d'una rúbrica de coavaluació a partir de la qual avaluaran la dinàmica de treball en grup (es pot consultar la rúbrica a l'annex 1.2.6). En l'avaluació final dels blocs 2 i 3 l'autoavaluació i la coavaluació tindran un pes del 50% respecte de la nota final, 30% l'autoavaluació i 20% la coavaluació. El restant 50% de la nota provindrà de l'avaluació feta pel mestre a partir de l'avaluació ipsativa (15%) i de l'avaluació formativa (35%). En el cas del bloc 1 el 100% de la nota provindrà de l'avaluació formativa desenvolupada pel mestre.

3.2 SUPERVISIÓ I AVALUACIÓ DE LA PROPOSTA

A continuació es fa una avaluació de la proposta a partir del sistema DAFO i s'especifiquen les activitats que es recomana dur a terme quan l'activitat es dugui a la pràctica per tal de conèixer les debilitats i fortaleces de la mateixa i de detectar aquells elements que caldria millorar.

3.2.1 Avaluació de la proposta: DAFO

Amb l'anàlisi de la proposta didàctica a partir del sistema d'avaluació DAFO es pretén detectar els diferents elements positius i negatius de la proposta. En aquest sentit, es pretén detectar les limitacions o aspectes a millorar de la proposta, així com les amenaces externes que poden suposar un risc en el desenvolupament d'aquesta i que, per tant, caldria cuidar i prevenir especialment. Tanmateix, a partir d'aquest anàlisi es vol reconèixer els aspectes positius i les potencialitats de la proposta així com detectar totes aquells elements externs que poden contribuir al bon desenvolupament de la proposta. Aquests elements queden recollits a la següent taula:

Taula 19: Avaluació de la proposta

Debilitats	Amenaces
<ul style="list-style-type: none"> - Proposta complexa - Planificar sense partir d'un context específic i sense conèixer els alumnes - No poder portar la proposta a la pràctica - Requereix d'una gran motivació i compromís per part del professorat que l'implementa - Pot suposar sobrecàrrega de treball - Necessitat/ conveniència de més d'un mestre/ agent educatiu a l'aula. 	<ul style="list-style-type: none"> - Manca de temps a l'aula - Manca d'implicació famílies, infants, voluntaris i docents - Dificultats per treballar en grup per part dels infants - Els llibres de text i les metodologies tradicionals - Falta de reconeixement i suport del projecte - Manca de recursos - Manca de continuïtat de la proposta
Fortaleses	Oportunitats
<ul style="list-style-type: none"> - Proposta força completa, amb tots els elements necessaris per implementar-la. - Fomenta el desenvolupament sòcio-emocional de l'alumnat i reforça la seva autonomia - Promou l'aprenentatge d'estratègies de treball en grup - Aborda els Drets Humans des d'una perspectiva ampla, connectant-los amb altres àrees de coneixement. - Té com a objectiu desenvolupar coneixements útils i aplicables a la vida quotidiana. - Connecta els Drets Humans amb la memòria històrica. 	<ul style="list-style-type: none"> - Currículum d'educació primària competencial i bastant flexible - La participació de voluntaris i famílies - L'accés i l'ús de les TIC - La diversitat a l'alumnat - El treball en grups cooperatius i interactius - Entorn obert a la participació dels infants. - Obertura de moltes entitats a la participació en ApS

3.2.2 Avaluació de la posada en pràctica de la proposta

Així mateix, a fi de valorar l'efectivitat de la proposta didàctica un cop posada en pràctica es proposa, d'una banda tenir en compte l'avaluació dels aprenentatges feta envers els alumnes, en especial l'avaluació ipsativa i la rúbrica d'autoavaluació dels blocs 2 i 3, que ens mostraran el grau en el que la proposta ha aconseguit arribar als objectius d'aquesta. L'avaluació Ipsativa, em sembla una eina de gran interès, en tant que ens permetrà veure, a partir de la repetició d'una mateixa activitat en diferents moments temporals, si la intervenció ha tingut efectes en l'alumnat, en quin grau i en quina direcció.

D'altra banda, a fi de fer una avaluació final del projecte es proposa recollir la veu de totes les persones que, d'una manera o d'una altra han estat implicades en el desenvolupament d'aquest. Amb aquest fi es duran a terme dos procediments d'avaluació diferents, un destinat a recollir la opinió dels infants i l'altre adreçat a la resta de persones implicades al projecte (mestres, famílies, voluntaris, responsables d'associacions, persones del barri...).

Pel que fa als alumnes, es proposa que, un cop finalitzada la proposta didàctica se'ls hi passi un qüestionari d'avaluació del projecte el qual estarà compost tant per preguntes obertes com tancades, les quals cercaran avaluar, tant l'opinió dels alumnes sobre el projecte com els aprenentatge, especialment actitudinals, desenvolupats durant la proposta. Els qüestionari es repartiran en paper als alumnes, se'ls diran que són anònims i que no són un examen. El qüestionari per a l'alumnat es pot consultar a l'annex 1.2.7.

Finalment, pel que fa a l'avaluació final del projecte realitzada per les diferents persones implicades en aquest, a banda dels infants, es proposa recollir la veu de tots ells a partir d'un grup de discussió (o dos en funció de la quantitat de persones participants). A aquests grups es discutirà entorn del projecte i dels seus resultats, tot valorant els aspectes positius, negatius i millorables del mateix i generant conjuntament propostes de millora.

Els resultats d'aquesta avaluació, així com els de la feta pels infants i els que es derivin de l'anàlisi de les activitats d'avaluació dels aprenentatges previstes al projecte, en especial de l'avaluació Ipsativa, tenen una gran importància, en tant que poden servir com a punt de partida per a la millora i la innovació docent.

4.CONCLUSIONS

L'educació en Drets Humans és, tal com s'ha repetit i justificat al llarg del treball en diverses ocasions, un dret humà en si mateixa, i per tant no pot ser oblidada o relegada a un mer coneixement teòric que ocupa escasses dues pàgines a un llibre de text. Contràriament, l'educació en Drets Humans és quelcom dinàmic i vivencial, que apel·la al canvi d'actituds i valors, que incideix en la manera en que la persona viu i es relaciona al món i que pot ser de gran utilitat en la promoció d'una bona convivència escolar i social. Per tot això cal, segons la meua opinió, que les escoles reconeguin el valor de l'Educació en Drets Humans en la transformació individual, col·lectiva i social i en la prevenció de la vulneració dels mateixos, la qual en ocasions afecta directament als infants. Cal fer del constructe Drets Humans una paraula comú a l'escola, cal incidir en les dinàmiques dels centres en favor de la consciència i la vivència d'aquests, cal parlar de temes difícils i dolorosos, posicionar-se en contra de la violència i la discriminació i junts caminar en favor d'un món més just i cridar per aquells que no poden fer-ho.

Al llarg del desenvolupament d'aquest treball, tenint en compte tot l'expressat anteriorment, s'ha cercat assolir l'objectiu central plantejat a l'inici del mateix: "Dissenyar una proposta didàctica anual per a treballar els Drets Humans a cicle superior d'educació primària". Per a fer-ho primerament s'ha cercat informació sobre els Drets Humans i l'Educació en Drets Humans recerca que, a nivell personal, ha servit per a comprendre l'amplitud i profunditat d'aquests drets

i del seu abordatge educatiu, la seva presència a la vida quotidiana, la relació que mantenen amb diferents àrees de coneixement i la possibilitat de treballar-los de forma aplicada i de manera transversal, tal com s'ha cercat fer a la proposta didàctica plantejada a aquest treball, que relaciona aquests drets amb les ciències socials i la història i, en menor mesura, amb la llengua i literatura i amb el coneixement del medi natural. D'aquesta manera, la recerca desenvolupada ha permès establir els pilars conceptuals i didàctics en els que es fonamenta l'educació en Drets Humans, acomplint l'objectiu específic 1, i esdevenint aquests el substrat conceptual en el que s'ha fonamentat la construcció de la proposta didàctica que és objecte d'aquest treball.

En el desenvolupament d'aquesta proposta didàctica s'han creat activitats i recursos per a l'Educació en Drets Humans que tenen com a objectiu principal el foment d'actituds i valors coherents amb aquests drets, com el respecte, la cooperació o el diàleg, i de coneixements i competències que contribueixen a comprendre el món on vivim, a plantejar-se preguntes sobre aquest, sobre el passat al que s'arrela, pel que té una gran importància el treball de la memòria històrica i el mètode de l'historiador i sobre la pròpia naturalesa humana, aprenent a cercar respostes i a habitar al món amb consciència moral, social i ciutadana.

D'aquesta manera s'ha cercat donar resposta al segon objectiu específic plantejat. Cal dir, però, que el grau d'assoliment d'aquest no ha sigut total, en tant que la proposta didàctica té febleses i al llarg del seu desenvolupament s'ha hagut de fer front a diversos reptes com el fet de crear una proposta didàctica sense dirigir-la a un aula o escola en concret, fet que fa difícil conèixer el punt de partida dels infants, els recursos de l'escola, el grau de relació d'aquesta amb l'entorn i d'implicació de les famílies o les mesures específiques d'atenció a la diversitat a adoptar.

La recerca de materials i fonts adients ha estat també un repte per a l'assoliment d'aquest objectiu, en tant que sovint resulta complexa trobar la informació necessària, en especial en relació a les fonts del passat que són difícils de trobar i fer-ho requereix una gran inversió de temps i d'esforços, fet que de cara a planificar en un context educatiu real on el mestre sol anar sobrepassat pel volum de feina i el temps és escàs suposa un gran repte.

Personalment valoro que una resposta que podria donar-se a aquesta problemàtica seria crear un banc de recursos educatius en línia i obert a la participació dels mestres al que es recollissin, classificades per temàtiques, per dates i per característiques diferents fonts del present i del passat que poden ser d'utilitat per a treballar a l'aula, fent així la tasca de planificació del mestre una mica més fàcil i promovent l'intercanvi de materials educatius entre docents.

En quant al tercer objectiu específic plantejat a l'inici d'aquest treball, la creació d'una guia d'orientació destinada a mestres de cicle superior, objectiu que respon a la voluntat de donar resposta a la problemàtica anteriorment esmentada i d'oferir als mestres que volen educar en Drets

Humans materials i recursos que els ajudin a fer-ho, aquest s'ha acomplert amb la creació d'una guia didàctica adjunta a aquest treball i disponible online a la web <https://educarendretshumans.wordpress.com/> que recull tot un conjunt de recomanacions didàctiques, orientacions per a la seqüenciació i l'avaluació i materials didàctics que volen ser d'utilitat per a tots aquells docents que volen educar en Drets Humans.

Abans d'acabar, voldria concloure aquest treball amb algunes reflexions que han anat sorgint al llarg de la realització del mateix, així com suggerir possibles recerques i propostes de caràcter aplicat que podrien ser d'interès com a via de continuïtat d'aquest treball.

En relació a les reflexions realitzades al llarg d'aquest procés valoro que una de les més importants és la feta entorn del concepte d'educació integral, reflexions que valoro que han tingut una incidència implícita en el desenvolupament de la proposta didàctica. El concepte d'educació integral, que es troba present al rere fons de l'actual currículum d'educació primària i al qual s'apel·la sovint com a via per al desenvolupament integral de la persona, és complex, ens parla de la identitat i els elements compositius de la personalitat humana, apel·la directament a la concepció que com a mestres tenim entorn dels alumnes i que condiciona les nostres intervencions educatives. Reflexionar entorn de l'educació integral és una via per a centrar la mirada i pensar en els subjectes als que es dirigeix l'ensenyament, els alumnes, tot fent un esforç per conèixer-los i comprendre'ls el més àmpliament possible, tot prenent consciència de la complexitat de l'individu i de la necessitat d'abordar aquesta complexitat des d'una perspectiva educativa àmplia i diversa.

En aquest sentit, l'educació en Drets Humans i la proposta didàctica que s'ha desenvolupat en aquestes pàgines s'inscriuen, a grans trets, dins del marc de l'educació integral, en tant que cerquen centrar la mirada en l'infant, ofereixen una visió interdisciplinària i àmplia de l'educació i apel·len a la dignitat humana i al desenvolupament cognitiu, psicoafectiva, moral i social de l'infant, elements que formen part de la seva integritat.

Cal posar de relleu les aportacions de l'antropologia personalista en relació a la integritat de la persona aquesta ha intentat definir la naturalesa humana, o l'estructura de la personalitat en paraules de Stein (1994), tot parlant de tres dimensions que caracteritzen aquesta naturalesa i de tres nivells en les que aquestes es concreten: el corporal, el psíquic i l'espiritual.

Pel que fa a les dimensions, des d'aquesta perspectiva es considera que l'ésser humà està compost d'una dimensió cognoscitiva, d'una dimensió afectiva, que incorpora elements racionals i irracionals, i d'una dimensió interpersonal a la que es dona una gran importància, tot valorant que "l'home es fa home només davant l'home"(Burgos, 2005, p.499).

El senyor Lluís Ylla¹, professional de l'educació i formador en l'àmbit de la pedagogia de la dimensió interior que ha acompanyat el meu procés reflexiu entorn de l'educació integral, comenta que les persones som en la mesura en la que ens relacionem, essent difícil separar el jo de l'altre i convertint-se la relació en un espai creatiu i interactiu que va més enllà de la suma dels individus que es troben en relació i que a l'hora incideix en ells i els modela. En aquest sentit Lluís Ylla valora d'importància que des de l'educació es tingui en compte l'element relacional com a aspecte bàsic, el qual permet crear un pont entre aquell que aprèn i aquell que ensenya, un pont, de caràcter dinàmic i creatiu, pel que transcorren coneixements, emocions, sensacions, percepcions, creences, expectatives... Es per tant necessari que a l'hora d'educar es creïn les condicions necessàries per a la construcció ferma d'aquest pont que fa possible l'ensenyament i l'aprenentatge.

Finalment, voldria comentar algunes vies que em sembla interessant explorar com forma de continuïtat del treball. En primer lloc, considero que seria interessant investigar entorn de l'efectivitat de l'educació en Drets Humans com a via per la millora de la convivència escolar i social. En segon lloc, valoro d'interès continuar aprofundint entorn de l'educació integral i les relacions establertes entre aquesta i l'educació en Drets Humans. Així mateix, em sembla que, tal com s'ha comentat una mica més amunt, seria interessant crear un banc de recursos educatius obert, online i d'accés lliure que facilites la tasca del mestre a l'hora de cercar recursos, materials i fonts històriques.

---

¹ El Senyor Lluís Ylla és enginyer agrònom i té un postgrau en direcció general. Ha treballat en l'àrea de la cooperació internacional i des de fa alguns anys es dedica al món de l'educació. Actualment treballa desenvolupant tasques de planificació, desenvolupament pedagògic i avaluació de qualitat docent al projecte Fundació Jesuïtes Educació. En l'àmbit de l'educació està especialment vinculat a la pedagogia de la dimensió interior, tema entorn del que desenvolupa seminaris i formacions per a mestres i educadors. Així mateix, és coautor i editor del llibre col·lectiu *Itineraris Interiors* (2019). I al llarg d'aquest treball ha esdevingut assessor i acompanyant del meu procés de reflexió i aprenentatge.

5. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

- ACNUR. (2019). Informe anual 2018. https://eacnur.org/files/reports/file/informe_anual_2018_uv.pdf
- Aguirre, E. (2009). Aproximación pragmática a la teoría del juicio moral, desde la crítica a Kohlberg. *Revista Ilatinoamericana de ciencias sociales, niñez y juventud*, 7(2), 1273-1299. <http://biblioteca.clacso.edu.ar/Colombia/alianza-cinde-umz/20131127112018/art.AguirreDavila.pdf>
- Alfageme, A. (2019). Morir por ser gay: el mapamundi de la homofobia | Sociedad | EL PAÍS. https://elpais.com/sociedad/2019/03/19/actualidad/1553026147_774690.html
- Altarejos, F. i Naval, C. (1998). Virtualidad formativa de los derechos humanos: la educación cívica. *Revista Española de Pedagogía*, 211, 511-528. <http://dadun.unav.edu/bitstream/10171/21492/1/Virtualidad%20formativa%20de%20los%20derechos%20humanos.pdf>
- Arasanz, A. i Alférez, A. (2013). L'educació en Drets Humans i la seva pràctica. Edicions 62.
- Arasanz, A. (2009). L'educació en Drets Humans és un dret humà [tesis doctoral, Universitat Internacional de Catalunya]. Repositori Tesis institucional en xarxa. <https://www.tesisenred.net/handle/10803/9350#page=1>
- Arbues, E., Reparaz, C. i Naval, C. (2012). Los alumnos y la educación para la ciudadanía. Primeros resultados. *Revista Española de Pedagogía*, 235, 417-439. <https://revistadepedagogia.org/wp-content/uploads/2012/09/253-02.pdf>
- Arostegui, J. (2004). Retos de la memoria y trabajos de la historia. *Revista de Historia Contemporánea*, 3, 1-58. [https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/742/1/Arostegui-Retos de la memoria.pdf](https://rua.ua.es/dspace/bitstream/10045/742/1/Arostegui-Retos%20de%20la%20memoria.pdf)
- Aróstegui, J. (2007). España en la memoria de tres generaciones: de la esperanza a la reparación. Editorial complutense.
- Arroyo, M. (2013). La educación intercultural: un camino hacia la inclusión educativa. *Revista de educación inclusiva*, 6 (2), 144-159. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=4335836>
- Asamblea General de la ONU. (1948, 10 de diciembre). Resolución 27a. Declaración Universal de los Derechos Humanos. <http://www.un.org/en/universal-declaration-human-rights/>
- Asamblea General de la ONU. (1989, 20 de noviembre). Resolución 44/25. Convención para los Derechos del Niño. [https://www.unicef.org/convencion\(5\).pdf](https://www.unicef.org/convencion(5).pdf)
- Banco Mundial. (2018). Según el Banco Mundial, la pobreza extrema a nivel mundial continúa disminuyendo, aunque a un ritmo más lento. <https://www.bancomundial.org/es/news/press-release/2018/09/19/decline-of-global-extreme-poverty-continues-but-has-slowed-world-bank>
- Bajaj, M. (2011). Human Rights Education: Ideology, Location, and Approaches. *Human Rights Quarterly* 33, 481-508. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2143410
- Barra, E. (1987). El desarrollo moral: una introducción a la teoría de Kohlberg. *Revista Latinoamericana de Psicología*, 19, (1), pp. 7-18. <https://www.redalyc.org/pdf/805/80519101.pdf>

- Barreiro, M. (2017). La memoria histórica en España y su situación en el ámbito educativo: la necesidad de crear un museo memorial en España. *Revista Historia Autónoma*, 11(2017), 261–278. <https://doi.org/10.15366/rha2017.11.013>
- Beltran, M. (2003). La importancia de la educación en derechos humanos. *Derecho constitucional para el siglo XXI: actas del VIII Congreso Iberoamericano de Derecho Constitucional*, 1, 2011-2028. <https://www.corteidh.or.cr/tablas/r24457.pdf>
- Bernal, M. i de Paz, I. (2016). Fundamentos axiológicos de los derechos humanos Órganos constitucionales y supranacionales. <https://www.codhem.org.mx/LocalUser/codhem.org/difus/fundamentos.pdf>
- Bolívar, A. (1987). Desarrollo Moral y educación moral: La perspectiva Cognitivo-Formalista. *Revista española de pedagogía*, 177, 395-409. <https://revistadepedagogia.org/wp-content/uploads/2018/01/Evoluci%C3%B3n-y-perspectivas-de-la-educaci%C3%B3n-moral-1.pdf>
- Burgos, J. (2005). Algunos rasgos esenciales de la antropología personalista. *THÉMATA*, 35, 495-500
- COE (2005). *Compass: Un manual de educación en los Derechos Humanos con jóvenes*. (ed 2005). Asociación Euroacción. <http://www.injuve.es/sites/default/files/2013/04/publicaciones/Compass.pdf>
- COE (2015). *COMPASS: Manual de educación en los Derechos Humanos con jóvenes*. (ed.2015). Consell Europeu. <https://rm.coe.int/compass-spanish-2015/168077bbdf>
- Corredor, J., Wills-Obregon, M. E., & Asensio-Brouard, M. (2018). Historical memory education for peace and justice: definition of a field. *Journal of Peace Education*, 15(2), 169–190. <https://doi.org/10.1080/17400201.2018.1463208>
- Covell, K. (2013). Educación de los derechos humanos de los niños como medio para la justicia social: Un estudio de caso desde Inglaterra. *Revista internacional de educación para la justicia social*, 2 (1), 35-48. <https://revistas.uam.es/riejs/article/viewFile/324/328>
- Danish Institute for Human Rights (2017). *Guide to strategic approach to Human Rights Education*. https://www.humanrights.dk/sites/humanrights.dk/files/media/dokumenter/udgivelser/hrc_2017/guide_to_a_strategic_approach_to_human_rights_education_2017.pdf
- Delgado-Algarra, Emilio; Estepa-Giménez, J. (2015). Memoria histórica y olvido en la enseñanza de la historia: los casos de Japón e Italia. *Didáctica de Las Ciencias Experimentales y Sociales*, 29, 119–133. <https://ojs.uv.es/index.php/dces/article/view/4357/7405>
- Domínguez-Acevedo, J. D. (2019). Pedagogía de la memoria e historia del tiempo reciente: un diálogo entre la pedagogía, la memoria y la historia. *El Ágora U.S.B.*, 19(1), 253–278. <https://doi.org/10.21500/16578031.4129>
- Erice, F. (2008). Memoria histórica y deber de memoria: las dimensiones mundanas de un debate académico. *Entelequia: Revista interdisciplinar*, 7, pp.77-96.
- Flowers, N. (2000). *The Human Rights education handbook*. The human rights resource center i The stanley Foundation. <http://hrlibrary.umn.edu/edumat/pdf/hreh.pdf>
- Fraguas, L. (2015). El concepto de derechos fundamentales y las generaciones de derechos.

- Anuario Del Centro de La Universidad Nacional de Educación a Distancia En Calatayud., 21, 117–136. <http://www.calatayud.uned.es/web/actividades/revista-anales/21/03-05-LourdesFraguasMadurga.pdf>
- Frank, A. (2001). El Diario de Ana Frank. Pehuén editores. (Original publicat en 1947).
- Fritzsche, K. (2007) What do human rights mean for citizenship education? *Journal of Social Science Education*, 6(2), 40–49. <http://www.human-rights-education.org/images/HREUrechtlast.pdf>
- Gaborit, M. (2006). Memoria histórica : Relato desde las víctimas. *Pensamiento Psicológico*, 6, 7–20.
https://www.researchgate.net/publication/26504513_Memoria_historica_Relato_desde_las_victimas/link/0deec533c104d979bd000000/download
- Gallardo, P. (2008). El desarrollo moral en la educación primaria (6-12 años). Actas de las IV Jornadas Pedagógicas de la Persona: Vida afectiva y Educación en un mundo globalizado, pp. 108-132.
<https://idus.us.es/bitstream/handle/11441/51361/Cap.6.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- García Moriyón, F. (2003). Los derechos humanos y la educación del ciudadano. *Revista de Educación, núm. extraordinario del 2003*, pp. 131-153.
<http://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:bb26d4ad-5571-45e6-83e0-3f3264d06bed/re20030711399-pdf.pdf>
- García-Rincon, C. (2006). Educar la mirada: arquitectura de una mente solidaria. Editorial Narcea
- Gené, C., Correa, C., Quesada, G. i Abril, D. (2016) Informe sobre l'estat dels serveis socials a Catalunya. Barcelona, Espanya: Generalitat de Catalunya.
- Generalitat de Catalunya. (2017). Currículum educació primària.
<http://ensenyament.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/colleccions/curriculum/curriculum-ed-primaria.pdf>
- Gómez-Galán, M., Pavón, D., Héctor, P., & Ollero, S. (2013). El enfoque basado en derechos humanos en los programas y proyectos de desarrollo.
https://www.afundacion.org/docs/socialia/enfoque_basado_derechos_humanos_programas_proyectos_desarrollo_fundacion_cideal.pdf
- Gozálvez, V. i Jover, G. (2016). Articulación de la justicia y el cuidado en la educación moral: Del universalismo sustitutivo a una ética situada de los derechos humanos. *Educación XX1: revista de la facultad de educación*, 19(1), 311-330.
<https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=5250333>
- Herreño, A. (2012). Educar en derechos humanos: una tarea urgente. *Revista Ciencias Humanas*, 8 (2), 73-84.
<http://bibliotecadigital.usbcali.edu.co/bitstream/10819/5421/1/1784-3902-1-PB.pdf>
- Hers, R; Reimer, J; Paolito, D. (1979). El Crecimiento Moral de Piaget a Kohlberg. Narcea Ediciones.
- Iriarte, C; Alonso-Garcedo, N. i Sobrino, A. (2006). Relaciones entre desarrollo emocional y moral a tener en cuenta en el ámbito educativo: Propuesta de un programa de intervención. *Revista Electrónica de Investigación Psicoeducativa*, 4 (1), 177-212.
http://repositorio.ual.es/bitstream/handle/10835/629/Art_8_100.pdf?sequence=1

- Jares, X. (1999) Educación y derechos humanos: estrategia didácticas y organizativas. Editorial Popular.
- Kohlberg, L. (1969). Stages and sequence: The cognitive-developmental approach to socialization. A Goslin, D. (Ed), Handbook of socialization theory and research (pp.347-480). Chicago: Rand McNally.
- Kohlberg, L. i Turiel, E. (1978). Desarrollo moral y educación moral. A G. Lesser, (Ed.), Psicología en la práctica educativa. México: Trillas
- Kohlberg, L. (1992). Psicología del desarrollo moral. Editorial Desclee de Brouwer.
- Labrador, C. (2000). Educació para la paz y la cultura de paz en documentos internacionales. Contextos Educativos, 3, 45-68.
<https://publicaciones.unirioja.es/ojs/index.php/contextos/article/view/463>
- Llano, J. C. (2019). El estado de la pobreza seguimiento del indicador de pobreza y exclusión social en España.
https://www.eapn.es/estadodepobreza/ARCHIVO/documentos/Informe_AROPE_2019_Resumen_Ejecutivo.pdf
- López, P. (2019). Educación en derechos humanos – Dominio público.
<https://blogs.publico.es/dominiopublico/30323/educacion-en-derechos-humanos/>
- López, P. (2004). Educación en derechos humanos: España suspende. *Tarbiya: revista de investigación e innovación educativa*, 35, 57-69.
<https://revistas.uam.es/tarbiya/article/view/7246/7602>
- Mata, N. (2016) La educación en la ética de los derechos humanos. *Justicia*, 30, 169-185.
<http://www.scielo.org.co/pdf/just/n30/n30a12.pdf>
- Martínez Castillo, R. (2010). La importancia de la educación ambiental ante la problemática actual. *Revista Electrónica Educare*, 14 (1), 97-111.
<https://www.redalyc.org/pdf/1941/194114419010.pdf>
- Martínez Martín, M. (2011). Educació i ciutadania en societats democràtiques: cap a una ciutadania col·laborativa. *Temps d'Educació*, 40, 11-30.
<https://www.raco.cat/index.php/TempsEducacio/article/view/248223/332336>
- Mestre, J. (2005). Educación en Derechos Humanos. *Revista Padres y Maestros*, 295, 23-27.
<https://revistas.comillas.edu/index.php/padresymaestros/article/view/2107/1839>
- Ministerio de educación y formación profesional (2020). Ley Orgánica Por La Que Se Modifica La Ley Orgánica 2/2006, Proyecto de 3 de Mayo, De Educación.
<http://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:8c7d3863-aaa7-4bbd-91b2-4d05bcb80286/apl-lomloe-web2020-03-03.pdf>
- Ministerio del Interior. (2019). Sistema de seguimiento integral en los casos de Violencia de Género: Diciembre 2019. <http://estadisticasviolenciagenero.igualdad.mpr.gob.es>
- Ministerio del interior (2018). Informe sobre la evolución de los delitos de odio en España.
<http://www.interior.gob.es/documents/642012/3479677/informe+2018/ab86b6d9-090b-465b-bd14-cfcdfcfebc>
- Ministerio de educación, cultura y deporte (2014, 1 de març). Real Decreto 126/2014, de 28 de febrero, por el que se establece el currículo básico de la Educación Primaria. *Boletín*

- Oficial del Estado. N° 52 <https://www.boe.es/eli/es/rd/2014/02/28/126>
- Ministerio de educación y deporte (2006, 8 de diciembre). Real decreto 1513/2006, de 7 de diciembre, por el que se establecen las enseñanzas mínimas de la Educación primaria. Boletín Oficial del Estado. N° 293. <https://www.boe.es/eli/es/rd/2014/02/28/126>
- Moreno Martín, A. (2019). El olvido está lleno de memorias: memorias y patrimonios de nuestro pasado reciente. *Revista PH* 96, 96, 227–230. <https://doi.org/10.33349/2019.96.4309>
- Mousavi,S; Jalalian,A; Ghazian,M. i Khoravi,H. (2015) The role of human rights education on the sustainable development process. *International Journal of humanities and cultural studies*. <https://www.ijhcs.com/index.php/ijhcs/article/view/1673/2152>
- Nacions Unides (2012) Programa mundial para la educación en derechos humanos: segunda etapa, plan de acción. https://www.ohchr.org/Documents/Publications/WPHRE_Phase_2_sp.pdf
- Noguera Fernández, A. (2013). Crisis y memoria: hacia una redefinición del concepto memoria histórica de la Ley 52/2007. *Anales de La Cátedra Francisco Suárez*, 47(47), 249–271. <https://doi.org/10.30827/acfs.v47i0.2166>
- Observatori DESC. (2017). Los desahucios 2008-2017: una vulneración grave de los derechos humanos que no se detiene. 1–14.
- Ocejo,V. y Hernández,A. (2016). Derechos Humanos y educación para la Paz. Universidad Iberoamericana Ciudad de México. https://ibero.mx/web/filesd/publicaciones/Derechos_humanos_y_educacion_%20para_la%20paz.pdf
- Padilla, J. (2016). Derechos humanos y educación en y para los derechos humanos. *Derechos Humanos y educación para la Paz*, 23-47. https://ibero.mx/web/filesd/publicaciones/Derechos_humanos_y_educacion_%20para_la%20paz.pdf
- Parra Ortíz, J. (2003). La educación en Valores y su práctica en el Aula. *Tendencias pedagógicas*, 8, 69- 88. <https://revistas.uam.es/tendenciaspedagogicas/article/view/1830/1938>
- Paz Abril, D. (2007). Escuelas y educación para la ciudadanía global. Fundación Intermon Oxfam.
- Pérez, Laura; Sabogal, J. (2016). Los caminos de la memoria en la escuela: Recorridos pedagógicos de la memoria para la construcción de paz. https://repositorios.educacionbogota.edu.co/bitstream/001/457/1/7.2_Articulo_los_caminos_de_memoria_en_la_escuelaFinal.pdf
- Prats, J. (2010). Memoria histórica y enseñanza de la Historia. *Escuela*, 3877 (1299), p. 3. http://www.ub.edu/histodidactica/images/documentos/pdf/memoria_historica_ensenanza_historia.pdf
- Puig,J. (1996). La construcción de la personalidad moral. Editorial Piados.
- Ramos,M. (2000). Para Educar en Valores: Teoría y Práctica (1a ed.). Editorial Paulinas.
- Ramos Perez, M (2003). El desarrollo de la educación por la paz: un camino de obstaculos y

- oportunitades. *Educación XXI*, 6, 129-146.
<http://revistas.uned.es/index.php/educacionXX1/article/view/355/308>
- Rengifo, B.; Quitiaquez, L. i Mora, F. (2012). La educación ambiental: Una estrategia pedagógica que contribuye a la solución de la problemática Ambiental en Colombia. XII Congreso internacional de Geocrítica.
<http://www.ub.edu/geocrit/coloquio2012/actas/06-B-Rengifo.pdf>
- Rodino, A. (2015). La educación con enfoque de derechos humanos como práctica constructora de inclusión social. *Revista IIDH*, 61, 201-224. <https://revistas-colaboracion.juridicas.unam.mx/index.php/rev-instituto-interamericano-dh/article/view/33269/30233>
- Rosemberg, Julia; Kovacic, V. (2010). Educación, Memoria y Derechos Humanos: Orientaciones pedagógicas y recomendaciones para su enseñanza (1a ed.). Ministerio de Educación de la Nación.
<https://www.abuelas.org.ar/archivos/archivoGaleria/educacion-memoria-y-ddhh-1.pdf>
- Ruiz-Vargas, J. Ma. (2008). ¿De qué hablamos cuando hablamos de 'memoria histórica'? Reflexiones desde la Psicología cognitiva. *Entelequia. Revista Interdisciplinaria*, 7 (January 2008), 53-77.
- Sacavino, S. (2015). Pedagogía de la memoria y educación para el "nunca más" para la construcción de la democracia. *Folios*, 69-85.
<http://www.scielo.org.co/pdf/folios/n41/n41a05.pdf>
- Sáiz Serrano, J. (2014). Fuentes históricas y libros de texto en secundaria: una oportunidad perdida para enseñar competencias de pensamiento histórico. *Ensayos: Revista de La Facultad de Educación de Albacete*, 29(1), 83-99.
<https://doi.org/10.18239/ensayos.v29i1.503>
- Sanchez, D. (2017). Co-educar y co-enseñar derechos humanos. *Revista sobre acesso à justiça e direitos nas américas* 1 (2), 67-107.
<https://periodicos.unb.br/index.php/abya/article/view/6985/23574>
- Santamarina-Vaccari (2015). Dificultades para la construcción de la ciudadanía en la Sociedad de consumo. *Revista LiminaR. Estudios sociales y humanísticos*, 13 (2), 53-61.
<http://liminar.cesmeqa.mx/index.php/r1/article/view/392/404>
- Sanz, R. i Mula, J. (2013). Un programa de educación en valores. La formación moral en alumnos de educación secundaria obligatoria. *Revista de investigaciones UNAD*, 12 (1), 160-181. <https://hemeroteca.unad.edu.co/index.php/revista-de-investigaciones-unad/article/view/1165>
- Save the children (2016). Yo a eso no juego: Bullying y ciberbullying en la infancia.
https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/yo_a_eso_no_juego.pdf
- The Economist (2020). Global democracy in retreat. <https://www.eiu.com/n/global-democracy-in-retreat/>
- Tibbitts, F. (2002). Understanding what we do: Emerging models for human rights education. *International Review of Education*, 48 (3-4), 159-171.
<https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/PDE1516/11.%20emerging%20models%20for%20HRsE%20Tibbitts.pdf>
- Tibbitts, F. (2017). Evolution of human Rights Education Models. *Human rights education:*

- Theory, Research, Praxis, 96-118.
https://www.researchgate.net/profile/Felisa_Tibbitts/publication/314606886_Evolution_of_Human_Rights_Education_Models/links/58c3ba92aca272e36dd052bf/Evolution-of-Human-Rights-Education-Models.pdf
- Todorov, T. (1999). La memoria del mal. *El Correo de La Unesco*, 18–19.
https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000118279_spa
- Tribó, G. (2013). History teaching and peace education in a time of crisis. *Institut Català Internacional per La Pau: Policy Paper*, 9, 1–6.
http://icip.gencat.cat/web/.content/continguts/publicacions/policypapers/2013/arxiu/policy_paper_09_eng.pdf
- Uruñuela, P. (2008). Educar en y para la ciudadanía democrática. *Trasatlántica de Educación*, 4, 41-44. <https://dialnet.unirioja.es/servlet/articulo?codigo=2690390>
- Viegas, J. (2017). Memoria e historia. Los usos sociales del pasado. *TEORIA Y PRAXIS*, 10, 109–121. http://www.redicces.org.sv/jspui/bitstream/10972/893/1/memoria_historia.pdf
- Zankar, V. i Pandya, S. (2017). *Human Rights in teaching practices*. Partridge publishing.
<https://books.google.es/books?id=ZKfJCwAAQBAJ&printsec=frontcover&hl=es#v=onepage&q&f=false>
- Zerpa, C. i Ramírez, J. (2013). Moralidad, empatía, inteligencia emocional y liderazgo transformacional: un modelo de rutas en estudiantes de posgrados gerenciales en una universidad venezolana. *Diversitats: Perspectivas en Psicología*, 9 (1), 109-126

6.ANNEXOS

Índex d'annexos

ANNEX 1: MATERIALS I RECURSOS PER AL MESTRE.....	84
1.1 MATERIALS PER A LA REALITZACIÓ DE LES ACTIVITATS	84
1.1.1 Silueta i guió per a la reflexió.....	84
1.1.2 Imatges amb les que identificar-se	85
1.1.3 Imatges i textos que provoquen emocions	86
1.1.4 Reptes i preguntes de reflexió	88
1.1.5 Dau de Drets Humans.....	90
1.1.6 Situacions de Drets Humans en la vida quotidiana	95
1.1.7 Fitxes informatives sobre la història dels Drets Humans	97
1.1.8 Testimonis i preguntes guia per a l'avaluació ipsativa.....	101
1.1.9 Fragments d'històries per a la creació de representacions	105
1.1.10 Cançons sobre Drets Humans.....	106
1.1.11 Fitxes de personatge i frases guia per al rol playing	110
1.1.12 Preguntes per a la reflexió	112
1.1.13 Exemple de línia de temps.....	113
1.1.14 Guia per a la conversa grupal de l'activitat 3 del bloc 3	114
1.2 INSTRUMENTS D'AVAUACIÓ	115
1.2.1 Guió per a l'avaluació inicial.....	115
1.2.2 Rúbrica per a l'avaluació ipsativa.....	116
1.2.3 Exemple d'estructura de diari	118
1.2.4 Rúbrica d'autoavaluació per al bloc 2	119
1.2.5 Rúbrica d'autoavaluació per al bloc 3	121
1.2.6 Rúbrica de coavaluació per als blocs 2 i 3.....	124
1.2.7 Qüestionari d'avaluació del projecte per a l'alumnat.....	127
ANNEX 2: MATERIALS PER A L'ALUMNAT	132
2.1 MATERIALS PER A LA REALITZACIÓ DE LES ACTIVITATS DEL BLOC 2	133
2.1.1 Carpeta d'aprenentatge temàtica Treball	133
2.1.2 Carpeta d'aprenentatge temàtica Migració	146
2.1.3 Carpeta d'aprenentatge temàtica Ecologia.....	166
2.1.4 Carpeta d'aprenentatge temàtica Violència	189
2.1.5 Fitxa per a preparar l'entrevista	214
2.2 MATERIALS PER A LA REALITZACIÓ DE LES ACTIVITATS DEL BLOC 3	215
2.2.1 Guió de reflexió per a l'activitat 2	215
2.2.2 Fitxa de presentació dels projectes	217
2.2.3 Fitxa per a definir objectius personals i grupals	219
2.2.4 Carpeta de materials per al grup d'acció directa	221
2.2.5 Carpeta de materials per al grup de millora escolar	236
2.2.6 Carpeta per al grup de realització del reportatge.....	252
2.2.7 Preguntes per a la reflexió	271
ANNEX 3: BIBLIOGRAFIA DELS ANNEXOS	271

6.1 Índex de materials

Material 1: Silueta	84
Materials del 2 al 13: Imatges per a l'activitat 2	85
Materials del 14 al 22: Imatges per a l'activitat 3	86
Material 23: Poema de ajo	86
Material 24: Cançó el niño soldado	86
Material 25: Poema Adios	87
Material 26: Poema la vaca cega	87
Material 27: Repte 1	88
Material 28: Repte 2	89
Material 29: Daus	90
Material 30: Situacions de Drets Humans	95
Material 31: Fitxes sobre la història dels Drets Humans	97
Material 32: Fragments d'història per a representar	105
Material 33: Cançó Tal vez	106
Material 34: Imagine	107
Material 35: Cançó Hogar	107
Material 36: Cançó stop bullying	108
Material 37: Cançó Te guste o no	109
Material 38: Fitxes de personatges per al Rol Playing	110
Material 39: línia de temps	113
Material 40: el treball	134
Material 41: El poema de L'Elionor	134
Material 42: L'esclavisme	135
Material 43: Els drets dels treballadors	136
Material 44: Definició de migració	149
Material 45: Migració interna i externa	149
Material 46: Una mirada ampla de la migració	149
Material 47: Poema podries	150
Material 48: Definició de medi ambient	167
Material 49: La contaminació de l'aire	167
Material 50: Què és el canvi climàtic?	168
Material 51: Cancó de la Madre Tierra	169
Material 52: Definició de violència	190
Material 53: Tipus de violència	190
Material 54: Violenciometre	191
Material 55: La cadena de violència	192
Material 56: Què és l'assetjament escolar?	208
Material 57: Vídeo projecte Gent gran	223
Material 58: Vídeo fundació Arrels	223
Material 59: Vídeo recollida d'aliments	224
Material 60: Vídeo neteja de platges	224
Material 61: Què li demanaries al director?	239
Material 62: Vídeo projecte contra el Bullying	239
Material 63: Vídeo sobre participació estudiantil	240
Material 64: Vídeo projecte ecologia	240
Material 65: Vídeo projecte reciclatge	240
Material 66: Reportatge ecologia i roba	255
Material 67: Reportatge sobre maltracta infantil	255
Material 68: Reportatge mirall d'una dècada	256
Material 69: Consells per gravar amb el mòbil	258
Material 70: Com editar un vídeo?	259

6.2 Índex de fonts

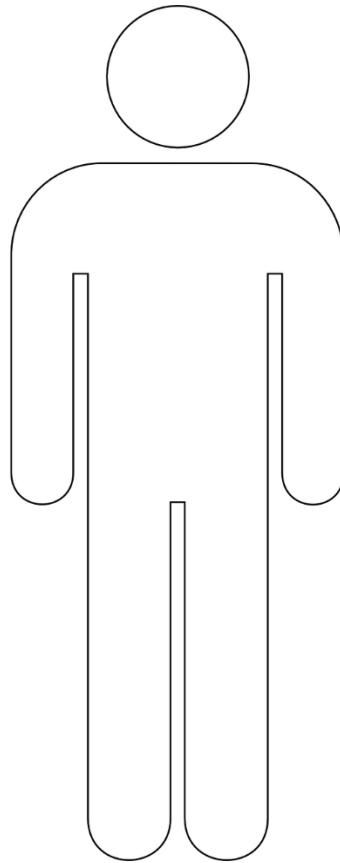
Font 1: Testimoni adaptat de la Laila	101
Font 2: La història d'en Jorge.....	102
Font 3: La historia adaptada de la Maria	103
Font 4: La historia adaptada de l'Anas	103
Font 5: La historia adaptada de la Margarida	104
Font 6: La vida dels treballadors al passat	138
Font 7: Quantes hores es treballava?	138
Font 8: Milliores per als treballadors	138
Font 9: Sectors en els que treballava la població al 1900	138
Font 10: Les tasques de la llar al 1900.....	138
Font 11: N° de persones a l'atur al 1900.....	138
Font 12 Població treballadora per sectors	140
Font 13: Taxa d'atur al 2019.....	140
Font 14: Treballadors a temps parcial.....	140
Font 15: Preu mig del lloguer.....	140
Font 16: Salari més comú.....	140
Font 17: Treballadors pobres.....	141
Font 18: Treballar sense cobrar	142
Font 19: Condicions de treball.....	143
Font 20: L'experiència d'en Daniel	143
Font 21: L'edat dels treballadors a l'any 1900.....	145
Font 22: Història d'un treballador infantil	145
Font 23: El treball infantil al 1880.....	145
Font 24: Llei contra el treball infantil	145
Font 25: El treball infantil	146
Font 26: Quantitat de nens treballadors	146
Font 27: La història d'en Farras	146
Font 28: La història de l'Ismael	147
Font 29: La immigració a Catalunya	152
Font 30: Saldo migratori per comunitats autònomes	152
Font 31: Condició de vida dels immigrants	152
Font 32: Els perills de la immigració.....	153
Font 33: Documental la vida en una maleta.....	153
Font 34: Evolució de la població de l'àrea metropolitana	155
Font 35: Immigració 1900.....	156
Font 36: Immigració 1930.....	156
Font 37: Immigració 1960.....	156
Font 38: Immigració 2000.....	156
Font 39: Immigració 2010.....	156
Font 40: Immigració 2019.....	156
Font 41: Salari mig segons origen	157
Font 42: Risc de pobresa segons origen.....	157
Font 43: On viu la població d'origen estranger	157
Font 44: Immigració i lloguer.....	158
Font 45: Aspectes negatius de la migració	159
Font 46: Opinions sobre els immigrants	159
Font 47: La història de joves immigrants	160
Font 48: Vídeo sobre racisme	161
Font 49: Experiències racistes	161
Font 50: Vídeo ser refugiat.....	163
Font 51: Els refugiats en dades.....	163

Font 52:La vida a un camp de refugiats.....	164
Font 53: Vídeo com es deu sentir un refugiat	165
Font 54: Vídeo Somnis dels infants refugiats	165
Font 55: La primera minifestació ecologista	171
Font 56: Els problemes ambientals del passat	171
Font 57: Què es deia d'ecologia al passat	172
Font 58: La primera gran manifestació pel medi ambient	172
Font 59: Barcelona al passat.....	174
Font 60: Barcelona avui	174
Font 61: Quantitat de cotxes a Barcelona	175
Font 62:Evolució consum energètic	175
Font 63: Gasos d'efecte hivernacle.....	176
Font 64: La qualitat de l'aire	176
Font 65: Morts per contaminació.....	177
Font 66: Dades sobre contaminació.....	178
Font 67:El problema dels plàstics al mar.....	179
Font 68: El reciclatge	180
Font 69:Foto reivindicació ecològica	182
Font 70: Foto reivindicació ecològica 2	182
Font 71: Reivindicació ecològica 3	183
Font 72: Reivindicació ecològica 4	183
Font 73: Reivindicació ecològica 5	184
Font 74: Vaga mundial pel clima	185
Font 75: Discurs de Severn Suzuki.....	186
Font 76: Discurs de Greta Thunberg	186
Font 77: La feina de Boyan Slat	187
Font 78: Fridays for future	187
Font 79: Vídeo el nostre futur.....	188
Font 80: Definició de guerra.....	195
Font 81: La segona guerra mundial	195
Font 82: Conseqüències de la segona guerra mundial	196
Font 83: El diari d'Anna Frank.....	197
Font 84: Les guerres d'avui en dia	198
Font 85: La guerra de Siria.....	199
Font 86: Històries de la guerra de Siria	199
Font 87: Conseqüències de la guerra de Siria	200
Font 88: Els nens ens expliquen la guerra de Siria	201
Font 89: La història de la Saja.....	201
Font 90: La violència familiar	203
Font 91: Notícies sobre infants maltractats.....	203
Font 92: Notícies sobre abús infantil	204
Font 93: Violència de gènere.....	204
Font 94: Maltractes contra els ancians.....	205
Font 95: Dades de violència infantil	206
Font 96: Maltracta infantil al 2017	206
Font 97: Testimonis de violència infantil	206
Font 98: Assetjament infantil a primària	209
Font 99: El paper del grup classe en la lluita contra el bullying	210
Font 100: Dades d'assetjament escolar.....	210
Font 101: La història de la Jasmine	211
Font 102: Un testimoni de bullying	211
Font 103: El testimoni de l'Igor	212
Font 104: La història de la Oriana	212
Font 105: Vídeo contra el Bullying	213

Annex 1: Materials i recursos per al mestre

1.1 Materials per a la realització de les activitats

1.1.1 Silueta i guio reflexiu

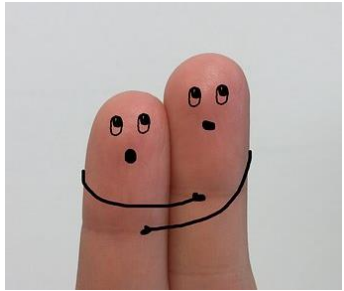

Material 1: Silueta

Guió per a la reflexió

Es proposa que el següent guió sigui llegit per la mestra en veu alta i de forma calmada. Tot deixant un espai (2 minuts) entre la lectura d'una pregunta i la següent. A continuació podeu trobar les preguntes:

- ➔ Qui sóc jo?
- ➔ Com em definiria a mi mateix?
- ➔ Quines característiques de personalitat em defineixen?
- ➔ Quines característiques físiques em defineixen?
- ➔ Com em sento amb mi mateix?
- ➔ Quines coses m'agraden de mi mateix?
- ➔ Quines m'agradaria canvia?
- ➔ El meu major somni és...
- ➔ Quan sigui gran serè
- ➔ Mai no voldria arribar a ser...

1.1.2 Imatges amb les que identificar-se

		
<p>Material 2</p>	<p>Material 3</p>	<p>Material 4</p>
		
<p>Material 5</p>	<p>Material 6</p>	<p>Material 7</p>
		
<p>Material 8</p>	<p>Material 9</p>	<p>Material 10</p>
		
<p>Material 11</p>	<p>Material 12</p>	<p>Material 13</p>

Materials del 2 al 13: Imatges per a l'activitat 2

1.1.3 Imatges i textos que provoquen emocions

IMATGES		
		
Material 14	Material 15	Material 16
		
Material 17	Material 18	Material 19
		
Material 20	Material 21	Material 22

Materials del 14 al 22: Imatges per a l'activitat 3

TEXTOS I POEMES	
<p>Si se pudieran elegir personalmente los deseos yo elegiría estos tres: no volverme a olvidar el corazón en casa como si fueran unas llaves y que no me cuenten ya más cuentos chinos ni de otras nacionalidades, por favor. Este último deseo bien puede valer por dos.</p> <p>POEMA DE AJO</p> <p><i>Material 23: Poema de ajo</i></p>	<p>Fui a nacer donde no hay nada tras esa línea que separa el bien del mal Mi tierra se llama miseria y no conozco la palabra libertad fui secuestrado en una guerra torturado y preparado para matar me han convertido en una bestia soy solo un niño que no tiene identidad me han obligado a disparar</p> <p>FRAGMENT DE LA CANÇÓ EL NIÑO SOLDADO DE SKA-P</p> <p><i>Material 24: Cançó el niño soldado</i></p>

<p>Las cosas que mueren jamás resucitan, las cosas que mueren no tornan jamás. ¡Se quiebran los vasos y el vidrio que queda es polvo por siempre y por siempre será! Cuando los capullos caen de la rama dos veces seguidas no florecerán... ¡Las flores tronchadas por el viento impío se agotan por siempre, por siempre jamás! ¡Los días que fueron, los días perdidos, los días inertes ya no volverán! ¡Qué tristes las horas que se desgranaron bajo el aletazo de la soledad! ¡Qué tristes las sombras, las sombras nefastas, las sombras creadas por nuestra maldad!</p> <p>FRAGMENT DEL POEMA ADIOS DE ALFONSINA STORNI</p>	<p>Topant de cap en una i altra soca, avançant d'esma pel camí de l'aigua, se'n ve la vaca tota sola. És cega. D'un cop de roc llançat amb massa traça, el vailet va buidar-li un ull, i en l'altre se li ha posat un tel: la vaca és cega. Ve a abeurar-se a la font com ans solia, mes no amb el ferm posat d'altres vegades ni amb ses companyes, no; ve tota sola.</p> <p>FRAGMENT DEL POEMA LA VACA CEGA DE JOAN MARAGALL</p>
<p><i>Material 25: Poema Adios</i></p>	<p><i>Material 26: Poema la vaca cega</i></p>

ALGUNES PREGUNTES PER GUIAR LA REFLEXIÓ:

- Al vostre paper, hi ha alguna emoció que es repeteixi més que les altres? Quina és?
- Hi ha alguna imatge o algun poema que us hagi cridat més l'atenció que els altres? Com us ha fet sentir?
- Alguna vegada us heu experimentat el mateix sentiment que la imatge o text us ha fet sentir?
- Podeu recordar alguna situació concreta en la que us hagueu sentit sols? Que pensàveu quan us sentíeu així?
- Hi ha alguna cosa que us faci por?
- Quines coses us inspiren tendresa?
- Recordeu moments en els que us sentíeu feliços, com era aquell moment? Qui hi havia amb tu? Per què estaves feliç?
- T'ha sentit mai molt avergonyit per alguna cosa? S'assemblava el sentiment de vergonya a la por?
- Quan et sents enfadat, com ho fas per desfer-te de la ràbia? És fàcil tornar a la calma?

1.1.4 Reptes i preguntes de reflexió

REPTE 1

Per tal de superar aquest repte, resolgueu els 3 problemes següents. El número que us doni com a resultat cadascun del problemes serà molt important ja que és part d'un codi que necessitareu per tal d'accedir al repte 2.

Podeu anotar aquí el codi: _____

MOLTA SORT!!

Problema 1

Quant val la rodona?

			7
			?
			6
8	8	?	

Problema 2

Es un nombre imparell de 3 xifres, amb 3 centenes i les seves xifres sumen 4

Problema 3

Quin és el número que finalitza la següent sèrie?

$$9 = 72$$

$$8 = 56$$

$$7 = 42$$

$$6 = 30$$

$$5 = 20$$

$$4 = 12$$

$$3 = ?$$

Material 27: Repte 1

Resposta per al mestre: El codi resultant és: 5 301 6

REpte 2

Felicitats! Has aconseguit arribar al repte 2.

Aquest repte consisteix a transportar el contingut d'aquesta bossa, 20 globus, el més ràpid que pugueu fins al pati. Però aneu amb compte si algun globus us cau a terra haureu de tornar un altre cop al principi. El primer grup o persona que transporti els 20 globus de la seva bossa haurà guanyat!

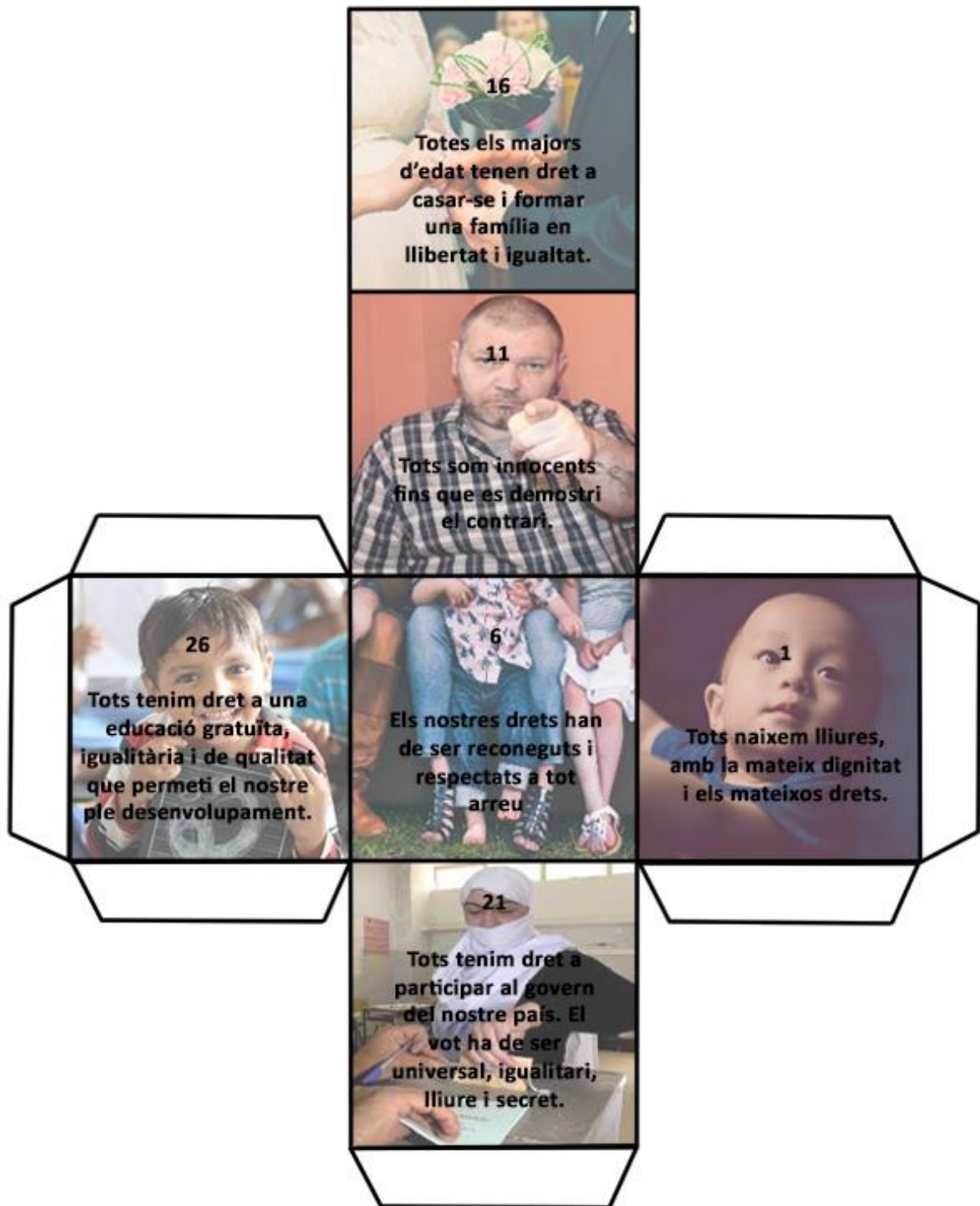
Material 28: Repte 2

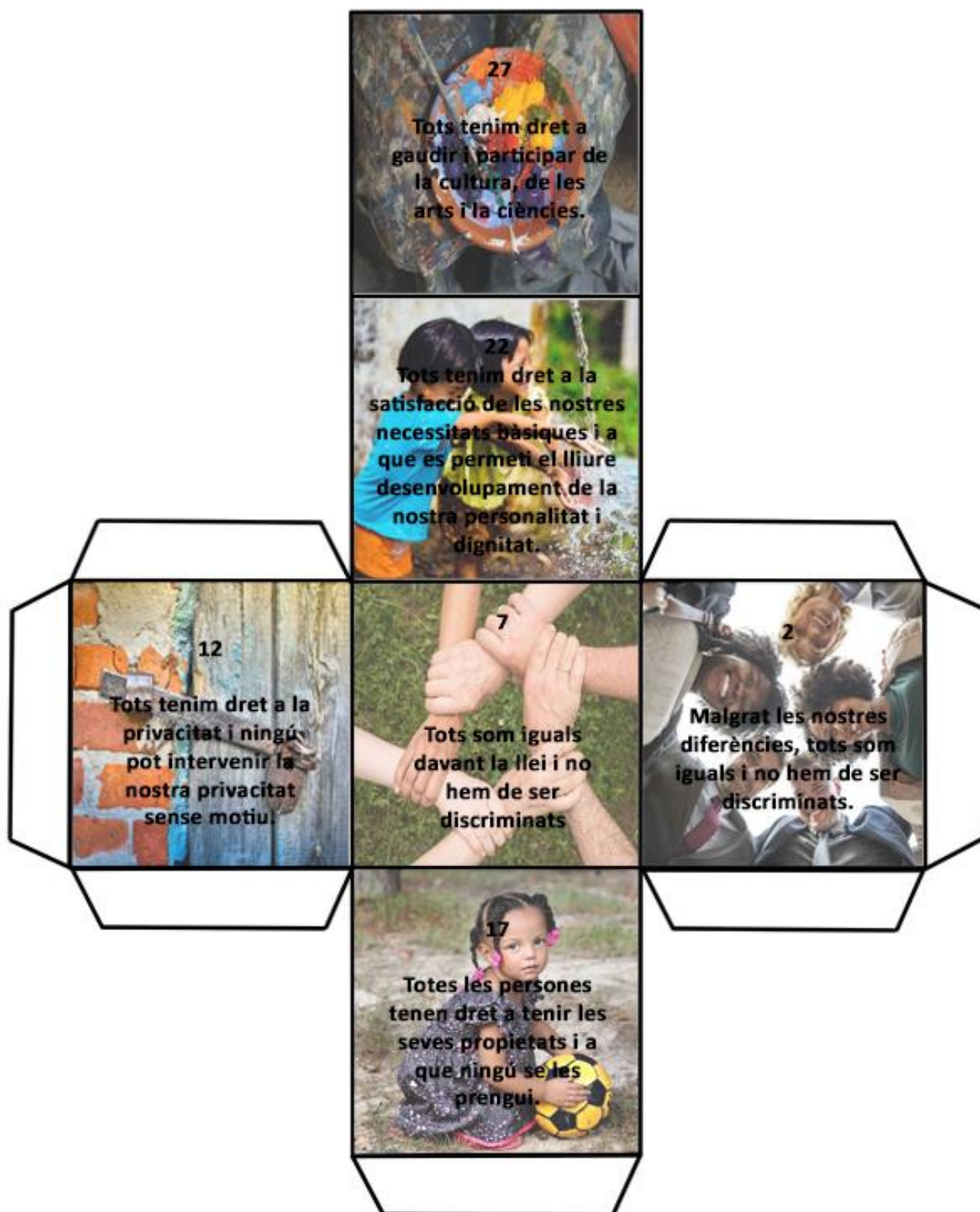
PREGUNTES PER A LA REFLEXIÓ CONJUNTA

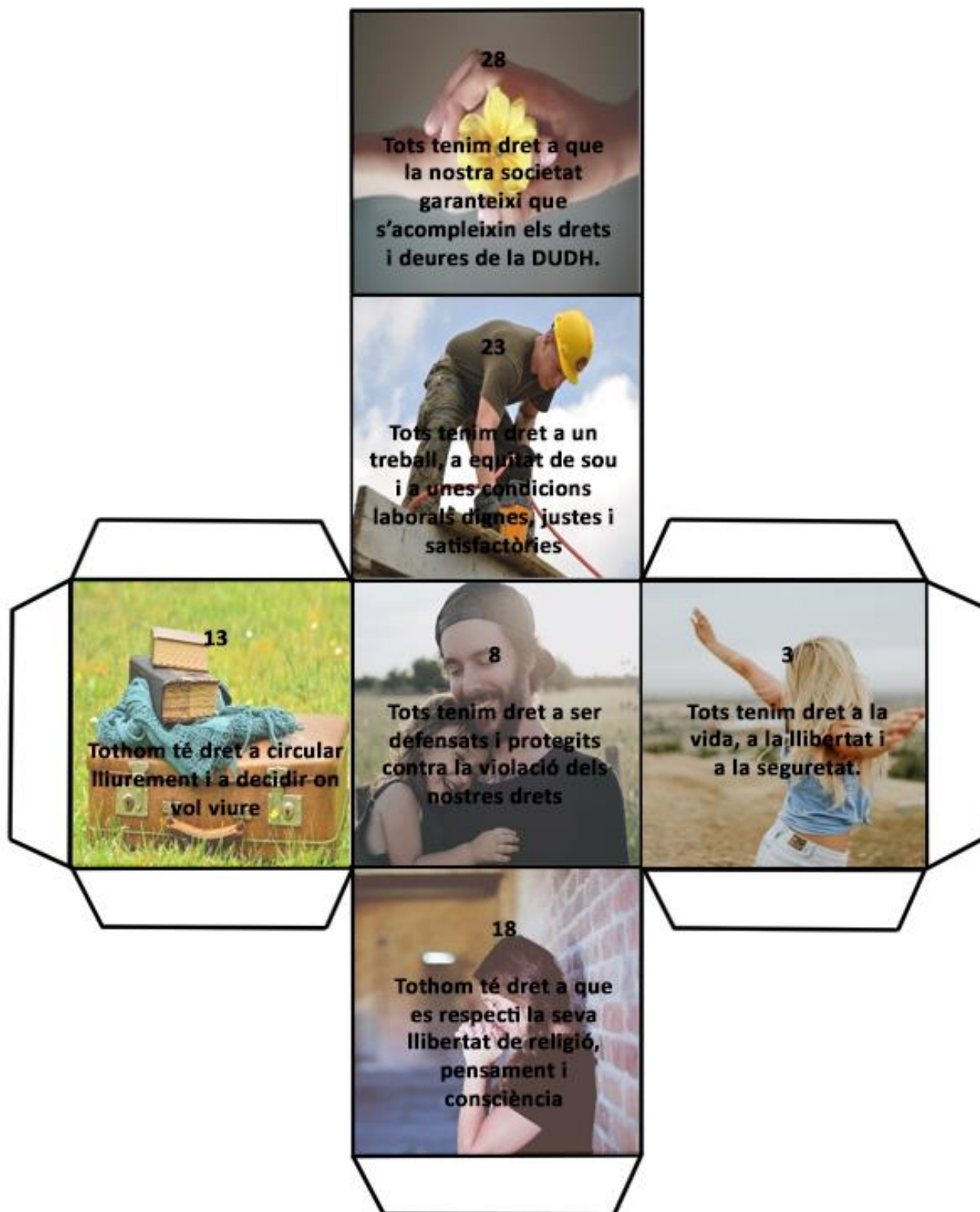
- Us ha agradat l'activitat? Ha sigut fàcil?
- Qui ha anat més ràpid a realitzar-la? Per què creieu que ha sigut així?
- Els que treballàveu individualment, com us heu sentit? Amb quines dificultats us heu trobat? Creieu que, en comparació als que treballaven en grup, us ha sigut més fàcil o més difícil realitzar la feina?
- Els que treballàveu en grup, com us heu sentit? Creieu que els companys us han aportat alguna cosa? Ha funcionat bé el grup? Creieu que hauríeu treballat millor individualment? Per què? Podeu pensar en alguna cosa positiva que ha aportat cadascun dels companys?
- Penseu que algun dels dos reptes era més difícil de realitzar individualment que l'altre?
- Penseu que cooperar i treballar en grup és sempre una avantatge?
- Podeu pensar en situacions del dia a dia en les que és convenient cooperar? Penseu que també hi ha situacions en les que és millor treballar sol? Podeu posar un exemple?

1.1.5 Dau de Drets Humans

Material 29: Daus

**Tots tenim dret a
opinar i a
expressar-nos
lliurement.**

**En cas de persecució
tots tenim dret a
buscar i rebre asil i
ajuda a qualsevol país.**

29
**Tots tenim el deure de
respectar els drets i
les llibertats dels
altres i de complir les
normes de la societat**

4
**Ningú pot ser sotmès
a esclavitud o
servitud.**

9
**Ningú pot ser
detingut ni
empresonat sense
motiu**

24
**Tots tenim dret a
descansar i a gaudir
del temps lliure.**

1.1.6 Situacions de Drets Humans en la vida quotidiana

Material 30: Situacions de Drets Humans

LA CASA DE LA LAURA

La Laura, la seva mare i el seu germà Miquel, vivien a una casa a un barri gran i ple de vida. La Laura havia viscut allà tota la seva vida, anava a una escola molt bonica al costat de casa seva i cada tarda baixava al parc a jugar amb els seus amics. Però un bon dia, mentre dinava, uns senyors van trucar a la porta de casa seva i van parlar amb la seva mare. Des d'aquell dia la mare estava nerviosa i trista, gairebé no dormia i s'enfadava per tot fins que va arribar un dia en que la mare va seure a taula amb la Laura i en Miquel i els va explicar que havien de començar a ficar la roba i les joguines en capses i acomiadar-se dels amics del Barri i de la classe perquè la setmana vinent vindrien uns senyors a fer-les fora de casa, es quedarien sense un lloc on viure i haurien d'anar a viure amb els avis a un poble llunyà, trist i on no tenia cap amic. Els senyors que les feien fora de casa eren uns treballadors del banc que els prenien la seva casa perquè la mare feia 1 any que no podia pagar el lloguer.

L'AMIN ARRIBA A L'ESCOLA

L'Amin és un noi simpàtic, rialler, molt intel·ligent i amb molts somnis. Fa només dos mesos que va arribar a Barcelona des del Senegal amb els seus pares. L'Amin parla molt bé l'anglès, que és la seva llengua materna, però encara està aprenent el català i el castellà. A la classe ha trobat molt bons amics, en especial en Martí i en Carlos, però també s'ha trobat amb altres companys que no el tracten tant bé. Hi ha alguns nens de la classe que diuen que fa mala olor, que segur que no és dutxa perquè és negre, que té un cabell molt estrany, que és *tonto* perquè no parla bé, que s'assembla a un mico i que porta per esmorzar coses estranyes i fastigoses.

L'ESMORZAR DE LA CRISTINA

Cada dia, a l'hora de l'esmorzar, quan tots els nens treuen el menjar de la motxilla la Cristina fa que el busca però mai no el troba, aleshores diu que se l'ha tornat a oblidar a casa, com sempre. A vegades les seves amigues, que porten entrepans boníssims, fruita i galetes, li donen un trosset del seu que ella agreix i es menja com si fossin el millor del món. Quan arriba l'hora del menjador la Cristina sempre està contenta, és el seu moment preferit del dia, sempre s'ho menja tot molt ràpid i repeteix una o dues vegades, fins i tot aquell peix que a ningú li agrada. Tot i que la Cristina ho guarda en secret, aquell és l'únic moment del dia en que menja bé ja que els pares no tenen diners per comprar gaire menjar i per sopar només pot prendre un got de llet i una mica de pa.

L'ARNAU NO VOL TORNAR A CASA

L'Arnau mai no vol tornar a casa, no vol tornar perquè té por del seu pare. A vegades, quan el pare està a casa, es posa nerviós i comença a cridar, a donar cops de puny a la paret i a tirar coses pels aires. Quan les coses van bé no passa d'aquí però hi ha vegades que el pare s'enfada encara més amb ell, l'agafa del coll, li pica, li crida i el tanca a una habitació. A vegades també s'enfada amb la mare, sobretot quan ella el vol ajudar i l'empenta, l'insulta, li crida i l'amenaça. L'avi, que viu amb ells sempre li demana que pari i que no els faci mal però no li fa cas i s'enfada també amb ell, un dia, fins i tot el va tirar de la cadira de rodes.

LA LAVINIA VOL JUGAR A FUTBOL

La Lavina té un somni, vol ser jugadora del Barça i guanyar la copa del rei. Sempre juga amb el pare i amb els seus germans durant el cap de setmana però al pati els nens no li deixen jugar, diuen que les nens no juguen a futbol i no li deixen jugar mai.

L'IVAN TÉ POR A EQUIVOCAR-SE

L'Ivan, quan està a casa, sempre té por a equivocar-se, la mare és molt exigent, vol que sigui perfecte i quan s'equivoca o no és el millor li diu que no serveix per res, que és una imbecil, que preferiria que no hagués nascut, que és la persona més desastrosa que coneix, que mai arribarà a ser res en la seva vida, que li fa vergonya que sigui filla seva i que si es torna a equivocar hi haurà conseqüències. Per tot això l'Ivan sempre té por a equivocar-se, no vol decebre la seva mare, no vol que li digui que és un inútil, ell només vol que l'estimi.

EN MARCOS NO VOL ANAR A L'ESCOLA

Al Marcos no li agrada anar a l'escola, no té amics i no s'hi sent a gust, a més hi ha un company, el Lucas, que sempre el tracta molt malament, quan té l'oportunitat l'insulta, li fa la traveta, riu d'ell amb altres companys, li pren els llibres i els cromos, li tira escopits, l'empenta i, a vegades l'hi ha arribat a picar. Ningú no defensa el Marcos ni fa res per ajudar-lo i aquest se sent molt malament, cada dia anar a l'escola és una tortura, un gran patiment, només vol desaparèixer i no tornar mai més a l'escola.

QUAN ES FAN EQUIPS NINGÚ ESCULL LA SARAH

A la Sarah no li agrada quan a la classe el mestre diu que es facin equips, sempre li costa trobar un grup i a gimnàstica quan es fan equips ningú l'escull, sempre la deixen l'última i en alguna ocasió hi ha hagut companys que s'han queixat d'haver-se-la de quedar a l'equip.

L'ANTONI PASA FRED

A l'Antoni no li agrada gens l'hivern per què a casa sempre passa molt de fred. Des de fa dos anys a casa no tenen aigua calenta ni calefacció perquè no la poden pagar. A l'hivern s'ha de dutxar amb aigua freda, la calefacció mai no funciona i ha de dormir embolicat en mantes.

LA MARE DE LA YASMIN MAI NO ESTÀ A CASA

La mare de la Jasmin té dues feines, treballa des de les 6 del matí fins a les 11 de la nit perquè no guanya prou i ha de treballar molt per poder comprar menjar i pagar la casa. Quan arriba a casa està molt cansada i només te ganes de dormir. Quan era jove i tenia temps li encantava ballar i cosir però ara no té temps de fer res del que ni agrada, de gaudir del temps lliure ni de passar tant de temps com li agradaria amb els seus tres fill. Com la Yasmin és la filla gran sempre s'ha de fer càrrec dels seus germans petits, despertar-los, dutxar-los i vestir-los, cuinar, netejar, anar a la compra i posar la rentadora i no té gaire temps per jugar amb les seves amigues.

NINGÚ ESCOLTA EL SAÚL

El Saúl és un noi molt intel·ligent, responsable i amb molt bones idees, malgrat tot ningú l'escolta ni el deixa prendre les seves pròpies decisions. Els pares no li deixen triar qui poden ser els seus amics, com vestir-se, on anar, quines extraescolars fer o que menjar. Sembla que a ningú l'importa la seva opinió ni com es sent, els seus pares ja ho tenen tot decidit, no li deixen prendre les seves pròpies decisions i quan diu la seva opinió mai no el prenen seriosament.

TOTHOM ACUSA A L'ARIADNA

Fa dos dies a la Marta li va desaparèixer de la motxilla el seu moneder, on portava 15 euros per pagar l'excursió. Va dir-ho a classe i va demanar que si algú veia el seu moneder li digués. Quan a la classe es va conèixer la desaparició del moneder es va començar a rumorejar que l'Ariadna, una de les nenes de la classe, l'havia robat i la van acusar d'haver-ho fet tot i no tenir proves. Uns dies més tard el moneder va aparèixer a la motxilla d'en Martí, un altre company.

LA SENYORA MAR ESTÀ SOLA

La senyora mar és una dona de 80 anys, viu a un edifici vell del Raval i no pot sortir de casa perquè va en cadira de rodes i el seu edifici no té ascensor. La senyora mar no té fills ni cap família, ningú la va a visitar mai. La senyora Mar mai no hagués pensat que el pitjor de fer-se gran fos estar sola, no poder parlar amb ningú ni sortir al carrer.

1.1.7 Fitxes informatives sobre la història dels Drets Humans

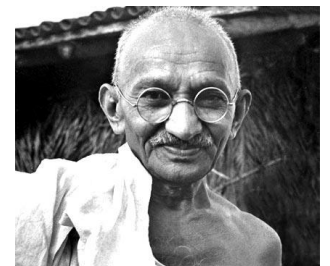
Material 31: Fitxes sobre la història dels Drets Humans

Història dels Drets Humans

- Fa molts i molts anys els Drets Humans no existien.
- Un bon dia, al 539 a.C, un governant anomenat Ciri va saber veure als altres com a iguals, va alliberar tots els esclaus i va declarar la llibertat religiosa.
- En l'Antiga Roma també es van començar a considerar els drets de les persones, i es van crear un conjunt de lleis per a defensar totes les persones que deien que els homes són bons i equitatius. Malgrat tot, hi havia moltes persones que encara no eren prou ben tractades.
- Més endavant, al 1215, els anglesos van escriure la carta magna que establia que tots els ciutadans són lliures, poden posseir i heretar propietats, se'ls ha de protegir d'impostos excessius i de la corrupció dels governants. En aquest moment el rei va començar a haver-se de sotmetre també a les lleis.
- Més endavant, al 1789, a França es va crear la Declaració dels Drets de l'Home i del Ciutadà del que reconeixia la igualtat de tots els ciutadans davant la llei.
- Després de la segona guerra mundial es va decidir crear la Declaració Universal dels Drets Humans per tal de garantir que mai no es tornessin a cometre el horrors d'aquella guerra.

Mahatma Gandhi

- Gandhi va néixer a l'Índia al 1869, quan ell era nen a la Índia els indis no decidien les lleis ni les coses que passaven al seu país, els que manava eren els anglesos. Així doncs, els Indis no podien decidir sobre la seva pròpia vida i el seu propi destí.
- Quan va créixer va marxar de la Índia per estudiar a Londres. Allà es va convertir en advocat.
- Quan va tornar a la Índia va adonar-se de la situació que vivia el seu poble, que era oprimat pels anglesos i va decidir lluitar pels drets del seu poble, demanant que el seu país fos independent d'Anglaterra.
- La seva lluita es basava en la no violència, resistint-se a l'autoritat que imposaven els anglesos per mitjà de la paraula, el diàleg, la resistència pacífica, la desobediència civil o la vaga de fam.
- Finalment, al 1947, gràcies al treball de Gandhi i de molts altres activistes, la Índia es va independitzar del domini anglès i va començar a prendre les seves pròpies decisions com a poble.

Martin Luther King

→ Martin Luther King va néixer a l'any 1929 als Estats Units. Quan era petit les persones blanques i les persones negres que vivien a USA no es relacionaven i hi havia desigualtat social. Els negres tenien pitjors condicions laborals, educatives, econòmiques i socials que els blancs. Hi havia escoles, hospitals, autobusos... diferents per a persones blanques i per a persones negres. Mentre els blancs imposaven les normes els negres les obeïen, vivint situacions de molta injustícia.

- Va estudiar a la universitat i allà va conèixer les idees de Gandhi i de la lluita pacífica.
- A l'any 1955 va participar a una protesta en contra el racisme en els transports públics. Durant aquesta protesta va ser arrestat i empresonat, van destruir la seva llar i va rebre moltes amenaces de mort. Així i tot, la protesta va tenir èxit i Martin Luther King va començar a ser un líder molt respectat en la lluita contra el racisme.
- Va participar en el moviment dels drets civils de les persones negres, lluitant pel dret de votar d'aquests ciutadans, en contra del racisme i la segregació i en favor d'una millor educació i una millor llar.
- Va convertir-se en un referent en la lluita pacífica i no violenta en contra de la desigualtat, va inspirar a moltes persones i influir en la igualtat i la millora de les condicions de vida de les persones negres.

Mare Teresa de Calcuta

- Va néixer l'any 1910 a Macedònia, des de petita somiava amb ajudar a les persones pobres.
- Es va fer monja i durant 20 anys es va dedicar a ser mestra. Va conèixer la gran pobresa que hi havia a la Índia i va decidir mudar-se a aquest país per a cuidar als pobres que habitaven els carrers i va crear un refugi per a aquestes persones.

- Moltes persones van conèixer la seva missió d'ajuda als pobres, al infants, als malalts i a les persones amb discapacitat sense importar la seva religió i van decidir unir-se a ella per ajudar-la.
- El seu exemple d'entrega pels altres es va estendre pel món i moltes persones van decidir, com ella, ajudar a aquells que més ho necessiten i lluitar per la igualtat i el benestar de tots els éssers humans.

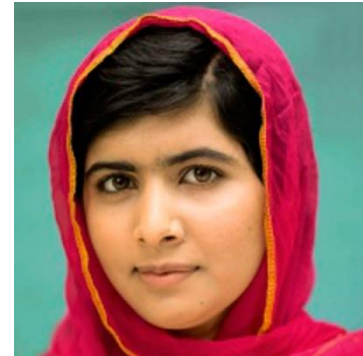
Clara Campoamor

- Va néixer a Espanya a l'any 1888. Quan era petita a Espanya les dones no podien votar, és a dir, no podien prendre decisions sobre les normes ni el funcionament del país.
- Va estudiar a la universitat i va ser una de les primers dones advocades d'Espanya.
- Va defensar la igualtat entre els homes i les dones, la no discriminació per motiu de gènere, la igualtat d'homes i dones davant la llei, la llibertat política, el vot femení i el divorci. Tot això ho va fer a partir del raonament, el debat i la defensa activa del dret de les dones.
- Al 1931 va ser escollida com a diputada al congrés, tot i que en aquell moment les dones encara no podien votar. Des del congrés i la política va defensar el dret a vot per a tothom i la igualtat de tots els ciutadans.
- Amb el seu treball va aconseguir que l'any 1933 les dones poguessin escollir els seus representants per primera vegada a la història d'Espanya,

Malala Yousafzai

- Va néixer a Pakistan a l'any 1997. El seu pare era mestre i poeta i volia que ella tingués les mateixes oportunitats que els seus germans.
- Va anar a l'escola fins al vuit any quan un grup de radicals islàmics, els talibans, van envair el seu poble i van prohibir que les nenes anessin a l'escola.
- La Malala, no acceptava que li prohibissin anar a l'escola a les noies, i va començar a donar xarrades sobre el dret a l'educació per tot el país.
- Amb 11 anys va començar a escriure un bloc a internet on denunciava la situació que es vivia al seu país, en especial la violació dels drets de les dones i les nenes.
- Però un bon dia, quan anava a l'autobús un talibà va pujar preguntant per ella, la va apuntar amb una pistola i li va disparar tres trets al cap.
- La Malala, després d'un llarg temps a l'hospital va recuperar-se, es va traslladar a viure al Regne Unit, va continuar defensar el dret a l'educació per tothom i va crear una fundació per a donar a les dones l'oportunitat de treballar.
- Avui en dia estudia a la universitat i continua sent una activista pels Drets Humans.

Rigoberta Menchu

- Va néixer a Guatemala l'any 1959. Filla d'una família indígena va viure des de petita a les zones rurals de Guatemala.
- Va viure en carn pròpia les injustícies, la discriminació, l'explotació labora, la repressió i la pobresa en la que viuen molts indígenes.
- Als 5 anys va començar a treballar a una finca de cafè amb molt males condicions i va perdre a amics i germans per aquesta causa.
- Des de ben jove es va unir a les lluites dels indígenes que demanaven igualtat, justícia i bones condicions de vida per a tots.
- Mentre familiars i amics lluitaven contra la injustícia per mitjà de la violència ella ho feia a partir del compromís, la intel·ligència, la paraula, el diàleg i les reivindicacions pacífiques
- Va anar pel món explicant la seva història i difonent el seu missatge de pau, igualtat dignitat de totes les persones i en tornar al seu país, on hi havia una guerra entre govern i indígenes, va ajudar al diàleg per la pau entre les dues parts enfrontades al conflicte.

1.1.8 Testimonis i preguntes guia per a l'avaluació ipsativa

La historia de la Laila

Nunca me he avergonzado de mis orígenes marroquíes, ni de la religión, musulmana, que he elegido seguir, pero cuando tienes ocho años no quieres sentirte diferente. A mí no sólo me hicieron sentir diferente, sino también culpable de un acto que nos marcó y afectó a todos por igual: los atentados del 11-M (va a ser un acte terrorista que va acabar amb la vida de 193 persones a un tren de Madrid). Esa misma tarde, –tras las sospechas de que un grupo de musulmanes radicales eran los culpables del atentado–, mi padre me llevó al colegio, como cada día. Yo, ajena a las miradas, me senté en el pupitre a esperar a que comenzara la clase. Se acercó una de mis "amigas" y me dijo: 'Tu padre ha puesto la bomba'. Entonces me pisoteó la mochila y volvió a su sitio. Empecé a llorar y nadie me quiso consolar. Cuando conté lo sucedido a la profesora, todos lo negaron, cómplices. Choqué con el muro de la realidad social: la discriminación.

No quise entenderlo. Mi padre era la mejor persona del mundo, le recuerdo viendo las noticias y lamentándose de lo que había pasado. A los ocho años no sabía qué era el terrorismo ni por que acusaban a mi padre de haber puesto la bomba.

Font 1: Testimoni adaptat de la Laila

La historia d'en Jorge

Jorge tiene "pánico" de volver a su puesto de trabajo después de nueve meses de baja por depresión. Estuvo casi un año alejado del restaurante de comida rápida en el que estaba contratado, donde tenía que soportar cómo las encargadas rezaban delante de él "para que no les saliese un hijo maricón, como Jorge".

A las oraciones se sumaba insultos diarios -el bucle de "maricón de mierda" o el "si no fueses maricón, serías perfecto"-, ante los que él siempre respondía con lo mismo: el absoluto silencio. "No quería perder mi trabajo, estaba bloqueado y no era capaz de defenderme, no entendía tanto odio por ser gay", explica Jorge. Un día un encargado le tiró directamente un trapo a la cara: "Limpia tú, que eso se os da muy bien".

"En un principio, por miedo a denunciar, aguanté. Tampoco recibía el apoyo de todos mis compañeros, que, por miedo a perder sus empleos, callaban".

Por culpa de esto tuvo ansiedad, presión psíquica grave, síncope de origen emocional, desorientación y tristeza, entre otros males, que le llevaron a estar casi un mes sin poderse levantar de la cama: "Me dieron tantas pastillas que no podía ni moverme. Me pesaba todo".

Font 2: La història d'en Jorge

La historia de la María

Tengo recuerdos desde los cuatro o cinco años en los que los niños y niñas no querían jugar conmigo. Yo no les había hecho nada, pero simplemente me decían que conmigo no querían estar. Un día una niña me dio con un vaso en la boca y me hizo una herida. Mi madre se asustó mucho, pero en el cole le dijeron que era cosas de críos. La verdad es que esa niña en cuestión no me dejaba jugar con nadie. Años después dejó el colegio, pero a mí me seguían haciendo vacío mis compañeros/as. Estaba sola en los recreos y no sabía porqué me lo hacían. Mis padres iban día sí día también a hablar con profesores, dirección, incluso con madres de hijas que se metían conmigo, pero nadie les hacía caso ni les ayudaban. En 6º de primaria un niño me empezó a llamar “Chihuahua”. Ese año repetí curso y ese chico pasó, pero coincidí con su hermano. El mayor le dijo al pequeño que si me insultaba con esa palabra me molestaría mucho y se partiría de risa. Cuando pasamos a la ESO creí que ya se pararía todo, pero me tocó con una amiga de este chico. Al parecer les gustaba reírse de mí. No me llevaba bien con ella, así que la tenía bloqueada en redes sociales. Un día me viene otra chica de clase y me enseña el movil mientras me pregunta “oye, ¿eres tú esta chica?” Y me quise morir: la otra chavala había hecho un montaje con mi cara y una pegatina de hocico de perro, y lo había subido y difundido por Snapchat. Todo el colegio lo había visto y se mofaban de mí. Me ladraban cuando pasaba al lado de grupos de gente en el patio, pasillos, por la calle...

Font 3: La historia adaptada de la Maria

La historia de l’Anas

Anas, de la India, tiene a su abuelo enfermo y es por eso por lo que sueña con ser médico. Desde los 8 a los 10 años la realidad de Anas hacía imaginar que su sueño era imposible. Pasaba 10 horas al día, seis días a la semana, avivando el fuego del horno en un taller, lleno de humo en una barriada de Maradabad, la India, en el que se fundían y moldeaban metales. Por ese trabajo, Anas ganaba menos de un cuarto de dólar al día.

Durante esos años en los que soñaba con estudiar medicina para poder curar a su abuelo, Anas apenas lograba reunir una parte del dinero que demandaban las medicinas de su abuelo. También le ha quedado una marca de esos años de peligro: una cicatriz en el pie donde le quemó un metal fundido.

Font 4: La historia adaptada de l’Anas

La historia de la Margarida

Me llamaban gorda en el colegio tanto niñas compañeras de clase como algunas profesoras. También en la calle. Recuerdo un día, con seis o siete años, que la profesora me mandó leer un fragmento del libro diciéndome “¡venga, tú, gorda, lee!”, Así día tras día. Crecí sabiendo que era gorda y pensaba que no valía lo mismo que otras niñas porque no querían jugar conmigo. Había chicas de mi colegio, también vecinas del barrio, que me insultaban cuando pasaba por su lado y no me dejaban entrar en ciertas calles de la zona porque era donde ellas jugaban. Una vez, quise subirme a los columpios de metal del patio vecinal, pero el portero salió rápidamente y me dijo que estaba demasiado gorda para montarme y que los iba a romper. Nunca me dejó subirme. En aquella época todo esto lo llamaban “cosas de críos”.

Font 5: La historia adaptada de la Margarida

GUIA PER A LA REFLEXIÓ ENTORN DELS TESTIMONIS

A partir de les històries que heu llegit, parleu, comenteu-les en grup a partir de les preguntes que trobareu a continuació, argumenteu, debateu i trèieu les vostres pròpies conclusions.

PREGUNTES PER A REFLEXIONAR:

- De que parla la història que heu llegit?
- Quin tipus de situació es produeix a la història, quines son les causes i les conseqüències de la situació?
- Com penseu que se sentia el protagonista de la Història? Com us sentiríeu vosaltres si visquéssiu la mateixa situació?
- Penseu que podem veure la situació des de diversos punts de vista?
- Creieu que el que passa a la situació és correcte? Per què?
- Creieu que aquesta situació és un cas aïllat? Coneixeu o heu viscut alguna altra situació similar?
- Identifiqueu alguna vulneració als drets humans en aquestes situacions?
- Si la persona que viu aquesta situació fos algú proper com li proposaríeu actuar per tal de solucionar-la? Qui penseu que podria haver ajudat a aquesta persona davant la situació viscuda?

1.1.9 Fragments d'històries per a la creació de representacions

Material 32: Fragments d'història per a representar

Fragment 1: Pobresa

La Julia, l'Artur, el Ferran i La Marina són germans i viuen amb els seus pares a la Barceloneta, a una casa molt petita que només té una habitació. Els pares dormen a l'habitació amb la germana petita, la Marina, i els altres tres germans dormen junts al sofà del menjador. Els pares fa temps que busquen feina però no en troben i els és molt difícil pagar la llum i l'aigua així com comprar menjar. A més, els nens mai no poden anar a les excursions de l'escola ni a les colònies perquè no s'ho poden pagar. La Júlia creu que la seva situació no és justa i no està bé i vol trobar a algú que els ajudi...

(continueu i interpreteu la història)

Fragment 2: Bullying

L'Aron té por d'anar a l'escola, quan està allà sempre se sent molt malament, té tres companys que no el tracten bé, li fan el buit, li tiren escopits, l'empenten i l'insulten dient-li cara porc i estupit. Ningú no l'ajuda i els altres companys fan veure que no se n'adonen de la situació. L'Aron està desesperat, ja no sap que fer... (continueu i interpreteu la història)

Fragment 3: Discriminació

La Juana, des de que era petita, ha volgut ser igual que els seus germans, jugar a la play, fer extraescolars de Basket i Judo, que els reis li portessin cotxes de joguina i que no l'obliguessin a pentinar-se abans de sortir al carrer. Mai no ha entès perquè no la tracten igual que als seus germans, però ara té un pla per a que tot canviï... (continueu i interpreteu la història).

Fragment 4: Vull prendre les meves pròpies decisions

El Daniel té 20 anys, al seu país des de fa molt temps hi ha un home que mana sense que ningú no l'hagi escollit. Aquest governant no deixa que la gent que opina diferent parli o s'expressi lliurement. El governant mana i decideix el que es pot fer i el que no i qui no l'obeeix es detingut, el fiquen a la presó i el torturen. En Daniel només vol poder viure en un país lliure on tothom pugui dir el que pensa, fer el que vulgui i triar qui els governa, per això ha decidit fer una cosa... (continueu i interpreteu la història).

Fragment 5: Ser acusat injustament

Fa alguns dies van entrar a robar a algunes cases del barri, des d'aquell dia els veïns estan molt nerviosos i angoixats i sembla que només busquen a un culpable a qui poder culpar. Alguns veïns van començar a sospitar dels Samir, que treballa a una botiga de segona ma, va començar a perseguir-lo pel barri, a increpar-lo, a cridar-li i a acusar-li de lladre sense tenir cap prova. En Samir ja no sap que fer... (continueu i interpreteu la història).

1.1.10 Cançons sobre Drets Humans

Material 33: Cançó Tal vez

CANÇO TAL VEZ De Nil Moliner	
Por qué nos miramos siempre el ombligo Por qué no salvamos personas del mar Por qué cambiamos nuestro tiempo por dinero Escuchamos, pero nos da igual	Somos algo más de lo que vemos Capaces de dar hasta lo que no tenemos De echar de menos De conseguir que de una vez en esta peli ganen los buenos
Por qué cerramos la puerta a los sueños De esa gente que quiere volar Que vienen muriendo, escapando de la guerra Y nosotros viviendo sin más	Somos más y más de lo que parecemos Somos carnales, pibes, panas y parceros Somos las veces que nos arde la garganta ese te quiero porque es algo que no compra ni el dinero Dime que no podemos, nos darás alas y motivos Para sentirnos vivos y enteros
Tal vez la vida Nos responda con ganas de amar Tal vez los sueños Se puedan hacer realidad	Y entera es una tierra de la cual florecemos La tela pintada solo con colores nuevos A los nuevos bienvenidos y a los viejos también Somos lo reconocido y lo que está por conocer La cuestión de piel que no se mida por su tono Sino por su latido, e eso que nos hace ser!
Somos parte de este mundo Y solo queremos la paz Tal vez la vida Nos devuelva la humanidad	Tal vez la vida Nos responda con ganas de amar Tal vez los sueños Se puedan hacer realidad
Por qué tantas vidas en olvido Por qué nos callamos sabiendo gritar Por qué las banderas nos marcan el camino Y las balas tienen que matar	Somos parte de este mundo Y solo queremos la paz Tal vez la vida Nos devuelva la humanidad
Ya no se habla de niñas y niños Mujeres y hombres que cruzan el mar Que escapan sufriendo de sus casas, de su sitio Y nosotros viviendo sin más	
Tal vez la vida Nos responda con ganas de amar Tal vez los sueños Se puedan hacer realidad Somos parte de este mundo Y solo queremos la paz Tal vez la vida Nos devuelva la humanidad	

Material 34: Imagine

IMAGINE De Jonh Lennon	
Imagine there's no heaven It's easy if you try No hell below us Above us only sky	Imagine no possessions I wonder if you can No need for greed or hunger A brotherhood of man Imagine all the people Sharing all the world...
Imagine all the people Living for today... Imagine there's no countries It isn't hard to do	You may say I'm a dreamer But I'm not the only one I hope someday you'll join us And the world will live as one
Nothing to kill or die for And no religion too Imagine all the people Living life in peace...	
You may say I'm a dreamer But I'm not the only one I hope someday you'll join us And the world will be as one	

Material 35:Cançó Hogar

HOGAR De Pedro Guerra	
¿Qué hacer cuando el hogar no es la morada Donde me encuentro a salvo del dolor? ¿Qué hacer cuando no sé dónde esconderme Y el tiempo nunca juega a mi favor? ¿Qué hacer cuando el amor golpea y deja marca?	¿Qué hacer cuando el hogar es el infierno Donde se quema todo lo que soy? ¿Qué hacer cuando he perdido la confianza Rompiéndose en pedazos la razón? ¿Qué hacer cuando el amor golpea y deja marca?
¿Qué hacer cuando no puedo separarme De aquello que me hiere y me hace mal? ¿Qué hacer cuando me acosa y me persigue Y tengo miedo de la oscuridad? ¿Qué hacer cuando el amor Ya no es amor ni es nada?	¿Qué hacer cuando la luna ya no alumbra La senda que nos lleva a la verdad? ¿Qué hacer cuando no hay nadie que me cuide Y todo lo que tengo es soledad? ¿Qué hacer cuando el amor Ya no es amor ni es nada?
Y cada vez más sola, Más triste y atrapada. Y cada vez más débil, Más al borde de la nada.	Y cada vez más sola, Más triste y atrapada. Y cada vez más débil, Más al borde de la nada. Y cada vez más sola, Más triste y atrapada. Y cada vez más débil, Más al borde de la nada

STOP BULLYING	
De Subze	
Se levanta preparao para otro día de colegio Él saca dieces se lo está tomando en serio De familia obrera, su padre se parte el pecho Pa' darle lo que él no tuvo está tan satisfecho	Chica lista, pero en el insti poco importa Solo miran su aspecto, el envase y la forma No encaja en los patrones de modelo maniquí Y muchos por allí le susurran que está gorda
Entra a clase, como cualquier otro alumno A los diez segundos recibe el primer insulto Friki, empollón, también se ríen de su ropa Lo llaman niño pobre y él por miedo los ignora	¡Gorda!, le retumba por la mente Esas palabras la torturan diariamente Se mete los dedos, va al aseo y lo vomita A penas pesa treinta y por fin se siente bonita
Suena la campana, llega la hora del recreo La chica que le gusta está sentada en el pasillo Tiene miedo a declararse, se siente tan feo Y se sienta aislado a comerse su bocadillo	El chico que le gusta la invita a salir Ya no es invisible, no puede ser más feliz Le mete mano, aunque ella dice: ¡basta! Y jamás en su vida podrá superar el trauma
Recibe un pelotazo, sabe que ha sido a propósito En la boca del estómago, esto provoca su vómito Se acerca pa' grabarlo con su móvil un niñato Y le dice: "como hables, te lo juro que te mato"	Con problemas psicológicos y alimenticios El chico como un macho tergiversa lo ocurrido Por eso ahora en su clase, en la pizarra Donde antes ponían "gorda", los chicos escriben "guarra"
Al día siguiente el vídeo rula por las redes Imágenes de aquello pegadas por las paredes Sus compañeros han creado varios memes Piensa en denunciarlo, pero el pobre no se atreve	Se cambia de insti, pa' superar el calvario que sufría a diario Su expediente es extraordinario Olvida aquello con el paso de los años Pero dime ¿quién coño repara todo aquel daño?
Salida fácil, se cambia de instituto Vida nueva, gente nueva pa' sentirse a gusto Y tras varios meses, por fin se siente distinto Pero después de aquello, jamás vuelve a ser el mismo	Tus imperfecciones, deja ya de maquillar El único que es raro es el que intenta ser normal ¿Qué hay debajo del cuerpo?, somos más que materia y hueso Voy a estar bien atento, ten mi mano si tienes miedo
Tus imperfecciones, deja ya de maquillar El único que es raro es el que intenta ser normal ¿Qué hay debajo del cuerpo?, somos más que materia y hueso Voy a estar bien atento, ten mi mano si tienes miedo Se levanta y lo primero es mirarse al espejo No se gusta, le dominan los complejos Se pasa una hora en el baño pa' arreglarse Pa' gustarle a los mismos que le hacen no gustarse	Ten mi mano ven aquí, y hablemos de ello He pasado por ahí, y sigo entero Y la melancolía puede ser tu mejor amiga Ve a bailar con la vida, ríete de lo que te digan
En la tele, se le exige ser delgada En las redes, se le exige ser delgada La moda y los canones, le hacen sentirse esclava Y deja de comer para sentirse así aceptada	Ahora voy a hablarte a ti: estás callado Si lo sabes, ¿en qué coño estás pensando? La carrera más larga es aquella que nunca acaba Es bastante sencillo, pon cabeza, corazón y habla
El chico que le gusta, en ella ni se fija Probablemente no sepa ni que exista Nunca fue popular como esas niñas pijas Ella quiere ser médico, ellas reinas o tronistas	Tus imperfecciones, deja ya de maquillar El único que es raro es el que intenta ser normal ¿Qué hay debajo del cuerpo?, somos más que materia y hueso Voy a estar bien atento, ten mi mano si tienes miedo

Material 37: Cançó Te guste o no

TE GUSTE O NO
De Juan Manuel Serrat

Puede que a ti te guste o puede que no
Pero el caso es que tenemos mucho en común
Bajo un mismo cielo, más o menos azul
Compartimos el aire
Y adoramos al sol

Los dos tenemos el mismo miedo a morir
Idéntica fragilidad
Un corazón
Dos ojos y un sexo similar
Y los mismos deseos de amar
Y de que alguien nos ame a su vez

Puede que a ti te guste o puede que no
Pero por suerte somos distintos también
Yo tengo una esposa, tú tienes un harén
Tú cultivas el valle
Yo navego la mar

Tú reniegas en swajili y yo en catalán
Yo blanco y tú como el betún
Y, fíjate
No sé si me gusta más de ti
Lo que te diferencia de mí
O lo que tenemos en común

Te guste o no
Me caes bien por ambas cosas
Lo común me reconforta
Lo distinto me estimula

Los dos tenemos el mismo miedo a morir
Idéntica fragilidad
Un corazón
Dos ojos y un sexo similar
Y los mismos deseos de amar
Y de que alguien nos ame a su vez
Te guste o no

1.1.11 Fitxes de personatge i frases guia per al rol playing

Ets una dona gran que viu sola a una casa molt petita i antiga, ningú no et ve a visitar mai.	Ets una persona cega que viu a Barcelona.	Ets el fill d'un empresari molt ric de Barcelona.
Ets un nen del Marroc que acabes d'arribar a Catalunya i encara no parlés català ni castellà.	Ets una persona amb càncer que portes 5 mesos ingressada a l'Hospital.	Ets una dona gran que viu a casa teva, vols continuar vivint allà, a la teva casa de sempre, però els teus fills volen portar-te a una residència.
Ets un immigrant sense papers a Barcelona	Ets una persona que viu al carrer des de fa 6 anys.	Ets un nen de 5 anys, vius amb la teva mare, que està a l'atur i no té gaire diners.
Vius a un país on hi ha un governant autoritari i que no respecta els drets de les persones.	Ets una mare de família que treballa 18 hores al dia.	Ets cambrera a un restaurant de menjar ràpid de Barcelona
Ets una nena de 5 anys que viu a un poblet petit amb els seus pares i la seva avia.	Ets una dona africana que viu a Barcelona.	Ets un nen de 10 anys que treballes 10 hores al dia i a la tarda vas a l'escola.
Ets un nen que viu a un país on hi ha una guerra.	Ets un noi jove que ha marxat del seu país per a perseguir els seus somnis.	Ets una nena amb síndrome de Down que viu a Barcelona.
Ets el fill d'un polític molt important.	Ets una persona homosexual.	Ets una noia marroquina que porta mocador.
Ets un actor d'una sèrie d'èxit de Netflix.	Ets una nena a la que li agrada jugar a futbol.	Ets una persona que viu a la presó
Ets un noi amb obesitat	Ets una persona transsexual	Ets una noia que viu a un país on no tens els mateixos drets que els nois

Material 38: Fitxes de personatges per al Rol Playing

FRASES GUIA PER AL ROL PLAYING

Posa't a la pell del teu personatge, imagina com deu ser la seva vida i fes una passa endavant o no en cada ocasió en funció de la realitat del teu personatge:

- ➔ Fes una passa endavant si mai no has passat gana
- ➔ Fes una passa endavant si mai no has tingut por de dir la teva opinió
- ➔ Fes una passa endavant si pots prendre les teves pròpies decisions, sense que ningú t'ho impedeixi.
- ➔ Fes una passa endavant si mai no t'han insultat per com ets.
- ➔ Fes una passa endavant si mai no has tingut por d'anar sol pel carrer.
- ➔ Fes una passa endavant si quan necessites comprar alguna cosa pots fer-ho sense problemes.
- ➔ Fes una passa endavant si mai no t'has sentit discriminat.
- ➔ Fes una passa endavant si mai no has tingut por de ser apallissat
- ➔ Fes una passa endavant si tens possibilitat de gaudir del temps lliure i de les teves aficions.
- ➔ Fes una passa endavant si mai no has sentit que t'acusaven injustament i sense motiu
- ➔ Fes una passa endavant si has pogut anar a l'escola i estudiar el que volies
- ➔ Fes una passa endavant si quan eres nen podies jugar al que volies
- ➔ Fes una passa endavant si mai no has passat fred a les nits
- ➔ Fes una passa endavant si sempre t'han tractat justament
- ➔ Fes una passa endavant si mai no t'has sentit sol i desemparat
- ➔ Fes una passa endavant si mai no has tingut por de fer detingut injustament
- ➔ Fes una passa endavant si mai no has tingut por a que t'apallissin
- ➔ Fes una passa endavant si sempre han confiat en la teva intel·ligència i capacitat
- ➔ Fes una passa endavant si creus que tindràs un bon futur
- ➔ Fes una passa endavant si mai no t'has sentit fora de lloc
- ➔ Fes una passa endavant si sempre t'has sentit escoltat, compres i respectat.

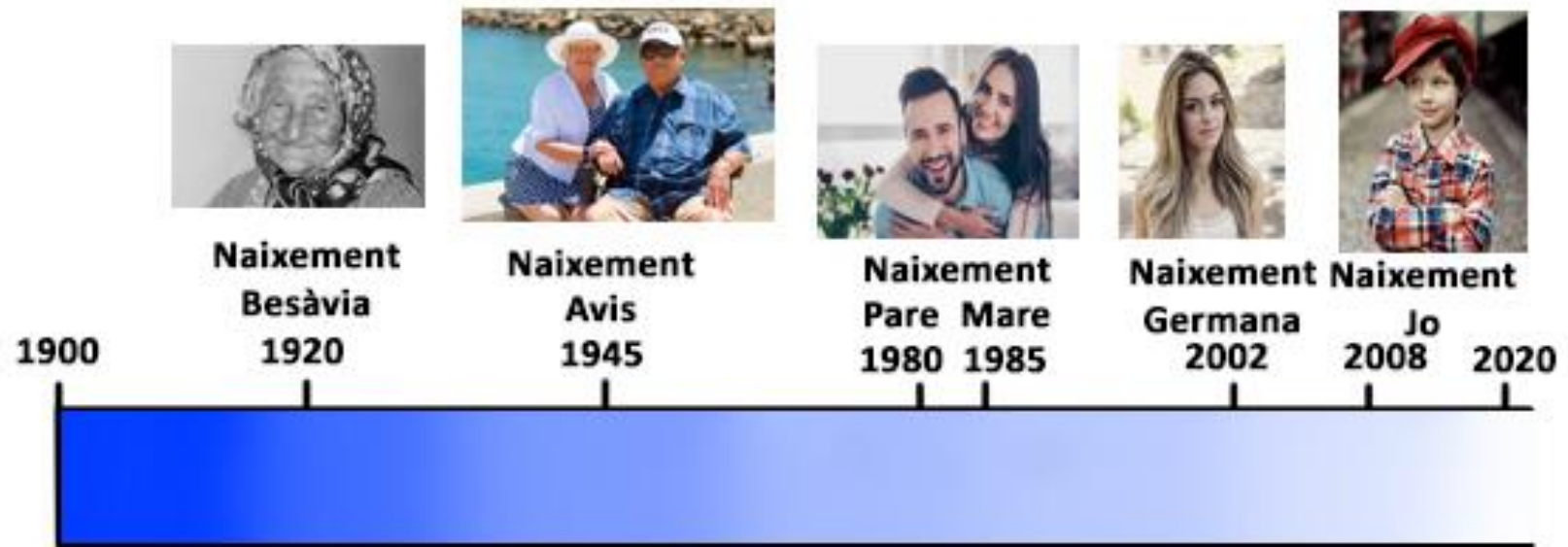
1.1.12 Preguntes per a la reflexió

S'exposen a continuació un conjunt de preguntes per a ser llegides al final de cada bloc pel mestre per tal de fomentar la reflexió dels alumnes:

1. Com et sents ara? Quines tres paraules definirien la teva situació emocional ara mateix?
2. Com t'has sentit al llarg d'aquest bloc?
3. Què has après durant aquests dies?
4. Creus que el que has après et serà útil en el teu dia a dia?
5. Al llarg del bloc ha canviat d'alguna manera la teva manera de pensar i de veure la societat?
6. Creus que has comprés la importància dels Drets Humans?
7. Al llarg del bloc has detectat algun prejudici o algun pensament que et caldria canviar?
8. Penses que els altres que estan al teu voltant han sigut importants en el teu aprenentatge? Què has après d'ells?
9. Quina importància creus que té tenir en compte els drets humans en el dia a dia?
10. T'agradaria continuar aprenent més sobre els temes treballats a aquest bloc?

1.1.13 Exemple de línia de temps

Material 39: línia de temps

1.1.14 Guia per a la conversa grupal de l'activitat 3 del bloc 3

S'exposen a continuació un conjunt d'elements i conceptes a tractar en la conversa grupal de l'activitat 3 del bloc 3, alguns s'exposen en forma de pregunta.

Conceptes i elements a tractar:

- ➔ Anàlisi de la realitat
- ➔ Detecció de fortaleeses i febleses de la societat
- ➔ Reconeixement dels drets humans a la societat propera i a la pròpia vida
- ➔ Detecció d'elements socials a millorar
- ➔ Reconeixement de la responsabilitat social
- ➔ El poder de canvi de les accions ciutadanes
- ➔ El compromís social
- ➔ Diferents formes d'acció i implicació social

Preguntes guia:

- ➔ Creus que hi ha coses a la societat que caldria millorar per aconseguir que aquesta sigues més respectuosa amb els drets humans? Quines?
- ➔ Qui creus que es responsable de crear un món just, igualitari i lliure per tothom?
- ➔ Creus que les persones normals, els nens, els pares, els avis, els veïns...podem contribuir a aquest canvi? Com ho podem fer?
- ➔ Creus que la manera en que vivim el nostre dia a dia és important per a la millora social?
- ➔ Com creus que podríem construir una societat millor? Creus que hi ha una manera concreta de fer-ho?
- ➔ Penses que és important que les persones coneguin els Drets Humans i la seva importància? Per què?
- ➔ Al teu voltant hi ha algun problema social concret que et preocupi especialment? Què pots fer tu per a ajudar a que es solucioni?

1.2 Instruments d'avaluació

1.2.1 Guió per a l'avaluació inicial

Aspectes a avaluar	0	1	2	3	Observacions
Expliciten coneixements previs relacionats amb el tema a tractar?					
Són capaços de relacionar la temàtica abordada amb experiències pròpies?					
Fan hipòtesis raonades entorn el tema a treballar?					
S'han explicitat valors o principis relacionats amb els Drets Humans?					
Quin grau d'elaboració han tingut les seves intervencions?					
Han sigut capaços de dialogar?					
S'han valorat i tingut en compte les opinions del tothom?					
Els discurs s'ha construït entre tots?					
S'han fet crítiques constructives?					
Quin ha estat el grau d'autonomia dels alumnes a la conversa?					
S'ha produït debat i reflexió grupal?					
Han estat atents i han sabut escoltar als altres?					
Mostren seguretat personal a l'hora de respondre?					
Quin grau d'implicació i participació en l'activitat hi ha hagut?					
S'han mostrat comprensius i empàtics?					

1.2.2 Rúbrica per a l'avaluació ipsativa

		1	2	3	4
Comprensió	Comprensió del text	No han comprés la història i no han cercat ajuda per a comprendre-la	Han tingut dificultats per a comprendre la història i han cercat ajuda	Han comprés la història a grans trets, tot i que amb alguna dificultat	Han comprés molt bé la història.
	Comprensió de la situació presentada	No han entès la situació presentada al text	Han entès parcialment la situació presentada	Han entès la situació i han sabut detectar algunes de les causes i conseqüències d'aquesta	Han comprés la situació, han detectat les causes i conseqüències d'aquesta i han sabut veure els diferents punts de vista implicats
Anàlisi	Judici moral	No han sabut emetre un judici envers la situació o n'han emès un però no han sabut argumentar-lo	Han emès un judici moral i l'han justificat des d'una perspectiva egoista o utilitarista	Han emès un judici moral i l'han justificat al·ludint a normes socials	Han emès un judici moral i l'han justificat al·ludint a valors i principis universals.
	Empatia	No s'han identificat amb el protagonista de la història ni han sabut posar-se al seu lloc.	Comprenen parcialment la problemàtica del protagonista però no saben posar-se al seu lloc.	Es posen al lloc del protagonista, comprenen el seu punt de vista, tot i que sigui diferent al propi, i entén com es sent.	Saben posar-se al lloc del protagonista, comprendre els seus pensaments, accions i pensaments i imaginem com ells es sentirien i actuarien davant d'una situació similar.
	Grau d'aprofundiment	Han fet un anàlisi simple, sense fer aportacions pròpies i sense anar més enllà de la història llegida.	Han analitzat la història a partir dels seus components i han aportat opinions personals.	Han fet una anàlisi grupal envers la història analitzant de forma argumentada els components d'aquesta, connectant-la amb els Drets Humans i amb altres realitats.	Han fet una reflexió grupal profunda envers la història, emmarcant-la en una realitat que va més enllà de la pròpia història, establint connexions amb els drets humans, extraient conclusions sobre la situació i fent-se noves preguntes.
	Cerca de solucions	No han cercat cap solució per a la problemàtica presentada.	Davant la problemàtica presentada han pres consciència de la necessitat de que algú hi donés solució, però no n'han concretat cap.	Davant la problemàtica han cercat solucions però aquestes han estat poc ajustades a la realitat descrita al text.	Davant la problemàtica han cercat solucions possibles i ajustades a la realitat i han valorat les dificultats que podrien tenir aquestes solucions.

Connexions	Relació amb els drets humans	No han relacionat la història amb els Drets Humans	Han vist en la història un problema però no l'han analitzat des de la perspectiva de drets humans	Han vist en la història plantejada una qüestió de drets humans i ho han argumentat de manera raonada	Han relacionat la història amb els Drets Humans i amb els valors que d'aquests es deriven i han explicat la necessitat de donar resposta a la problemàtica plantejada.
	Relació amb altres experiències	No han relacionat la situació amb cap experiència ni coneixement previ.	Han relacionat la situació amb alguna experiència o coneixement previ.	Han sabut situar la situació en el marc de la realitat actual, identificant situacions similars que es produeixen al nostre entorn.	Han sabut relacionar la situació amb la realitat actual, identificant situacions similars que es donen a l'entorn proper, i reflexionant entorn les causes i conseqüències que poden tenir aquestes situacions.
Discussió	Actituds	Mostren desinterès, no escolten i/o respecten les opinions dels altres i/o no saben resoldre els conflictes sorgits.	Mostren poc interès, no es valora l'opinió de totes les persones per igual i/o es veu la diversitat d'opinions com un problema.	Es mostra interès, respecte per les opinions dels altres, actituds de relació positives, igualitàries i pacífiques.	Es posa en valor la diversitat, es fomenta que tothom participi, es mostra interès i es valora tot allò que les persones poden aportar, s'estableixen relacions positives, pacífiques, democràtiques i igualitàries.
	Argumentació i debat	Les idees no s'argumenten ni interaccionen entre si i/o hi ha imposició d'idees.	S'exposen les idees amb un nivell d'argumentació bàsic i però no hi ha debat.	Hi ha debat, diàleg entre les idees i alta elaboració de les idees exposades.	Les idees i opinions s'exposen amb un nivell d'argumentació profunda, es genera un debat ric i els alumnes es mostren oberts a qüestionar les pròpies idees.
Dinàmica de grup	Autonomia	El grup requereix, constantment, de la mediació del mestre	El grup requereix, puntualment, de la mediació del mestre.	El grup s'autogestiona, tot i que s'estableixen dinàmiques de poder no igualitàries.	El grup s'autogestiona partint de principis i valors democràtics.
	Participació	Mostren poca participació, implicació i motivació per la tasca.	S'impliquen en la realització de la tasca però sense gaire interès.	Mostren interès per l'activitat i participen força	Mostren un alt grau de participació i interès intrínsec per l'activitat.

1.2.3 Exemple d'estructura de diari

OBSERVACIÓ 1	
Data:	Activitat:
Objectius de l'activitat:	Context d'observació:
Grup meta de l'observació:	
Trets rellevants de la sessió:	
Anàlisi de l'observació:	

1.2.4 Rúbrica d'autoavaluació per al bloc 2

Temàtica	Criteri	Compleixo el criteri?			
		Poc	Una mica	Bastant	Molt
Aprentatges	Línia de temps	No he entès la línia de temps ni he sabut situar en aquesta els diferents esdeveniments treballats.	M'ha costat una mica comprendre quan havien passat els esdeveniments treballats i situar-los a la línia de temps.	He sabut situar els esdeveniments a la línia de temps.	He sabut situar els esdeveniments a la línia de temps i sabria ordenar-los i situar-los en el temps sense necessitat de la línia.
	Temàtica del bloc	No he entès el tema treballat ni he sabut relacionar-lo amb el meu dia a dia.	M'ha costat entendre algun dels aspectes del tema treballat i relacionar-los amb el meu dia a dia	He entès el tema treballat i l'he sabut relacionar amb el meu dia a dia	He entès el tema treballat, l'he sabut relacionar amb el meu dia a dia i amb els drets humans i he pensat en maneres de solucionar la problemàtica plantejada.
	Recerca d'informació	No he sabut fer ús de les fonts presentades ni cercar informació que m'ajudés a saber més sobre el tema treballat	M'ha costat una mica fer ús de les fonts i materials i cercar informació adequada	He entès les fonts presentades, m'han servit per a comprendre i analitzar el passat i he sabut cercar informació adequada a la meva temàtica.	He entès les fonts presentades, m'han servit per a comprendre i analitzar el passat, he sabut connecta el passat i el present, trobar altres fonts, dels present o del passat, per mi mateix i cercar informació adequada i fiable.
	Conclusions	No he estat capaç d'extreure cap conclusió entorn de la temàtica treballada	He sabut extreure alguna conclusió al final de cada fitxa, però no he sabut connectar-les entre si ni extreure una conclusió global sobre el bloc.	He sabut extreure conclusions al final de cada fitxa, així com conclusions globals al final del bloc	He sabut extreure conclusions al final de cada fitxa, així com conclusions globals al final del bloc i he sabut fer-me noves preguntes i hipòtesis al final de cada bloc.
	Posada en comú	No he participat en la posada en comú del bloc	He participat en la posada en comú del bloc, tot i que m'ha sigut difícil explicar la temàtica i el	He participat en la posada en comú del bloc i he sabut explicar amb claredat la temàtica i el treball fet als	He participat en la posada en comú del bloc, he sabut explicar amb claredat la temàtica i el treball fet als companys i he sabut respondre

			treball fet als companys.	companys.	a les preguntes plantejades pels companys.
Treball en grup	Implicació	No m'he implicat gens en el treball en grup.	M'he implicat una mica en el treball en grup i he aportat alguna idea, tot i que he preferit treballar individualment.	M'he implicat en el treball en grup, m'he esforçat, he aportat idees i he ajudat als companys quan ho necessitaven.	M'he implicat molt en el treball en grup, m'he esforçat, he aportat idees, he ajudat als companys quan ho necessitaven i he intentat, en tot moment, millorar la dinàmica de treball en grup.
	Relació amb els companys	No m'he sentit inclòs dins del grup i/o s'han generat conflictes grupals que no hem sabut resoldre.	M'hauria agradat més treballar individualment, tot i que m'he esforçat per treballar en grup. Ens ha costat resoldre els problemes sorgits	He treballat bé en grup, tot i que a vegades no m'he sentit prou valorat. Hem resolt bé els problemes sorgits.	M'ha agradat molt treballar en grup, he après dels companys, m'he sentit escoltat i valorat en tot moment i, em sabut resoldre bé els conflictes i prevenir que en sorgissin de nous.
Actitud i participació	Motivació i participació	No m'ha agradat gens el treball que havia de fer i no m'he implicat.	No m'ha agradat el treball a realitzar però he intentat implica'm-he una mica	M'ha agradat el treball i m'he esforçat i implicat per tal de desenvolupar les tasques proposades.	M'ha agradat molt el treball, m'he sentit molt motivat, m'he esforçat i implicat per interès personal, per tal d'aprendre i conèixer més sobre el tema.
	Actituds	No m'ha interessat escoltar als companys ni l'opinió dels altres. Davant els problemes he volgut tenir sempre la raó.	He escoltat l'opinió dels altres però només l'he tingut en compte quan era la mateixa que la meva.	He escoltat les opinions dels altres i les he valorat i les he tingut en compte. Davant els conflictes he intentat arribar a acords i afavorir el benestar de tothom.	He escoltat als altres, he valorat les seves opinions i aportacions i he intentat fomentar i ajudar que tots poguéssim participar i que es dones valor a allò que tothom aportat. Davant els conflictes he intentat dialogar, posar-me al lloc de l'altre, arribar a acords i fomentar el benestar de tothom
Vols afegir alguna cosa més?					

1.2.5 Rúbrica d'autoavaluació per al bloc 3

Temàtica	Criteri	Compleixo el criteri?			
		Poc	Una mica	Bastant	Molt
Aprentatges	Coneixement de l'entorn	No he sigut capaç de definir les característiques bàsiques de la meva societat ni de detectar cap problemàtica a aquesta.	He sabut definir algun dels aspectes bàsics de la societat i detectar alguna problemàtica llunyana i no abastable de manera senzilla.	He sabut definir la meva societat i l'entorn on visc tenint en compte diversos factors i detectant algun problema propers que ens trobem en el nostre dia a dia.	He sabut definir la meva societat i l'entorn on visc tenint en compte diversos factors, assumint en meu paper dins d'aquesta, detectant algun problema propers que ens trobem en el nostre dia a dia i proposant possibles solucions per a aquests.
	Objectius	No m'interessava cap de les propostes d'implicació social proposades i no he sabut definir uns criteris ni personals ni grupals entorn de la feina a fer.	La proposat que he triat m'interessava una mica però m'ha costat molt definir els meus objectius personals entorn d'aquesta i contribuir a la creació dels criteris grupals.	He triat una proposta que m'interessava i he sabut definir els meus objectius personals entorn d'aquesta, tot i que m'ha costat integrar els objectius personals en els grupals.	He triat una proposta que m'interessava molt, he definit uns objectius personals abordables i he sabut integrar els meus objectius personals i els dels companys en els objectius grupals i la concreció del projecte.
	Planificació	No he participat en la planificació del treball en grup o m'he mostrat contrari a escoltar les opinions i propostes dels altres.	He fet poques aportacions per a definir la planificació de les tasques a fer i/o he volgut manar massa en aquest procés	He aportat idees i opinions a l'hora de planificar el treball en grup i he escoltat i tingut en compte les opinions dels altres.	He aportat idees i opinions a l'hora de planificar el treball en grup, he escoltat i tingut en compte les opinions dels altres, he fomentat la participació de tots i m'he ofert per a realitzar alguna tasca que calia fer.
	Acció	No m'he implicat en les accions de transformació dutes a terme pel meu grup.	M'he implicat una mica en les accions dutes a terme pel meu grup, tot i que no m'han agradat o no m'hi he sentit a gust.	M'he implicat activament en les accions dutes a terme pel meu grup, m'he compromès activament amb la transformació del meu entorn i he entès la importància de les accions	M'he implicat activament en les accions dutes a terme pel meu grup, m'he compromès activament amb la transformació del meu entorn, he entès la importància de les accions realitzades per a promoure la millora de la societat i he decidit continuar

				realitzades per a promoure la millora de la societat.	compromès, d'alguna manera, amb la millora social quan acabem el treball de classe.
	Posada en comú	No he participat en la posada en comú del bloc	He participat en la posada en comú del bloc, tot i que m'ha sigut difícil explicar la temàtica i el treball fet als companys.	He participat en la posada en comú del bloc i he sabut explicar amb claredat la temàtica i el treball fet als companys.	He participat en la posada en comú del bloc, he sabut explicar amb claredat la temàtica i el treball fet als companys i he sabut respondre a les preguntes i dubtes plantejats.
Treball en grup	Implicació	No m'he implicat gens en el treball en grup.	M'he implicat una mica en el treball en grup i he aportat alguna idea, tot i que he preferit treballar individualment.	M'he implicat en el treball en grup, m'he esforçat, he aportat idees i he ajudat als companys quan ho necessitaven.	M'he implicat molt en el treball en grup, m'he esforçat, he aportat idees, he ajudat als companys quan ho necessitaven i he intentat, en tot moment, millorar la dinàmica de treball en grup.
	Relació amb els companys	No m'he sentit inclòs dins del grup i/o s'han generat conflictes grupals que no hem sabut resoldre.	M'hauria agradat més treballar individualment, tot i que m'he esforçat per treballar en grup. Ens ha costat resoldre els problemes sorgits	He treballat bé en grup, tot i que a vegades no m'he sentit prou valorat. Hem resolt bé els problemes sorgits.	M'ha agradat molt treballar en grup, he après dels companys, m'he sentit escoltat i valorat en tot moment i, em sabut resoldre bé els conflictes i prevenir que en sorgissin de nous.
Actitud i participació	Motivació i participació	No m'ha agradat gens el treball que havia de fer i no m'he implicat.	No m'ha agradat el treball a realitzar però he intentat implica'm-he una mica	M'ha agradat el treball i m'he esforçat i implicat per tal de desenvolupar les tasques proposades.	M'ha agradat molt el treball, m'he sentit molt motivat, m'he esforçat i implicat per interès personal, per tal d'aprendre i conèixer més sobre el tema.
	Actituds	No m'ha interessat escoltar als companys ni l'opinió dels altres. Davant els problemes he volgut tenir sempre la raó.	He escoltat l'opinió dels altres però només l'he tingut en compte quan era la mateixa que la meva.	He escoltat les opinions dels altres i les he valorat i les he tingut en compte. Davant els conflictes he intentat arribar a acords i afavorir el benestar de tothom.	He escoltat als altres, he valorat les seves opinions i aportacions i he intentat fomentar i ajudar que tots poguéssim participar i que es dones valor a allò que tothom aportat. Davant els conflictes he intentat dialogar, posar-me al lloc de l'altre, arribar a acords i fomentar el benestar de tothom

Vols afegir alguna cosa més?	
T'ha agradat el treball sobre els Drets Humans que hem fet al llarg del curs? Perquè?	
Hi ha alguna activitat o aspecte de la proposta que no t'hagi agradat?	
T'hauria agradat treballar més entorn d'algun tema?	
Què és el que més et va agradar del bloc 1? I el que menys?	
Què és el que més et va agradar del bloc 2? I el que menys?	
Què és el que més et va agradar del bloc 3? I el que menys?	
Consideres que podria millorar-se la proposta? Com?	

1.2.6 Rúbrica de coavaluació per als blocs 2 i 3

Temàtica	Criteri	Compleixo el criteri?			
		Poc	Una mica	Bastant	Molt
Com ha funcionat el treball en grup	Dinàmica de treball	Ningú s'ha implicat en el treball en grup.	Hi ha hagut implicació, però hem treballat molt individualment i només em tingut em compte l'opinió d'algunes persones.	Hem treballat com un grup i hem tingut en compte a tothom, tot i que hi ha gent que s'ha implicat molt més que d'altres.	Tothom s'ha implicat molt en el treball en grup i hem tingut en compte les opinions de tots els membres.
	Autonomia	Hem necessitat molta ajuda per a treballar en grup.	Hem sabut organitzar-nos i treballar autònomament, tot i que algú ha volgut manar per sobre dels altres i hem necessitat una mica d'ajuda.	Ens hem sabut organitzar autònomament i gestionar la pròpia feina tenint en compte les diverses opinions, tot i que en ocasions hem necessitat ajuda per saber que fer.	Ens hem sabut organitzar i treballar autònomament, hem escoltat les opinions de tothom, dialogat i debatut i hem pres les decisions democràticament.
	Resolució de conflictes	Hem tingut molts conflictes i no els hem sabut resoldre. Hi ha hagut faltes de respecte dins del grup.	Hem tingut forces conflictes i hem necessitat una mica d'ajuda per resoldre'ls.	Hem sabut resoldre la majoria de conflictes autònomament, fent ús del diàleg i de les normes de grup i tenint en compte a tothom.	Hem sabut prevenir els conflictes i quan n'hi ha hagut algun hem tingut com a prioritat solucionar-lo fent ús del diàleg, atenent a la diversitat d'opinions i pactant acords per prevenir que tornessin a passar.
Jo dins del grup	Què he aportat?	No m'he implicat en el treball en grup i li he posat difícil als meus companys treballar amb mi.	He participat bastant en el treball en grup però en ocasions he anat molt a la meua i no he tingut en compte les opinions dels altres	He participat molt en el treball en grup i he sabut escoltar als altres, però no he donat gaires idees.	He participat molt en el treball en grup, he fet bones aportacions i he sabut ajudar als companys quan tenien dubtes.
	Com m'he sentit?	M'he sentit poc valorat i com si no formés part del grup.	M'he sentit part del grup, tot i que, en ocasions no es tenia en compte el que jo	M'he sentit part del grup, escoltat i comprés. M'he sentit útil i valorat, tot i que	M'he sentit part del grup, se m'ha tingut en compte i m'he sentit útil i necessari per al grup. Tothom m'ha

			deia i proposava.	en alguna ocasió puntual no m'he sentit bé en el grup.	respectat i m'ha tractat bé i m'he sentit molt a gust en el meu grup. I si en alguna ocasió no m'he sentit bé, ho he sabut expressar, gestionar i solucionar adequadament.
Els companys	Company 1:	No s'ha implicat, no ha aportat cap idea, a tractat malament als altres i /o a generat conflictes.	S'ha implicat poc, ha anat bastant a la seva, a aportat poques idees i, en ocasions no a tingut en compte les opinions dels altres	Ha participat molt en el grup, ha sabut escoltar al altres i ha aportat idees.	Ha participat molt en el grup, ha sabut escoltar al altres, ha aportat idees, ha ajudat als que hem tingut problemes, s'ha implicat positivament en la resolució de conflictes i ha cercat sempre la millor manera de fer la feina i de que el grup funcionés correctament
	Company 2:	No s'ha implicat, no ha aportat cap idea, a tractat malament als altres i /o a generat conflictes.	S'ha implicat poc, ha anat bastant a la seva, a aportat poques idees i, en ocasions no a tingut en compte les opinions dels altres	Ha participat molt en el grup, ha sabut escoltar al altres i ha aportat idees.	Ha participat molt en el grup, ha sabut escoltar al altres, ha aportat idees, ha ajudat als que hem tingut problemes, s'ha implicat positivament en la resolució de conflictes i ha cercat sempre la millor manera de fer la feina i de que el grup funcionés correctament
	Company 3:	No s'ha implicat, no ha aportat cap idea, a tractat malament als altres i /o a generat conflictes.	S'ha implicat poc, ha anat bastant a la seva, a aportat poques idees i, en ocasions no a tingut en compte les opinions dels altres	Ha participat molt en el grup, ha sabut escoltar al altres i ha aportat idees.	Ha participat molt en el grup, ha sabut escoltar al altres, ha aportat idees, ha ajudat als que hem tingut problemes, s'ha implicat positivament en la resolució de conflictes i ha cercat sempre la millor manera de fer la feina i de que el grup funcionés correctament
	Company 4:	No s'ha implicat, no ha	S'ha implicat poc, ha anat	Ha participat molt en el	Ha participat molt en el grup, ha

	.....	aportat cap idea, a tractat malament als altres i /o a generat conflictes.	bastant a la seva, a aportat poques idees i, en ocasions no a tingut en compte les opinions dels altres	grup, ha sabut escoltar al altres i ha aportat idees.	sabut escoltar al altres, ha aportat idees, ha ajudat als que hem tingut problemes, s'ha implicat positivament en la resolució de conflictes i ha cercat sempre la millor manera de fer la feina i de que el grup funcionés correctament
<p>Vols afegir alguna cosa més?</p>					

1.2.7 Qüestionari d'avaluació del projecte per a l'alumnat

Què penses sobre el projecte d'educació en Drets Humans

Amb aquest qüestionari volem conèixer allò que has après al llarg del projecte d'educació en Drets Humans i si t'ha agradat o no participar d'aquest projecte. Això no és un examen, és una manera de conèixer la teva opinió sobre el projecte. El qüestionari és anònim, això vol dir que ningú sabrà qui l'ha fet, així que pots dir tot el que pensis sense por!

Quin curs fas?..... Ets un nen o una nena?.....

Algun dels teus familiar ha participat al projecte? Qui? .....

.....

Segons la teva opinió, quan ens relacionem amb una persona hem de:

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Ser sempre el seus amics	.....Tractar-la sempre bé
..... Respectar les seves opinions	..... No contradir-la
.....Fer tot el que ella vol	.....Deixar clar qui mana
..... Buscar maneres de solucionar els problemes sense barallar-se	
..... Pensar com es pot sentir aquesta abans de dir qualsevol cosa	
.....Tenir en compte que segurament la persona vol aprofitar-se de nosaltres	
..... Fixar-nos sobre tot en la seva manera de vestir	

Si una persona té una opinió diferent a la meva...

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... He de convèncer-la de que la meva opinió és la millor	.....No pot ser amiga meva
.....No m'importa, cadascú té les seves opinions	..... Segur que està equivocada
..... M'interessaré en conèixer la seva opinió	..... No li faré gaire cas

Si observo que algú està passant per un mal moment...

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Intento parlar amb ell i m'interesso per la seva situació	.....El deixo estar
.....Intento ajudar-lo si o si	..... Li ofereixo la meva ajuda
..... Si jo no puc ajudar-lo busco a algú que si pugui fer-ho	..... Si em cau bé l'ajudo, sinó no

Creus que hi ha algunes persones que són millors que d'altres?

(Marca amb un X les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

Els nens que venen d'altre països...

(Marca amb un X les respostes amb les que estigui d'acord)

..... A vegades es comporten de manera estranya	..... Són iguals que nosaltres
..... Hi ha coses que no són capaços de fer	..... No són tan llestos com nosaltres
..... Tenen menys drets que els d'aquí	..... No són catalans
..... Han d'estar agraïts de que els tractem bé	..... Poden ensenyar-nos moltes coses

Que diries si algú et diu que els immigrants només volen aprofitar-se del nostre país?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Explica com et sents quan algú fa trampes en un joc i com actuaries si passes això.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Què faries si algú no para de molestar-te?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Què penses que s'ha de fer si en un treball en equip o en un joc hi ha algú que té una opinió diferent a la teva?

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Què penses sobre les següents frases:

→ Els nois no juguen amb nines .....

.....
.....

→ No importa el que facis si aconseguixes el que vols .....

.....
.....

→ Aquells que tenen més és perquè s'ho mereixen .....

.....
.....

→ Tot els recursos naturals es poden comprar i vendre .....

.....
.....

→ Jo no soc responsable del benestar i la salut dels altres .....

.....
.....

Que faries si veus que a un company l'estan pegant i/o insultant?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

Durant aquest projecte t'ha resultat difícil relacionar-te amb els adults?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

Saps que són els Drets Humans?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

Series capaç d'identificar els Drets Humans a la vida quotidiana?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

Creus que hi ha coses al nostre entorn que no estan bé?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

Sabries posar-hi algun exemple?.....

.....
.....

Creus que ets responsable d'ajudar a que la societat sigui cada cop millor? Per què?

.....
.....
.....

Com pots fer-ho per ajudar? Sabries posar algun exemple?.....

.....
.....

Quines d'aquestes persones creus que són responsables d'evitar que és produeixi una situació d'assetjament escolar?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... L'assetjador   ..... La víctima   ..... Els companys de classe
..... Els mestres   .....Els pares   .....La gent del barri

T'ha agradat la manera en que hem treballat els Drets Humans al llarg del projecte?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

Creus que al llarg del projecte has après alguna cosa útil?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

Creus que la teva participació al projecte ha sigut positiva?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

Creus que has aportat idees útils per a la resta de participants?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

T'ha agradat conèixer testimonis sobre persones a les que no se'ls havien respectat els seus drets? Què és el

que   més   t'ha   cridat   l'atenció   d'aquests   testimonis?

.....
.....
.....
.....

T'han agradat el treball en grup?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

T'ha agradat que adults de fora de l'escola (pares, veïns, voluntaris...) participessin del projecte?

(Marca amb un **X** les respostes amb les que estigui d'acord)

..... Si   ..... No

Creus que aquest projecte s'hauria de dur a terme a altres escoles? Per què?.....

.....
.....

Creus que el projecte podria millorar-se d'alguna manera? Com?.....

.....
.....

Annex 2: Materials per a l'alumnat

2.1 Materials per a la realització de les activitats del bloc 2

2.1.1 Carpeta d'aprenentatge temàtica Treball

Sobre 1: El Treball

Fitxa

EL TREBALL

1er: Entre tots definiu que és el treball i parleu d'allò al que us agradaria treballar de grans i per què.

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn d'aquesta pregunta i les següents a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

2º: Parleu entre tots, expliqueu les vostres opinions i experiències intentant respondre a les següents preguntes:

- Penseu que el treball està relacionat amb els Drets Humans? Per què?
- Creieu que els vostres pares són ben tractats a la feina? Per què?

3er: Agafeu el recurs 1.a, llegiu la definició de treball donada pel diccionari i intenteu respondre entre tots les següents preguntes:

- Penseu que el treball és important a la vida de les persones? Per què?
- Creieu que no tenir treball és un problema?
- Penseu que poder triar la feina que vols fer és important? Creieu que hi ha persones que estan obligades a treballar en el que no volen? Podríeu posar algun exemple?

4t: Mireu el recurs 1.b, llegiu el poema i intenteu contestar les següents preguntes entre tots:

- De que parla el poema?
- Com us fa sentir?
- Com penseu que se sentia la protagonista treballant a la fàbrica? Per què?
- Penseu que l'Elionor i la seva filla van poder triar on volien treballar i com volien que fos el seu futur? Creieu que això continua passant avui en dia?

5é: Feu una ullada al recurs 1.c, mireu el vídeo i parleu entorn dels següents punts:

- De que parla el vídeo? Com us ha fet sentir? Què penseu de l'esclavitud?
- Quina diferència penseu que hi ha entre treball i esclavitud?
- Com penseu que se senten les persones esclaves amb la seva vida?
- Que penseu que podien fer els esclaus per millorar la seva situació?

6é: Mireu el recurs 1.d sobre els drets dels treballadors, llegiu-los i reflexioneu a partir de les següents preguntes:

- Pensant en el vídeo de l'esclavitud quins dels Drets penseu que no s'acompleixen quan es viu sota l'esclavitud?
- Creieu a les persones que treballen avui en dia a Espanya se li respecten aquests drets?
- Penseu que hi ha algun dret que és especialment vulnerat actualment?

Recurs 1.a: El treball

Treball: Activitat conscient de l'home orientada a obtenir els béns o mitjans per a satisfer les seves necessitats transformant la natura que l'envolta.

Definició extreta de diccionari.cat

Material 40: el treball

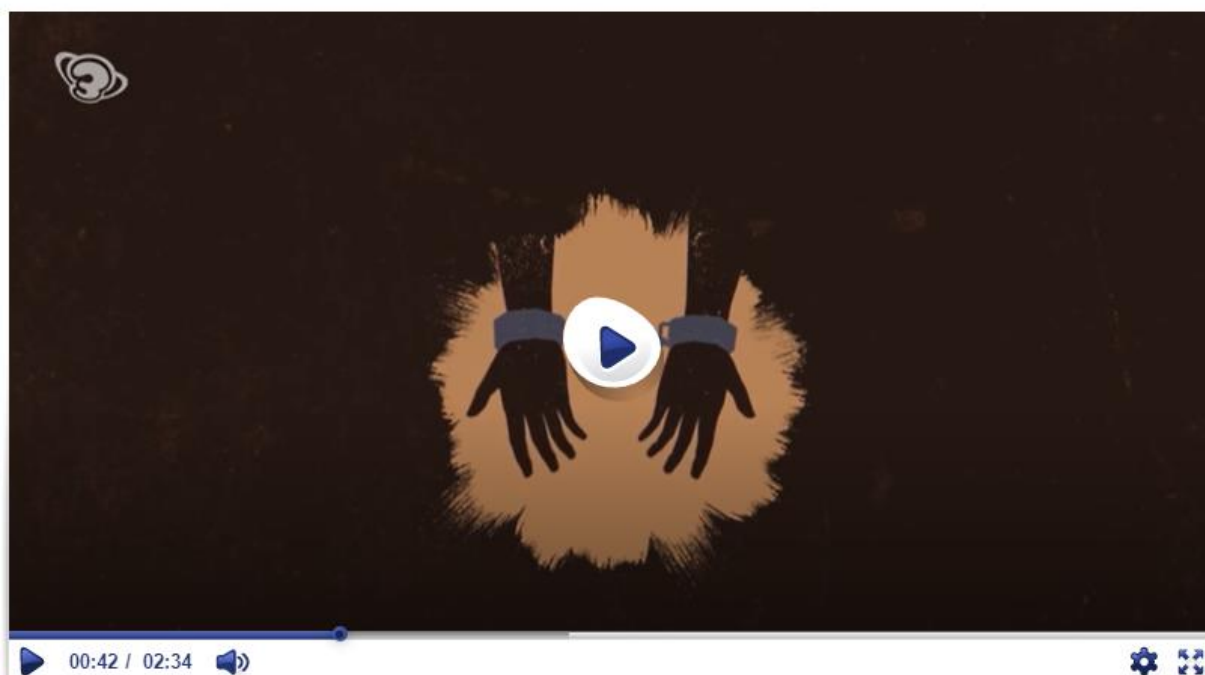
Recurs 1.b: Poema de L'Elionor

L'Elionor tenia
catorze anys i tres hores
quan va posar-se a treballar.
Aquestes coses queden
enregistrades a la sang per sempre.
Duia trenes encara
i deia: “sí, senyor” i “bones tardes”.
La gent se l'estimava,
l'Elionor, tan tendra,
i ella cantava mentre
feia córrer l'escombra.
Els anys, però, a dins la fàbrica
es dilueixen en l'opaca
grisor de les finestres,
i al cap de poc l'Elionor no hauria
pas sabut dir d'on li venien
les ganes de plorar
ni aquella irreprimible
sensació de solitud.
Les dones deien que el que li passava
era que es feia gran i que aquells mals
es curaven casant-se i tenint criatures.
L'Elionor, d'acord amb la molt sàvia
predicció de les dones,
va créixer, es va casar i va tenir fills.
El gran, que era una noia,
feia tot just tres hores
que havia complert els catorze anys
quan va posar-se a treballar.
Encara duia trenes
i deia: “sí, senyor”, i “bones tardes”.

Miquel Martí i Pol

Material 41: El poema de L'Elionor

Recurs 1.c: L'esclavitud

Què és l'esclavisme?

Mireu el següent vídeo: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/que-es-lesclavisme/video/5921188/>

Material 42: L'esclavisme

Recurs 1.d: Què són i quins són els drets del treballador?

ELS DRETS DELS TREBALLADORS

Són normes que cerquen protegir el benestar i la dignitat dels treballadors, a continuació t'expliquem quins són alguns d'aquestes drets a Espanya:

TOTHOM HA DE PODER TRIAR LLUREMENT LA SEVA FEINA

Ningú pot obligar-nos a treballar si nosaltres no volem. Tots hem de poder triar la feina que volem.

LA JORNADA LABORAL MÀXIMA ÉS DE 40 HORAS SETMANALS

Podem treballar un màxim de 40 hores setmanals i de 8 hores al dia. En cas que l'empresa ens demani que treballem més hores, ens ha de pagar més diners per les hores extres i no ens pot obligar a fer-les.

TOTHOM HA DE REBRE UN SALARI DIGNE I JUST

Tothom ha de rebre un sou acord al seu treball, al seu nivell de formació, experiència i responsabilitat en el moment acordat. Tots hem de rebre un salari mínim en relació a les hores treballades, a Espanya el salari mínim per 40 hores treballades és actualment de 900 euros al mes

TOTHOM TÉ DRET A VACANCES PAGADES

Tots tenim dret a tenir uns dies de descans i de vacances pagades. A Espanya els treballadors tenen dret a 30 dies de vacances.

NO ENS PODEN FER FORA DE LA FEINA SENSE JUSTIFICACIÓ

Si ens acomiaden de la feina hi ha d'haver motius clars, justos i raonables per fer-ho i aquests motius s'han de comunicar al treballador.

SI ENS FAN FORA DE LA FEINA TENIM DRET A REBRE UNA RETRIBUCIÓ ECONÒMICA

Si una persona es queda a l'atur té dret a rebre, durant un temps, uns diners proporcionals al seu sou anterior per part del govern.

NINGÚ POT SER DISCRIMINAT A LA FEINA

A la feina ningú no pot ser tractat malament ni amb prejudicis per motiu de sexe, raça, idees polítiques, religió, orientació sexual, discapacitat...

QUAN ENS FEM GRANS TENIM DRET A DEIXAR DE TREBALLAR I CONTINUAR COBRANT UNA PENSIÓ

Quan les persones es fan grans tenen dret a deixar de treballar i a cobrar una pensió digna, suficient i proporcional al seu sou anterior.

ELS NENS NO PODEN TREBALLAR

Les persones menors de 16 anys no poden treballar, ja que fins a aquesta edat han de cursar estudis obligatoris.

NINGÚ POT SER MALTRACTAT NI HUMILIAT A LA FEINA

Ningú no pot ser insultat, tractat malament o amb manca de respecte, ni humiliat al seu lloc de treball per cap motiu.

DRET A LA VAGA

Els treballadors tenen dret a defensar els seus drets a fer vaga, a protestar i a manifestar-se per al respecte d'aquests.

DRET DE SINDICAR-SE

Els treballadors tenen drets a organitzar-se, a reunir-se i triar lliurement a persones que els representin davant els amos.

DRET A DEFENSAR-SE I DEMANAR MILLORES

Tots els treballadors tenen dret a demanar millores del seu treball i a denunciar qualsevol incompliment dels seus drets i del seu contracte.

DRET ESTAR SEGUR A LA FEINA

Tothom té dret a gaudir d'un ambient de treball saludable i segur, així com a ser protegit de qualsevol risc laboral.

Material 43: Els drets dels treballadors

Sobre 2: Com era treballar al passat?

Fitxa

COM ERA TREBALLAR AL PASSAT?

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point... TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Parleu i penseu entre tots si el món del treball ha canviat o no al llarg dels últims 100 anys.

2º: Parleu entre tots i expliqueu les vostres opinions i experiències intentant respondre a les següents preguntes:

- ➔ Penseu que el treball dels vostres pares i mares avui en dia és diferent del que tenien els vostres avis? En que penseu que es diferent?
- ➔ Creieu que és millor treballar a una fabrica avui que fa 200 anys? Per què?

3er: Agafeu tots els materials que hi ha a la carpeta i ordeneu-los sobre la línia de temps que vau crear fa uns dies.

4t: Feu una ullada al recurs 2.a, 2.b i 2.c, comenteu-los entre vosaltres i analitzeu-los, aquestes preguntes us poden ajudar:

- ➔ Amb quins problemes es trobaven els treballadors fa 150 anys? Com imagineu que es sentien? Podien fer alguna cosa per canviar el seu destí? Què faríeu vosaltres si estiguéssiu a la mateixa situació?
- ➔ Quantes hores treballaven les persones fa 150 anys? Penseu que treballar moltes hores seguides es un problema? Per què?
- ➔ Atenent a aquests materials, per què penseu que el treball i les condicions laborals es poden relacionar amb els Drets Humans? Quins Drets Humans penseu que no es respecten en les situacions presentades?
- ➔ Què demanaven els treballadors? Tenien raó en el que demanaven? Per què?
- ➔ Penseu que va ser fàcil que milloressin les vides dels treballadors?
- ➔ Creieu que avui en dia hem aconseguit millorar les condicions de treball? Hi ha encara coses a millorar segons la vostra opinió? Quines? Per què? Com es pot impulsar el canvi i la millor d'aquestes coses?

5é: Mireu els materials 2.d, 2.e i 2.f i reflexioneu entorn dels mateixos a partir de les següents preguntes:

- ➔ On treballava la majoria de la població a l'any 1900? Penseu que avui en dia es segueix la mateixa tendència?
- ➔ Hi havia abans diferència entre el número d'homes i de dones que treballaven als diferents sectors? Hi havia també diferència entre la quantitat d'homes i dones a l'atur? Per què penseu que era així?
- ➔ Qui treballava majoritàriament a casa? Per què penseu que era així? Que opineu d'això?
- ➔ Creieu que avui en dia encara hi ha tanta diferència entre els homes i les dones treballadors?

Materials

Recurs 2.a: La vida dels treballadors al passat

Yo veo masas uniformes de trabajadores atronados por el ruido de las fábricas y cegados por el humo del carbón. Son miles de seres delgados y hambrientos.

Yo busco al trabajador en su vivienda húmeda i mal sana, veo la atmosfera que respira en la mina y en el taller y en su aliento fatigado y sus facciones contraídas me parece descubrir las huellas del trabajo que socava su cuerpo.

Lastimosa es por cierto la situación de las clases trabajadoras, al considerar las fatigas, las privaciones y la angustia de estos. El trabajo es un campo que el hombre debe de regar con gotas de sudor y no de sangre

Fragment adaptat de Miguel Maura Pro. Any 1872

Font 6: La vida dels treballadors al passat

Recurs 2.b: Quantes hores es treballaven?

Hay trabajadores que emplean dieciséis y dieciocho horas, y ellos piden que las máximas fuesen ocho o diez hora. ¿Pues bien, quien que haya visitado una de las fábricas no conviene en que esto es una aspiración racional? ¿No veis cuan horribles son esas dieciocho horas?

Fragment adaptat del diari La Independencia española. 13 de gener de 1872

Font 7: Quantes hores es treballava?

Recurs 2.c: Millors per als treballadors

Los trabajadores piden imponer un salario mínimo vital por ocho horas de trabajo. Muchos trabajadores, solo a fuerza de horas extraordinarias han podido hacer frente a sus necesidades más indispensables.

Fragment adaptat del diari España Popular. 28 de febrer de 1958

Font 8: Millors per als treballadors

Recurs 2.d: A quins sectors treballava la població al 1900?

	Sector primària	Sector secundari	Sector terciari
Homes	3.858.185	749.043	747.023
Dones	776.228	172.435	462.258

Font 9: Sectors en els que treballava la població al 1900

Recurs 2.e: nº de persones a l'atur al 1900

	Si ho valorem com en aquella època	Si comptem les persones que només treballen tenint cura de casa seva
Homes	45.119	45.119
Dones	21.264	5.426.973

Font 11: Nº de persones a l'atur al 1900

Recurs 2.f : Qui feia les tasques de la llar al 1900 ?

	A la propia casa	Com a treballador a casa d'un altre
Homes	-	35.405
Dones	5.405.709	264.021

Font 10: Les tasques de la llar al 1900

COM ÉS EL TREBALL AVUI EN DIA?

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Recordeu les conclusions que va treure en relació a la fitxa anterior i penseu si les característiques del treball al passat són semblants a les d'avui en dia, penseu que hem anat a millor o a pitjor?

2º: Agafeu els materials 3.a, 3.b, 3.c, 3.d, 3.e, mireu-los, analitzeu-los i penseu entorn d'aquests, **PODEU UTILITZAR ELS MATERIALS DEL SOBRE ANTERIOR.** Les següents preguntes us poden ajudar a reflexionar:

- Com és el treball avui en dia? A quin sector treballa principalment la població? Hi ha hagut canvis respecte a les dades de treball del 1900? Quins han sigut aquests canvis? Per què penseu que s'han produït?
- Continuen havent diferències laborals entre els homes i les dones? Quines? A que penseu que es deuen? Que n'opineu?
- Creieu que l'atur és un problema? Per què?
- Per què penseu que hi ha tanta diferència entre l'atur a Espanya i a la resta d'Europa? Com penseu que ho podríem fer per a que no hi hagués tant?
- Penseu que el salari més comú a Espanya és suficient? Quin creieu que hauria de ser el salari? Hauria de ser el mateix per a tots? De què hauria de dependre que algú cobres més o menys? És just que un jugador de futbol cobri més que un botiguer o que un infermer?

3er: Agafeu el recurs 3.f i reflexioneu:

- Què penseu de la situació descrita al text?
- Que vol dir ser un treballador pobre? Creieu que és un problema?
- Com pot ser que una persona que treballa sigui pobre?

4t: Feu una ullada als recursos 3.g, 3.h i 3.i i reflexioneu:

- Que penseu de les situacions que expliquen els diferents vídeos? Com us han fet sentir? Com penseu que es senten les persones que viuen aquestes situacions?
- Creiu que són justes aquestes situacions? Per què penseu que passen? Qui és el responsable de que passin? Qui hauria d'aturar-les?
- Penseu que una persona que treballa en aquestes circumstàncies pot ser feliç a la seva feina? Per què creieu que accepten aquestes condicions alguns treballadors?
- Penseu que els consumidors som responsables, d'alguna manera, de que les persones que preparen el nostre menjar, que ens el porten a casa, que netegen, que tenen cura de les nostres persones grans... tinguin, en moltes ocasions, males condicions de treball? Per què?
- Penseu que les situacions que s'expliquen als diferents vídeos vulneren algun dret del treballador o algun dret humà? Quins?
- Què és podria fer per millorar aquesta situació? Creieu que vosaltres podríeu fer alguna cosa?

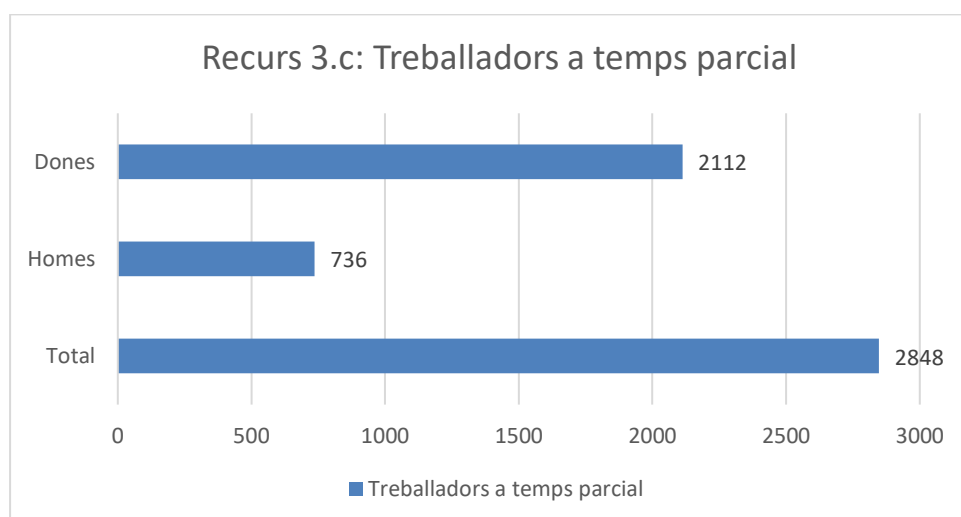
Materials

Recurs 3.a Percentatge de població treballadora per sectors			
	Primari	Secundari	Terciari
Total	4,25%	18,85%	70,00%
Homes	5,95%	27,98%	60,58%
Dones	2,70%	8,50%	80,75%

Font 12 Població treballadora per sectors

Recurs 3.b: Taxa d'atur 2019		
	Espanya	Europa
Total	14,10%	6,4%
Homes	12,45%	7,1%
Dones	16,00%	6,7%

Font 13: Taxa d'atur al 2019

Font 14: Treballadors a temps parcial

Recurs 3.d: Salari anual més comú al 2017	
Homes	17.501,52
Dones	13.518,63

Font 16: Salari més comú

Recurs 3.e: Preu mig del lloguer mensual a Barcelona	
Preu mig del lloguer a Barcelona al 2018	929,57

Font 15: Preu mig del lloguer

Recurs 3.f: Treballadors pobres

España, desde el 2012 entre los países 'top' de la UE en pobreza laboral

El 12,9% de los españoles con trabajo no ganan lo suficiente para llegar a final de mes; según Eurostat

El número de trabajadores pobres crece en plena recuperación de la economía

Gabriel Ubieto

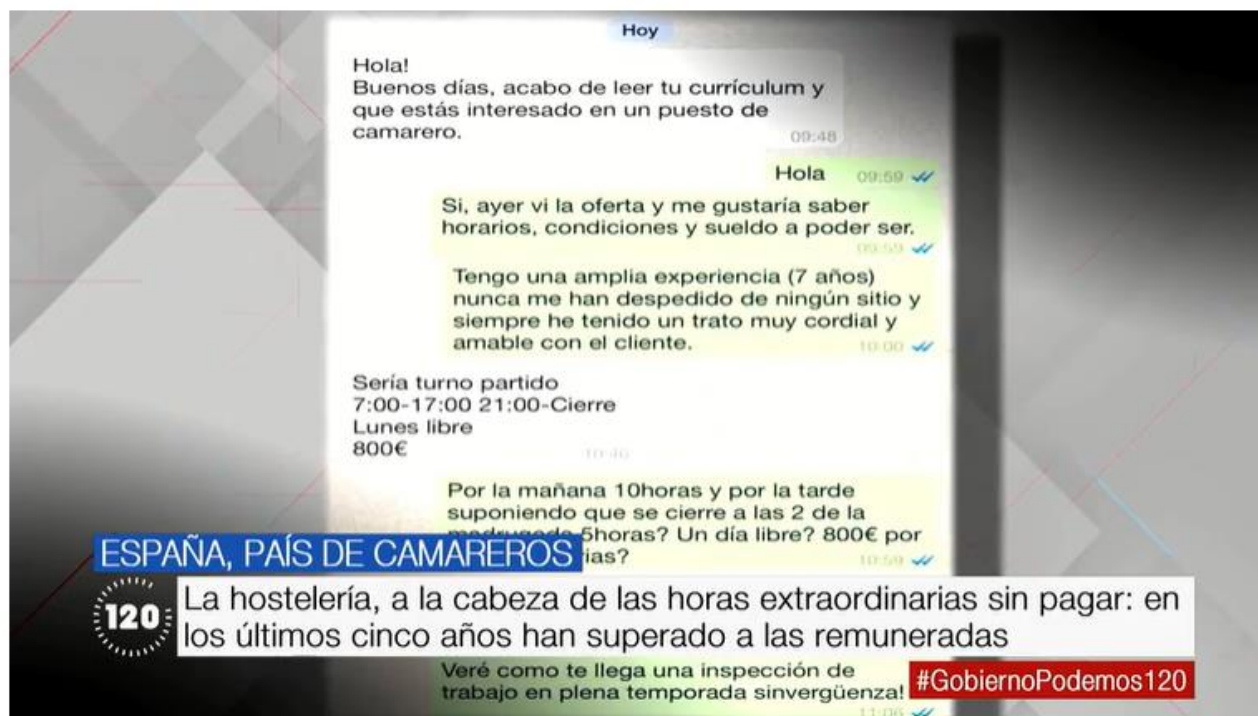
BARCELONA - SÁBADO, 01/02/2020 - 16:30

Llegiu l'article complet a: <https://www.elperiodico.com/es/economia/20200201/numero-trabajadores-pobres-espana-aumenta-plena-recuperacion-economica-7831259>

Font 17: Treballadors pobres

Recurs 3.g: Treballar sense cobrar

Mireu el vídeo a: <http://www.telemadrid.es/programas/120-minutos/hosteleria-marca-cifras-record-extras-2-2042515738--20180823040414.html>

Font 18: Treballar sense cobrar

Recurs 3.h: Condicions de treball

Precariedad laboral en España

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=7HFufyejhCA&t=124s>

Recurs 3.i: L'experiència d'en Daniel

#SinTratoNoHayContrato

Precariedad laboral en España - El testimonio de Daniel Gutiérrez

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=FqsUZrF4aR0>

Font 20: L'experiència d'en Daniel

Aprofundim, el treball infantil

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Recordeu les conclusions que heu extret en les sessions de treball anteriors i, partint d'aquestes, penseu en com seria si vosaltres, amb la vostra edat, haguéssiu d'anar a treballar obligatòriament, sense poder triar, com us sentiríeu?

2º: Mireu el recurs 4.a, situeu-lo a línia de temps, fixeu-vos en quants infants menors de 19 anys treballaven al 1900 i reflexioneu:

- Penseu que si haguéssiu nascut a l'època dels vostres besavis hauríeu tingut que treballar? Sabeu si quan els vostres avis i besavis eren nens treballaven?
- Penseu que al nens en aquella època els agradava treballar? Per què penseu que ho feien?
- Creieu que podien triar en que volien treballar? Com penseu que eren les condicions de treball d'aquells nens?

3er: Llegiu els recursos 4.b i 4.c i parleu entre vosaltres:

- Com us han fet sentir els texts?
- Que penseu de les històries que s'expliquen?
- Com penseu que se sentien aquells infants? Creieu que la seva vida era molt diferent a la vostra? En quines coses? Creieu que era més bona o més dolenta?
- Penseu que avui en dia encara hi ha infants que han de treballar?

4t: Feu una ullada al recurs 4.d, que diu la llei sobre el treball infantil? Per què els nens no poden treballar?

5é: Mireu els recursos 4.e i 4.f, comenteu-los i reflexioneu entre tots a partir d'aquestes preguntes guia:

- Que és el treball infantil? De quins aspectes de la infància no poden gaudir els infants que treballen? Penseu que en la majoria dels casos treballen voluntàriament?
- Per què creieu que hi ha tants nens que treballen arreu del món? Per què vosaltres no treballeu? Quines coses de la vostra vida quotidiana hauríeu de deixar de fer si haguéssiu de treballar?
- Penseu que el treball infantil vulnera els drets humans? Per què? Quins drets penseu que s'estan vulnerant en el cas d'aquests nens?
- El text d'UNICEF (4.e) diu que hi ha molts nens que es veuen obligats a treballar participant en conflictes armats? Que vol dir això? Què penseu d'aquesta situació?

6é: Mireu els materials 4.g i 4.h...

- Què penseu de les històries dels dos nens? Com us sentiu davant d'aquesta situació? Penseu que està bé que treballin?
- Per què treballen? Tenen alguna alternativa per poder viure si no treballen?
- Qui penseu que és el responsable de que aquests nens estiguin treballant? Com es podria evitar que es produïssin aquestes situacions?
- Destacaríeu algun aspecte positiu dels dos infants de les històries (de la seva personalitat, responsabilitat...)?

Materials

Recurs 4.a: L'edat dels treballadors a l'any 1900					
	Menys de 12 anys	De 12 a 19 anys	De 20 a 39 anys	De 40 a 59 anys	Més de 60 anys
Homes	35.986	953.272	1.291.011	1.529.413	605.049
Dones	6.477	272.647	532.805	340.610	163.780

Font 21: L'edat dels treballadors a l'any 1900

Recurs 4.b: La Història d'un infant treballador a Espanya fa 150 anys

«Al igual que els meus pares, i abans els meus avis, jo també vaig entrar jove a treballar a la fàbrica de rajoles del senyor Nolla (València). He de dir-los que poc més podíem fer per a sobreviure, i d'això s'aprofitava el patró. Vaig treballar des de que tenia 10 anys més de 14 hores al dia, de dilluns a dissabte, i el diumenge ens dispensaven pel matí per que poguéssim anar a missa. Dormia al terra de la fàbrica, al costat de la màquina. [...] Vaig treballar allà fins que una pila de rajoles se'm va caure a sobre i em va aixafar la cama. Amb el sou d'aquella setmana vaig pagar les rajoles que s'havien trencat, i aquell mateix dia vaig haver de tornar a casa arrossegant-me. Des de llavors, visc de la caritat dels meus veïns, al que no els sobra res».

Testimoni d'un obrer de rajoles, 1883

Font 22: Història d'un treballador infantil

Recurs 4.c: El treball infantil al 1880

«Molts nens deixen d'anar a l'escola perquè treballen, la seva feina varia molt. Cuiden d'un o varis germans més petits per a que la seva mare pugui guanyar alguna cosa; guarden el bestiar, recullen herba, llenya, fruites o fems pels camins, treballen al servei domèstic o al militar, són venedors ambulants, estan com a aprenent amb un artesà o d'operaris a una fàbrica [...] molts altres fan altres feines a canvi d'un petit sou que per a una família pobre i nombrosa és de gran ajut».

Relat de Concepció Arenal sobre el treball infantil a Espanya a l'any 1881

Font 23: El treball infantil al 1880

Recurs 4.d: Llei contra el treball infantil

Se prohíbe el trabajo infantil. La edad mínima de admisión al trabajo no podrá ser inferior a la edad en que concluye el período de escolaridad obligatoria, sin perjuicio de disposiciones más favorables para los jóvenes y salvo excepciones limitadas.

Los jóvenes admitidos a trabajar deberán disponer de condiciones de trabajo adaptadas a su edad y estar protegidos contra la explotación económica o contra cualquier trabajo que pueda ser perjudicial para su seguridad, su salud, su desarrollo físico, psíquico, moral o social, o que pueda poner en peligro su educación.

Llei europea actual contra el treball infantil

Font 24: Llei contra el treball infantil

Material 4.e: Causes i conseqüències del treball infantil

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=aqQunOIVhKo>

Font 25: El treball infantil

Recurs 4.f: Quants nens treballen actualment?

Se calcula que **151,6 millones de niños y niñas son víctimas del trabajo infantil**. Casi la mitad (72,5 millones) ejercen alguna de las **peores formas de trabajo infantil**, como esclavitud, trata, trabajo forzoso o reclutamiento para conflictos armados. En el Día Mundial contra el trabajo infantil UNICEF recuerda que la educación es clave para frenar esta tendencia

Estos niños y niñas se encuentran en todas partes, pero son invisibles; trabajan como sirvientes domésticos en casas, están ocultos tras las paredes de talleres o se encuentran fuera de la vista del público en plantaciones. La gran mayoría de los niños y niñas que trabajan lo hacen en el sector agrícola.

Informació donada per UNICEF

Font 26: Quantitat de nens treballadors

Recurs 4.g: La història d'en Farras

Farras Khan Sinwari es uno de esos niños que no disfruta de uno de los derechos más básicos de la infancia: la educación. Farras trabaja, junto a sus dos hermanos de tan solo 2 y 3 años, en la fábrica de ladrillos de Karkla, a 15 kilómetros al este de Peshawar en Pakistán.

Farras ya en la preadolescencia, trabaja 12 horas seguidas fabricando y trasladando pilas de pesados ladrillos sobre su cabeza. Sus hermanos, todavía unos bebés, son utilizados por su poco peso para girar los ladrillos sin deformarlos para que se aireen.

Font 27: La història d'en Farras

Recurs 4.h: La història de l'Ismael

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=XtwneVC83G4&t=29s>

Font 28: La història de l'Ismael

Si voleu saber-ne més...

Podeu escoltar més històries als següents enllaços:

La història de l'Erick: <https://www.youtube.com/watch?v=SJeNd7YF62c>

La història de l'Aisha: <https://www.youtube.com/watch?v=Wm9N7fE0auE>

Nens que treballen al Congo: <https://www.youtube.com/watch?v=cAJp-4GDfro>

2.1.2 Carpeta d'aprenentatge temàtica Migració

Sobre 1: La migració

Fitxa

La migració

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents preguntes a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Quan escolteu la paraula migració que us ve al cap? Penseu en alguna persona o situació en concret? Us agradaria emigrar a un altre país? Penseu, parleu i compartiu els vostres pensaments i experiències amb els companys.

2º: Mireu els recursos 1.a, 1.b i 1.c i comenteu-los entre vosaltres, les següents preguntes us poden ajudar:

- Què és la migració? Quines penseu que són les causes per les que la majoria de la gent emigra a viure a un altre país?
- Coneixeu a algun emigrant (que hagi marxat d'aquí per anar a viure a un altre lloc)? I a algun immigrant? Per què van decidir migrar?
- Penseu que és fàcil migrar per anar a viure a un altre país? Què penseu que és el més difícil d'estar lluny del teu país de naixement? I de viure a un país diferent?
- Us agradaria anar a viure o a estudiar a un altre país? A on? Per què?
- Penseu que és bo que vinguin immigrants a viure a Catalunya? Per què?
- Creieu que les persones immigrants tenen els mateixos drets que les persones que han nascut aquí?
- Si només hi ha un lloc de treball qui hauria de tenir-lo? Una persona que ha nascut aquí o una persona immigrant? Per què?
- Penseu que els immigrants que venen a viure a aquí han d'adaptar-se a la nostra forma de viure i renunciar, si fa falta, a les seves costums i maneres de fer? Per què?
- Penseu que tothom té dret a viure al nostre país? O s'han de posar límits?

3er: Per acabar, llegiu el poema (recurs 1.d) i comenteu-lo entre tots:

- De que parla el poema? Com us fa sentir? Esteu d'acord amb el que diu?
- Hi ha alguna frase o part del poema que us agradi especialment? Per què? Què diu?
- El poema ens parla de la diversitat de maneres de fer i de viure, coneixeu al vostre voltant persones que viuen de manera molt diferent o una mica diferent a vosaltres? Expliqueu les vostres experiències!
- Creieu que hi ha algunes maneres de fer o de viure que són millor que les altres (per exemple anar vestit enlloc d'anar nu...)? Per què?

Materials

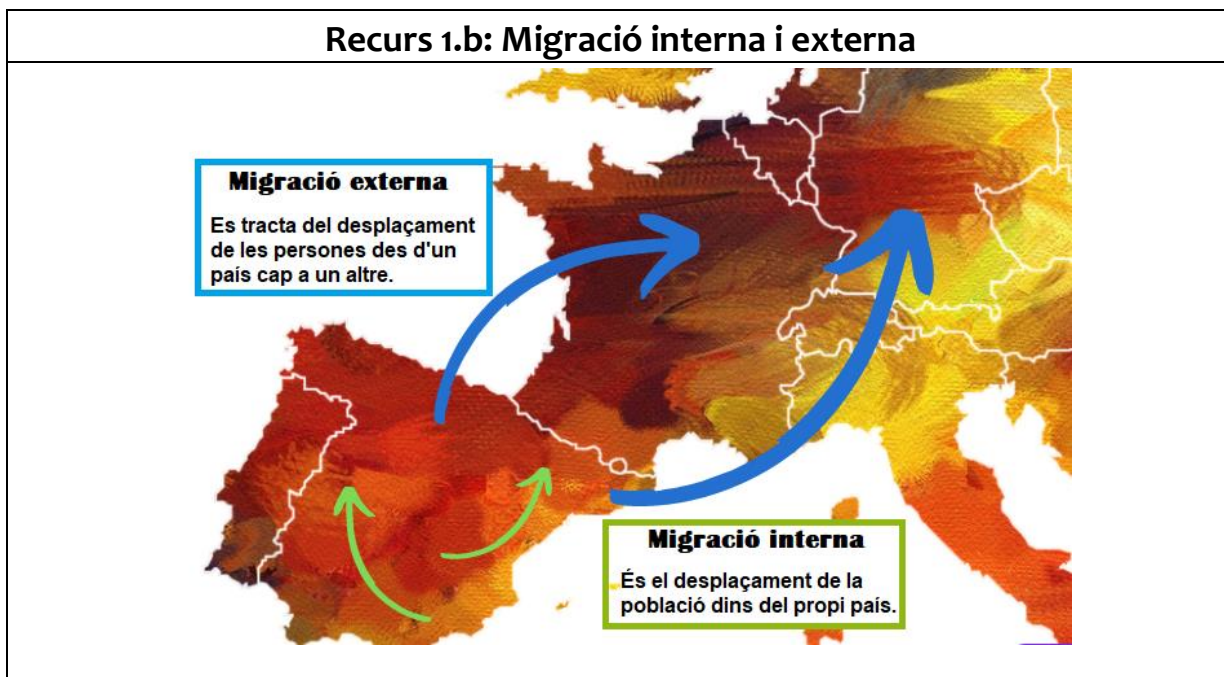
Recurs 1.a: Definició de migració

Migració: és el moviment de la població entre països o entre regions del mateix país, per a canvia de lloc de residència. Pot tenir una doble via: si es produeix de dins cap a fora es diu emigració, si es dona de fora cap a dins, immigració.

Definició extreta de enciclopèdiadelapolitica.org

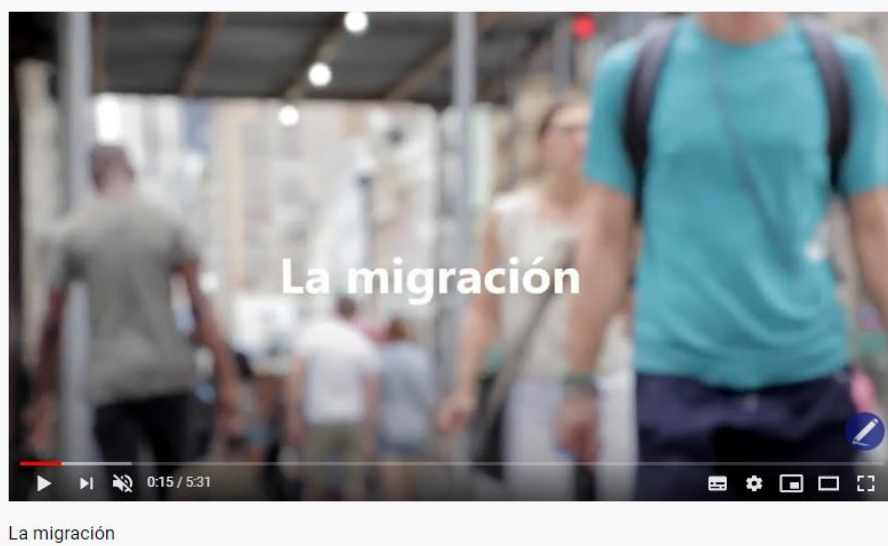
Material 44: Definició de migració

Recurs 1.b: Migració interna i externa

Material 45: Migració interna i externa

Recurs 1.c: Una mirada ampla de la migració

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=TScsEAlqORk>

Material 46: Una mirada ampla de la migració

Recurs 1.d: Podries

Si haguessis nascut
en una altra terra,
podries ser blanc,
podries ser negre...
Un altre país
fóra casa teva,
i diries "sí"
en un altra llengua.
T'hauries criat
d'una altra manera
més bona, potser;
potser, més dolenta.
Tindries més sort
o potser més pega...
Tindries amics
i jocs d'una altra mena;
duries vestits
de sac o de seda,
sabates de pell
o tosca espardenya,
o aniries nu
perdut per la selva.

Podries llegir
contes i poemes,
o no tenir llibres
ni saber de lletra.
Podries menjar
coses llamineres
o només crostons
eixuts de pa negre.
Podries ....podries...
Per tot això pensa
que importa tenir
LES MANS BEN OBERTES
i ajudar qui ve
fugint de la guerra,
fugint del dolor
i de la pobresa.
Si tu fossis nat
a la seva terra,
la tristesa d'ell
podria ser teva.

JOANA RASPALL

Material 47: Poema podries

Sobre 2: Qui immigrava a Catalunya al passat?

Fitxa

Qui immigrava a Catalunya al passat?

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power Point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Recordeu les conclusions que va treure en relació a la fitxa anterior i feu hipòtesis entorn del títol d'aquesta fitxa, qui immigrava a Catalunya al Passat?

2o: Agafeu tots els materials que hi ha a la carpeta i ordeneu-los, quan sigui possible, sobre la línia de temps que va crear fa uns dies

3er: Llegiu el recurs 2.a i reflexioneu junts a partir de les següents preguntes :

- Com parla aquest fragment del diari de la immigració? Té una visió positiva o negativa?
- L'autor diu que fins que tots els catalans tinguin feina no se'n doni a un estranger, que opineu d'això? Creieu que és just?
- Esteu d'acord amb alguna de les afirmacions que fa l'autor sobre la immigració?
- D'on penseu que provenia l'exercit de forasters del que parla l'autor? Per què?

4t: Fins a finals del segle XX la majoria de persones que eren immigrants a Catalunya provenien d'altres punts d'Espanya. Mireu el recurs 2.b, aquest mostra quantes persones van marxar d'algun punt d'Espanya (fent disminuir la població) i quantes van arribar a un altre (fent-la augmentar) al llarg de diferents períodes de temps. Analitzeu les dades de la taula, les següents preguntes us poden ajudar:

- Quines zones d'Espanya perdien més població? Quines zones en rebien més?
- Al llarg dels anys les zones que perdien i que guanyaven més població són més o menys les mateixes?
- Catalunya és de les que rep o de les que perd? Per què penseu que és així?
- A partir de la taula podeu imaginar de quins punts d'Espanya provenia la majoria de la gent que arribava a Catalunya al passat?

5é: Mireu els materials 2.c, analitzeu-lo i parleu-ne entre tots en relació a les següents preguntes:

- Quines eren les condicions de vida de molts dels immigrants que arribaven a Catalunya a la dècada de 1930? Creieu que eren adequades? Per què vivien així? Penseu que quan van marxar de la seva terra somiaven amb viure així?
- Penseu que viure en les condicions descrites significa una vulneració dels Drets humans? Per què?

6é Llegiu el text 2.d i reflexioneu entorn del mateix a partir de les següents preguntes:

- Quins pensa l'autor de l'article que són els perills de la immigració que arribava a Catalunya al 1932? Creieu que tots els catalans pensaven igual? Per què?
- L'autor diu que els immigrant venien a Catalunya a mostrar la seva misèria i a donar un aspecte brut i descuidat a la ciutat, creieu que és veritat? Per què penseu que venien?
- Penseu que avui en dia hi ha persones que pensen semblant a l'autor del text en relació a la immigració? I vosaltres, que en penseu?

7é Per acabar mireu el documental del recurs 2.e i comenteu-lo, les següents preguntes us poden servir de guia?

- Com se sentien les persones del documental per haver d'immigrar? Com era el viatge que havien de fer? Per què decidien immigrar? Amb quines dificultats es trobaven en arribar a Barcelona?
- Per què la policia retornava a la seva terra a molts dels immigrants que arribaven a Catalunya? Com es devien sentir aquestes persones? Creieu que això passa també avui en dia? Què penseu de tot això?
- Al final del vídeo podem escoltar una frase que diu que el viatge que molts immigrants van fer al passat és el mateix que "molts amb accents i recorreguts diferents continuen intentant" a que penseu que es refereix aquesta frase?

Materials

Recurs 2.a: La immigració a Catalunya

Arriben innombrables allaus de gents a Catalunya, el resultat l'estem veient. Desordre continu, intranquil·litat per manent, i a fi de comptes ruïna de la nostra economia, desmoralització de la nostra vida social, i corrupció. La solució és fàcil : restringir l'entrada d'aquest exèrcit de forasters que ens envaeixen en cerca de treball (i ja no cal dir els que venen ,amb fins inconfessables). No és que amb això pretenguem que qui no és català no té dret a guanyar-se la vida a casa nostra. El que afirmem i sostenim és que és injust i suïcida donar feina a un sol estranger, havent-n'hi milers de nacionals sense feina, sense pa. Si en sobra, que es doni al primer que la sol·liciti, si la seva moralitat i antecedents l'en fan digne.

Fragment adaptat de J. Genovés i Moles. 9 de Juliol de 1932.

Font 29: La immigració a Catalunya

Recurs 2.b: Saldo migratori per comunitats autònomes

Comunidades Autónomas	1901-1910	1911-1920	1921-1930	1931-1940	1941-1950	1951-1960	1961-1970	1971-1981
Andalucía	-127	45	-139	-30	-108	-569	-844	-305
Aragón	-48	-27	-59	-32	-1	-68	-34	-20
Asturias, Principado de	-23	2	-38	11	-2	2	-31	7
Balears, Illes	-12	-7	2	21	4	3	74	71
Canarias	13	-12	29	20	-22	-6	19	47
Castilla-La Mancha	-16	-46	-62	-76	-96	-294	-458	-180
Castilla y León	-183	-192	-145	-75	-100	-349	-466	-229
Cantabria	-15	-12	-12	-10	-14	-26	-14	-0,2
Cataluña	32	210	326	69	259	470	720	281
Comunidad Valenciana	-41	-37	21	63	62	76	303	240
Extremadura	-12	-19	-32	-26	-25	-175	-378	-170
Galicia	-138	-87	-102	20	-111	-227	-229	-40
Madrid, Comunidad de	72	159	220	107	276	412	687	325
Murcia, Región de	-27	-23	-91	-9	-48	-71	-102	5
Navarra, Cdad. Foral de	-30	-14	-21	-10	-17	-20	19	2
Rioja, La	-20	-9	-12	-1	-8	-21	-13	3
País Vasco	-6	20	26	1	36	152	256	42

Font 30: Saldo migratori per comunitats autònomes

Recurs 2.c: Condicions de vida dels migrants

Els immigrants viuen una trista situació material i moral, sovint fugen d'una misèria per caure en una altra. Semblants condicions de vida són perjudicials per a l'infant, físicament i espiritualment. L'analfabetisme, i coses encara pitjors, són els resultats d'una immigració incontrolada, que no soluciona moltes vegades la situació dels immigrants.

Molts d'ells són víctimes del tràfic indigne d'unes quantes empreses de transport que els prometen meravelles a Barcelona, els cobren el viatge i els treuen de la pobresa soferta que menen a llurs racons de Múrcia, Andalusia o Aragó i els aboquen a la misèria d'una ciutat sobrepoblada, on han de ser de pàries, acceptar les feines més dures i encara sort!, o trobar-se a l'alternativa de la mendicitat, el robatori o, per les dones, la prostitució des de llur infància. És inconcebible que les autoritats no s'hagin mai posat d'acord per a guarir aquesta nafra, que així com infecta la nostra ciutat, despobra i desola grans contrades agrícoles.

Moltes vegades els immigrants viuen en un apilotament immens, estrofolari, de cases i de barraques de totes mides i menes, que comença a la falda d'un turó i s'escampa pel damunt. La gent hi viu apilotada, de qualsevol manera. Si, a l'hivern, es desencadena un temporal d'aigua i de vent, el vent se n'enduu teulades de deixalla, l'aigua omple les barraques i produeix una considerable quantitat de víctimes, gallines, pollastres i conills que solen criar-se barrejades amb les persones.

Fragment adaptat de Carles Sentís, 1933; Jaume Pasarell, 1932 i Rosent Llates, 1932.

Font 31: Condició de vida dels immigrants

Recurs 2.d: El perill de la immigració

La Premsa catalana ha insistit, diverses vegades, sobre el perill que és per a Catalunya la immigració. Els vinguts de Murcia són els més nombrosos. D'altres bandes ja n'arriben també, i no per cert massa pocs ; però els murcians són els que baten el rècord. Que hi veuen, en Catalunya? Per què hi venen, aquí? Es que no té les seves belleses, el país del qual són fills? Es que no estimen la terra que els ha vist néixer?

Abandonen les seves terres, pe anar a la aventura, en una altra banda. Deixen aquelles hortes plenes de vida i de primavera, per anar a patir misèria en un lloc desconegut ; abandonen la casa i potser els seus pares vellets, per venir a captar i a fer una vida aventurera. Es la veritat. No és cap insult. No pretenem ofendre ningú ; però sí preguntar-nos el perquè d'aquesta immigració. Per què no treballen les seves terres? Per què no cerquen en la seva pàtria els mitjans per viure d'una altra manera? Per què no estimen, com el nostre bon pagès, les seves contrades i terres? Aneu a saber. Sols hi ha un fet que ens interessa. El perill de la immigració. Per què no cerquen els nostres governants algun remei, per radical que sigui? Es que no es fan càrrec del mal que això causa a Catalunya?

Nosaltres sola ment volem escatir un fet. El del perill de la immigració. Com els ho hem de dir, que a Catalunya ja som prous, i que no volem més gent? En veure els ramats de gent que ens arriba, hom es pregunta : Què hi venen a fer, aquí? Ah! sí. Una cosa. Ensenyar la seva misèria pels nostres carrers. Portant-nos malalts, alguns amb greus malalties encomanadisses. Comprovat també, de la pèrdua de treball de nombrosos catalans. Cal evitar aquesta immigració de un aspecte de ciutat bruta, depravada la manera que sigui. Es una qüestió que té molta més importància de la que hom creu.

Fragment adaptat de J. De C, 1933.

Font 32: Els perills de la immigració

Recurs 2.e: Històries d'Immigració

Mireu el vídeo a: <https://www.rtve.es/alacarta/videos/informe-semanal/informe-semanal-vida-maleta/607147/>

Font 33: Documental la vida en una maleta

Qui són els immigrants a Espanya avui?

**Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!**

1er: Recordeu les conclusions que vau treure en relació a la fitxa anterior i compartiu entre tots quines penseu que són les semblances i les diferències entre la immigració del passat i la d'avui en dia.

2º: Mireu els recursos 3.a i 3.b i reflexioneu entorn d'aquests a partir de les següents preguntes:

- Com ha canviat la població de l'àrea metropolitana des del 1991 fins al 2018? Per què penseu que progressivament hi han més persones nascudes a l'estranger que viuen a Barcelona?
- Per què penseu que la població ha passat de representar el 03% de la població al 1900 al 10% al 2019? Què penseu que ha motivat aquest canvi?
- L'origen de les persones immigrants a Espanya ha canviat en els darrers 120 anys? D'on venien abans la majoria d'immigrants i d'on venen ara? Per què penseu que ha canviat?
- Creu que el motiu pel que els immigrants venien a Espanya al passat són diferents dels que tenen per venir avui en dia? Quins són, en la vostra opinió, aquests motius?

3er: Feu una ullada als recursos 3.d, 3.d i 3.e i reflexioneu entre tots a partir de les següents preguntes:

- Quines penseu que són actualment les condicions de vida dels immigrants a Espanya? Creieu que són millors, pitjors o iguals que les de les persones espanyoles? Per què creieu que és així?
- Considereu que hi ha alguns immigrants que tenen pitjors condicions de vida que els altres en funció del seu país d'origen? Quins? Per què?
- Per què creieu que hi ha zones on viuen més immigrants i zones on hi viuen menys?

4t: Mireu els recursos 3.f, 3.g i 3.h i comenteu-los tenint en compte les següents preguntes:

- En relació al 3.f, per què penseu que hi ha persones que no volen llogar el seu pis als estrangers? Per què creieu que això passa? Què penseu vosaltres? Creiu que amb aquest anunci s'estan vulnerant els drets humans d'alguna manera?
- Quina és la vostra opinió sobre la immigració? Creieu que comporta algun problema? Penseu que els immigrants tenen els mateixos drets que les persones que han nascut aquí?
- Què penseu de les dades de la taula i de les diferents afirmacions? Amb quines esteu d'acord i amb quines en desacord? Comenteu-lo entre vosaltres.

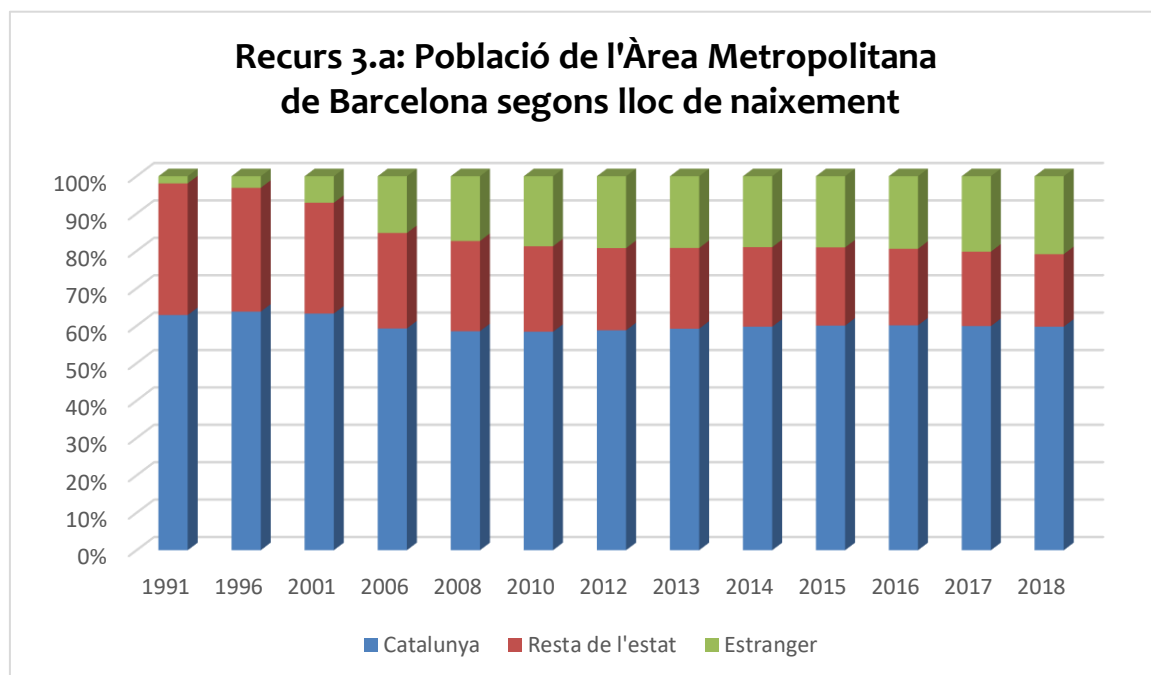
5é: Mireu el material 3.i i comenteu-lo:

- Els joves que surten al vídeo quines dificultats i problemes comenten que s'han trobat en relació al procés de migració? Com se senten respecte d'haver migrat?
- Per què és difícil ser immigrant segons els nois del vídeo? Per què són importants l'amistat i el respecte?
- Quines experiències de discriminació o de sentir-se desplaçat han viscut els nois del vídeo?

6 é: Mireu els vídeos dels recursos 3.j i comenteu-los:

- Què és el racisme? Per què penseu que hi ha persones que cometes actes o fan afirmacions racistes? N'heu vist o sigut víctimes d'alguna? Com vau actuar davant aquesta?
- Com penseu que se senten les persones que són discriminades pel seu origen o tractades amb racisme?
- Penseu que el racisme està relacionat amb la vulneració dels drets humans?

Materials

Font 34: Evolució de la població de l'àrea metropolitana

Recurs 3.b: Població espanyola d'origen estranger, principals països d'origen (1900-2019)

Principals països d'origen de la població immigrant, any 1900

França	Portugal	Regne Unit	Itàlia	Alemanya	Bèlgica
36.03%	20.93%	14.01%	9.13%	5.32%	1.56%
Població immigrant total: 55.383			Els immigrants representen el 0,3% de la població total		

Font 35: Immigració 1900

Principals països d'origen de la població immigrant, any 1930

Portugal	França	Alemanya	Regne Unit	Itàlia	Argentina
30.36%	19.95%	10.64%	9.86%	4.93%	4.33%
Població immigrant total: 83.791			Els immigrants representen el 0,35% de la població total		

Font 36: Immigració 1930

Principals països d'origen de la població immigrant, any 1960

Portugal	França	Marroc	Cuba	Argenina	Alemania
16.86%	15.36%	13.35%	9.77%	8.41%	7.19%
Població immigrant total: 92.708			Els immigrants representen el 0,3% de la població total		

Font 37: Immigració 1960

Principals països d'origen de la població immigrant, any 2000

Marroc	Regne Unit	Alemanya	França	Portugal	Italia
18.74%	10.71%	9.59%	5.1%	4.69%	3.01%
Població immigrant total: 923.879			Els immigrants representen el 2,28% de la població total		

Font 38: Immigració 2000

Principals països d'origen de la població immigrant, any 2010

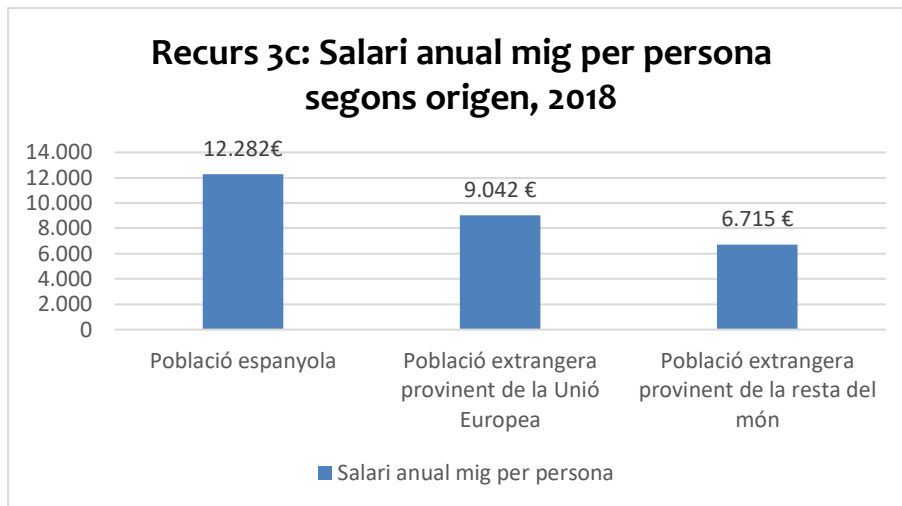
Romania	Marroc	Ecuador	Regne Unit	Colombia	Bolivia
14.46%	13.11%	6.95%	6.74%	5.09%	3.70%
Població immigrant total: 5.747.734			Els immigrants representen el 12,32% de la població total		

Font 39: Immigració 2010

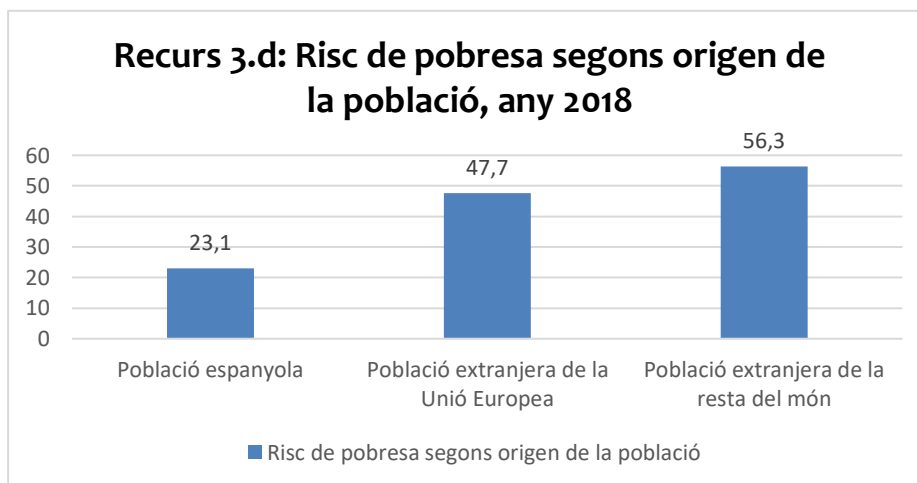
Principals països d'origen de la població immigrant, any 2019

Marroc	Romania	Regne Unit	Italia	Xina	Colombia
16.15%	13.34%	4.87%	4.53%	4.45%	4.10%
Població immigrant total: 5.036.878			Els immigrants representen el 10,36% de la població total		

Font 40: Immigració 2019

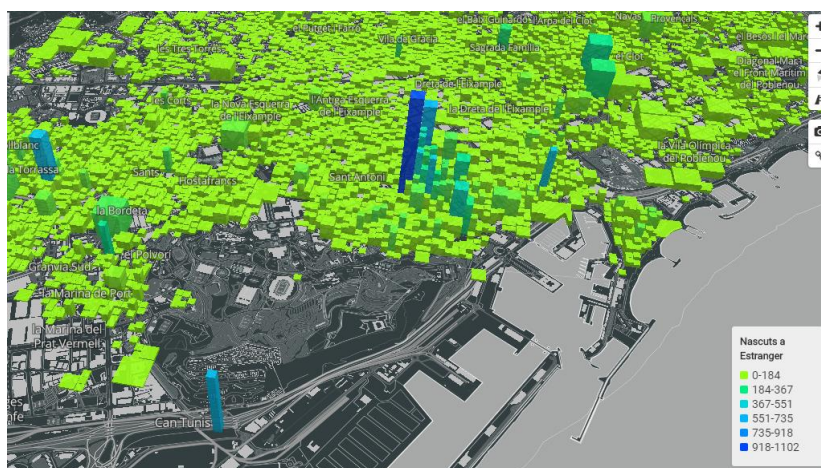

Font 41: Salari mig segons origen

Font 42: Risc de pobresa segons origen

Recurs 3.e: On viu la població d'origen estranger a Catalunya?

Descobriu-ho aquí: <http://betaserver.icgc.cat/poblacio-catalunya/>

Font 43: On viu la població d'origen estranger

Recurs 3.f: Immigració i lloguer

Desalambre (/desalambre/) / INMIGRACIÓN

"Se alquila piso" (abstenerse extranjeros)

La población inmigrante encuentra más dificultades que la española a la hora de acceder a una vivienda en alquiler

A menudo en anuncios puede leerse "abstenerse inmigrantes", "sólo españoles" o "ideal para inmigrantes"

La discriminación es tan cotidiana que ha llegado a ser "naturalizada"

Lydia Molina (/autores/lydia_molina/)

29/01/2014 - 20:47h

ha bajado 80 eur (17%)

395 euros/mes - recibir aviso si baja de precio
15,8 euros/mes/m²

estudio de 25 m² exterior - más detalles

2ª planta sin ascensor

1 wc

fianza de 1 mes

enviar por email y compartir

"precioso estudio, escalera altillo cama matrimonio, muchísima luz, electrodomesticos, amueblado a estrenar idea: para jóvenes solo españoles"

"precio con comunidad incluida.
la latina, es un estudio de diseño en segunda planta exterior y muy luminoso. amueblado con electrodomesticos y calefaccion.
estudio a dos alturas preferentemente españoles.

Llegi l'article complet aquí: https://www.eldiario.es/desalambre/inmigracion/discriminacion-vivienda-inmigrantes_0_220828663.html

Font 44: Immigració i lloguer

Recurs 3.g: Quins pensa la població espanyola que són els aspectes més negatius de la immigració?

Font 45: Aspectes negatius de la migració

Recurs 3.h: Què opinen els espanyols sobre les següents afirmacions?

	Molt d'acord	Bastant d'acord	Bastant en desacord	Molt en desacord
Tot i que tinguin els mateixos ingressos, se'ls hi donen més ajudes sanitàries als immigrants que als espanyols.	18,2%	24,6%	20,6%	18,2%
Els espanyols haurien de tenir preferència a l'hora d'accedir a atenció sanitària.	14,2%	24,6%	32,3%	24,1%
Els espanyols haurien de tenir preferència per a triar l'escola dels seus fills.	15,5%	29,9%	27,1%	20%
La qualitat de l'educació empitjora a les escoles on hi ha molts fills d'immigrants	9,8%	25,2%	31,6%	19,2%
Els immigrants en treuen el lloc de treball als espanyols.	19,4%	31,6%	27,4%	16,2%
Si algú que ve a viure i treballar a Espanya es queda a l'atur molt de temps hauria de ser expulsat del país.	10,9%	19,5%	29,3%	27%

Font 46: Opinions sobre els immigrants

Recurs 3.i: La història d'alguns joves immigrants

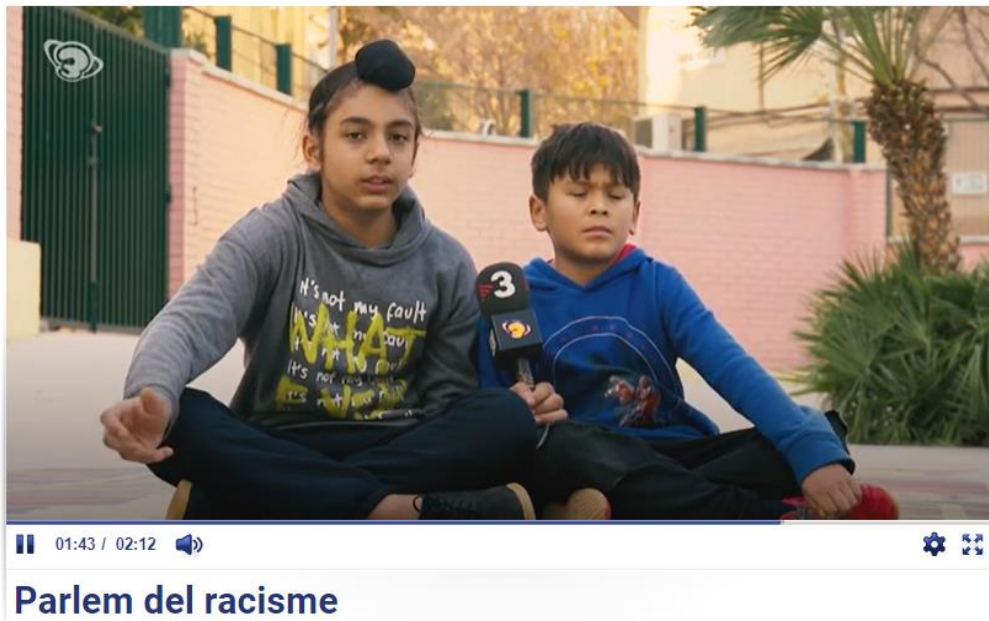
Nuestra historia, nuestra voz (Proceso migratorio de adolescentes en España)

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=lxGN5MOZhwA>

Font 47: La història de joves immigrants

Recurs 3.j: Migració i racisme a Espanya

Mireu el vídeo a: <https://www.cma.cat/tv3/super3/infok/parlem-del-racisme/video/5813396/>

Font 48: Vídeo sobre racisme

Veieu el vídeo al següent enllaç: <https://www.youtube.com/watch?v=4dMpCA0tXbU>

Font 49: Experiències racistes

Aprofundim, els refugiats

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un Power Point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Recordeu les conclusions que vau treure en relació a les fitxes anteriors, i comenteu que en sabeu sobre els refugiats

2º: Mireu els recursos 4.a i 4.b i comenteu entre tots:

- Què són els desplaçats i els refugiats? Per què marxen de la seva terra? Que els hi podria passar si no marxessin?
- Quines coses deixen enrere les persones refugiades? Com és el seu viatge?
- Coneixeu alguna persona refugiada? Sabeu d'algun avantpassat vostre que fos refugiat?
- Per què penseu que avui en dia hi ha tants refugiats?
- Com us sentiríeu si aquí hi hagués una guerra i haguéssiu de sortir corrents de casa i convertir-vos en refugiat? Què us emportaríeu de casa vostra si només poguéssiu salvar una cosa?

3er: Llegiu l'article del recurs 4.c i comenteu-lo entre vosaltres:

- Quines són les condicions de vida dels refugiats que viuen al camp de l'article? Penseu que aquestes condicions són adequades i dignes? Vulneren els drets humans aquestes condicions?
- S'assemblen les condicions de vida d'aquests refugiats a les dels immigrants del passat (Mireu el recurs 2.c).
- Penseu que les persones refugiades són felices vivint en aquelles condicions? Com us sentiríeu vivint en aquestes condicions? Qui creieu que és responsable de que tothom tingui unes condicions de vida dignes?
- Penseu que hauríem d'ajudar als refugiats d'alguna manera.

4t: Mireu els vídeos dels recursos 4.d i 4.e i reflexioneu junts entorn d'aquests:

- Com us fa sentir el vídeo?
- Tenen els infants refugiats somnis semblants als vostres i als dels vostres germans i amics?
- Quins records tenen els infants del seu país, de les guerres i de la seva fugida del país? Com va ser?
- Com penseu que ha de ser viure lluny de la vostra família i amics de sempre a causa de la guerra?
- Quina penseu que ha de ser la cosa més difícil de ser refugiat?
- Quina relació hi ha entre Drets Humans i refugiats?
- Qui penseu que és responsable de que els refugiats puguin fugir amb seguretat i dignitat del seu país? Penseu que nosaltres podríem fer alguna cosa per ajudar-los?

Materials

Recurs 4.a: Qui són els refugiats

00:05 / 03:13

Ser refugiats

Mireu el video a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/ser-refugiats/video/5772915/>

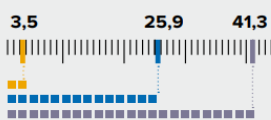
Font 50: Vídeo ser refugiat

Recurs 4.b: Els refugiats en dades

70,8
MILLONES
DE DESPLAZADOS
FORZADOS

EL DOBLE QUE
HACE 20 AÑOS

 1 refugiado
cada **2** segundos

3,5 millones de
SOLICITANTES DE ASILO

25,9 millones de
REFUGIADOS

41,3 millones de
DESPLAZADOS INTERNOS

El **80%** de los refugiados viven
en **PAÍSES VECINOS**

Principales lugares
de **ORIGEN:**

SIRIA (6,7 M)
AFGANISTÁN (2,7 M)
SUDÁN DEL SUR (2,3 M)
MYANMAR (1,1 M)
SOMALIA (0,9 M)

Principales lugares
de **ACOGIDA:**

TURQUÍA (3,7 M)
PAKISTÁN (1,4 M)
UGANDA (1,2 M)
SUDÁN (1,1 M)
ALEMANIA (1,1 M)

1 de cada **2**
refugiados es un **Niño**

138.600
menores **NO ACOMPAÑADOS**

Font 51: Els refugiats en dades

Recurs 4.c: La vida a un camp de refugiats grec

ABC INTERNACIONAL Buscar 🔍

España ▾ Internacional Economía ▾ Sociedad Madrid ▾ Familia ▾ Opinión ▾ Deportes ▾ Gente ▾ Cultura ▾ Ciencia Historia Viajar ▾ Play ▾ Bienestar ▾ Más ☰

«La jungla» de Lesbos, un campo para 2.800 inmigrantes ocupado por 21.000

Más de 22.000 inmigrantes malviven desde hace meses en la isla, sin ver una solución a corto plazo a su situación. Mientras tanto, aumenta la presión de la población local para que se marchen

Publicidad

¿Te gustarí extraon

Imagen del campo de refugiados de Moria - Reuters

“El campament de Moria és el més gran de Grècia i acull ara a 21.000 persones que malviuen molts mesos, a vegades un any [...] el centre es va crear per a acullir 2.880 persones, la resta viuen a tendes de campanya i construccions de cartro a la part que envolta el campament. [...] els més vulnerables só els menors no acompanyats (no tenen la seva família). [...] Shokoofeh és una nena afgana tímica que m’ensenya casa seva: una barraca de cartro, plàstic i palets de fusta on viu amb els seus pares i tres germans. Explica que la seva família va viure 20 anys a afganistan fins que la situació es va tornar tant difícil que van marxar a turquia i viatjar fins a Grècia [...] un dels habitants comenta <aquí el menjar és dolent, l’aigua és dolenta, no hi ha electricitat i no bebem despres de les 4 de la tarda>, al campament no hi ha lavabos. Un cop al mes reben diners de la Unió Europea, 90 euros per als adults i 50 per als nens. Amb això han de sobreviure. L’activitat principal del campament és fer cua: cua per a les oficines i cuas per al menjar tres cops al dia. Al campament fa molt mala olor, molts nens tenen diarees i problemes respiratoris.”

Fragment adaptat de Castiella, 2020

Font 52: La vida a un camp de refugiats

Recurs 4.d: Amb que somien els infants refugiats?

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=s5lfZEKYJTU>

Font 54: Vídeo Somnis dels infants refugiats

Recurs 4.e: Com es deuen sentir els refugiats?

Com es deu sentir un refugiat?

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/com-es-deu-sentir-un-refugiat/video/5301794/>

Font 53: Vídeo com es deu sentir un refugiat

2.1.3 Carpeta d'aprenentatge temàtica Ecologia

Sobre 1: Medi ambient i ecologia

Fitxa

L'ecologia

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents preguntes a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point... TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Llegiu les definicions dels recursos 1.a i reflexioneu sobre si penseu que és important tenir cura del medi ambient i per què.

2º: Mireu el recurs 1.b i reflexioneu tots junts sobre la contaminació a partir de les següents preguntes:

- Penseu que la contaminació és un problema? Per què?
- Al nostre dia a dia, com ens afecta la contaminació?
- La contaminació de l'aire i de l'aigua quins problemes poden ocasionar a llarg termini?

3er: Mireu el vídeo del recurs 1.c i comenteu-lo:

- Què és el canvi climàtic? Què penseu que pot parar si no s'atura el canvi climàtic? Com ens pot afectar?
- Per què en els darrers anys s'estan produint excessius gasos d'efecte hivernacle?
- Som responsables del canvi climàtic? Podem fer alguna cosa per aturar-lo?
- Creus que hi ha relació entre ecologia i Drets Humans?

4t: Per acabar, llegiu la cançó 1.d i comenteu-la:

- Com us fa sentir la cançó?
- De que parla la cançó? Hi ha algun fragment que us cridi l'atenció? Quin?
- Que penseu que vol dir el cantant quan es refereix al planeta com a Mare?

Recurs 1.a: Definició de medi ambient i d'ecologia

Medi ambient: Conjunt de condicions ambientals que constitueixen el marc on s'esdevé l'existència d'un ésser viu o d'una comunitat. El medi comprèn tots els factors que influeixen en el desenvolupament d'un organisme.

Contaminació: Alteració de les propietats d'un medi per incorporació, generalment deguda a l'acció directa o indirecta de l'home, de perturbacions, materials o radiacions que introdueixen modificacions de l'estructura i la funció dels ecosistemes afectats.

Ecologia: Ciència que estudia les relacions dels éssers vius entre ells i amb el seu medi.

Definicions adaptades de enciclopèdia.cat

Material 48: Definició de medi ambient

Recurs 1.b: La contaminació de l'aire

Material 49: La contaminación de l'aire

Recurs 1.c: Què és el canvi climàtic?

#DrawMyLife
¿Qué nos ocurrirá con el CAMBIO CLIMÁTICO? - Draw My Life

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=L9bqqLQ7OZc>

Material 50: Què és el canvi climàtic?

Recurs 1.d: Madre tierra

Que difícil cantarle a tierra madre	Oh mama reclama
Que nos aguanta y nos vio crecer	Se le apaga la llama
Y a los padres de tus padres	Y esto no es de hoy
Y a tus hijos los que vendrán después	De tiempos de atrás hoy
Si la miras como a tu mama	Después de décadas degradando
Quizás nos cambie la mirada	Ya mama reclama
Y actuemos como el que defiende a los tuyos	Se le apaga la llama
Y a los que vienen con el	Se la venden hoy
La raíz en mis pies yo sentí	De lo que fue a lo que soy
Levante la mano y vi	Se magnifican sus latidos hoy
Que todo va unido, que todo es un ciclo	Llaman llaman
La tierra, el cielo y de nuevo aquí	Mama tierra llaman
Como el agua del mar a las nubes va	Ya que las manejan sin plan
Llueve el agua y vuelta a empezar, oye	Demasiadas cavan
Grite, grite o no lo ves?	Otras se caen luego frutos no dan
Va muriendo lentamente, mama tierra mother earth	Llaman llaman
No se trata de romper ventanas	Mama tierra llaman
Ni farolas ni de cara	Oidos sordos les hace el "man"
Mejor romper conciencias equivocadas oye	Miradas se tapan
Nadie nos enseñó ni a ti ni a mí	Contaminan hasta que eliminan
Nadie nos explicó ni a ti ni a mí	Grite, grite o no lo ves?
Mejor aprender, que corra la voz y quizás conseguir	Va muriendo lentamente, mama tierra mother earth

Cançó Madre Tierra de Macaco

Material 51: Cancó de la Madre Tierra

El medi ambient al passat

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point... TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Agafeu tots els materials que hi ha a la carpeta i ordeneu-los sobre la línia de temps que vau crear fa uns dies.

2º: Llegiu el text de l'article 2.a i comenteu-lo:

- De que parla el text? Que volien aconseguir els manifestants? Quines conseqüències tenia la contaminació produïda per la mina a les seves terres?
- Per què penseu que la pràctica de la crema del mineral, que estava prohibida a altres països, es permetia a Espanya? Quina relació penseu que hi ha entre els interessos econòmics de les empreses (en aquest cas la mina) i la contaminació? Què penseu que hauria de tenir prioritat la no contaminació o el treball i els diners?
- Creieu que avui en dia encara hi ha persones que treballen sota nivells de contaminació nocius per a ells i per al medi ambient?
- Com va acabar la manifestació segon el text? Què penseu d'aquest final?

3er: Mireu els recursos 2.b i 2.c, llegiu-los, analitzeu-los i comenteu-los entre vosaltres:

- Què es deia fa 50 anys sobre el medi ambient i la contaminació? Quins problemes es detectaven? Per què deien que la contaminació de l'aire era un problema?
- Quina relació hi ha entre l'empitjorament dels recursos i el fet que cada cop hi hagi més població? Què passarà si augmenta la contaminació i la població i disminueixen els recursos?
- Qui és responsable de que els recursos i el medi ambient siguin saludables, sostenibles i adients per viure per a tots? Què podem fer, a nivell individual, col·lectiu i social, per aconseguir un medi ambient millor per a tots?

4t: Per acabar, mireu el recurs 2.d i comenteu-lo amb l'ajuda de les següents preguntes?

- Com va ser la primera manifestació en favor del medi ambient? Qui hi va participar? Què es va fer durant aquest dia?
- A què penseu que feia referència el lema de la manifestació "queremos vivir o queremos morir"?
- Es fan avui en dia també manifestacions pel clima? Per què? Què es demana?

Materials

Recurs 2.a: La primera manifestació ecològica d'Espanya

Ha habido desorden público; pero no por causas políticas, sino por interés de vida. Son manifestaciones contra las calcinaciones de mineral al aire libre en Rio tinto. [...] Expone que las calcinaciones del mineral al aire libre están suprimidas en Inglaterra y en Portugal, porque destruyen la vida vegetal y animal de las comarcas en donde las calcinaciones se efectúan. Defiende enérgicamente como medida humanitaria la supresión de las calcinaciones al aire libre [...] Ante estas manifestaciones de españoles que pedían la vida, el gobernador de Huelva se hacia el sordo, y el sor lo se hacia el Gobierno. ¿Y qué ha sucedido? Pues lo que necesariamente tenia que suceder. Que se suscitó una verdadera cuestión de orden público en Rio Tinto, en donde se ha cometido un vil y cruel asesinato.

Fragment adaptat de Romero Robledo, a un diari de 1888

Font 55: La primera minifestació ecologista

Recurs 2.b: Quins eren els problemes medi ambientals del passat?

Los madrileños no ganamos para sustos. Bueno, los madrileños y el resto de los españoles, porque cuando los humos de tu vecino veas brotar... Resulta que los madrileños nos vamos envenenando lentamente. Cada vez que respiramos, Madrid nos hace ingerir, pérfida, nuestra correspondiente dosis de gas letal. La dosis es mínima todavía, pero por algo se empieza. Este problema preocupa a los técnicos municipales, entre otras razones, pienso yo, porque también a ellos les toca su parte en eso de la contaminación atmosférica. Un técnico municipal respira, parece, como cualquier otro vecino normal, y, en consecuencia, sus pulmones se quebrantan lo mismo al llenarse de aire viciado. Pues bien, los técnicos municipales son pesimistas. No sólo los de aquí: los de todo el mundo. La civilización moderna es una civilización de demasiados humos. Y entre las fábricas, los automóviles, las calefacciones y la increíble capacidad del hombre para expeler nicotina en nube, no queda espacio para el limpio oxígeno de cada día. En realidad, el oxígeno es cada día más sucio Si las cosas siguen así —y no llevan camino de remitir— las ciudades desaparecerán, un día, por intoxicación de sus habitantes. Esto es lo peligroso de la contaminación atmosférica, que se apodera de nosotros sin que lo percibamos.

Fragment adaptat de Manuel Pombo Ángulo, al diari la Vanguardia, 1968

Font 56: Els problemes ambientals del passat

Recurs 2.c: Què es deia sobre ecologia al passat?

Lo triste del crecient empeoramiento de los recursos de la tierra está ligado al simultáneo crecimiento de la población, porque ésta exigirá continuamente más empleo de los recursos, que por otra parte son reducidos cada vez más por el deterioro del medio ambiente. Es un problema de alcance mundial, en el que las naciones pobres y las ricas están complicadas en él por igual, siendo afectadas vitalmente cada una de ellas por el tratamiento que las demás dan al medio ambiente común. Por lo tanto, todos los países no tienen más remedio, que trabajar en conjunto en su biosfera común, en la que el espacio y los recursos, aunque vastos, son limitados.

Fragment del diari la Vanguardia de 1969

Font 57: Què es deia d'ecologia al passat

Recurs 2.d: La primera gran manifestació pel medi ambient, el primer dia de la terra

Fue una jornada memorable, el "Earth Day", "Dia de la Tierra", que se desarrolló y creció en los últimos meses como una gran bola de nieve y se desencadenó sobre las ciudades y los pueblos, las universidades y las escuelas. [...] Millones de seres humanos de toda edad y condición participaron ayer de algún modo en el "Earth day", desde las criaturas de las escuelas públicas, que cantaban canciones en sus aulas, a los alcaldes de las ciudades y a los ejecutivos de las empresas [...] Detrás de las complejas predicciones y el oscuro lenguaje, detrás de vocablos como ecología, entorno y contaminación, nos encontramos con una simple pregunta: "Queremos vivir o queremos morir" [...] Se han escrito canciones y se han organizado festivales; se han enterrado coches, nuevos y viejos, y se han tratado de limpiar calles, caminos, ríos.."

Fragment adaptat de Maria Massip al diari ABC al 1970

Font 58: La primera gran manifestació pel medi ambient

Problemes mediambientals

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Recordeu les conclusions que va treure en relació a la fitxa anterior i penseu sobre com és actualment el nostre medi ambient i quins problemes té aquest.

2º: Mireu les fotografies del recurs 3.a i comenteu quines diferències trobeu entre totes dues i quina relació podem establir entre aquestes i el medi ambient.

3er: Mireu el recurs 3.b i analitzeu la relació entre les dades que surten a aquest i l'augment de la contaminació.

4t: Feu una ullada al recursos 3.c i 3.d i reflexioneu junts entorn d'aquests:

- ➔ Per què penseu que els gasos d'efecte hivernacle i el consum de combustibles ha augmentat tant al llarg del temps? Creieu que hi ha relació entre l'augment de les dues coses? Penseu que aquest augment és un problema? Per què?
- ➔ Quines energies són les que més contaminen? Quines són, segons el gràfic, les més utilitzades? Per què penseu que és així? Com es podrien reduir les energies més contaminants, per quines les podríem substituir?

5é: Mireu els recursos 3.e i 3.f i reflexioneu entorn dels mateixos a partir de les següents preguntes:

- ➔ Per què és important tenir un aire i un medi ambient de qualitat? Que passa quan l'aire està brut?
- ➔ Com ens afecta la contaminació? Quines malalties ens pot provocar?
- ➔ Com podem reduir la gran contaminació de moltes ciutats? Quina és la nostra responsabilitat personal?

6é: Per acabar, agafeu els recursos 3.g, 3.h i 3.i i comenteu quines dades us han cridat més l'atenció en relació a la contaminació i els efectes d'aquestes. Comenteu també si penseu que personalment podem fer alguna cosa per millorar-lo i parlem de possibles mesures que podríem prendre en el nostre dia a dia per millorar la salut del nostre entorn.

Recurs 3.a: Imatges del present i el passat, la diagonal

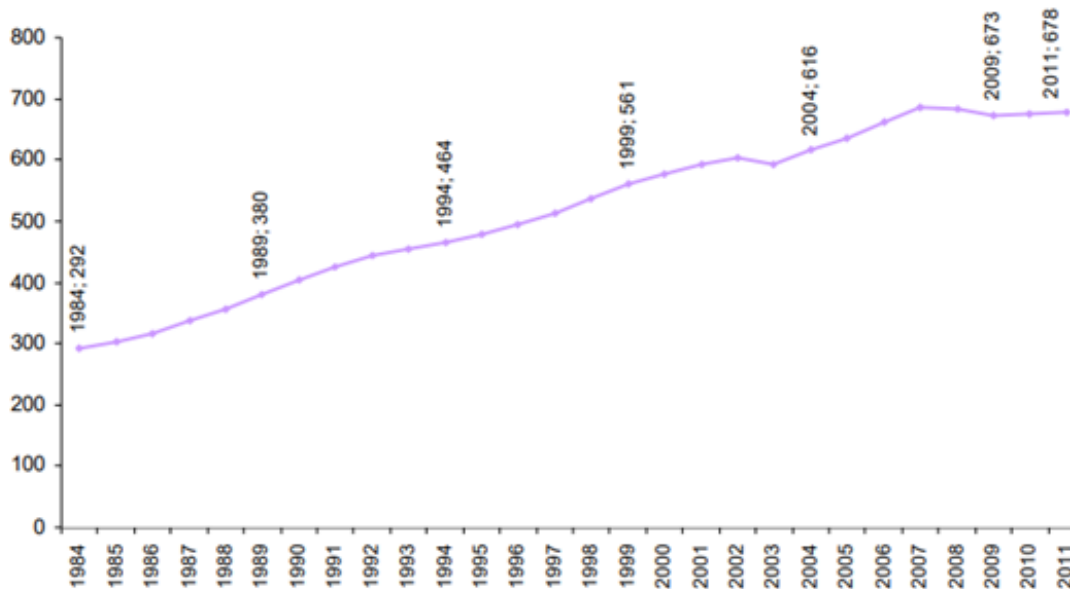
Barcelona, la Diagonal, al 1947
Font 59: Barcelona al passat

Barcelona, la diagonal, 2017
Font 60: Barcelona avui

Recurs 3.b:
Quants cotxes hi havia a Espanya al passat? Quants hi ha ara?

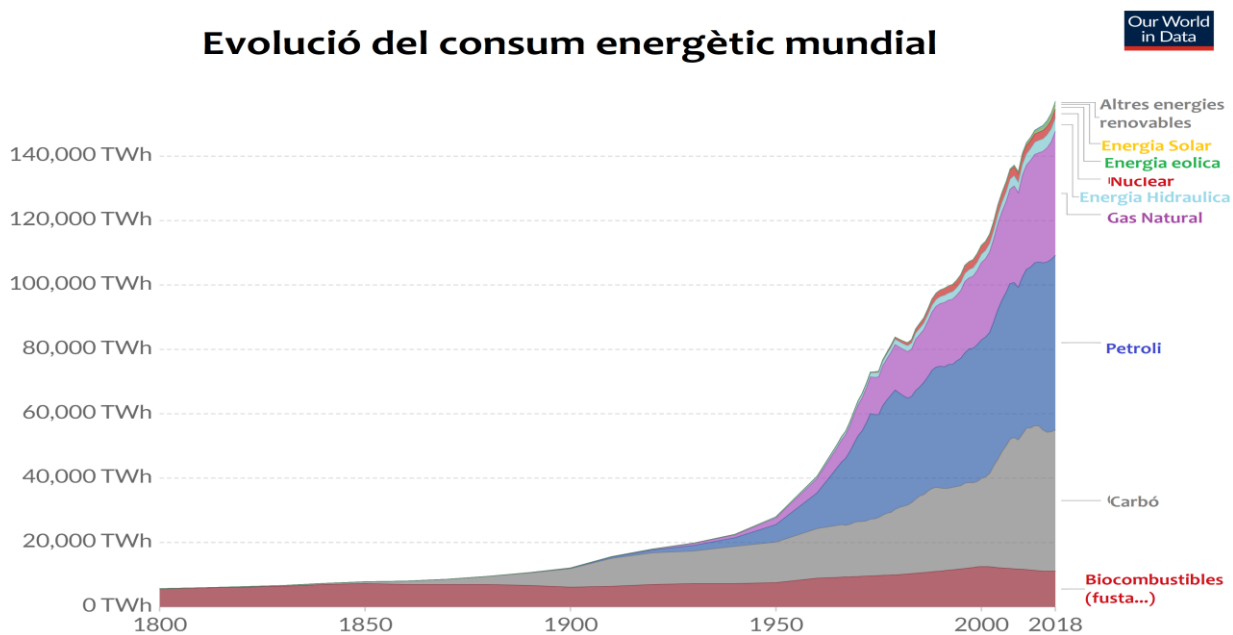
Quantitat de cotxes per cada 1000 habitants

Font 61: Quantitat de cotxes a Barcelona

Recurs 3.c:
Evolució del consum energètic

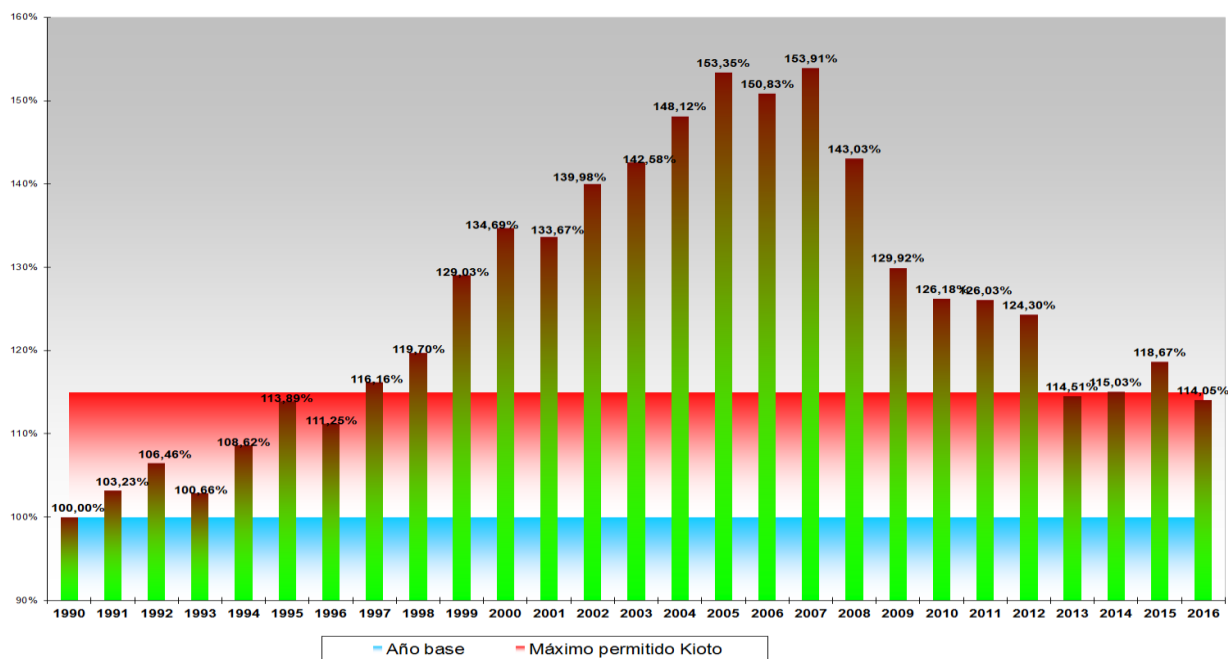
Evolució del consum energètic mundial

Font 62: Evolució consum energètic

Recurs 3.d: Els gasos d'efecte hivernacle a Espanya

Evolució de les emissions de gas d'efecte hivernacle a Espanya

Font 63: Gasos d'efecte hivernacle

Recurs 3.e: Per què és important la qualitat de l'aire

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/per-que-es-important-la-qualitat-de-laire/video/5867306/>

Font 64: La qualitat de l'aire

Els investigadors són clars: la contaminació causa malalties i morts prematures

Es calcula que més de 400 persones moren a l'any a Barcelona per respirar aire contaminat

Georgina Pujol

02/01/2020 - 15.10 | Actualitzat 02/01/2020 - 15.51

TEMA: SALUT

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/324/els-investigadors-son-clars-la-contaminacio-causa-malalties-i-morts-prematures/noticia/2976236/>

Font 65: Morts per contaminació

Recurs 3.g: 20 dades sobre contaminació

1 Cada minuto se usan cerca de **un millón de bolsas de plástico** en el mundo.

2 Se pueden llegar a necesitar cerca de **1.000 años** para que la naturaleza consiga eliminar el plástico.

3 Una bombilla normal puede perder hasta el **90%** de la energía que emite en forma de calor, y no luz.

4 En Occidente, un niño puede llegar a mandar más de **200 kg de ropa a la lavadora** cada año.

5 ¡Ponte un jersey o abrigate más! De esta manera se reduce el uso excesivo de calefacción en los hogares y se puede evitar la presencia de más de **400 kg de dióxido de carbono** en la atmósfera cada año.

6 EL **5%** DE LA POBLACIÓN UTILIZA EL **25%** DE LA ENERGÍA DEL MUNDO.

7 Menos del **5%** de las bolsas de plástico son recicladas cada año.

8 Desde el siglo XIX el planeta Tierra se ha calentado cerca de **0,8 °C** lo que provocaría que un cubito de hielo se convirtiera en un charco.

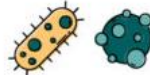

9 Sin la atmósfera la temperatura de nuestro planeta podría estar por debajo de los **-15 °C**.

10

11 Si los polos se derritieran algunas zonas como Florida (EEUU) quedarían cubiertas de agua por completo, pero también habría otras zonas habitables más al Norte.

¿Te gusta el chocolate? Debido al cambio climático el chocolate podría ser cada vez más caro por la dificultad para cultivar la planta del cacao en África.

12 Debido al aumento de las temperaturas están empezando a aparecer **enfermedades tropicales** en países que anteriormente no tenían incidencia.

13

¿Sabías que decenas de miles de toneladas de plástico flotan por los océanos en el mundo? Esto hace que peces, tortugas y aves lo consuman.

14 Que los animales consuman **plástico** provoca que haya cada vez más **especies en peligro de extinción** y que el propio ser humano se contamine porque se alimenta de los animales que han ingerido plástico.

15 ¿Sabes cuál es el tipo de basura que más se encuentra en el mar? Los **cigarrillos** y las **botellas de plástico**.

16 Los países que más **dióxido de carbono** emiten a la atmósfera son **China, India, Estados Unidos y Rusia**.

17 Pero...¿sabías que proporcionalmente **Gibraltar** o **Singapur** emiten todavía más **Co2**?

18 ¿Sabías que el **40%** del plástico que se usa es para envases y ya no se vuelve a utilizar para nada más?

19 PRÁCTICAMENTE LA MITAD DEL PLÁSTICO FABRICADO HA SIDO A PARTIR DEL AÑO 2000.

20 Entre el **8-10%** de la producción de petróleo se utiliza para fabricar plástico.

Font 66: Dades sobre contaminació

Recurs 3.h: El problema dels plàstics

El problema dels plàstics al mar

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/el-problema-dels-plastics-al-mar/video/5707028/>

Font 67:El problema dels plàstics al mar

Recurs 3.i: El reciclatge

El reciclaje

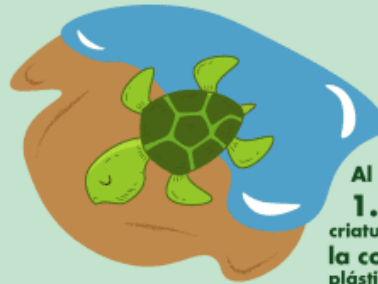
¿Qué es?

La producción de residuos casi se ha duplicado en los últimos 30 años

Estamos transformando el planeta en un enorme cubo de basura

Los vertidos de plásticos llegan a los océanos destruyendo la vida marina.

Al año mueren **1.000.000** criaturas marinas por la contaminación plástica de los mares.

¿Qué es?

Es una de las maneras más fáciles de combatir el Calentamiento Global

Al mismo tiempo que generamos empleo

Ya que evitamos generar mayor contaminación.

Y ahorramos materiales primas y energía en su elaboración

El reciclaje es un proceso donde las materias primas que componen los materiales que usamos en la vida diaria como el papel, vidrio, aluminio, plástico, entre otros.

¿En qué consiste?

Reducir

3R

Reciclar

Reusar

Una vez terminados su ciclo de vida útil, se transforman de nuevo en nuevos materiales.

Font 68: El reciclatge

Reivindicacions ecològiques actuals

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point... TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Recordeu les conclusions que heu tret de les fitxes anteriors i comenteu si en els últims mesos heu sentit a la televisió, escoltat o llegit alguna cosa sobre la lluita en favor del medi ambient.

2º: Mireu les fotografies del recurs 4.a i llegiu l'article del recurs 4.b. Fixeu-vos bé en les imatges i comenteu-les:

- Què podem llegir a les pancartes? Hi ha alguna que us cridi l'atenció? Què demanen els joves que es faci pel medi?
- Què penseu d'aquestes reivindicacions? Què demanaríeu vosaltres a la societat i al govern per millorar el nostre planeta?
- Què vol dir que no hi ha futur sense planeta?
- Com imagineu el planeta d'aquí a 50 anys si les coses no canvien?
- Penseu que les reivindicacions ecològiques són també reivindicacions en favor dels Drets Humans?

3er: Mireu els vídeos del recurs 4.c, pareu atenció a allò que diuen els joves en relació al clima:

- Què us ha cridat més l'atenció dels vídeos?
- Sobre que parlen? A qui volen donar veu? Què els preocupa?
- Creieu que quan vosaltres tingueu fills el món serà un lloc millor o pitjor per viure? Per què?
- A quines persones i països creieu que afectarà més el canvi climàtic?
- Creieu que actualment el canvi climàtic és una prioritat per a la majoria de polítics? És més important que l'economia? Creieu que encara hi ha temps per aturar el canvi climàtic?
- Creieu que ser jove és un límit o una barrera per lluitar per allò pel que creus?

4t. Agafeu els materials 4.d i 4.e i reflexioneu junts:

- Creieu que els nens i joves podem fer alguna cosa per canviar el món? On està la nostra força? Penseu que les actuacions individuals són importants? I les col·lectives?
- Quines coses cal canviar per crear un món millor per als que venen?
- Estaríeu disposats a fer esforços i sacrificis per tal que el clima millorés (per exemple, no viatjar en cotxe, fer us de roba ecològica tot i que sigui més cara i menys moderna...)? Quins sacrificis creieu que caldria fer?
- Com seria el món ideal al que us agradaria viure quan sigueu grans? Creieu que és possible aconseguir un món així? Com?

Recurs 4.a: Reivindicacions ecològiques en imatges

Font 69:Foto reivindicació ecològica

Font 70: Foto reivindicació ecològica 2

Font 71: Reivindicació ecològica 3

Font 72: Reivindicació ecològica 4

Font 73: Reivindicació ecològica 5

Recurs 4.b: Vaga mundial pel clima

LA VANGUARDIA

20 DE SEPTIEMBRE

En huelga por el clima

Escuelas de todo el mundo paralizan su actividad para llamar la atención sobre los efectos del cambio climático y exigir a los gobiernos que actúen

El 20 de septiembre de 2019 millones de estudiantes de todos los continentes se saltarán las clases por una buena causa: llamar la atención de los gobiernos sobre los efectos del cambio climático y exigir el fin de los combustibles fósiles.

Las consecuencias del cambio climático son visibles desde hace años: temperaturas más altas durante todo el año, la desaparición de especies animales, el deshielo de los polos y los glaciares... sin embargo, los gobiernos siguen sin tomar las medidas necesarias para frenar el calentamiento global.

Ante la falta de respuestas de los políticos, jóvenes estudiantes y de primaria y secundaria han decidido pasar a la acción: desde hace meses, cada viernes organizan huelgas por el clima para llamar la atención sobre el problema

Después de siglos contaminando y de décadas de reuniones para intentar encontrar una solución política, las generaciones más jóvenes se han cansado de esperar. Ellos serán quienes habiten el planeta dentro de 50 años (y no los líderes políticos de hoy), por eso reclaman que se les escuche.

Fragment adaptat de la Vanguardia, 2019

Font 74: Vaga mundial pel clima

Recurs 4.c: Joves que parlen en favor del clima

Severn Suzuki, de 12 anys, parla sobre la necessitat de lluitar en contra de la contaminació i el canvi climàtic a l'any 1992

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=vYWtIRsGjs8>

Font 75: Discurs de Severn Suzuki

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=XuDON5la9Q4>

Font 76: Discurs de Greta Thunberg

#Noticias #Holanda #T13

Boyan Slat: El joven holandés que limpia los océanos

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=8pcQACpeTd0>

Font 77: La feina de Boyan Slat

Recurs 3.d: Què és el moviment Fridays for future?

“FridaysForFuture (FFF) es un movimiento ecologista internacional protagonizado por estudiantes. Pide que los políticos aumenten sus esfuerzos para combatir el cambio climático, puesto que es un problema avalado por el consenso científico, contra el que hay que actuar de inmediato y que va a afectarles principalmente a ellos sin que puedan aún acceder a los puestos de decisión.

No proponen medidas por sí mismos, en su lugar, piden que se escuchen las recomendaciones de los científicos porque son quienes tienen autoridad.

Lo que FFF ha conseguido movilizar a la juventud internacional con una fuerza y continuidad sin precedentes. Con ello, han dado un nuevo impulso a las reivindicaciones relativas al cambio climático, siempre relegadas al segundo plano de la actualidad.”

Si voleu saber-ne més podeu entrar aquí: <http://juventudxclima.es/sala-de-prensa/>

Fragment adaptat de lahoradigital.com

Font 78: Fridays for future

Recurs 3.e:

Quina història volem explicar als nostres fill i als nostres nets?

Dia del Medi Ambient

Mirieu el video a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/dia-del-medi-ambient/video/5867260/>

Font 79: Vídeo el nostre futur

2.1.4 Carpeta d'aprenentatge temàtica Violència

Sobre 1: La violència

Fitxa

La violència

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents preguntes a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un Power Point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Parleu amb el vostre grup sobre què és la violència i sobre les situacions de violència que veieu i viviu en el vostre dia a dia.

2º: Llegiu el recurs 1.a i mireu el 1.b i el 1.c i comenteu-los entre tots a partir d'aquestes preguntes:

- De quines maneres pot manifestar-se la violència? Són totes igual de greus?
- Quines formes de violència penseu que són les més freqüents? Quines heu experimentat alguna vegada? A on? Quines heu utilitzat? Per què?
- Com us sentiu davant de la violència? Quins sentiments teniu quan sou víctimes d'aquesta? I quan so els que l'exerceix? I quan la veieu i no podeu fer res?
- Quines conseqüències pot tenir la violència?
- La violència pot ser bona o acceptable en algun cas?
- Com podem evitar fer ús de la violència quan estem enrabats o ens sentim angoixats, molestos o indefensos? Quines altres armes tenim per fer front a aquestes situacions?
- Quina relació penseu que hi ha entre violència i drets humans?

3er: Per acabar, mireu el vídeo del recurs 1.d i parleu sobre la cadena de la violència:

- Què és la cadena de la violència? Com comença? Per què continua?
- Cometeu a vegades violència de manera no intencional?
- Serieu capaços de comptar quants petits actes de violència viviu en el vostre dia a dia? I quants cometeu? Creieu que la vida seria millor si n'hi haguessin menys? Per què?
- No fer ús de la violència vol dir deixar que els altres ens manin o callar sempre? Com podem evitar la violència i fer valdre les nostres opinions i els nostres drets?
- Quan un altre està sent violent amb vosaltres tenim dret a defensar-nos amb més violència?
- Penseu que la violència i els drets humans estan relacionats? Per què?

Materials

Recurs 1.a: Definició de la violència

La violència és l'ús intencional de la força física, amenaces contra un mateix, una altra persona, un grup o una comunitat que té com a conseqüència o és molt probable que tingui com a conseqüència un traumatisme, danys psicològics, problemes de desenvolupament o mort.

Definició extreta de who.int

Material 52: Definició de violència

Recurs 1.b: Tipus de violència

Definicions que us poden ajudar

- **Autoafligida:** és la que es dona sobre un mateix
- **Interpersonal:** Es dona entre persones, per exemple un pare i un fill.
- **Colectiva:** Es produeix d'un col·lectiu envers un altres, per exemple dels blancs als negres
- **Violència cultural:** Són tots aquells aspectes culturals en els que es fonamenta la violència (creences, estereotips, prejudicis...)
- **Violència estructural:** Són tots aquell elements que incideixen en la creació de condicions que generen desigualtat, injustícia malestar...i, en definitiva, violència. Per exemple el repartiment desigual de la riquesa és una causa estructural de desigualtat, de fam i de violència

Material 53: Tipus de violència

Recurs 1.c: Violenciometre

INDICADORES DE LA VIOLENCIA

“SI NO LA DETIENES A TIEMPO, LA VIOLENCIA IRÁ EN AUMENTO”

Material 54: Violenciometre

Recurs 1.d: La cadena de violència

Cadena de la violencia

Mira el vídeo aquí: <https://www.youtube.com/watch?v=QBR1kYcRbig&t=12s>

Material 55: La cadena de violència

La guerra

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Recordeu el que va treballar i parlar a la fitxa anterior i parleu de la guerra com a forma de violència, què és la guerra? Quines són les seves causes? Qui són els culpables de la guerra? Podeu mirar el recurs 2.a.

2º: Mireu els recursos 2.b i 2.c, reflexioneu entorn d'ells i comenteu-los tenint en compte les següents preguntes:

- Què va passar a la segona guerra mundial? Qui penseu que va tenir la culpa? Quin paper van tenir les idees i creences en el començament de la guerra? Penseu que els pensaments són a vegades l'origen de les males accions?
- Com penseu que se sentien les persones que eren portades als camps de concentració? Com vivien? Per què els tractaven així? Estava justificat? Quins drets humans es van vulnerar en aquella guerra?
- Com us sentiríeu si, de cop, el govern es poses en contra de vosaltres per les vostres creences, el vostre origen, la vostra llengua... i us discriminessin i prenguessin la llibertat a causa d'això?
- Què faríeu si us diguessin que heu d'anar a la guerra si o si? Estaríeu disposats a matar a algú altre per defensar el vostre país o alguna altra causa? Penseu que matar a algú està justificat en algun cas? I si aquella persona ha fet coses molt dolentes, estaria bé matar-la?
- Per què penseu que a la segona guerra mundial van haver-hi tants refugiats?

3er: Llegiu la història del testimoni 2.d i comenteu-lo entre tots:

- Quins aspectes de l'experiència de l'Anna us criden l'atenció? Com us fa sentir la història? Us imagineu viure el mateix que va viure l'Anna, com us sentiríeu?
- Per què es tractava així als jueus? Com van poder els Nazis odiar tant els jueus i cometre tantes atrocitats en contra aquests? Creieu que una cosa així podria tornar a passar?
- Què faríeu per lluitar contra la guerra si en visquéssiu una? Creieu que escriure un diari és una forma de resistència i lluita contra la guerra?

4t: Penseu que avui en dia també hi ha guerra? Quantes? A on? Mireu el material 2.e i descobriu-lo!

5é: Mireu els vídeos del recurs 2.f i la infografia del recurs 2.g sobre la guerra de Síria, parleu i reflexioneu sobre aquesta guerra, que encara dura avui en dia i que ha durat més de 9 anys:

- Què està passant a la guerra de Síria? Qui penseu que té la culpa? Quines conseqüències està tenint la guerra? Com viuen les persones a Síria el seu dia a dia? Com viuen els nens? Tenen por? De què?
- Per què hi ha tantes persones que fugen del país? Si al nostre país comences una guerra, com us sentiríeu? Que faríeu? Com intentaríeu no morir? Fugiríeu? Combatríeu? Com?
- Quina diferència hi ha entre la vida dels nens sirians i la vostra?
- Quina relació penseu que hi ha entre la guerra i els drets humans? Quins drets s'estan vulnerant a la guerra de Síria?
- Podem fer nosaltres alguna cosa per ajudar als països que, com Síria, estan en guerra? Penseu que hi ha algun "antídot" que ajudi a prevenir la guerra i la violència? Quin o quins?

6é: Per acabar,

- Quines experiències explica la Saja? Que ha perdut durant la guerra? Quins problemes explica la Saja que té? Com els hi fa front? Quin és el seu desig per al seu país?
- Quina actitud té la Saja? Quins aspectes positius destacaríeu d'ella i de la seva manera de veure la vida? Què podem aprendre d'ella?
- Quines experiències expliquen els infants de l'altre vídeo? Com era el seu país abans de la guerra? Com es van sentir davant de la guerra? Com ha canviat la seva vida i el seu país a causa de la guerra? Quins desitjos expressen?
- Què penseu de totes les experiències que expliquen els infants? Com us sentiuen en escoltar-les? Quins sentiments es desperten els vídeos?

Materials

Recurs 2.a: Definició de guerra

La violència és l'ús intencional de la força física, amenaces contra un mateix, una altra persona, un grup o una comunitat que té com a conseqüència o és molt probable que tingui com a conseqüència un traumatisme, danys psicològics, problemes de desenvolupament o mort.

Definició extreta de who.int

Font 80: Definició de guerra

Recurs 2.b: Que va ser la segona guerra mundial?

Va ser una guerra que va durar del 1939 al 1945. Tot va començar perquè l'exercit Alemany va envair Polònia violentament. En aquell moment Alemanya estava governada per un polític anomenat Adolf Hitler que tenia una ideologia racista, creia que algunes persones, les de raça germànica (alemanys) eren superiors a persones d'altres races, com els jueus. Com pensaven que la raça germànica era la millor consideraven que aquesta havia d'expandir-se i dominar el món, per aquest motiu el 28 de juliol de 1939 van envair una part de Polònia. En els dies i mesos posteriors van intentar conquerir de forma violenta altres zones iniciant-se així una guerra mundial, en la que diversos països, en favor o en contra d'alemanya van lluitar per aconseguir, en el cas dels alemanys i els seus aliats, expandir el seu imperi i ideologia, o, en el cas dels contraris al alemanys, aturar i enderrocar el alemanys.

Durant la segona guerra mundial va haver moltes morts i es van cometre atroços actes de violència, un d'ells va ser l'Holocaust, mireu el següent vídeo per a saber que va ser l'holocaust:

Què és l'Holocaust?

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/que-es-lholocaust/video/5816841/>

Font 81: La segona guerra mundial

Recurs 2.c:

Quines van ser les conseqüències de la segona guerra mundial?

Segona Guerra Mundial		
Morts	Refugiats	Presoners
70.000.000	1.200.000	16.000.000

Font 82: Conseqüències de la segona guerra mundial

Recurs 2.d:

Un testimoni de la segona guerra mundial, Anna Frank

Anna Frank era una nena jueva holandesa, tenia només 10 anys quan va començar la segona guerra mundial i va decidir escriure un diari on explicar totes les seves vivències a la guerra. El seu diari ha arribat fins als nostres dies i és un gran testimoni de com va ser la segona guerra mundial i la persecució dels jueus, a continuació podeu llegir dos fragments del diari:

20 de Juny de 1942

El meu pare tenia ja trenta-sis anys quan es va casar amb la meva mare, que en tenia vint-i-cinc. La meva germana Margot va néixer el 1926 a Francfort del Main. I jo, el 12 de juny de 1929. Com que som jueus cent per cent, vàrem emigrar a Holanda el 1933, on el meu pare fou nomenat director de la Travies n. V., empresa associada amb Kolen i Cia. D'Amsterdam. Totes dues societats estaven instal·lades en la mateixa casa, i el meu pare n'era accionista.

Val a dir que la nostra vida no era mancada d'emocions, perquè la resta de la família encara estava de batent-se amb les mesures hitlerianes contra els jueus. A conseqüència de les persecucions de 1938, els meus dos oncles materns van fugir, i arribaren sans i bons als Estats Units. La meva àvia, que aleshores tenia setanta-tres anys, va venir amb nosaltres. Després del 1940 el nostre benestar s'havia d'acabar ràpidament: primer la guerra, després la capitulació, i la invasió dels alemanys, que ens va deixar a la misèria. Mesura darrera mesura contra els jueus. Els jueus obligats a portar l'estrella, a cedir les seves bicicletes... Prohibició per als jueus de pujar als tramvies, de conduir vehicles... Obligació per als jueus de fer les seves compres exclusivament als magatzems que portaven la marca de «botiga jueva», i encara només de tres a cinc de la tarda. Prohibició per als jueus de sortir passades les vuit del vespre, ni que fos al seu propi jardí, ni de quedar-se a casa dels seus amics. Prohibició per als jueus d'anar al teatre, al cinema o qualsevol altre lloc de diversió. Prohibició per als jueus de practicar qualsevol esport públic: prohibició de freqüentar la piscina, les pistes de tennis i d'hockey o altres llocs d'esplai. Prohibició per als jueus d'anar a les escoles jueves, i una colla de restriccions com aquestes...

9 d'octubre de 1942

Avui només tinc notícies depriments a donar-te. Molts dels nostres amics jueus són embarcats de mica en mica per la Gestapo, que està ben lluny de tractar-los amb cura; són traslladats en furgons de bestiar a Westerbok, al gran camp per als jueus, en la Drente. Westerbok deu ser com un malson; centenars i centenars de persones es veuen obligades a rentar-se en la mateixa peça, i no hi ha vàters. Dormen sense ordre ni concert, en barrijabarreja: la qüestió és trobar un racó. De moral, ni se'n parla; moltes dones i noies estan embarassades. Impossible fugir; la majoria estan marcats pel seu crani afaitat, i d'altres, a més, pel seu tipus jueu. Si això es produeix ja a Holanda, què deu passar en les regions llunyanes i bàrbares de les quals Westerbok no és més que l'antesala? No ignorem que aquesta pobra gent serà assassinada. La ràdio anglesa parla de cambres de gas. Dintre de tot, potser és la millor manera de morir ràpidament. Jo m'hi poso malalta

Si voleu llegir més del diari d'Anna Frank podeu consultar el següent enllaç:
<https://curscatala2014cpnl.files.wordpress.com/2014/11/diari-dana-frank.pdf>

Font 83: El diari d'Anna Frank

LA VANGUARDIA

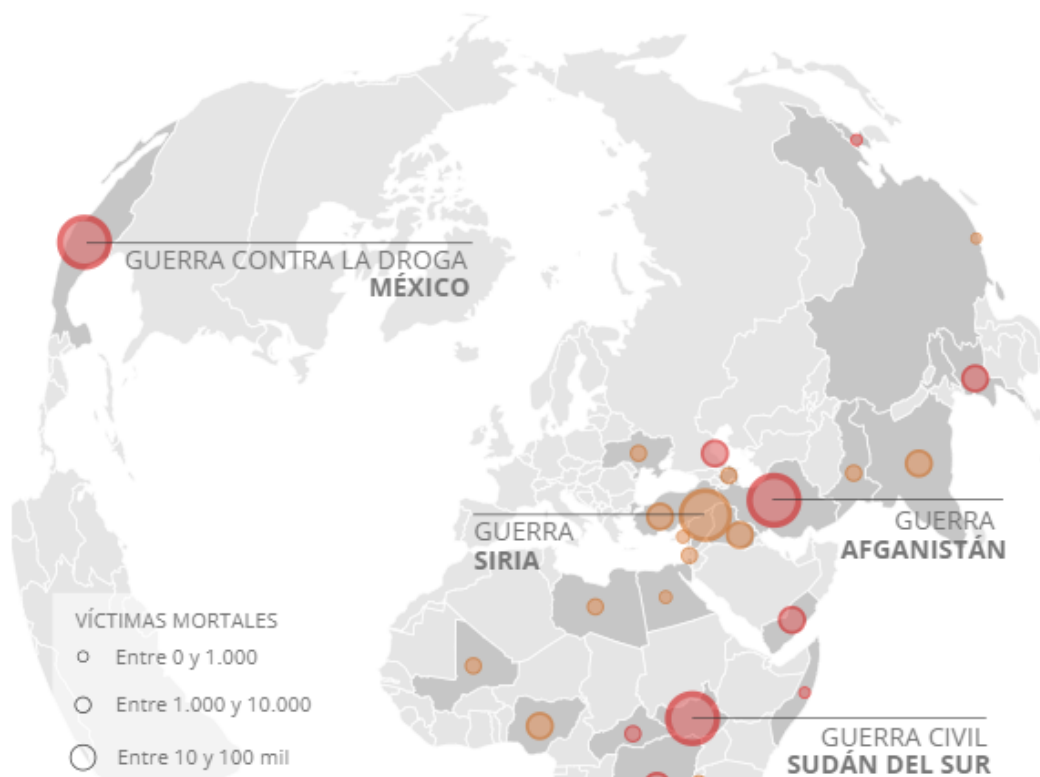
DATOS

El mapa de las guerras que siguen activas este 2019

De los 25 conflictos armados presentes en 2018, 10 se intensificaron durante el año pasado

Los conflictos que siguen en 2019

Conflictos que han **aumentado** o **se mantienen** en el último año

Font 84: Les guerres d'avui en dia

Recurs 2.f: La guerra de Síria

Mireu que diu l'informatiu de l'infoK sobre aquesta guerra

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/a-siria-encara-hi-ha-guerra/video/5738744/>

Font 85: La guerra de Síria

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/una-serie-amb-nens-sobre-la-guerra-de-siria/video/5522694/>

Font 86: Històries de la guerra de Síria

La guerra de Siria

Va començar al Març del 2011

9 anys en guerra → S'enfrenten militars, rebels i terroristes

Morts

384 mil

Presoners

+200 mil

Refugiats

+ de 6 milions

La pitjor catàstrofe provocada desde la segona guerra mundial, segons la ONU

Font 87: Conseqüències de la guerra de Siria

Recurs 2.h: Testimonio de la guerra de Siria

Especial 'Niños rotos por la guerra' | Los testimonios de los menores sirios

Mireu el vídeo a:

<https://www.youtube.com/watch?v=aAPCnrVWE0k&list=TLPQMTkwNTIwMjBpferK3nRyHg&index=1>

Font 88: Els nens ens expliquen la guerra de Siria

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/la-saja-ens-explica-la-guerra/video/5589593/>

Font 89: La història de la Saja

Violència familiar

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un power point...
TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Recordeu les conclusions que vau treure en relació les fitxes anteriors i penseu quina relació té la guerra amb la violència del nostre dia a dia? Vivim nosaltres també petites guerres? Som víctimes o botxins?

2º: Mireu el recurs 3.a i parleu i reflexioneu tots junts:

- Què és la violència familiar? Per què es dona? Qui poden ser les víctimes i qui poden ser els botxins? Qui és culpable de la situació? Quins perills té aquesta?
- Que cal fer davant d'una situació de maltractament a la llar? Creieu que és fàcil trobar-se a aquesta? Què penseu que ha de ser el més difícil?
- Coneixeu alguna situació en la que algú hagi patit violència familiar?
- Quina relació hi ha entre la violència familiar i els drets humans?

3er: Agafeu els recursos 3.b i 3.e, llegiu-los, analitzeu-los i comenteu-los entre tots, aquestes preguntes us poden ajudar:

- Penseu que els pares que maltracten els seus fills els estimen? Per què els maltracten?
- Quines poden ser les conseqüències del maltractament físic?
- Sabríeu posar exemples de maltractament psicològic? I de la negligència? Quines penseu que poden ser les conseqüències d'aquests?
- Quins elements i actes es poden considerar com a maltractament o abús sexual? Quines conseqüències penseu que pot tenir ser víctima d'aquests actes?
- Creieu que en algun cas està justificat que un pare o una mare insulti o piqui el seu fill? És una bona manera d'ensenyar?
- Que aconsellàrieu a un amic que us explica que a casa està sent víctima de maltractament o abús

4t: Feu una ullada als recursos 3.c i 3.d, i comenta'ls atenent a les següents preguntes:

- Què és la violència de gènere? Qui l'exerceix? On es dona? Quines poden ser les conseqüències d'aquesta? Com es pot actuar per evitar la violència de gènere?
- Què penseu sobre la violència entorn de les persones grans? Són persones especialment vulnerables, com podem protegir-les? Imagineu arribar al final de la vostra vida i trobar-vos amb aquesta situació, com us sentiríeu?

5é: Mireu el vídeo del recurs 3.f i comenteu-lo junts:

- Com us ha fet sentir? Per què?
- Quina experiència explica el nen del principi del vídeo? Quins records té de la seva família? Com penseu que ha de haver sigut la seva infància? Penseu que pot haver sigut feliç?
- Una de les persones del vídeo remarca que "el nen no és propietat de la família" què penseu d'aquesta afirmació? Esteu d'acord? Per què?
- En algun cas el maltracta pot ser acceptable? En algunes ocasions, penseu que pot ser millor, més segur i saludable viure lluny de la família que viure amb aquesta? En quines?

Materials

Recurs 3.a: La violència familiar

Violencia familiar/intrafamiliar/doméstica VIDEO EXPLICATIVO

Mireu el vídeo fins al minut 4:15: <https://www.youtube.com/watch?v=2Ht8Z7xGbuc>

Font 90: La violència familiar

Recurs 3.b: Violència contra els infants

Al menos 37 niños son maltratados cada día en su hogar en España

- En 2017, se interpusieron 37.000 denuncias por delitos agresivos contra menores; en lo que va de año un total de 18 niños y niñas han muerto por causas violentas
- Los niños víctimas de violencia familiar podrían reproducir este modelo

Font 91: Notícies sobre infants maltractats

Más de 3.300 niños sufrieron maltrato y abusos sexuales en su entorno familiar

Los avisos por malos tratos han aumentado un 25% desde 2016. Tres de cada cuatro menores que sufren violencia sexual son chicas

Veieu el vídeo a :

<https://www.larazon.es/andalucia/20200217/5ypddotc4ndnbaergv4al2owdq.html>

Font 92: Notícies sobre abús infantil

Recurs 3.c: Violència contra la dona

Siete mujeres asesinadas por violencia de género en enero y ninguna había denunciado malos tratos previamente

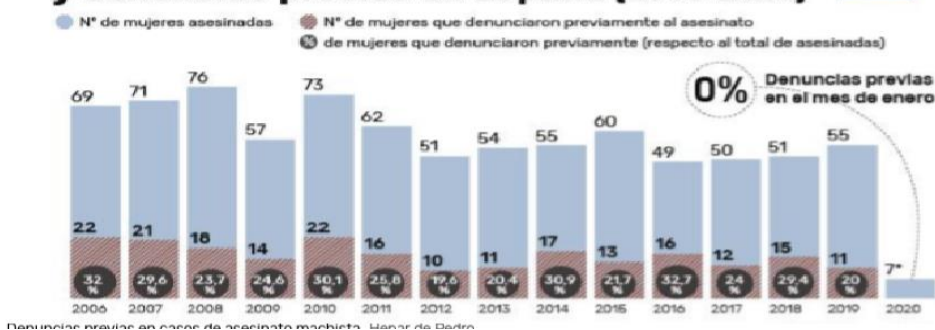
AMAYA LARRAÑETA/ AGENCIAS 29.01.2020 - 12:20H

- Los jueces llevan tiempo advirtiendo de un porcentaje de mujeres asesinadas sin denuncia previa "demasiado alto".
- En enero 7 hombres han matado a sus parejas o exparejas en Andalucía, Castilla La Mancha (2), Cataluña (3) y Galicia.

Muertes por violencia de género y denuncias previas en España (2006-2020)

20 minutos

Font 93: Violència de gènere

Recurs 3.d: Violència contra les persones grans

Aumentan los malos tratos a ancianos en Madrid: la Policía Municipal atiende 20 casos al mes

En gran parte de los casos son víctimas de sus propios parientes o cuidadores. Hasta el pasado 31 de octubre se contabilizaron en la capital 196 casos de ancianos maltratados, casi 20 al mes. En todo 2016 hubo 186 casos; 201 en 2017 y 208 en 2018

Fragment extret del mundo.es

Font 94: Maltractes contra els ancians

Recurs 2.e: Dades de violència infantil

Los datos que sí tenemos: el maltrato en Europa y en España

La **negligència física** és quan la persona responsable (pare, mare...) no té cura de l'infant (no li dona de menjar, no el dutxa, no es preocupa de que la casa estigui neta i sigui un ambient sa ...)

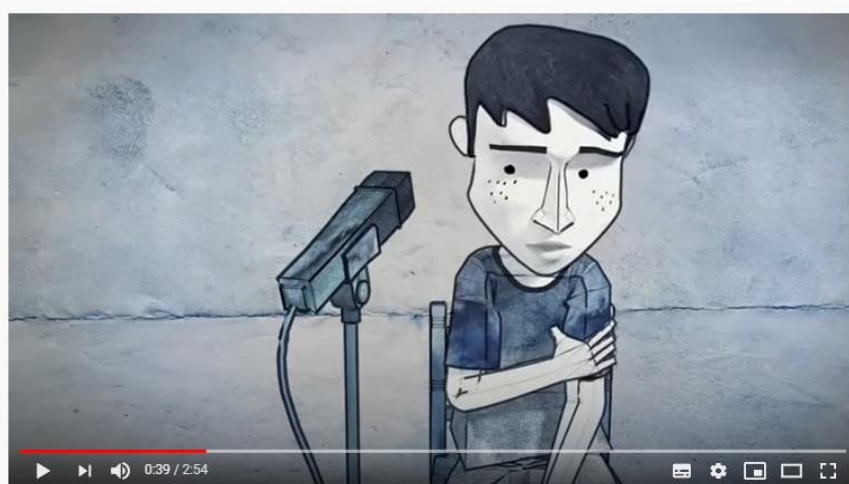
Font 95: Dades de violència infantil

Quants infants van ser maltractats al 2017?

Total de maltractats	Maltracta lleu o moderat	Maltracta greu
13.818	8.088	5.730

Font 96: Maltracta infantil al 2017

Recurs 2.f: Testimonis de violència

Documental infància en Risc

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=RATRRgWYI5I>

Font 97: Testimonis de violència infantil

Violència escolar

Podeu apuntar les vostres conclusions entorn de les diferents pregunta a una fulla, gravant-vos en vídeo o àudio amb el mòbil, fent un pòster, creant un Power Point... TROBEU LA VOSTRA MANERA, SIGUEU CREATIUS!

1er: Recordeu tot el que heu treballat al llarg dels darrers dies i penseu com es relacionen la guerra i la violència familiar amb el bullying? Hi ha aspectes de la guerra que també es donen en l'assetjament? Hauríem de parlar també de refugiats escolars? Penseu que hi ha nens que han de fugir de la violència que pateixen a l'escola?

2º: Mireu el vídeo del recurs 4.a i comenteu-lo tots junts:

- Què és l'assetjament escolar? Quins tipus n'hi ha? Quin penseu que és el que fa més mal?
- Quines conseqüències té per a la víctima l'assetjament escolar? Quines ferides li pot causar?
- Heu observat, patit, conegut o viscut alguna situació d'assetjament escolar? Com era aquesta? Què passava?
- Qui són els responsables de l'assetjament escolar? Les persones que observen una situació d'assetjament i no fan res per aturar-la, són també culpables d'aquesta?

3er: Feu una ullada als recursos 4.b, llegiu que diuen els diaris i reflexioneu tots junts. Aquestes preguntes us poden ajudar:

- Segons un dels articles 1 de cada 4 nens pateix bullying, que penseu d'aquestes dades? Per què penseu que es produeixen aquestes situacions?
- Per què els assetjadors actuen fent mal als companys? Quin són els seus motius?
- Qui penseu que és susceptible de patir assetjament? Hi ha persones que són més vulnerables a l'assetjament?
- Quina és la responsabilitat dels companys per aturar i prevenir les situacions d'assetjament?
- Com podem actuar a l'aula per prevenir, evitar i acabar amb l'assetjament? Penseu en accions concretes!

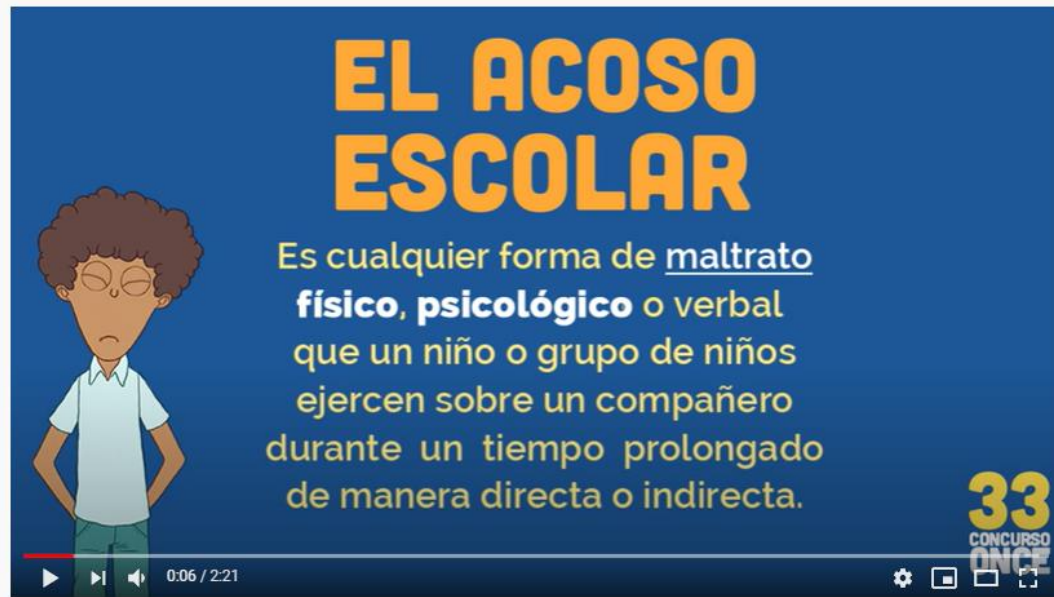
4t: Mireu el recurs 4.c i comenteu-lo

- Què mostren les dades d'assetjament? Quines són les formes de bullying més freqüents? Quines penseu que són les més dures?
- He patit o vist alguna d'aquestes formes de violència dins o fora de l'escola, com us va sentir?
- Per què penseu que un 8% dels infants que pateixen bullying intenten suïcidar-se? Com deuen sentir-se per arribar al punt de voler acabar amb la seva vida? Qui és responsable de que se sentin així?

5é: Mireu els vídeos del recurs 4.d, escolteu les experiències, comenteu-les i expresseu la vostra opinió:

- Com us heu sentit veient els vídeos? Hi ha algun aspecte que us hagi cridat l'atenció?
- Com els hi feien bullying als diferents testimonis? Com se sentien ells? Com a marcat l'assetjament la seva infància? A que li tenien por? Com intentaven evitar l'assetjament?
- Quines conseqüències positives i negatives destaquen les víctimes de l'assetjament a curt i llarg termini?
- L'assetjador que surt a un dels vídeos, per què diu que assetjava? Quan es va adonar de que allò no estava bé? Com va aturar la situació? Penseu que va valer la pena deixar d'assetjar tot i que després el molestessin a ell? Per què?
- Creieu que és positiu que tothom estigui conscienciat de que el bullying no es pot permetre per aturar-lo? Com podem ajudar a les persones que pateixen assetjament? Penseu que és la nostra responsabilitat?

Recurs 4.a: Què és l'assetjament escolar

¿Qué es el acoso escolar?

Mireu el vídeo fins a: <https://www.youtube.com/watch?v=pQIVW5OGRUc>

Material 56: Què és l'assetjament escolar?

Recurs 4.b: Notícies sobre assetjament escolar

EL PAÍS.cat

SUBSCRIU-TE

Un de cada quatre estudiants de primària pateix assetjament escolar

Més de la meitat dels alumnes d'escoles catalanes han presenciat algun episodi de 'bullying'

Un de cada quatre alumnes de Catalunya assegura que ha patit assetjament escolar, i un terç de les víctimes confessa que no ha demanat ajuda. L'aspecte físic és el principal motiu dels atacs, seguit dels gustos personals, i aspectes com el color de la pell, la cultura o la religió.

El 24% dels alumnes entre 3r i 6è de primària confessen que han patit assetjament escolar.

Fragment adaptat del País.cat

Font 98: Assetjament infantil a primària

El grup classe, clau per acabar amb l'assetjament escolar

A Catalunya, més de 16.000 alumnes són víctimes de 'bullying' i 12.500, de ciberassetjament

Els nens amb necessitats educatives especials són més vulnerables

Mireia Recasens

SAVE THE CHILDREN - DILLUNS, 11/03/2019 - 11:06

Fragment adaptat del Periódico

Font 99: El paper del grup classe en la lluita contra el bullying

Recurs 4.c: Dades sobre assetjament escolar

Assetjament escolar				
Tipus	Freqüència			
Psicològic	Insults (39%)	Parlar malament d'algú (18%)	Amenaces (18%)	Posar malnoms (15%)
Físic	Cops i empentes (64%)	Robar i trencar pertinències (20%)	Baralles i pallisses (12%)	
Ciberbullying	Burles i insults per internet (78%)	Difusió de gravacions (16%)	Difusió de contingut sexual (5%)	
Assetjament social	No deixar participar en activitats (33%)	Ignorar i fer el buit (28%)	Humiliacions per discapacitat (23%)	Humiliacions per l'aspecte físic (9%)
Assetjament sexual	Insults i comentaris desagradables (50%)	Intimidació sexual (39%)	Abusos sexuals (11%)	

“Un 8,2% de les víctimes d'assetjament escolar s'autolesionen o intentes suïcidar-se o pensen en el suïcidi com a forma de solucionar el problema”

Font 100: Dades d'assetjament escolar

Recurs 4.d: Testimonis d'assetjament escolar

Jasmine, víctima de acoso escolar: "Ahora no puedo entrar sola a un baño público"

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=kD6EXuraxgl>

Font 101: La història de la Jasmine

'Dejé de comer porque mis compañeros me llamaban gorda'

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=9dJ7fSlySPI>

Font 102: Un testimoni de bullying

Testimonio de Igor, pasó de ser acosador a ser acosado

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=XCi7d3Cx83A&t=241s>

Font 103: El testimoni de l'Igor

La historia de Oriana, víctima de ciberacoso #ViolenciaViral

Mireu el vídeo a: https://www.youtube.com/watch?v=Kl_Vh30-E6g

Font 104: La història de la Oriana

08:32 / 13:22

Especial "bullying": trenquem el silenci

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/especial-bullying-trenquem-el-silenci/video/5763630/>

Font 105: Vídeo contra el Bullying

2.1.5 Fitxa per a preparar l'entrevista

Com preparar l'entrevista?

1. Trieu a qui voleu entrevistar:

- Què volem saber?
- Com ha de ser la persona a la que entrevistem (experiències, professió, coneixements...)
- Coneixem algú que compleixi els requisits? Estaria disposat a que l'entrevistéssim?

2. Informeu-vos sobre el tema del que voleu parla

3. Decidiu que li preguntareu i prepareu un guió:

- Decidiu quins són els objectius de l'entrevista i que voleu saber.
- Feu preguntes que ens mostrin qui és aquesta persona i per què és interessant entrevistar-la.
- Penseu preguntes concretes i detallades que donin peu a que la persona s'expressi i parli.
- Feu preguntes que aportin informació i que indaguin en les experiències i opinions de la persona entrevistada.
- Feu un guió estructurat i seqüencieu les preguntes de manera que no siguin repetitives i que es vegi evolució al llarg de l'entrevista
- Prepareu un bon acomiadament.

4. A l'hora de realitzar l'entrevista...

- Fes una bona rebuda a l'entrevistat, prepara un entorn còmode, tranquil i segur.
- Si has de gravar demana-li a l'entrevistat si li sembla bé abans de fer-ho.
- Mostrat cordial, amable, atent i interessat al llarg de l'entrevista.
- Escolta a l'entrevistat, estigues atent i reacciona davant el que et digui l'entrevistat, evita fer-li preguntes a les que ja t'hagi respost prèviament.
- Si durant l'entrevista sorgeix algun tema interessant que no t'havies preparat pots preguntar una mica més sobre el tema.
- Per acabar l'entrevista fes un bon acomiadament i agraeix a l'entrevistat la seva participació.

2.2 Materials per a la realització de les activitats del bloc 3

2.2.1 Guió de reflexió per a l'activitat 2

Guió per a la reflexió

A partir de les següents preguntes reflexioneu sobre el vostre entorn, sobre les coses bones i dolentes d'aquest, sobre les coses que caldria millorar i canviar i sobre la manera en que nosaltres podem ajudar a construir un món millor, més just i igualitari per a tots:

El món

- ➔ Si penseu en el món en el que vivim quina imatge us ve al cap? És més aviat positiva o negativa?
- ➔ Quins aspectes negatius i positius destacaríeu del nostre món?
- ➔ Quins successos i aspectes del nostre món penseu que són més preocupants en relació als drets humans?

El nostre entorn

- ➔ Al nostre país penseu que es vulneren els drets humans? Quins?
- ➔ Quines penseu que són les majors problemàtiques que tenim entorn de temes com el treball, la violència, l'ecologia o la immigració? Hi ha també problemes sobre altres temes? Quins?
- ➔ Penseu que la societat està suficientment conscienciada i preocupada per les diferents problemàtiques socials?

El nostre poble/barri

- ➔ Com és el nostre poble/barri? Quins aspectes positius destacaríeu?
- ➔ Penseu que hi ha persones al nostre entorn proper que viuen situacions de desigualtat o manca de condicions de vida digna i adequades? Quines?
- ➔ Considereu que al nostre poble la violència, les injustícies i la vulneració d'alguns drets humans són un problema per a algunes persones? Quins problemes detecteu?

La nostra escola

- ➔ Creieu que hi ha aspectes de la nostra escola que caldria millorar per tal que fos més respectuosa amb els drets humans?
- ➔ Quins aspectes de l'escola penseu que no estan prou bé i que haurien de canviar?
- ➔ Penseu que l'escola hauria de ser més participativa i democràtica?
- ➔ Penseu que hi ha persones a l'escola que pateixen situacions de violència i desigualtat?

Nosaltres mateixos

- ➔ Penseu que sou responsables de que la societat millori? Per què?
- ➔ Com a ciutadans, hem de poder decidir cap a on va la nostra societat i com volem que aquesta sigui? Com ho podem fer?
- ➔ Davant la vulneració dels drets humans i les injustícies, si no fem res, som responsable, també, de que aquestes continuïn existint?
- ➔ Personalment podem ajudar a millorar la societat? Les accions individuals que realitzem són importants? Poden canviar alguna cosa?
- ➔ Unir-se en favor d'una iniciativa d'acció social pot ser una manera de canviar el nostre entorn i el nostre món?
- ➔ Quines accions podem fer per a canviar les coses? És important actuar, reflexionar i educar?

2.2.2 Fitxa de presentació dels projectes

Projecte 1: Acció directa

Consisteix en actuar en grup, amb accions directes i concretes, per a solucionar algun problema del nostre entorn proper que us preocupi i que vosaltres mateixos decidireu.

Alguns temes sobre els que podeu treballar són: la contaminació, la violència, la pobresa, la soledat de les persones grans, les desigualtats...

Per exemple, si detecteu que el problema és que hi ha nens més petits als que els hi costa molt aprendre però que, a causa de tenir pocs recursos econòmics, no poden pagar a un mestre de repàs podria iniciar un projecte per a donar classes a aquests nens de forma gratuïta.

Aquest és només un exemple, vosaltres trieu el que voleu fer!

Projecte 2: La millora dels Drets Humans a l'escola

En que consisteix?

Consisteix en que, com a grup, reflexioneu sobre la manera en la que els Drets Humans es viuen a l'escola, penseu si l'escola podria millorar per ser un lloc millor, en quins aspectes i com. A partir d'aquí, i tenint en compte totes les persones implicades en l'escola, decidiu accions que es podrien realitzar a l'escola per tal de millorar aquests aspectes i implementeu-les, treballant conjuntament amb altres persones que també volen millorar l'escola (mestres, consells de pares, delegats de classe, direcció...)

Alguns temes sobre els que podeu reflexionar són: la violència, la democràcia, l'escolta i el respecte a l'opinió dels estudiants, l'ecologia i el reciclatge, la conscienciació dels companys sobre els seus drets... podeu triar més d'un tema!

Per exemple, si detecteu que un aspecte a millorar seria que no hi haguessin tants casos de violència, podeu proposar canvis i accions per a conscienciar sobre el *bullying*: podríeu crear un grup de suport a alumnes víctimes de violència, xerrades i activitats de conscienciació contra l'assetjament per a infants més petits o un espai per a denunciar situacions de violència de forma anònima.

Aquest és només un exemple, vosaltres trieu el que voleu fer!

Projecte 3: Un reportatge sobre Drets Humans

En que consisteix?

Consisteix en que, en grup, penseu com podríeu transmetre per mitjà d'un vídeo reportatge els vostres coneixements sobre els drets humans a la resta de la població (companys més petits, famílies, veïns...) per tal que la gent conegui els seus drets i estigui conscienciada sobre la importància de respectar i protegir els drets humans. Vosaltres mateixos heu de decidir quins temes voleu tractar al vostre reportatge, si voleu parlar dels drets humans en general o d'un tema en concret (guerres, ecologia, racisme, discriminació...), com voleu desenvolupar el reportatge, qui sortirà a aquest, si voleu realitzar entrevistes o visitar entitats o llocs concrets...

Per exemple, si voleu tractar el tema de la contaminació, podríeu parlar de com el fet de tenir un medi ambient sa és necessari per a poder exercir els nostres drets, de la manera en que la contaminació afecta la qualitat de l'aigua, de les malalties que produeix la contaminació, de com la contaminació pot empitjorar la nostra qualitat de vida al futur. Podríeu entrevistar metges, biòlegs, activistes per l'ecologia, polítics, joves del moviment *Fridays for future*...

Aquest és només un exemple, vosaltres trieu el que voleu fer!

2.2.3 Fitxa per a definir objectius personals i grupals

Els meus objectius

Quin projecte he triat?.....

Per què l'he triat?.....
.....

M'agradaria treballar especialment entorn d'alguna temàtica o problemàtica?

Quina? .....
.....
.....

Quines activitats concretes m'agradaria fer al llarg del projecte? .....

.....
.....

Com m'agradaria incidir a la societat al llarg del projecte? .....

.....
.....

Què m'agradaria aprendre al llarg del projecte? .....

.....
.....

Quines il·lusions tinc entorn del projecte? I Quines pors i inseguretats?.....

.....
.....
.....

Comencem a definir els objectius del grup

Compartiu els objectius personals dels diferents components del grup i definiu alguns objectius grupals bàsics que us serviran de punt de partida per començar a construir el projecte. Intenteu arribar a acords i contestar junts a aquestes preguntes:

Hi ha alguna o algunes temàtica/problema concret que com a grup us cridi més

l'atenció?.....

.....

.....

Quines activitats concretes voldríeu fer al llarg del projecte?.....

.....

.....

Què us agradaria aprendre durant el projecte? .....

.....

.....

Com voleu que el vostre projecte millori la societat? .....

.....

.....

2.2.4 Carpeta de materials per al grup d'acció directa

Què trobareu a dins d'aquesta carpeta?

1. Breu presentació del projecte
2. Exemples de projectes d'acció directa que us poden inspirar
3. Consells
4. Check list de tasques a fer
5. Fitxa per a crear les normes de grup
6. Fitxa per concretar els objectius del projecte i els compromisos de grup
7. Taula per planificar i concretar les tasques a fer
8. Fitxa per definir els rols i les tasques concretes a desenvolupar per cadascú
9. Fitxa per planificar els recursos materials i humans necessaris
10. Fitxa per avaluar el desenvolupament del projecte
11. Consells per a difondre el vostre projecte

1. Breu presentació del projecte

En que consisteix?

Consisteix en actuar en grup, amb accions directes i concretes, per a solucionar algun problema del nostre entorn proper que vosaltres mateixos decidireu.

A continuació trobareu algunes idees: Si detecteu que el problema és que hi ha nens més petits que necessiten ajuda per fer els deures podríeu iniciar un projecte per a donar classes a aquests nens de forma gratuïta. Si veieu que a l'aula o a l'escola hi ha problemes de violència, discriminació, racisme... podríeu pensar accions per reduir aquestes situacions, com crear un grup de suport per a totes aquelles persones que viuen situacions de violència. Si veieu que al poble hi ha problemes ecològics podeu posar-vos en acció per solucionar-los, per exemple si observeu que hi ha molta brutícia podríeu netejar el poble, si veieu que la majoria de la gent utilitza massa els mitjans de transports contaminants o fa us de masses plàstics podríeu crear una campanya per conscienciar a la gent de la importància de cuidar el medi ambient i no contaminar i donar-los idees per aconseguir-ho

Aquest és només un exemple, vosaltres trieu el que voleu fer!

Què heu de fer vosaltres?

- Identificar problemes del vostre entorn que necessitin millorar (per exemple: la contaminació del riu, la soledat de les persones grans, la pobresa d'algunes famílies...)
- Triar-ne un i decidir que podeu fer vosaltres per a que es solucionin, penseu en accions concretes (per exemple: netejar el riu, visitar persones grans, ajudar a les persones que tenen alguna dificultat...)
- Planificar quan ho fareu, com ho fareu, que farà cadascú i qui us pot ajudar (entitats socials, voluntaris...)
- Posar-vos en acció i dur a terme tot allò que heu planificat
- Difondre el vostre projecte perquè tothom el conegui
- Avaluar i reflexionar entorn del procés de realització del projecte

Quins resultats heu d'aconseguir?

- Heu d'actuar de manera planificada i cooperativa per millorar algun aspecte de la nostra societat que no estigui prou bé i us preocupi. Heu d'anar al problema, posar-vos mans a l'obra i realitzar accions concretes per millorar el problema.

Com ho fareu?

- Totes les persones que heu triat aquest projecte treballareu juntes, de forma cooperativa i democràtica, us organitzareu vosaltres mateixos, decidireu entorn de quin problema voleu treballar, com voleu fer-ho, quines accions voleu dur a terme i com realitzar-les. La mestra i alguns voluntaris us ajudaran en tot el que necessiteu!

2.Exemples de projectes d'acció directa que us poden inspirar

Aquí trobareu una mostra de projectes d'acció directa que us poden servir d'inspiració per a crear el vostre, mireu-los, comenteu-los i comenceu a imaginar el vostre projecte:

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=M8sZrriqPMk>

Material .57: Vídeo projecte Gent gran

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=eBO1NiM3iEE>

Material 58: Vídeo ajuda als nens d'infantil

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=g0-bjMTQaDw>

Material 59: Vídeo recollida d'aliments

MANTHOC. Los niños, niñas y adolescentes trabajadores en acción para su playa limpia.

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=3Q6m8QSyuhc>

Material 60: Vídeo neteja de platges

3. Consells

Per crear un grup d'acció social és molt important que:

- Conegueu bé el vostre entorn i les necessitats d'aquest.
- Conegueu altres grups i entitats que també treballen per a la millora social al vostre entorn, potser podeu unir forces i ajudar-vos mútuament.
- Escolteu la veu de les persones a les que voleu ajudar, que ells mateixos us expliquen els seus problemes i quina ajuda necessites.
- Difongueu el projecte i engresqueu a altres persones a participar-hi, a ajudar-vos i a aportar tot el que puguin i vulguin.
- Tingueu en compte tot allò que cada persona pot aportar i poseu la mirada en les capacitats de les persones, no en les seves dificultats
- Tingueu en compte el temps i els recursos dels que disposeu i plantegeu-vos accions que podreu dur a terme.
- Eviteu imposar idees, parleu, dialogueu i pacteu a l'hora de prendre decisions
- Sigueu flexibles i tingueu la ment obreta.
- Demaneu ajuda sempre que us faci falta!

4. Check list de tasques a fer

Fet?	Nº	Tasca	Què heu de fer?
	1	Crear les normes de grup	A partir de la fitxa 4: Creeu un conjunt de normes que us ajudin a desenvolupar el treball de forma cooperativa, respectuosa i pacífica. És important que decidiu com fareu front als problemes.
	2	Definir els objectius i compromisos de grup	A partir de la fitxa 5: Analitzeu el vostre entorn, decidiu sobre quin problema voleu actuar i acordeu entre tots que voleu aconseguir amb la realització del projecte. Decidiu com ho fareu per a aconseguir-ho i a que us comprometeu.
	3	Planifiquen les tasques que heu de fer	A partir de la fitxa 6: Decidiu quines tasques heu de fer per tal d'arribar a aconseguir assolir l'objectiu que us heu plantejat. Planifiquen com fareu aquestes tasques i qui i quan les realitzarà.
	4	Assigneu a cada membre del grup tasques concretes a fer	A partir de la fitxa 7: Per tal que el treball en grup sigui més fàcil, decidiu quina feina realitzarà cadascú i qui coordinarà la feina i s'encarregarà de que tot funcioni.
	5	Penseu quins recursos materials i humans necessiteu	A partir de la fitxa 8: Per tal de realitzar el vostre projecte, necessiteu que algú us ajudi, heu de contactar amb alguna entitat, necessiteu diners o materials? Planifiquen tot el que necessiteu i penseu una manera d'aconseguir-ho
	6	Comenceu a actuar	Tenint en compte els objectius i tot el planificat anteriorment: Comenceu a desenvolupar totes les tasques que havíeu planificat, és el moment de l'acció!
	7	Reflexioneu i valoreu com va	Amb l'ajuda de la fitxa 9: A la vegada que actueu reflexioneu sobre com va la feina, si cal canviar o millorar alguna cosa, si necessiteu alguna ajuda...
	8	Compartiu i difoneu el vostre projecte	Amb l'ajuda de la fitxa 10: Penseu com compartireu tot el que heu fet i aconseguit al llarg del projecte amb els companys i amb el vostre entorn!

5. Fitxa per a crear les normes de grup

NORMES DE TREBALL EN GRUP

Actituds positives

-
-
-
-
-
-
-
-

Actituds negatives

-
-
-
-
-
-
-
-

Què farem si hi ha un conflicte?

6.Fitxa per concretar els objectius del projecte
i els compromisos de grup

7. Taula per a planificar i concretar les tasques a fer

A continuació us oferim una taula per a planificar la feina i concretar les petites tasques que heu d'anar fent per aconseguir el vostre objectiu. A continuació us oferim un exemple:

Quin és el vostre objectiu?	Com aconseguireu aconseguir-ho? Amb quines tasques?	Quan ho fareu?	Qui ho farà?
Ajudar a les persones grans que viuen soles	1. Contactar per telèfon amb persones grans que visquin soles	En horari de classe. Els dies 5, 6 i 7 de febrer.	Tots amb l'ajuda de Caritas
	2. Anar a conèixer les persones grans que ajudarem i escoltar les seves necessitats.	Fora de l'horari escolar. Entre el dia 10 i el dia 20 de febrer.	La marta, el Joan, la Mar i dos adults.
	3. Ajudar-les un dia a la setmana amb activitats concretes: anar a la compra, ajudar-les a fer el menjar, fer-les companyia, anar a passejar...	Fora de l'horari de classe. Un dia a la setmana des del 20 de febrer fins que acabi el projecte.	Tots, en grups de dues persones i amb l'ajuda d'adults.
	4. Preparar una festa final per totes les persones que hem estat ajudant	Entre el dia 1 i el 18 de juny	Tots amb l'ajuda dels de 5é
	5. Buscar que més persones s'uneixin al nostre projecte	Durant tot el projecte	Tots junts, sobre tot la Laura i l'Anna.

A la següent pàgina trobareu la taula que heu d'anar emplenant amb les tasques a fer per aconseguir complir el vostre objectiu:

Quin és el vostre objectiu?	Com aconseguireu aconseguir-ho? Amb quines tasques?	Quan ho fareu?	Qui ho farà?

**8. Fitxa per a definir els rols i les tasques concretes
a desenvolupar per cadascú**

ORGANITZEM EL TREBALL EN GRUP

QUI ÉS EL
COORDINADOR?

QUI PREN NOTA
DELS ACORDS I LES
CONCLUSIONS?

QUI CONTROLA
EL TEMPS?

QUI ÉS EL
PORTAVEU?

QUI FA DE
MEDIADOR SI
HI HA UN
CONFLICTE?

QUI MANTÉ EL
CONTACTE AMB ELS
COL·LABORADORS?

QUÈ HA DE FER CADASCÚ?

NOM:	LLISTA DE TASQUES
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ■ ■ ■

NOM:	LLISTA DE TASQUES
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ■ ■ ■

NOM:	LLISTA DE TASQUES
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ■ ■ ■

9. Fitxa a planificar els recursos materials i humans

Recursos humans Qui necessitem que ens ajudi?		
Persones o entitats	Per a que les necessitem?	Com hi contactarem?

Recursos materials Quins espais, materials, recursos econòmics... necessitem?		
Nom del material	Per a que el necessitem?	Com el podem aconseguir?

10. Fitxa per avaluar el desenvolupament del projecte

Com està anant el projecte?	
Estem aconseguint acomplir el nostre objectiu?	
De que està servint el que estem fent?	
Ens estem trobant amb dificultats o barreres?	
Estan havent problemes de grup?	
Què estem aprenent al llarg del projecte?	
Ens sentim satisfets amb la feina feta?	

11. Consells per a difondre el vostre projecte

-Penseu que és important que la gent conegui el que esteu fent? Per què?

-Creieu que si més persones s'impliquessin en un projecte com el vostre podria canviar alguna cosa?

-Qui us agradaria que conegués el vostre projecte?

-Si voleu que més gent conegui el vostre projecte, animeu-vos a compartir-lo i

DIFONEU-LO!

Algunes maneres per mitjà de les quals podeu donar a conèixer el vostre projecte són:

→Les xarxes socials (instagram, twitter, facebook..), publiqueu el que esteu fent a les vostres xarxes i/o creu xarxes socials específiques per al projecte

→Organitzeu una xarrada o una reunió on expliqueu a les persones interessades pel que esteu fent

→Pengeu cartells pel barri o envieu publicitat a les bústies explicant una mica el vostre projecte i demanant ajuda si us cal.

→Visiteu la ràdio del poble i expliqueu el que esteu fent

→Expliqueu a companys d'altres cursos o d'altres escoles el vostre projecte

2.2.5 Carpeta de materials per al grup de millora escolar

Què trobareu a dins d'aquesta carpeta?

1. Breu presentació del projecte
2. Exemples de millores escolars que us poden inspirar
3. Consells
4. Check list de tasques a fer
5. Fitxa per a crear les normes de grup
6. Fitxa per concretar els objectius del projecte i els compromisos de grup
7. Taula per planificar i concretar les tasques a fer
8. Fitxa per definir els rols i les tasques concretes a desenvolupar per cadascú
9. Fitxa per planificar els recursos materials i humans necessaris
10. Fitxa per avaluar el desenvolupament del projecte
11. Consells per a difondre el vostre projecte

1. Breu presentació del projecte

En que consisteix?

Consisteix en que, com a grup, reflexioneu sobre la manera en la que els Drets Humans es viuen a l'escola, penseu si l'escola podria millorar per ser un lloc millor, en quins aspectes i com. A partir d'aquí, i tenint en compte totes les persones implicades en l'escola, decidiu accions que es podrien realitzar a l'escola per tal de millorar aquests aspectes i implementeu-les, treballant conjuntament amb altres persones que també volen millorar l'escola (mestres, consells de pares, delegats de classe, direcció...)

Alguns temes sobre els que podeu reflexionar són: la violència, la democràcia, l'escolta i el respecte a l'opinió dels estudiants, l'ecologia i el reciclatge, la conscienciació dels companys sobre els seus drets... podeu triar més d'un tema!

Per exemple, si detecteu que un aspecte a millorar seria que no hi haguessin tants casos de violència, podeu proposar canvis i accions per a conscienciar sobre el bullying: podríeu crear un grup de suport a alumnes víctimes de violència, xerrades i activitats de conscienciació contra l'assetjament per a infants més petits o un espai per a denunciar situacions de violència de forma anònima.

Aquest és només un exemple, vosaltres trieu el que voleu fer!

Què heu de fer vosaltres?

- Identificar aspectes a millorar a l'escola (per exemple: manca de democràcia o de llibertat, situacions de falta de respecte, de discriminació, de problemes a l'espai de pati, de violència...)
- Triar-ne un aspecte que us agradaria millorar i penseu en possibles accions que podrien ajudar a la millora (per exemple: crear espais de decisió democràtica i de debat, recollir l'opinió de tots per mitjà d'una bustia...)
- Planificar quan ho fareu, com ho fareu, amb qui heu de comptar (mestres, direcció, altres alumnes...), que farà cadascú i qui us pot ajudar (entitats socials, voluntaris...)
- Posar-vos en acció i dur a terme tot allò que heu planificat
- Difondre el vostre projecte perquè tothom el conegui, sobre tot les persones que formen part de l'escola
- Avaluar i reflexionar entorn del procés de realització del projecte

Quins resultats heu d'aconseguir?

- Heu d'actuar de manera planificada i cooperativa per millorar algun aspecte de la nostra escola que no estigui prou bé i us preocupi. Heu d'anar al problema, posar-vos mans a la obra i realitzar accions concretes per millorar el problema.

Com ho fareu?

- Totes les persones que heu triat aquest projecte treballareu juntes, de forma cooperativa i democràtica, us organitzareu vosaltres mateixos, decidireu entorn de quin problema voleu treballar, com voleu fer-ho, quines accions voleu dur a terme i com realitzar-les. La mestra i alguns voluntaris us ajudaran en tot el que necessiteu!

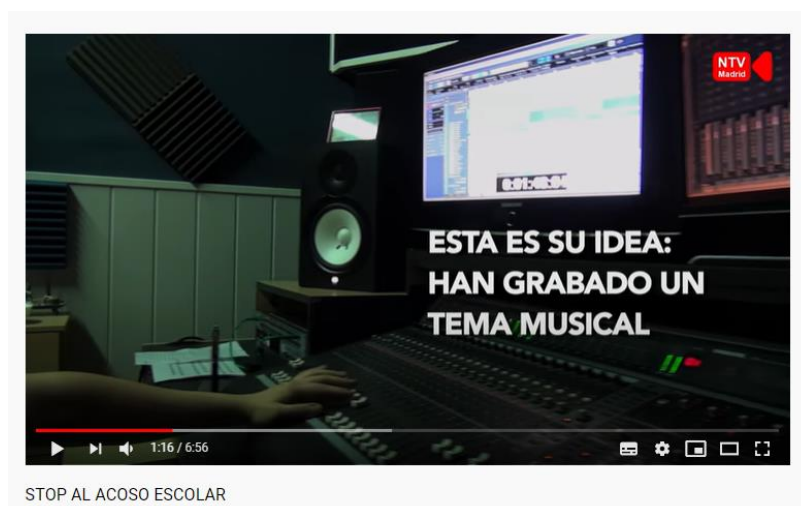
2. Exemples de millors escolars que us poden inspirar

Aquí trobareu una mostra de projectes d'acció directa que us poden servir d'inspiració per a crear el vostre, mireu-los, comenteu-los i comenceu a imaginar el vostre projecte:

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=QH4jXg1X1-A>

Material 61: Què li demanaries al director?

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=nN9ZmS80C3A>

Material 62: Vídeo projecte contra el Bullying

Emprendiendo la participación estudiantil

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=dPskF4q7bZs>

Material 63: Vídeo sobre participació estudiantil

Ecolobox Anáhuac

Mireu el vídeo a:

https://www.youtube.com/watch?time_continue=219&v=EjQLxtpVBZI&feature=emb_logo

Material 64: Vídeo projecte ecologia

DISEÑA EL CAMBIO SECUNDARIA No 0007 "RECICLANDO EL CAMBIO"

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=dPskF4q7bZs>

Material 65: Vídeo projecte reciclatge

3. Consells

Per contribuir en la millor de l'escola és molt important que:

- Conegueu bé el vostre entorn i les necessitats d'aquest.
- Escolteu les opinions de les diferents persones que formen part de l'escola.
- Podríeu anar per les classes a fent enquestes o preguntant als altres com pensen ells que l'escola podria ser millor o quins problemes consideren que hi ha a aquesta. També podríeu fer entrevista o enquestes i preguntar als mestres i a les famílies
- Tingueu en compte que en moltes ocasions, per poder dur a terme la vostra idea, caldrà que arribeu a consens, que tothom estigui d'acord amb el que proposeu.
- Difongueu el projecte i engresqueu a altres persones que formen part de l'escola (companys d'altres cursos, pares i famílies, mestres, monitores del menjador...) a participar-hi, a ajudar-vos i a aportar tot el que puguin i vulguin.
- Tingueu en compte tot allò que cada persona pot aportar i poseu la mirada en les capacitats de les persones, no en les seves dificultats
- Tingueu en compte el temps i els recursos dels que disposeu i plantegeu-vos accions que podreu dur a terme.
- Eviteu imposar idees, parleu, dialogueu i pacteu a l'hora de prendre decisions
- Sigueu flexibles i tingueu la ment obreta.
- Demaneu ajuda sempre que us faci falta!

4. Check list de tasques a fer

Fet?	Nº	Tasca	Què heu de fer?
	1	Crear les normes de grup	A partir de la fitxa 4: Creeu un conjunt de normes que us ajudin a desenvolupar el treball de forma cooperativa, respectuosa i pacífica. És important que decidiu com fareu front als problemes.
	2	Definir els objectius i compromisos de grup	A partir de la fitxa 5: Analitzeu el vostre entorn, decidiu sobre quin problema voleu actuar i acordeu entre tots que voleu aconseguir amb la realització del projecte. Decidiu com ho fareu per a aconseguir-ho i a que us comprometeu.
	3	Planifiqueu les tasques que heu de fer	A partir de la fitxa 6: Decidiu quines tasques heu de fer per tal d'arribar a aconseguir assolir l'objectiu que us heu plantejat. Planifiqueu com fareu aquestes tasques i qui i quan les realitzarà.
	4	Assigneu a cada membre del grup tasques concretes a fer	A partir de la fitxa 7: Per tal que el treball en grup sigui més fàcil, decidiu quina feina realitzarà cadascú i qui coordinarà la feina i s'encarregarà de que tot funcioni.
	5	Penseu quins recursos materials i humans necessiteu	A partir de la fitxa 8: Per tal de realitzar el vostre projecte, necessiteu que algú us ajudi, heu de contactar amb alguna entitat, necessiteu diners o materials? Planifiqueu tot el que necessiteu i penseu una manera d'aconseguir-ho
	6	Comenceu a actuar	Tenint en compte els objectius i tot el planificat anteriorment: Comenceu a desenvolupar totes les tasques que havíeu planificat, és el moment de l'acció!
	7	Reflexioneu i valoreu com va	Amb l'ajuda de la fitxa 9: A la vegada que actueu reflexioneu sobre com va la feina, si cal canviar o millorar alguna cosa, si necessiteu alguna ajuda...
	8	Compartiu i difoneu el vostre projecte	Amb l'ajuda de la fitxa 10: Penseu com compartireu tot el que heu fet i aconseguit al llarg del projecte amb els companys i amb el vostre entorn!

5. Fitxa per a crear les normes de grup

NORMES DE TREBALL EN GRUP

Actituds positives

-
-
-
-
-
-
-
-
-

Actituds negatives

-
-
-
-
-
-
-
-
-

Què farem si hi ha un conflicte?

6. Fitxa per concretar els objectius del projecte
i els compromisos de grup

The worksheet is a large rectangle divided into four quadrants by a diagonal line from the top-left to the bottom-right. The quadrants are colored as follows: top-left is yellow, top-right is purple, bottom-left is green, and bottom-right is red. Each quadrant contains a question in bold black text.

Sobre quin problema de la nostra escola voleu actuar?

Què voleu aconseguir amb la realització del projecte?

Com ho aconseguireu?

A que us comprometeu per aconseguir-ho?

7. Taula per a planificar i concretar les tasques a fer

A continuació us oferim una taula per a planificar la feina i concretar les petites tasques que heu d'anar fent per aconseguir el vostre objectiu. A continuació us oferim un exemple:

Quin és el vostre objectiu?	Com aconseguireu aconseguir-ho? Amb quines tasques?	Quan ho fareu?	Qui ho farà?
Millorar el reciclatge i reduir la contaminació a l'escola	1. Anar a les classe d'educació infantil i de cycle mitjà com pensen que l'escola podria ser menys contaminant.	En horari de classe. Els dies 5, 6 i 7 de febrer.	L'amir, en Ferran i la cristina a educació infantil. I el Saul, la Sara i el Joan a cycle mitjà
	2. Anar preguntar als companys de cycle mitjà i cycle superior, demanar-los que ens donin la seva opinió i que ens facin suggeriments de coses a millorar	En horari de classe. Els dies 10, 11 i 12 de febrer.	L'amir, en Ferran i la cristina a educació infantil. I el Saul, la Sara i el Joan a cycle mitjà
	3. Demanar l'opinió a mestres i pares.	En horari de classe. Del 15 al 20 de febrer	El Ferran i la Sara preparar enquestes. Saul i Joan entrevistar mestre.
	4. Cercar per internet idees sobre iniciatives de millora de la sostenibilitat de l'escola.	Entre el dia 23 de febrer i 2 de març.	Tots amb l'ajuda dels voluntaris.
	5. Crear contenidors per fomentar el reciclatge.	Del 2 al 10 de març	Tots junts amb l'ajuda d'altres nens més petits
	6. Donar xarrades per conscienciar de la importància de reciclar.	El 15, el 20 i el 30 de maig.	Tot amb l'ajuda d'experts.
	7. Començar un mercat solidari en el que intercanviar roba i coses que ja no fem servir.	L'últim divendres de cada mes.	Tots amb l'ajuda de famílies i voluntaris.
	8. Donar tallers de reciclatge i reutilització.	Cada dimarts a la tarda.	Tots amb l'ajuda de mestres i voluntaris.

A la següent pàgina trobareu la taula que heu d'anar emplenant amb les tasques a fer per aconseguir complir el vostre objectiu:

Quin és el vostre objectiu?	Com aconseguireu aconseguir-ho? Amb quines tasques?	Quan ho fareu?	Qui ho farà?

8. Fitxa per a definir els rols i les tasques concretes
a desenvolupar per cadascú

ORGANITZEM EL TREBALL EN GRUP

QUI ÉS EL
COORDINADOR?

QUI PREN NOTA
DELS ACORDS I LES
CONCLUSIONS?

QUI CONTROLA
EL TEMPS?

QUI ÉS EL
PORTAVEU?

QUI FA DE
MEDIADOR SI
HI HA UN
CONFLICTE?

QUI MANTÉ EL
CONTACTE AMB ELS
COL·LABORADORS?

QUÈ HA DE FER CADASCÚ?

NOM:	LLISTA DE TASQUES
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ■ ■ ■

NOM:	LLISTA DE TASQUES
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ■ ■ ■

NOM:	LLISTA DE TASQUES
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ■ ■ ■

9. Fitxa a planificar els recursos materials i humans

Recursos humans A qui hem de preguntar? Qui necessitem que ens ajudi?		
Persones o entitats	Per a que les necessitem?	Com hi contactarem?

Recursos materials Quins espais, materials, recursos econòmics... necessitem?		
Nom del material	Per a que el necessitem?	Com el podem aconseguir?

10. Fitxa per avaluar el desenvolupament del projecte

Com està anant el projecte?	
Estem aconseguint acomplir el nostre objectiu?	
De que està servint el que estem fent?	
Ens estem trobant amb dificultats o barreres?	
Estan havent problemes de grup?	
Què estem aprenent al llarg del projecte?	
Ens sentim satisfets amb la feina feta?	

11. Consells per a difondre el vostre projecte

-Penseu que és important que la gent conegui el que esteu fent? Per què?

-Creieu que si més persones s'impliquessin en un projecte com el vostre podria canviar alguna cosa?

-Qui us agradaria que conegués el vostre projecte?

-Si voleu que més gent conegui el vostre projecte, animeu-vos a compartir-lo i

DIFONEU-LO!

Algunes maneres per mitjà de les quals podeu donar a conèixer el vostre projecte són:

→Les xarxes socials (instagram, twitter, facebook..), publiqueu el que esteu fent a les vostres xarxes i/o creu xarxes socials específiques per al projecte

→Organitzeu una xarrada o una reunió on expliqueu a les persones interessades el que esteu fent

→Aneu per les classes explicant el que esteu fent.

→Envieu una circular a les famílies per a que les famílies sàpiguen el que esteu fent i convidant-les a participar en alguna activitat.

→Pengeu cartells per l'escola i/o pel barri o envieu publicitat a les bústies explicant una mica el vostre projecte i demanant ajuda i col·laboradors si us cal.

→Visiteu la ràdio del poble i expliqueu el que esteu fent

→Expliqueu el vostre projecte a la revista de l'escola.

2.2.6 Carpeta per al grup de realització del reportatge

Què trobareu a dins d'aquesta carpeta?

1. Breu presentació del projecte
2. Exemples de reportatges que us poden inspirar
3. Què és un reportatge i consells per fer el reportatge
4. Check list de tasques a fer
5. Fitxa per a crear les normes de grup
6. Fitxa per concretar els objectius del projecte i els compromisos de grup
7. Taula per planificar i concretar les tasques a fer
8. Fitxa per definir els rols i les tasques concretes a desenvolupar per cadascú
9. Fitxa per planificar els recursos materials i humans necessaris
10. Fitxa per planificar les escenes del vídeo
11. Fitxa per avaluar el desenvolupament del projecte
12. Consells per a difondre el vostre projecte

1. Breu presentació del projecte

En que consisteix?

Consisteix en que, en grup, penseu com podríeu transmetre els vostres coneixements sobre els drets humans a la resta de la població (companys més petits, famílies, veïns...) per mitjà d'un vídeo reportatge, per tal que la gent conegui els seus drets i estigui conscienciada sobre la importància de respectar i protegir els drets humans. Vosaltres mateixos heu de decidir quins temes voleu tractar al vostre reportatge, si voleu parlar dels drets humans en general o d'un tema en concret (guerres, ecologia, racisme, discriminació...), com voleu desenvolupar el reportatge, qui sortirà a aquest, si voleu realitzar entrevistes o visitar entitats o llocs concrets...

Per exemple, si voleu tractar el tema de la contaminació, podríeu parlar de com el fet de tenir un medi ambient sa és necessari per a poder exercir els nostres drets, de la manera en que la contaminació afecta la qualitat de l'aigua, de les malalties que produeix la contaminació, de com la contaminació pot empitjorar la nostra qualitat de vida al futur... Podríeu entrevistar metges, biòlegs, activistes per l'ecologia, polítics, joves del moviment Fridays for future, pares i mares...

Aquest és només un exemple, vosaltres trieu el que voleu fer!

Què heu de fer vosaltres?

- Decidir un tema per al reportatge
- Posar títol al reportatge
- Concretar els diferents aspectes del tema triat que voleu tractar al vostre reportatge (per exemple, si abordeu el tema de l'ecologia, alguns aspectes que podríeu tractar són: la contaminació, la petjada ecològica, el reciclatge, les accions per protegir el clima...)
- Planificar com fareu el reportatge, que farà cadascú, qui voleu que surti al reportatge, qui us pot ajudar (entitats socials, voluntaris...)
- Posar-vos en acció i dur a terme tot allò que heu planificat
- Difondre el vostre projecte perquè tothom el conegui i pugui veure'l
- Avaluar i reflexionar entorn del procés de realització del projecte

Quins resultats heu d'aconseguir?

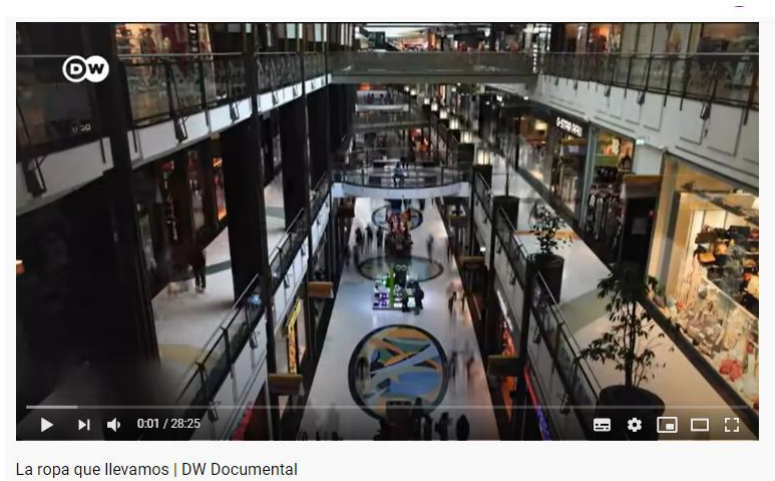
- Heu d'actuar de manera planificada i cooperativa per tal de crear un reportatge que, de manera clara i senzilla, tracti el tema que heu triat. Heu de procurar que el reportatge sigui interessant i cridi l'atenció, que la gent no s'avorreixi mentre el mira!

Com ho fareu?

- Totes les persones que heu triat aquest projecte treballareu juntes, de forma cooperativa i democràtica, us organitzareu vosaltres mateixos, decidireu entorn de quin tema voleu treballar, com voleu fer-ho, quines accions voleu dur a terme i com realitzar-les. La mestra i alguns voluntaris us ajudaran en tot el que necessiteu!

2. Exemples de reportatges que us poden inspirar

Aquí trobareu una mostra de reportatges que us poden servir d'inspiració per a crear el vostre, mireu-los, comenteu-los i comenceu a imaginar el vostre projecte:

La ropa que llevamos | DW Documental

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=i2S5EBGJqMo>

Material 66: Reportatge ecologia i roba

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/alcarta/sense-ficcio/paper-mullat-26112019/video-ab/5967706/>

Material 67: Reportatge sobre maltracta infantil

Mireu el vídeo a: <https://www.ccma.cat/tv3/alacarta/sense-ficcio/sense-ficcio-mirall-duna-decada/video-ab/5855394/>

Material 68: Reportatge mirall d'una dècada

3. Què és un reportatge i consells per a fer el reportatge

Què és un reportatge?

És un gènere periodístic que serveix per a narrar successos o notícies d'interès. El propòsit del reportatge és informar, donar a conèixer un tema. Hi ha reportatges escrits, fotogràfics o en vídeo, com el que farem nosaltres.

Quines parts té el reportatge?

- **Títol:** Ha de ser curt i resumir de que va el vídeo
- **Introducció:** Ha d'explicar breument la temàtica que tractareu i cridar l'atenció de l'espectador, podeu plantejar una o més preguntes a les que donareu resposta al llarg del vídeo.
- **Cos:** És la part més llarga on es desenvolupa el tema. A aquesta part podem incloure aspectes com una mica d'història, dades, coneixements que tenim, entrevistes i opinions diverses...
- **Conclusió:** Podeu fer una reflexió final i expressar la vostra opinió personal i justificada sobre el tema.

Consells per a fer un reportatge:

- Podeu començar a pensar sobre el vostre reportatge fent una pluja d'idees
- Després investigueu i apreneu sobre el tema que voleu tractar
- Poseu un títol concret al vostre reportatge
- Per tal que us sigui fàcil organitzar-vos intenteu resumir en 5 línies de que anirà el vostre reportatge.
- Utilitzeu un llenguatge clar, fàcil i comprensible per a tothom. Si utilitzeu alguna paraula que penseu que pot ser difícil podeu explicar a que us referiu, per tal que tothom us pugui comprendre.
- Eviteu fer un reportatge excessivament llarg, és interessant que una mateixa escena no duri més de tres minuts per tal que no avorreixi l'espectador.
- Intenteu que el reportatge sigui interessant i entretingut i que capti l'interès del públic.

- Per captar l'interès del públic podeu fer ús de diverses estratègies: Canviar freqüentment d'escena, fer preguntes dirigides a l'espectador, incloure diverses entrevistes...
- Procureu que el reportatge evolucioni, es a dir, no repetiu contínuament el mateix, aneu introduint noves idees.
- Eviteu posar al vídeo un excés de text i feu us del vídeo i l'àudio per explicar les vostres idees!
- Planifiqueu davant ma la durada de les diferents escenes i quant durarà cada una
- Si ho considereu adient podeu incloure al vostre vídeo les entrevistes que vam fer i enregistrar al bloc anterior

Consells per gravar vídeos amb el mòbil:

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=VKRjy0vLGA8>

Material 69: Consells per gravar amb el mòbil

Tutorial per editar un vídeo amb Shotcut:

Mireu el vídeo a: <https://www.youtube.com/watch?v=QQAWC8zZbSQ>

Material 70: Com editar un vídeo?

Consells per desenvolupar el projecte:

- Escolteu les opinions de les diferents persones.
- Difongueu el projecte i engresqueu a altres persones a participar-hi, a ajudar-vos i a aportar tot el que puguin i vulguin.
- Tingueu en compte tot allò que cada persona pot aportar i poseu la mirada en les capacitats de les persones, no en les seves dificultats
- Tingueu en compte el temps i els recursos dels que disposeu i plantegeu-vos una quantitat de feina que podreu dur a terme.
- Eviteu imposar idees, parleu, dialogueu i pacteu a l'hora de prendre decisions
- Sigueu flexibles i tingueu la ment obreta.
- Demaneu ajuda sempre que us faci falta!

4. Check list de tasques a fer

Fet?	Nº	Tasca	Què heu de fer?
	1	Crear les normes de grup	A partir de la fitxa 5: Creeu un conjunt de normes que us ajudin a desenvolupar el treball de forma cooperativa, respectuosa i pacífica. És important que decidiu com fareu front als problemes.
	2	Definir els objectius i compromisos de grup	A partir de la fitxa 6: Decidiu quin tema voleu tractar al llarg del reportatge i per què. Decidiu com ho fareu i a que us comprometeu per tal de desenvolupar un bon reportatge.
	3	Planifiqueu les tasques que heu de fer	A partir de la fitxa 7: Penseu quines tasques us caldrà fer per tal de desenvolupar el reportatge (gravar, editar, entrevistar persones, fer difusió del vídeo...), decidiu quan les fareu i qui s'encarregarà de desenvolupar-les.
	4	Assigneu a cada membre del grup tasques concretes a fer	A partir de la fitxa 8: Per tal que el treball en grup sigui més fàcil, decidiu quina feina realitzarà cadascú i qui coordinarà la feina i s'encarregarà de que tot funcioni.
	5	Penseu quins recursos materials i humans necessiteu	A partir de la fitxa 9: Per tal de realitzar el vostre projecte, necessiteu que algú us ajudi, heu de contactar amb alguna entitat, necessiteu diners o materials? Planifiqueu tot el que necessiteu i penseu una manera d'aconseguir-ho.
	6	Planifiqueu com desenvolupareu el vídeo	A partir de la fitxa 10: Planifiqueu els diferents aspectes que tractareu el vídeo, com els seqüenciareu i les diferents escenes que utilitzareu per a tractar cada aspecte.
	7	Comenceu a gravar i a editar	Tenint en compte tot el planificat anteriorment: Comenceu a gravar el vídeo i a editar-lo!
	8	Reflexioneu i valoreu com va	Amb l'ajuda de la fitxa 11: A la vegada que actueu reflexioneu sobre com va la feina, si cal canviar o millorar alguna cosa, si necessiteu alguna ajuda...
	9	Compartiu i difoneu el vostre projecte	Amb l'ajuda de la fitxa 12: Penseu com compartireu tot el que heu fet i aconseguit al llarg del projecte amb els companys i amb el vostre entorn!

5. Fitxa per a crear les normes de grup

NORMES DE TREBALL EN GRUP

Actituds positives

-
-
-
-
-
-
-
-

Actituds negatives

-
-
-
-
-
-
-
-

Què farem si hi ha un conflicte?

6. Fitxa per concretar els objectius del projecte
i els compromisos de grup

**Quin tema
voleu tractar?**

**Per què voleu tractar aquest
tema?**

**Com realitzarem el
reportatge?**

**A que ens
comprometem
per fer un bon
reportatge?**

7. Taula per a planificar i concretar les tasques a fer

A continuació us oferim una taula per a planificar la feina i concretar les petites tasques que heu d'anar fent per aconseguir fer el vostre reportatge. A continuació us oferim un exemple:

Què heu de fer?	Quan ho fareu?	Qui ho farà?
1. Buscar informació sobre el tema	En horari de classe. Els dies 5, 6 i 7 de febrer.	Tots individualment o per parelles.
2. Gravar les escenes 1, 2, 3 i 4	En horari de classe. Els dies 10, 11 i 12 de febrer.	La Júlia (camara), en Roc (veu) i l'Aina (veu)
3. Contactar amb les persones que entrevistarem	En horari de classe. Del 15 al 20 de febrer	El Chinju, la Andrea i la Melani.
4. Fer el guió de les entrevistes	Entre el dia 23 de febrer i 2 de març.	La Sonia, la Júlia, el Roc i l'Andrea.
5. Editar el vídeo	Del 4 al 10 de juny	Tots junts amb l'ajuda d'algun mestre.

A la següent pàgina trobareu la taula que heu d'anar emplenant amb les tasques a fer per aconseguir complir el vostre objectiu:

Què heu de fer?	Quan ho fareu?	Qui ho farà?

8. Fitxa per a definir els rols i les tasques concretes
a desenvolupar per cadascú

ORGANITZEM EL TREBALL EN GRUP

QUI ÉS EL
COORDINADOR?

QUI PREN NOTA
DELS ACORDS I LES
CONCLUSIONS?

QUI CONTROLA
EL TEMPS?

QUI ÉS EL
PORTAVEU?

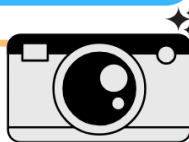
QUI FA DE
MEDIADOR SI
HI HA UN
CONFLICTE?

QUI CONTACTA AMB
LES PERSONES A
ENTREVISTAR?

QUI GRAVA?

QUI EDITA EL
VIDEO?

QUÈ HA DE FER CADASCÚ?

NOM:	LLISTA DE TASQUES
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ■ ■ ■

NOM:	LLISTA DE TASQUES
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ■ ■ ■

NOM:	LLISTA DE TASQUES
	<ul style="list-style-type: none"> ■ ■ ■ ■

9. Fitxa a planificar els recursos materials i humans

Recursos humans A qui volem entrevistar? Qui necessitem que ens ajudi?		
Persones o entitats	Per a que les necessitem?	Com hi contactarem?

Recursos materials Quins espais, materials, recursos econòmics... necessitem?		
Nom del material	Per a que el necessitem?	Com el podem aconseguir?

10. Fitxa per planificar les escenes del vídeo

A aquesta fitxa trobareu una taula per a planificar com desenvolupareu el vídeo, quines escenes incloureu i com les seqüenciareu. A continuació us oferim un exemple:

Tema	Aspectes a tractar	Escenes	Durada de l'escena
Introducció	La importància del medi ambient	Imatges boniques del medi ambient	20 segons
		Imatges lletges	20 segons
	El medi ambient que ens agrada	Pregunta: A quin dels dos entorns volem viure?	20 segons
		Pregunta: Quina de les dues imatges s'assembla més a com estarem d'aquí a 50 anys?	20 segons
La contaminació	La contaminació de l'aire	Els efectes de la contaminació a l'entorn	1 minut
		La contaminació i la salut, dades	1 minut
		Entrevista a un metge	2 minuts
		Entrevista a una persona malalta a causa de la contaminació	1:30 minuts
	La contaminació de l'aigua	Quins elements contaminen l'aigua	1 minut
		Per què es perillosa la contaminació de l'aigua (imatges de rius)	2 minuts
		Entrevista a biòleg	2 minuts
	Plàstics i contaminació	Per què els plàstics són dolents pel medi ambient?	2 minuts
		Quin problema genera la contaminació per plàstics?	1 minut
	La lluita contra la contaminació	Accions per lluitar contra la contaminació	1 minut
		Entrevista a activista del moviment Fridays for future	1:30 minuts
		Què fan les persones del nostre entorn per lluitar contra la contaminació	1 minut
		Entrevistes a familiars i companys	4 minuts

A la següent pàgina trobareu la taula que heu d'anar emplenant amb la planificació d'escenes:

Tema	Aspectes a tractar	Escenes	Durada de l'escena
Introducció			
Conclusions			

11. Fitxa per avaluar el desenvolupament del projecte

Com està anant el projecte?	
Estem aconseguint acomplir el nostre objectiu?	
De que està servint el que estem fent?	
Ens estem trobant amb dificultats o barreres?	
Estan havent problemes de grup?	
Què estem aprenent al llarg del projecte?	
Ens sentim satisfets amb la feina feta?	

12. Consells per a difondre el vostre projecte

-Penseu que és important que la gent conegui el que esteu fent? Per què?

-Creieu que si més persones s'impliquessin en un projecte com el vostre podria canviar alguna cosa?

-Qui us agradaria que conegués el vostre projecte?

-Si voleu que més gent conegui el vostre projecte, animeu-vos a compartir-lo i

DIFONEU-LO!

Algunes maneres per mitjà de les quals podeu donar a conèixer el vostre projecte són:

→ Les xarxes socials (instagram, twitter, facebook..), publiqueu el que esteu fent a les vostres xarxes i/o creu xarxes socials específiques per al projecte

→ Organitzeu una xarrada o una reunió on expliqueu a les persones interessades el que esteu fent

→ Aneu per les classes explicant el que esteu fent.

→ Envieu una circular a les famílies per a que les famílies sàpiguen el que esteu fent i convidant-les a veure el reportatge.

→ Organitzeu un festiva per mostrar el reportatge.

→ Pengeu cartells per l'escola i/o pel barri o envieu publicitat a les bústies explicant una mica el vostre projecte, demanant ajuda i/o convidant-los a veure el vostre reportatge.

→ Visiteu la ràdio del poble i expliqueu el que esteu fent

→ Expliqueu el vostre projecte a la revista de l'escola.

→ Envieu el vostre reportatge a alguna televisió local, potser volen ensenyar-lo per la tele!

2.2.7 Preguntes per a la reflexió

Reflexionem sobre el projecte

Aspectes bàsics del treball

- ➔ En que consisteix el projecte que estic realitzant?
- ➔ Amb quines persones treballa?
- ➔ A qui afecta o afectarà la meva feina? Com vull que els afecti?
- ➔ En quin context (lloc) estic realitzant el projecte?

Utilitat del projecte

- ➔ És necessari el meu projecte en aquest context?
- ➔ Què està aportant a la societat i al context proper?
- ➔ Estem complint els objectius grupals?

La meva implicació al projecte

- ➔ Què estic aportant personalment al projecte?
- ➔ Estic complint els meus objectius personals?
- ➔ Què estic aprenent?
- ➔ Ha canviat la meva manera de veure o d'entendre el món al llarg de la realització del projecte?
- ➔ De què m'està servint a mi el projecte?
- ➔ Com m'he sentit al llarg de la realització del projecte?

El desenvolupament del projecte

- ➔ Destaqueu els aspectes positius del projecte
- ➔ Hi ha hagut algun conflicte al llarg de la realització del projecte?
- ➔ Quins han estat els aspectes més difícils per a desenvolupar el projecte?

Mirem endavant

- ➔ De què volem que serveixi tot això en el futur? Quins volem que siguin els resultats a llarg termini?
- ➔ T'agradaria continuar realitzant un projecte similar en el futur? Per què? Quin?

Annex 3: Bibliografia dels annexos

Fonts

- Font 1: Testimoni adaptat de la Laila. Olías, L. (20 de Marzo de 2015) "Negro, negro, dame la hora" *eldiario.es*. Recuperat de https://www.eldiario.es/desalambre/discriminacion-racial_0_368513796.html
- Font 2: La història d'en Jorge. Vera, J. (08 de enero de 2015) 'Si no fueses maricón, serías perfecto' *EL MUNDO* Recuperat de <https://www.elmundo.es/espana/2015/01/06/54aae990e2704eeb788b458b.html>
- Font 3: La historia adaptada de la Maria . Valon, V. (s.d.) Bullying III: testimonios reales de víctimas parte 1. España. <https://www.flexbot.es/> Recuperat de <https://www.flexbot.es/bullying-iii-testimonios-reales-victimas/>
- Font 4: La historia adaptada de l'Anas. T.I. (10 de Juny de 2013) Veinte historias de niños esclavos que provocan indignación e impotencia. *teinteresa.es* Recuperat de http://www.teinteresa.es/mundo/ninos-trabajo_esclavo_0_683333615.html
- Font 5: La historia adaptada de la Margarida. Valon, V. (s.d.) Bullying III: testimonios reales de víctimas parte 1. España. <https://www.flexbot.es/> Recuperat de <https://www.flexbot.es/bullying-iii-testimonios-reales-victimas/>
- Font 6: La vida dels treballadors al passat. Maura, M. (1872). Trabajo. La Unidad Católica: Órgano De Las Asociaciones De Católicos De Las Baleares. [versión impresa]. Balears, Espanya. Imprenta de Guasp. Recuperat de https://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/grupo.do?path=2247120&idBusqueda=74217&posicion=4&presentacion=pagina
- Font 7: Quantes hores es treballava? (13de Gener de 1872). *La Independencia española*. p. 53 Recuperat de : https://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/grupo.do?path=1000209364&idBusqueda=468166&presentacion=pagina&posicion=3
- Font 8: Millors per als treballadors. Antonio M.E. (28 de febrer de 1958). Una Urgente Necesidad. *España Popular* pp.1-2 Recuperat de : https://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/grupo.do?path=3088640&idBusqueda=468421&presentacion=pagina&posicion=1&accion_ir=Ir
- Font 9: Sectors en els que treballava la població al 1900. Censo de la población del 1900. (Ine.es s.d.) Recuperat de <https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=78806&ext=.pdf>
- Font 10: Les tasques de la llar al 1900. Censo de la población del 1900. (Ine.es s.d.) Recuperat de <https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=78806&ext=.pdf>
- Font 11: N° de persones a l'atur al 1900. Censo de la población del 1900. (Ine.es s.d.) Recuperat de <https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=78806&ext=.pdf>
- Font 12 Població treballadora per sectors. Resultados provinciales ocupados. (Ine.es, 2019) Recuperat de <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=3991&L=0>

- Font 13: Taxa d'atur al 2019. Indicadores de la Unión Europea Demografía-Sociedad-Trabajo. Tasa de paro. Por sexo (idescat.cat, 2019) Recuperat de <https://www.idescat.cat/indicadors/?id=ue&n=10114&lang=es>
- Font 14: Treballadors a temps parcial. Ocupados a tiempo parcial por motivo de la jornada parcial, sexo y grupo de edad. (ine.es, 2020). Recuperat de <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=4181#!tabs-grafico>
- Font 15: Preu mig del lloguer. Salario anual medio, mediano, modal, a tiempo completo y a tiempo parcial, por periodo. (ine.es, 2017). Recuperat de <https://www.ine.es/jaxiT3/Datos.htm?t=10882#!tabs-tabla>
- Font 16: Salari més comú. Alquiler de viviendas. Rentas medias mensuales. Municipios con más de 70.000 habitantes (idescat.cat, 2018). Recuperat de <https://www.idescat.cat/pub/?id=aec&n=731&lang=es>
- Font 17: Treballadors pobres. Ubieta, G. (01 de febrer de 2020). España, desde el 2012 entre los países 'top' de la UE en pobreza. *Elperiodico.com*. Recuperat de : [laboralhttps://www.elperiodico.com/es/economia/20200201/numero-trabajadores-pobres-espana-aumenta-plena-recuperacion-economica-7831259](https://www.elperiodico.com/es/economia/20200201/numero-trabajadores-pobres-espana-aumenta-plena-recuperacion-economica-7831259)
- Font 18: Treballar sense cobrar. TeleMadrid. [telemadrid.es]. (2020, març 4). La hostelería, a la cabeza de horas extras sin pagar [arxiu de video]. Recuperat de <http://www.telemadrid.es/programas/120-minutos/hosteleria-marca-cifras-record-extras-2-2042515738--20180823040414.html>
- Font 19: Condicions de treball. [El confidencial]. (2015, juny 5). Precariedad laboral en España. [arxiu de video]. Recuperat de : <https://www.youtube.com/watch?v=7HFufyjejhCA&t=124s>
- Font 20: L'experiència d'en Daniel. [Oxfam Intermon] (2018, gener 22) Precariedad laboral en España - El testimonio de Daniel Gutiérrez. [arxiu de video] Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=FqsUZrF4aR0>
- Font 21: L'edat dels treballadors a l'any 1900. Censo de la población del 1900. (Ine.es s.d.) Recuperat de <https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=78806&ext=.pdf>
- Font 22: Història d'un treballador infantil Testimonios del proletariado industrial (s. XIX). (http://megustasociales.weebly.com s.d.) Recuperat de http://megustasociales.weebly.com/uploads/5/4/9/3/54937677/testimonios_del_proletariado_industrial.pdf
- Font 23: El treball infantil al 1880. Concepción Arenal, *La instrucción del pueblo*, Madrid, Tipografía de Guttenberg, 1881, pp.74 y 77 https://seer.ufrgs.br/asphe/article/viewFile/29198/pdf_1
- Font 24: Llei contra el treball infantil. Directiva 94/33/CE. Diario Oficial de la Unión Europea C 303/17. Estrasburg, França, 14 de diciembre de 2007. Recuperat de <https://fra.europa.eu/es/eu-charter/article/32-prohibicion-del-trabajo-infantil-y-proteccion-de-los-jovenes-en-el-trabajo>
- Font 25: El treball infantil. [ONG Mans Unides] (2013, juny 11) Trabajo infantil. [arxiu de video] Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=aqQunOIVhKo>
- Font 26: Quantitat de nens treballadors. Unicef (2019). El trabajo infantil. España. <https://www.unicef.es> Recuperat de <https://www.unicef.es/noticia/el-trabajo-infantil>

- Font 27: La història d'en Farras. T.I. (10 de Juny de 2013) Veinte historias de niños esclavos que provocan indignación e impotencia. teinteresa.es Recuperat de http://www.teinteresa.es/mundo/ninos-trabajo_esclavo_0_683333615.html
- Font 28: La història de l'Ismael [Fundación Telefónica Ecuador] (2014, juny 5). Reportaje sobre Trabajo Infantil. [arxiu de video] Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=XtwneVC83G4&t=29s>
- Font 29: La immigració a Catalunya. Genovés,J. (9 de juliol de 1932). *Nosaltres Sols*,. p. 2
- Font 30: Saldo migratori per comunitats autònomes. Carreras,A. i Tafunell, X. (Fundación BBVA). (2005) *Estadísticas históricas de España, siglos XIX-XX* . Editorial Nerea S.A. Recuperat de https://www.fbbva.es/wp-content/uploads/2017/05/dat/DE_2006_estadisticas_historicas.pdf
- Font 31: Condió de vida dels immigrants. Sentís,C.. (19 de gener de 1933). *Mirador*. p. 2. Recuperat de: https://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/grupo.do?path=4037242&presentacion=pagina&posicion=2&registrardownload=0
- Passarell,J.. (3 de març de 1932). *Mirador*. p. 2. Recuperat de https://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/grupo.do?path=4037072&presentacion=pagina&registrardownload=0&posicion=2
- Llatés,R. (8 de setembre de 1932). *Mirador*. p. 3 Recuperat de https://prensahistorica.mcu.es/es/catalogo_imagenes/grupo.do?path=4037098&presentacion=pagina&posicion=3&registrardownload=0
- Font 32: Els perills de la immigració J. de.C. (9 de desembre de 1933). *Nosaltres Sols*. p. 3
- Font 33: Documental la vida en una maleta. [RTVE] (2009, octubre 17). Informe Semanal - La vida en una maleta [arxiu de video] Recuperat de <https://www.rtve.es/alcarta/videos/informe-semanal/informe-semanal-vida-maleta/607147/>
- Font 34: Evolució de la població de l'àrea metropolitana. AMB. (1991-2018) Estructura de la població. Barcelona, Espanya. <http://www.amb.cat/> Recuperat de <http://www.amb.cat/s/es/web/area-metropolitana/dades-estadistiques/demografia/estructura-de-la-poblacio.html>
- Font 35: Immigració 1900. . Censo de la població del 1900. (Ine.es s.d.) Recuperat de <https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=74858&ext=.pdf>
- Font 36: Immigració 1930. Censo de la població del 1930. (Ine.es s.d.) Recuperat de <https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=100348&ext=.pdf>
- Font 37: Immigració 1960. Censo de la població del 1960. (Ine.es s.d.) Recuperat de <https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=125457&ext=.pdf>; <https://www.ine.es/inebaseweb/pdfDispacher.do?td=125458&ext=.pdf>
- Font 38: Immigració 2000.. Principales series de población desde 1998 (ine.es, 2000) Recuperat de <https://ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t20/e245/p08/10/&file=03005.px#!tabs-tabla>

- Font 39: Immigració. Principales series de población desde 1998 (ine.es, 2010) Recuperat de <https://ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t20/e245/p08/10/&file=03005.px#!tabs-tabla>
- Font 40: Immigració: Principales series de población desde 1998 (ine.es, 2019) Recuperat de <https://ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t20/e245/p08/10/&file=03005.px#!tabs-tabla>
- Font 41: Salari mig segons origen Renta por persona y unidad de consumo por nacionalidad (ine.es, 2018) Recuperat de <https://www.ine.es/jaxiT3/Tabla.htm?t=9945>
- Font 42: Risc de pobresa segons origen. INE. (2019). Madrid, Espanya <https://www.ine.es/prensa> Recuperat de https://www.ine.es/prensa/ecv_2018.pdf
- Font 43: On viu la població d'origen estranger. Institut Cartogràfic i Geològic de Catalunya (2014-2016) Barcelona, Espanya <http://betaserver.icgc.cat/> Recuperat de <http://betaserver.icgc.cat/poblacio-catalunya/>
- Font 44: Immigració i lloguer. Molina, L. (29 de gener de 2014) "*Se alquila piso*" (*abstenerse extranjeros*) Recuperat de https://www.eldiario.es/desalambre/inmigracion/discriminacion-vivienda-inmigrantes_0_220828663.html
- Font 45: Aspectes negatius de la migración. Centro de Investigaciones sociológicas. (2016) Actitudes hacia la inmigración (IX) p.7. Recuperat de http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3160_3179/3161/es3161mar.pdf
- Font 46: Opinions sobre els immigrants. Centro de Investigaciones sociológicas. (2016) Actitudes hacia la inmigración (IX) pp.5-7. Recuperat de http://www.cis.es/cis/export/sites/default/-Archivos/Marginales/3160_3179/3161/es3161mar.pdf
- Font 47: La història de joves immigrants. [Asociación de Mujeres Opañel]. (2018, desembre 12). Nuestra historia, nuestra voz (Proceso migratorio de adolescentes en España) [arxiu de video] Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=IxGN5MOZhwA>
- Font 48: Vídeo sobre racisme. [CCMA] (2019, gener 15). Parlem del racisme [arxiu de video] Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/parlem-del-racisme/video/5813396/>
- Font 49: Experiències racistes [Código Nuevo] (2017, novembre 9). ¿Hay racismo en España? [arxiu de video] Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=4dMpCA0tXbU>; [CCMA] (2019, gener 15). Parlem del racisme [arxiu de video] Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/parlem-del-racisme/video/5813396/>
- Font 50: Vídeo ser refugiat. [CCMA] (2018, juny 20). Ser refugiats. [arxiu de video] Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/ser-refugiats/video/5772915/>
- Font 51: Els refugiats en dades, Garrido, E. (2019) Informe anual 2018 eacnur espanya p.5. Recuperat de https://eacnur.org/files/reports/file/informe_anual_2018_uv.pdf
- Font 52: La vida a un camp de refugiats Castiella, B. (9 de març de 2020). «*La jungla*» de Lesbos, un campo para 2.800 inmigrantes ocupado por 21.000. Recuperat de https://www.abc.es/internacional/abci-jungla-lesbos-campo-para-2800-inmigrantes-ocupado-21000-202003090204_noticia.html

- Font 53: Vídeo com es deu sentir un refugiat. [CCMA] (2014, Octubre 23). Com es deu sentir un refugiat? [arxiu de video] Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/com-es-deu-sentir-un-refugiat/video/5301794/>
- Font 54: Vídeo Somnis dels infants refugiats. ACNUR Comité español] (2018, febrero 9). ¿En qué sueñan los niños refugiados? Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=s5lfZEK YJTU>
- Font 55: La primera manifestació ecologista Robledo,R. (6 de febrero de 1888) Congreso-Senado *La unión católica* p.2 Recuperat de <http://hemerotecadigital.bne.es/issue.vm?id=0004857062&search=&lang=es> (p.2)
- Font 56: Els problemes ambientals del passat. Pombo A. M. (9 de Març de 1968) La contaminación atmosférica. *La Vanguardia Española* p.7 Recuperat de <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1968/03/09/pagina-7/34317342/pdf.html?search=CONTAMINACI%C3%93N>
- Font 57: Què es deia d'ecologia al passat. La humanidad se está haciendo la vida imposible (26 Juny de 1969) *La Vanguardia Española* p.17 Recuperat de <http://hemeroteca.lavanguardia.com/preview/1969/06/25/pagina-16/33593178/pdf.html?search=CONTAMINACI%C3%93N>
- Font 58: La primera gran manifestació pel medi ambient. Massip, M. (24de abril de 1970) Estados unidos celebró jornada contra la contaminación del medio ambiente. *ABC Sevilla* p.67 Recuperat de <https://www.abc.es/archivo/periodicos/abc-sevilla-19700424-67.html>
- Font 59: Barcelona al passat . [Barcelofilia] (7 d'octubre de 2011). <http://barcelofilia.blogspot.com/> Recuperat de <http://barcelofilia.blogspot.com/2011/10/plaza-de-calvo-sotelo-1940-1981.html>
- Font 60: Barcelona avui . <https://www.lavanguardia.com/> Recuperat de <https://www.lavanguardia.com/ciencia/cuerpo-humano/20170830/43925139231/ruido-traffic-barcelona-enfermedad-contaminacion.html>
- Font 61: Quantitat de cotxes a Barcelona. [Dgt] (31 de Desembre de 2011) <http://www.dgt.es> Recuperat de <http://www.dgt.es/Galerias/seguridad-vial/estadisticas-e-indicadores/parque-vehiculos/series-historicas/2011.pdf>
- Font 62: Evolució consum energètic [ourworldindata.org] (Juliol de 2018) <https://ourworldindata.org/> Recuperat de <https://ourworldindata.org/energy>
- Font 63: Gasos d'efecte hivernacle. [evwind] (2017) <http://www.evwind.com/> Recuperat de <http://www.evwind.com/wp-content/uploads/2017/02/gei2016.png>
- Font 64: La qualitat de l'aire. [CCMA] (2019, juny 5) *Per què és important la qualitat de l'aire?* Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/per-que-es-important-la-qualitat-de-laire/video/5867306/>
- Font 65: Morts per contaminació. [CCMA] (2020, gener 2). *Com afecta la contaminació a la salut?* Recuperat de <https://www.ccma.cat/324/els-investigadors-son-clars-la-contaminacio-causa-malalties-i-morts-prematures/noticia/2976236/>

- Font 66: Dades sobre contaminació. [certificados energéticos] (febrer de 2020) *Datos ecológicos para mejorar el medio ambiente* [infografía] Recuperat de https://www.certificadosenergeticos.com/wp-content/uploads/2020/02/Infografia_Datos-ecologicos_150ppp-768x1919.jpg
- Font 67: El problema dels plàstics al mar. [CCMA] (2017, desembre 5). *El problema dels plàstics al mar* Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/el-problema-dels-plasticos-al-mar/video/5707028/>
- Font 68: El reciclatge. Camacho, K.E. [domestika] (2020) *Infografías Medio Ambiente*. Jalisco, Mexic. Recuperat de <https://www.domestika.org/es/projects/514178-infografias-medio-ambiente#>
- Font 69: Foto reivindicació ecològica. . Cabeza, P. S. (2019) *En imágenes | Así fue la protesta contra la crisis climática en Madrid* [imatge] Recuperat de https://www.lespanol.com/ciencia/medio-ambiente/20190930/imagenes-protesta-tesis-climatica-madrid/433236678_3.html#img_1
- Font 70: Foto reivindicació ecològica 2. Cabeza, P. S. (2019). *En imágenes | Así fue la protesta contra la crisis climática en Madrid* [imatge] Recuperat de https://www.lespanol.com/ciencia/medio-ambiente/20190930/imagenes-protesta-tesis-climatica-madrid/433236678_3.html#img_3
- Font 71: Reivindicació ecològica 3. Galindo, P. (2019). *Manifestaciones por el clima y por el planeta: ¿Para qué?* [imatge] Recuperat de <https://blogsostenible.wordpress.com/2019/09/13/manifestaciones-por-el-clima-y-planeta-para-que/>
- Font 72: Reivindicació ecològica 4. Rius, P. (2019). *Mobilització a Barcelona dels Friday for Future* [imatge] Recuperat de <https://catalunyaplural.cat/es/rebelion-o-extincion-crece-la-protesta-contra-el-cambio-climatico/>
- Font 73: Reivindicació ecològica 5. Comissions obrere de Madrid (2019). *Friday for Future: 15M Climático en Madrid* [imatge] Recuperat de https://madrid.ccoo.es/noticia:375499--Friday_for_Future_15M_Climatico_en_Madrid
- Font 74: Vaga mundial pel clima. Junior Report (7 de Novembre de 2019) En huelga por el clima. La Vanguardia. Recuperat de <https://www.lavanguardia.com/vida/junior-report/20190916/47319397710/huelga-global-clima-jovenes-estudiantes.html>
- Font 75: Discurs de Severn Suzuki. [RT em Español]. (2018 març 15). Severn Suzuki: La voz que silenció al mundo en 1992. [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=vYWtlRsGjs8>
- Font 76: Discurs de Greta Thunberg. [Viento y tierra]. (2018 desembre 22). Boyan Slat: El joven holandés que limpia los océanos. [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=XuDON5Ia9Q4>
- Font 77: La feina de Boyan Slat . [T13]. (2019 de desembre 15). Severn Suzuki: La voz que silenció al mundo en 1992. [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=8pcQACpeTd0>
- Font 78: Fridays for future. Ángel-Moreno, M. (19 de març de 2019) Guía para adultos: ¿Qué es el FridaysForFuture?. Recuperat de <https://lahoradigital.com/noticia/19701/ecologia/guia-para-adultos:-que-es-el-fridaysforfuture.html>

- Font 79: Vídeo el nostre futur. [Cmma]. (2019 juny 5). Dia del Medi Ambient. [archiu de video]. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/dia-del-medi-ambient/video/5867260/>
- Font 80: Definició de guerra. Organització Mundial de la salut (s.d.). Violència. Who.int Recuperat de <https://www.who.int/topics/violence/es/>
- Font 81: La segona guerra mundial. [Cmma]. (2019 gener 28). Què és l'Holocaust. [archiu de video]. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/que-es-lholocaust/video/5816841/>
- Font 82: Conseqüències de la segona guerra mundial. ACNUR (2017). II Guerra Mundial: los europeos, los primeros refugiados. Recuperat de: <https://eacnur.org/es/actualidad/noticias/eventos/ii-guerra-mundial-los-europeos-los-primeros-refugiados>
- Font 83: El diari d'Anna Frank. Frank, A. (2001). El Diario de Ana Frank. Pehuén editores. (Original publicat en 1947).
- Font 84: Les guerres d'avui en dia. Quines guerres hi ha avui en dia? Aragó, A. (20 de gener de 2019) El mapa de las guerras que siguen activas este 2019. LA VANGUARDIA. Recuperat de <https://www.lavanguardia.com/internacional/20190120/454204868905/mapa-guerras-2019.html>
- Font 85: La guerra de Síria. [CMMA] (2018 febre 26). [Arxiu de video] A Síria encara hi ha guerra. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/a-siria-encara-hi-ha-guerra/video/5738744/>
- Font 86: Històries de la guerra de Síria. [CMMA] (2015, maig 12). Una sèrie amb nens sobre la guerra de Síria. [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/una-serie-amb-nens-sobre-la-guerra-de-siria/video/5522694/>
- Font 87: Conseqüències de la guerra de Síria. Elaboració pròpia a parti de: Wikipedia (s.d). Political prisoners in Syria. Recuperat de: https://en.wikipedia.org/wiki/Political_prisoners_in_Syria
- Font 88: Els nens ens expliquen la guerra de Síria. [Europa Press]. (2016, juny 02). Especial 'Niños rotos por la guerra' | Los testimonios de los menores sirios. [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=aAPCnrVWE0k&list=TLPQMTkwNTIwMjBpfeRK3nRyHg&index=1>
- Font 89: La història de la Saja. [CMMA]. (2016, març 15). La Saja ens explica la guerra. [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/la-saja-ens-explica-la-guerra/video/5589593/>
- Font 90: La violència familiar. [Sofia Torres]. (2019, juny 30). Violencia familiar/intrafamiliar/doméstica VIDEO EXPLICATIVO [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=2Ht8Z7xGbuc>
- Font 91: Notícies sobre infants maltractats. S. F. (20 de novembre de 2018). Al menos 37 niños son maltratados cada día en su hogar en España. Abc. Recuperat de https://www.abc.es/familia/padres-hijos/abci-menos-37-ninos-maltratados-cada-hogar-espana-201811201605_noticia.html
- Font 92: Notícies sobre abús infantil. Maldonado, M. (2020, febrer 17). Más de 3.300 niños sufrieron maltrato y abusos sexuales en su entorno familiar. [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.larazon.es/andalucia/20200217/5ypddotc4ndnbaergv4al2owdq.html>

- Font 93: Violència de gènere. Larrañeta, A. (29 de gener de 2020). Siete mujeres asesinadas por violencia de género en enero y ninguna había denunciado malos tratos previamente. 20 minutos. Recuperat de <https://www.20minutos.es/noticia/4134452/0/enero-termina-con-siete-asesinadas-por-violencia-de-genero-y-ninguna-habia-denunciado-previamente-su-maltrato/>
- Font 94: Maltractes contra els ancians. Durán, L. (16 de desembre de 2019). Aumentan los malos tratos a ancianos en Madrid: la Policía Municipal atiende 20 casos al mes. EL MUNDO. Recuperat de <https://www.elmundo.es/madrid/2019/12/16/5df66b16fdddf2fb98b459e.html>
- Font 95: Dades de violència infantil. Carmela del Moral Blasco. (2018) Más me duele a mi p.16. Recuperat de https://www.savethechildren.es/sites/default/files/imce/docs/mas_me_duele_a_mi.pdf
- Font 96: Maltracta infantil al 2017. Larrañeta, A. (28 de març de 2017). Cada día se detectan de media 37 casos de niños posibles víctimas de maltrato familiar en España. 20 minutos. Recuperat de <https://www.20minutos.es/noticia/2959602/0/maltrato-infantil-espana-registro-unificado-rumi/>
- Font 97: Testimonis de violència infantil. [Suara Cooperativa]. Documental infància en Risc. (2011, gener 25). [Arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=RATRRgWY15I>
- Font 98: Assetjament infantil a primària. Casanova, G. (11 de juny de 2019). Un de cada quatre estudiants de primària pateix assetjament escolar. EL PAÍS.cat. Recuperat de https://cat.elpais.com/cat/2019/06/11/catalunya/1560267588_781633.html
- Font 99: El paper del grup classe en la lluita contra el bullying. Recasens, M. (11 de març de 2019). El grup classe, clau per acabar amb l'assetjament escolar. el Periódico. Recuperat de <https://www.elperiodico.cat/ca/mes-persones/20190311/assetjament-escolar-classe-bullying-save-the-children-7337298>
- Font 100: Dades d'assetjament escolar. Jan, C. (30 de abril de 2019). Educación detecta 5.557 posibles casos de acoso escolar en un año. EL PAÍS. Recuperat de https://elpais.com/sociedad/2019/04/30/actualidad/1556609306_685394.html
- Font 101: La història de la Jasmine. [LaSexta Noticias]. Jasmine, víctima de acoso escolar: "Ahora no puedo entrar sola a un baño público" (2016, octubre 03). [Arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=kD6EXuraxgI>
- Font 102: Un testimoni de bullying. [Eitb]. (2017, febrer 27). 'Dejé de comer porque mis compañeros me llamaban gorda' [Arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=9dJ7fSlySPI>
- Font 103: El testimoni de l'Igor. [Eitb]. (2017, febrer 27). Testimonio de Igor, pasó de ser acosador a ser acosado [Arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=XCi7d3Cx83A&t=241s>
- Font 104: La història de la Oriana. [Save the Children España]. (2019, juliol 05). La historia de Oriana, víctima de ciberacoso #ViolenciaViral [Arxiu de vídeo]. Recuperat de https://www.youtube.com/watch?v=Kl_Vh30-E6g
- Font 105: Vídeo contra el Bullying. [CCMA]. (2018, maig 02). Especial "bullying": trenquem el silenci [Arxiu de vídeo]. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/especial-bullying-trenquem-el-silenci/video/5763630/>

Materials

Material 1: Silueta. Pixabay (2014). [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/vectors/hombre-pictograma-masculina-ba%C3%B1o-305086/>

Material 2. Jplenio (2015) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/secreto-forestales-oscuridad-3120483/>

Material 3. Picjumbo_com (2015) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/fuegos-artificiales-sparkle-cielo-865104/>

Material 4. ElisaRiva (2017) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/miedo-abrazo-teni%C3%B3n-ansiedad-2012536>

Material 5. Sasint (2015) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/cliff-aventura-por-encima-de-1822484/>

Material 6. Counselling (2015) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/holzfigur-piedras-lucha-de-la-vida-980784/>

Material 7. Jess Rodrigues (s.d.) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/go/?t=image-list-shutterstock&id=1170965026>

Material 8. Qimono (2016) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/illustrations/bombilla-luz-idea-energ%C3%ADa-el-poder-1875247/>

Material 9. FelixMittermeier (2017) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/ajedrez-piezas-de-ajedrez-2730034/>

Material 10. PublicDomainPictures (2014) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/flor-muertos-wither-rose-muerte-316437/>

Material 11: Jarmoluk (2014) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/beb%C3%A9-mango-peque%C3%B1o-padre-familia-428395/>

Material 12: Manseok (2016) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/ejecutar-salto-chica-ni%C3%B1os-%C2%A1-hurra-1321278/>

Material 13. Pxhere (2017) [Imatge]. Recuperat de <https://pxhere.com/es/photo/1271081>

Material 14. David LM (s.d.) [Imatge]. Recuperat de <https://www.pinterest.at/pin/805299977089006076/?autologin=true>

Material 15. FloridaStock (s.d.) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/go/?t=image-list-shutterstock&id=703003783>

Material 16. Marcus_Trapp (2018) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/pistola-estafas-arms-atenci%C3%B3n-3421795/>

Material 17. Ruslan Huzau (s.d.) [Imatge]. Recuperat de <https://www.shutterstock.com/image-photo/happy-senior-couple-sitting-summer-near-160164149>

- Material 18. Darksouls1 (2017) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/fantasma-ni%C3%B1a-g%C3%B3tico-oscuro-goth-2935132/>
- Material 19. Geralt (2018) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/acoso-escolar-ni%C3%B1o-dedo-sugieren-3362025/>
- Material 20. Debra Hurd (2017) [Imatge]. Recuperat de <https://www.facebook.com/1058594710942384/photos/a.1058594770942378/1058595057609016/?type=1&theater>
- Material 21. Free-Photos (2015) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/lenguas-expresi%C3%B3n-gracioso-caras-1031219/>
- Material 22. Pesibear (2016) [Imatge]. Recuperat de <https://pixabay.com/es/photos/ni%C3%B1a-globos-ni%C3%B1o-feliz-hacia-fuera-1357485/>
- Material 23: Poema de Ajo. Ajo (2017). Micropoemas 2, Madrid, Espanya, Arrebato libros. Recuperat de http://www.arrebatolibros.com/es/wp-content/themes/arrebato/iBooks/AJO_micropoemas2_4ed.pdf
- Material 24: Fragment de la cançó el niño soldado de ska-p. Ska-p. (2002). El niño soldado. ¡¡Que corra la voz!! [CD]. Espanya: RCA Records.
- Material 25: Fragment del poema adió de Alfonsina Storni. Alfonsina Storni (1916) La inquietud del Rosal, Buenos Aires, Argentina, Librería La Facultad. Recuperat de <https://www.poemas-del-alma.com/adios.htm>
- Material 26: Fragment del poema la vaca cega de Joan Maragall. Joan Maragall (1895). Poesies, Barcelona, Espanya, Imprenta Clarasó. Recuperat de: <http://www.visat.cat/traduccion-literatura-catalana/cat/fragments/56/19////giorgio-ferrante.html>
- Material 27: Repte 1. Elaboració pròpia
- Material 28: Repte 2 . Elaboració pròpia
- Material 29: Daus. Elaboració pròpia
- Material 30: Situacions de Drets Humans. Elaboració pròpia
- Material 31: Fitxes sobre la història dels Drets Humans. Elaboració pròpia
- Material 32: Fragments d'història per a representar. Elaboració pròpia
- Material 33: Cançó Tal vez. Nil Moliner. (2019). Tal Vez. Bailando la Batalla [CD]. Espanya. Warner Music.
- Material 34: Imagine. Jonh Lennon. (1971). Imagine. Imagine [LP] Anglaterra. Regne Unit. Apple Records.
- Material 35: Cançó Hogar. Pedro Guerra (2002). Hijas de Eva [LP/CD] Espanya. BMG
- Material 36: Cançó stop bullying. Stop Bullying de Subze. Subze (2018). Stop Bullying. Stop Bullying [Format Online]. Espanya. Insert Coin Records.

Material 37: Cançó Te guste o no. Joan Manuel Serrat. (1994) Te guste o no. Nadie es perfecto. [CD] Espanya. Ariola

Material 38: Fitxes de personatges per al Rol Playing. Elaboració pròpia

Material 39: línia de temps. Elaboració pròpia.

Material 40: el treball. Diccionari.cat (s.d.). Treball. diccionari.cat. Recuperat de : <http://www.diccionari.cat/lexicx.jsp?GECART=0136697>

Material 41: El poema de L'Elionor. El poema de l'Elionor. El poema de l'Elionor. Miquel Martí i Pol (1972). La Fàbrica, Barcelona, Espanya. Quaderns el Bordiol.

Material 42: L'esclavisme. Súper tres [CCMA] (2019, Setembre 19). Què és l'esclavisme? [arxiu de video] Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/super3/infok/que-es-lesclavisme/video/5921188/>

Material 43: Els drets dels treballadors. Elaboració pròpia.

Material 44: Definició de migració. Rodrigo Borja (2019). Migración. www.enciclopediadelapolitica.org. Recuperat de <https://www.enciclopediadelapolitica.org/migracion/>

Material 45: Migració interna i externa. Elaboració pròpia

Material 46: Una mirada ampla de la migració [Profe Ditho] (2017 octubre 14). La migración [arxiu de video] Recuperat de : <https://www.youtube.com/watch?v=TScsEAIqORk>

Material 47: Poema podries. Joana Raspall. (2017) Podries, Barcelona, Espanya, editorial Takatuka. Recuperat de http://lletra.uoc.edu/uploads/20170111/poesiadibuixada_podries.pdf

Material 48: Definició de medi ambient. Fundació Enciclopèdia Catalana. (s.d.) [enciclopedia.cat](http://www.enciclopedia.cat), Catalunya, Espanya. <https://www.enciclopedia.cat> . Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/search/site/medi%20ambient>

Definició de contaminació: Fundació Enciclopèdia Catalana. (s.d.) [enciclopedia.cat](http://www.enciclopedia.cat), Catalunya, Espanya. <https://www.enciclopedia.cat> . Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/search/site/contaminacio>

Definició de ecologia: Fundació Enciclopèdia Catalana. (s.d.) [enciclopedia.cat](http://www.enciclopedia.cat), Catalunya, Espanya. <https://www.enciclopedia.cat> . Recuperat de <https://www.enciclopedia.cat/search/site/ecologia>

Material 49: La contaminació de l'aire. Organización Mundial de la Salud. (s.d.). Infografía de la contaminación del aire, Espanya. Recuperat de <https://www.who.int/airpollution/infographics/es/>

Material 50: Què és el canvi climàtic? DrawMyLife]. (2017 Julio 09). ¿Qué nos ocurrirá con el CAMBIO CLIMÁTICO? [archivo de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=L9bgqLQ7OZc>

Material 51: Cancó de la Madre Tierra Material 39: Madre tierra. Macaco. (2006) Mama Tierra. Ingravitto. [CD]. Espanya. Mundo zurdo/EMI

- Material 52: Definició de violència. Organització Mundial de la Salut (s.d.) who.int. Recuperat de <https://www.who.int/topics/violence/es/>
- Material 53: Tipus de violència Mediatica.fm (s.d.) Infografía: Tipos de violencia, Mexic. Recuperat de <https://www.mediatica.fm/infografia-tipos-de-violencia/>.
- Material 54: Violenciometre. Fundación origen (2018) origenac.org, Mèxic. Recuperat de <https://cdn.uc.assets.prezly.com/5c39b99a-b3bd-4c76-af6b-8fd1cddd20be/-/quality/best/-/format/auto/>
- Material 55: La cadena de violència [Pauvlogs]. (2014 Novembre 06). Cadena de la violencia [archivo de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=QBR1kYcRbig&t=12s>
- Material 56: Què és l'assetjament escolar? [36 concurso ONCE]. (2015, gener 15). ¿Qué es el acoso escolar? [Arxiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=M8sZrriqPMk>
- Material 57: Vídeo projecte Gent gran. [Amics de la gent gran]. (2014 Novembre 06). Amics de la gent gran- Lluitem contra la soledat [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=QBR1kYcRbig&t=12s>
- Material 58: Vídeo ajuda als nens d'infantil. [PenalarTV]. (2016 abril 9). Acción social primaria infantil [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=eBO1NiM3iEE>
- Material 59: Vídeo recollida d'aliments. [Eurocolegio Casvi Boadilla]. (2016 desembre 29). Recogida de alimentos 2016 [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=g0-bjMTQaDw>
- Material 60: Vídeo neteja de platges. [Débora Elescano]. (2020 febrer 24). MANTHOC. Los niños, niñas y adolescentes trabajadores en acción para su playa limpia. [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=3Q6m8QSyuhc>
- Material 61: Què li demanaries al director? [EcoProyectores]. (2016 genere 18). ¿Qué le pedirías a tu Director de colegio? 3 minutos de propuestas [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=QH4jXg1X1-A>
- Material 62: Vídeo projecte contra el Bullying. [NTV Madrid]. (2017 maig 7). STOP AL ACOSO ESCOLAR [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=nN9ZmS80C3A>
- Material 63: Vídeo sobre participació estudiantil. [Laurie Caron]. (2017 febrer 13). Emprendiendo la participación estudiantil [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=dPskF4q7bZs>
- Material 64: Vídeo projecte ecologia. [Lussac Merino Chicatto]. (2019 març 27). Ecolobox Anáhuac [archiu de video]. Recuperat de https://www.youtube.com/watch?time_continue=219&v=EjQLxtpVBZI&feature=emb_logo
- Material 65: Vídeo projecte reciclatge. [kory Ivonne]. (2019 març 25). Diseña el cambio secundaria no 0007 "reciclado el cambio [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=awhMEtkDJdU>
- Material 66: Reportatge ecologia i roba. [DW Documental]. (2020 març 3). La ropa que llevamos | DW Documental [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=j2S5EBGJqMo>

Material 67: Reportatge sobre maltracta infantil . [CCMA]. (2019 novembre 26). Sense Ficció. Mirall d'una dècada [archiu de video]. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/alcanta/sense-ficcio/paper-mullat-26112019/video-ab/5967706/>

Material 68: Reportatge mirall d'una dècada. [cma]. (2019maig 22). Sense Ficció. Mirall d'una dècada [archiu de video]. Recuperat de <https://www.ccma.cat/tv3/alcanta/sense-ficcio/sense-ficcio-mirall-duna-decada/video-ab/5855394/>

Material 69: Consells per gravar amb el mòbil. [Eduardo Negrín]. (2017 abril 7). Shotcut: Editor de Vídeo en Español [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=VKRJy0vLGA8>

Material 70: Com editar un vídeo? [DW Documental]. (2020 març 3). La ropa que llevamos | DW Documental [archiu de video]. Recuperat de <https://www.youtube.com/watch?v=OQAWC8zZbSQ>